

PĀRSKATS PAR
SATVERSMES TIESAS
DARBU
2023

Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2023.

Rīga: Satversmes tiesa, 2024. –116 lpp.

© Satversmes tiesa, 2024.

ISBN 978-9934-627-03-3

Izdevumā izmantotas:

Gata Bārdiņa (28. lpp., 31. lpp., 33. lpp.),
Aleksandra Kravčuka (17. lpp., 70. lpp., 75. lpp., 81. lpp.,
82. lpp., 87. lpp., 88. lpp., 99. lpp., 104. lpp., 106. lpp.),
Marikas Laizānes-Jurkānes (26. lpp., 55. lpp., 62. lpp.),
Toma Nordes (13. lpp., 16. lpp., 23. lpp., 72. lpp., 78. lpp., 85. lpp.,
94. lpp.), Elinas Podzorovas (12. lpp.), Andreja Stupina (29. lpp.,
39. lpp., 65. lpp., 91. lpp.) uzņemtās fotogrāfijas,
kā arī fotogrāfijas no Valsts prezidenta kancelejas (11. lpp.)
un interneta resursiem: freepik.com un unsplash.com.

IEVADS

Šajā pārskatā atspoguļots Satversmes tiesas veikums no 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim.

Pārskatu ievada Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa priekšvārds. Pēc tam aplūkoti tiesas darba statistiskie radītāji.

Pārskata otrajā sadaļā atrodama informācija par Satversmes tiesas judikatūru. Tā visupirms ir informācija par judikatūras attīstības tendencēm pārskata posmā izskatītajās lietās, kā arī īsi minēto lietu apraksti. Izskatītās lietas iedalītas atbilstoši šādām tiesību nozarēm – pamattiesības, valststiesības, nodokļu tiesības, Eiropas Savienības tiesības, civilprocess un kriminālprocess. Aplūkoti arī Satversmes tiesas lēmumi par tiesvedības izbeigšanu, kā arī Satversmes tiesas kolēģiju lēmumi par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu.

Pārskata trešajā sadaļā raksturots Satversmes tiesas dialogs ar sabiedrību un valsts institūcijām, kā arī tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskā sadarbība. Tāpat pārskatā izcelti tie Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki, kuriem pasniegti Tieslietu sistēmas augstākie apbalvojumi, un sumināti arī Satversmes tiesas apbalvojumu saņēmēji. Tālāk seko Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa un Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas Danutes Jočienes (*Danutė Jočienė*) runas Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2023. gada 3. februārī. Pārskatā publicēts arī pirmā Satversmes tiesas priekšsēdētāja Aivara Endziņa (1940–2023) nekrologs. Pārskatu noslēdz Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikāciju saraksts.

SATURS

Priekšvārds.....	10
1. Statistika.....	15
2. Judikatūra.....	21
2.1. Pamattiesības.....	22
Lieta Nr. 2021-45-01.....	25
Lieta Nr. 2022-02-01.....	25
Lieta Nr. 2022-20-01.....	27
Lieta Nr. 2022-28-03.....	27
Lieta Nr. 2022-31-03.....	28
Lieta Nr. 2022-33-01.....	29
Lieta Nr. 2022-34-01.....	30
Lieta Nr. 2022-36-01.....	32
2.2. Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa).....	33
Lieta Nr. 2022-13-05.....	35
Lieta Nr. 2022-17-01.....	35
Lieta Nr. 2022-41-01.....	36
2.3. Nodokļu tiesības.....	38
Lieta Nr. 2022-16-05.....	38
Lieta Nr. 2022-22-01.....	39
2.4. Eiropas Savienības tiesības.....	41
Lieta Nr. 2020-33-01.....	42
Lieta Nr. 2022-06-03.....	44
2.5. Civilprocess.....	45
Lieta Nr. 2022-03-01.....	46
Lieta Nr. 2022-05-01.....	47
2.6. Kriminālprocess.....	48
2.7. Lēmumi par tiesvedības izbeigšanu.....	49
Lieta Nr. 2020-02-0306.....	49
Lieta Nr. 2022-19-01.....	50
Lieta Nr. 2022-25-05.....	51
Lieta Nr. 2023-03-01.....	52
Lieta Nr. 2023-12-01.....	53
2.8. Kolēģiju lēmumi.....	54
3. Dialogs.....	69
3.1. Dialogs ar sabiedrību.....	71
3.2. Dialogs ar valsts institūcijām.....	81
3.3. Tiesu dialogs Eiropas tiesiskajā telpā.....	84
3.4. Starptautiskā sadarbība.....	90
3.5. Apbalvojumi.....	94
3.6. Satversmes tiesas darba gada atklāšana.....	95
3.7. In memoriam.....	105
3.8. Publikācijas.....	107

PRIEKŠVĀRDS

Satversmes tiesa ir aizvadījusi ražīgu darba gadu, izskatot Latvijas sabiedrībai nozīmīgas lietas, kurās svērtas visdažādākās pamattiesības un tiesiskās intereses, kā arī īstenojot dinamisku dialogu Latvijas un starptautiskajā tiesiskajā telpā, tostarp ņemot vērā ģeopolitisko kontekstu. Iedvesmojoties no aizvadītajā gadā spoži izskanējušo Dziesmu un deju svētku vīzijas, esam virzījušies “kopā augšup”, lai paaugstinātu ikvienas personas pamattiesību aizsardzības standartu, kā arī nostiprinātu drošības, gandarījuma, piederības un sociālā miera sajūtu.

Īstenojot Satversmes tiesas pamatuzdevumu – spriest tiesu, izskatot lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk – Satversme) un aizsargājot ikviena Latvijas cilvēka pamattiesības –, Latvijas sabiedrībai būtiskās lietās noturētajās tiesas sēdēs ar lietas dalībnieku piedalīšanos pērnajā gadā pavadīts līdz šim nepieredzēti daudz darba dienu, rūpīgi iztaujājot lietas dalībniekus un pieaicinātās personas. Rezultātā arī dialogs ar sabiedrību ir ieguvis jaunas aprises, tiesai daudz biežāk rīkojot preses konferences gan pēc publiskā procesā izskatītajām lietām, gan nereti arī par tādiem nolēmumiem, kuri pieņemti rakstveida procesā, taču ietver visai sabiedrībai būtiskas atziņas.

Ikviena cilvēks ir Latvijas vērtība, un ikviena cilvēka pamattiesības Satversmes tiesa aizstāv un aizstāvēs. Esam to īpaši uzsvēruši arī aizvadītajā gadā, atzīstot, ka ikvienai trūcīgai personai joprojām nav pieejams pietiekams atbalsts visu tās pamatvajadzību apmierināšanai un paredzētā minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas kārtība līdz ar sociālās drošības sistēmas pasākumiem tomēr nenodrošina ikvienam iespēju dzīvot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Likumdevēja pienākums ir ieviest un pastāvīgi pilnveidot tādu sociālās palīdzības sistēmu, kas nodrošinātu pārredzamu, efektīvu un mērķētu atbalsta sniegšanu.

Šajā sarežģītajā laikā mums arīdzan ik dienu modri jāstāv demokrātijas sardzē, tāpēc par īpaši nozīmīgām uzskatu tās atziņas, kuras Satversmes tiesa izteikusi lietā par ierobežojumiem, kuri liedza pret Covid-19

nevakcinētam deputātam iespējas pilnvērtīgi piedalīties Saeimas darbā. Tiesa uzsvēra tautas priekšstāvja – Saeimas deputāta – īpašo lomu Latvijā kā parlamentārā demokrātijā. Arī tāds viedoklis, kuru pauž tikai viens vai daži deputāti, Saeimas darbā ir būtisks. Deputāts var pilnvērtīgi pārstāvēt tautu, tostarp paust tautas gribu, tikai tad, ja viņam tiek nodrošināta iespēja izmantot tās tiesības, kurām ir izšķiroša nozīme Saeimas darbā.

Demokrātijas un citu Satversmes negrozāmo kodolu veidojošo konstitucionālo vērtību aizsardzība garantē nācijas pastāvēšanu un tādējādi veido arī mūsu valsts konstitucionālo identitāti. Satversmes tiesa gan izskatītajā lietā par privātajām augstskolām noteiktajiem ierobežojumiem attiecībā uz studiju programmu īstenošanu svešvalodās, gan nozīmīgos starptautiskos forumos uzsvērusi valsts konstitucionālās identitātes nozīmi visas Eiropas demokrātijas un tiesiskuma aizsardzībā. Dalība Eiropas Savienībā nozīmē vienotību dažādībā, tādējādi valstu konstitucionālās identitātes un kopējās Eiropas vērtības ir savstarpēji papildinoši elementi, kas nevis šķēļ, bet gan ļauj panākt līdzsvaru, piemērojot nacionālās tiesības, Eiropas Savienības tiesības un starptautiskās tiesības demokrātijas un tiesiskuma aizsardzībai. Pēc Satversmes tiesas lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu Eiropas Savienības Tiesa secināja, ka valsts valodas aizsardzība ir mērķis, kas var attaisnot uzņēmējdarbības un darījumdarbības brīvības ierobežojumus. Secīgi Satversmes tiesa atzina, ka sabiedrības ieguvums no komersanta pamattiesību ierobežojuma ir lielāks nekā nelabvēlīgās sekas, kas rodas privātajām augstskolām saistībā ar to, ka tām tiek ierobežotas tiesības veikt komercdarbību. Šī lieta ir uzskatāms piemērs tam, ka valsts konstitucionālā identitāte var harmoniski pastāvēt līdzās no Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma izrietošajām prasībām.

Diemžēl arī 2023. gadu joprojām aptumšoja Krievijas īstenotā agresija Ukrainā. Šādos apstākļos ģeopolitiskais fons ir ieguvis ne tikai politisku, bet arī juridisku nozīmi, tostarp Satversmes tiesā izskatāmajās lietās. Piemēram, lietā par normām, kas uzliek pašvaldībām pienākumu demontēt padomju režīmu slavinošus objektus, Satversmes tiesa konkretizējusi Latvijas valsts

nepārtrauktības principu un tā nozīmi vēsturiskā taisnīguma un 1918. gadā dibinātās Latvijas Republikas valstiskuma atjaunošanā. Satversmes tiesa minētajā lietā ņēma vērā arī ģeopolitisko kontekstu, atzīstot, ka apstrīdēto normu pieņemšanu motivēja arvien aktīvākā padomju režīmu slavinošo objektu izmantošana propagandas mērķiem un arvien nopietnākais Latvijas valstiskuma apdraudējums, kuru nepieciešams novērst. Tāpēc esmu pārliecināts, ka ir ievērojami palielinājusies Satversmes tiesas loma arī Latvijas drošības stiprināšanā.

Aizvadītajā gadā Satversmes tiesa īstenoja dinamisku starptautisko sadarbību, jo demokrātijas, tiesiskuma un drošības aizsardzības nodrošināšanā pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos īpaši nozīmīga ir vienotība un pārnacionāla dialoga uzturēšana. Pastāv vesela virkne tādu tiesību jautājumu, kurus izolēti, nacionālās tiesību sistēmas ietvaros atrisināt ir sarežģīti. No Latvijas konstitucionālo tiesību attīstības viedokļa ir svarīgi tas, lai Satversmes tiesas tiesneši pastāvīgi atrastos tiesiskās domas attīstības centrā. Lai gan dažādās valstīs konstitucionālo kontroli īstenojošās institūcijas var būt atšķirīgas, konstitucionālās kontroles funkcijas visā Eiropas tiesiskajā telpā ir līdzīgas. Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskajā līmenī uzturētais dialogs ir ļoti nozīmīgs, jo vienveidīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzību varam nodrošināt tikai tad, ja pastāvīgi apmaināmies domām ar kolēģiem citās pie Rietumu tiesību loka piederīgajās valstīs.

Satversmes tiesa savu darbu organizē tā, lai īstenotu pastāvīgu komunikāciju ar starptautiskajām, pārnacionālajām un citu valstu tiesām, kā arī šīs

tiesas apvienojošajām organizācijām. 2023. gadā tika sarīkotas divpusējas tikšanās ar Nīderlandes, Somijas un Lietuvas kolēģiem. Tāpat nemainīgi nozīmīgs ir Baltijas valstu konstitucionālo tiesu trīspusējais dialogs un sadarbība kā būtisks priekšnosacījums demokrātijas ilgtspējas un tiesiskuma stiprināšanai, kā arī pamattiesību un cilvēka cieņas aizsardzībai reģionā. Satversmes tiesa turpināja sniegt atbalstu Moldovas, Ukrainas un Kosovas tiesību sistēmu integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā, citstarp daloties ar savu pieredzi dialogā ar Eiropas Savienības Tiesu un Eiropas Cilvēktiesību tiesu. Aizvadītajā gadā Satversmes tiesas tiesneši pat vairākkārt tikās ar Eiropas Savienības Tiesas tiesnešiem un pārrunāja gan aktuālo judikatūru un problēmas ar Eiropas Savienības tiesību efektīvu piemērošanu, gan tiesu darba organizāciju un pētniecības metodes. Būtiski, ka sadarbība tiek veidota vienlaikus gan tiesnešu, gan administrācijas līmenī.

Viens no gada svarīgākajiem notikumiem bija vērienīgā Satversmes tiesas un Augstākās tiesas sarīkotā starptautiskā konference "Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē", kas bija veltīta Latvijas prezidentūrai Eiropas Padomes Ministru komitejā. Ar šo konferenci mēs sekmējam to vērtību aizsardzību, uz kurām nu jau vairāk nekā 70 gadus balstās Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija un tās piemērošana.

Satversmes tiesas starptautiskā sadarbība ietver arī aktīvu līdzdalību Pasaulē Konstitucionālās justīcijas konferencē, kas ir stratēģiski nozīmīgs forums tiesiskās kārtības uzturēšanai un visas pasaules konstitucionālo tiesu dialoga veicināšanai. Iepriekšējā gadā Satversmes tiesa lielus pūliņus veltīja šīs organizācijas izpildinstitūcijas

(Biroja) dienaskārtības veidošanai, pārstāvot visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses. Esam sagatavojuši rezolūcijas projektu ar mērķi aktualizēt nepieciešamību ieviest jaunus mehānismus starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanai, kā arī efektīvākai tiesiskuma un pamattiesību aizsardzībai laikā, kad ierastā agresijas un kara noziegumu iztiesāšanas sistēma atsevišķu starptautisko tiesību subjektu rīcības rezultātā ir paralizēta. Uzskatu, ka pasaules konstitucionālo tiesu saime ar savu nostāju var stiprināt starptautiskās sabiedrības izpratni par pamatprincipiem, kas sekmētu starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanu un nodrošinātu visaptverošu, taisnīgu un noturīgu mieru, kā arī ļautu saukt pie atbildības par agresorvalsts pastrādātajiem noziegumiem atbildīgās personas. Mūsu spēkos ir panākt to, ka pasaules lietu kārtību nosaka tiesības, nevis ieroči!

Dialogā ar konstitucionālajiem orgāniem uzsvērām, ka mēs visi – katrs savā valsts varas atzarā – kalpojam vienam kopīgam virsmērķim – tiesiskumam – un Latvijas interesēs ir visu konstitucionālo orgānu mērķtiecīga, uz demokrātijas attīstību vērsta sadarbība. Paužu patiesu gandarījumu par aktīvo dialogu starp Satversmes tiesu un valsts iestādēm, jo šāds dialogs palīdz stiprināt tiesiskas valsts vērtības un sabiedrības uzticēšanos valsts varai. Šāds dialogs ir būtisks valsts institūciju sadarbībai Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanā, labas likumdošanas principa konkretizācijā, Satversmes tiesas procesa efektīvā norisē un nolēmumu izpildē. Nozīmīgs vienotas tiesiskās sistēmas stiprināšanas instruments ir arī Satversmes tiesas un tiesu varas institūciju dialogs, kura ietvaros pagājušajā gadā tikāmies ar visu Latvijas apgabaltiesu, kā arī citu tiesu tiesnešiem.

Visa gada garumā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki pēc savas iniciatīvas strādāja ar iespējamiem Satversmes tiesas likuma grozījumiem, lai uzlabotu

tiesas procesa efektivitāti un ietu kopsoli ar laiku pamattiesību aizsardzībā. Tāpat, lai nodrošinātu iespējami augstāku ikviena Latvijas sabiedrības locekļa tiesību aizsardzības standartu, Satversmes tiesa aizvadītajā gadā nākusi klajā ar dažādiem priekšlikumiem. Esam pievērsuši uzmanību tam, ka Satversmes tiesai joprojām nav procesuālu līdzekļu, kas tai ļautu nepieciešamības gadījumā vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā, lai saņemtu sarežģītā tiesiskā situācijā piemērojamās tiesību normas interpretāciju, jo Latvija nav ratificējusi Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu. Uzskatu, ka šā protokola izskatīšanai Saeimā un ratifikācijai ir jākļūst par valsts prioritāti, kas nodrošinās plašākas iespējas aizsargāt ikviena Latvijas iedzīvotāja cilvēktiesības.

Lai sekmētu Satversmes tiesas procesa pieejamību ikvienam Latvijas iedzīvotājam un nodrošinātu mazāk aizsargāto cilvēku pamattiesību aizstāvību, esam aicinājuši atbildīgās institūcijas pārskatīt tiesisko regulējumu par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā, tostarp atceļot personas pienākumu pirms palīdzības pieprasīšanas pašai vērsties Satversmes tiesā, kā arī paredzot Tiesu administrācijai kompetenci izvērtēt, vai personai Satversmē noteiktās pamattiesības varētu būt aizskārusi tiesību norma, kas varētu neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai, un vai attiecīgajai personai būtu nodrošināma juridiskā palīdzība Satversmes tiesas procesā.

Satversmes tiesa turpināja dialogu ar Latvijas sabiedrību, uzrunājot visdažādākās sabiedrības grupas. Muzeju naktī Satversmes tiesa jau otro reizi savas durvis vērā ikvienam Latvijas cilvēkam. No sirds priecājos par daudzu apmeklētāju atziņām, ka tā ir “mūsu visu tiesa”, kas ir atvērta, uzklausa ikvienu un nevairās sarunāties. Tas mūs iedvesmoja ikgadējās “Sarunās par Latviju” ar dažādu jomu pārstāvjiem šķetināt jautājumu par to, kā mazināt plaisu jeb “tumsu” starp valsts varu un sabiedrību. Atbalstot riskam pakļautus bērnus un jauniešus, Satversmes tiesas saime piedalījās labdarības maratonā “Dod pieci!”.

Atskatoties uz tik piepildītā gadā padarīto, esam guvuši apstiprinājumu tam, ka mūsu kopīgās prioritātes ir demokrātijas un valsts drošības aizsardzība! Novēlu ikvienam novērtēt to, ka mūsu dzīvi nosaka nevis ieroču un nedemokrātisku ietekmes līdzekļu, bet gan Satversmes un tiesību spēks! Būsim modri un kopīgi sargāsim ikviena cilvēka cieņu, pamattiesības, demokrātiju, tiesiskumu un mūsu brīvo Latviju!

Aldis Laviņš
Satversmes tiesas priekšsēdētājs

1

STATISTIKA

No kreisās: Satversmes tiesas tiesneši Anita Rodiņa un Artūrs Kučs, Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina, Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, Satversmes tiesas tiesneši Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis un Jautrīte Briede.

Satversmes tiesā no 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim saņemti 495 iesniegumi. No tiem 296 atzīti par acimredzami nepiekritīgiem vai uz tiem atbildēts Informācijas atklātības likuma noteiktajā kārtībā. Savukārt Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai nodoti 199 pieteikumi par lietas ierosināšanu un ierosinātas 47 lietas.¹

Visvairāk lietas – 40 – ierosinātas pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām. Pēc tiesu pieteikumiem ierosinātas sešas lietas – piecas pēc administratīvo tiesu pieteikumiem un viena pēc vispārējās jurisdikcijas tiesas pieteikuma. Viena lieta ierosināta pēc tiesībsarga pieteikuma. Vairākās pērn ierosinātajās lietās skarti identiski vai līdzīgi tiesību jautājumi.²

Visbiežāk lietas ierosinātas par tiesību normu (aktu) atbilstību Satversmes 1. panta tvērumā ietilpstošajiem vispārējiem tiesību principiem – 22 lietas, Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam un diskriminācijas aizlieguma principam – astoņas lietas, Satversmes 92. pantā ietvertajām tiesībām uz taisnīgu tiesu – 15 lietas, Satversmes 105. pantā noteiktajām tiesībām uz īpašumu – 11 lietas, kā arī Satversmes 114. pantā noteiktajām tiesībām uz mazākumtautību aizsardzību – 11 lietas. Tāpat ierosinātas lietas par tiesību normu (aktu) atbilstību Satversmes 64., 96., 101., 106., 109., 110. un 115. pantam, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. protokola 4. pantam un Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantam.

Visvairāk apstrīdētas Kriminālprocesa likuma normas – 30 pieteikumos, Civillikuma normas – 20 pieteikumos, Imigrācijas likuma normas – 16 pieteikumos, kā arī Izglītības likuma normas – 13 pieteikumos.

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja 22 lietas. Spriedumi pieņemti 17 lietās, savukārt lēmumi par tiesvedības izbeigšanu – piecās lietās. Savu vērtējumu tiesa paudusi uz 649 lappusēm.

Lietā Nr. 2021-44-01 un lietā Nr. 2022-32-01 Satversmes tiesa pieņēma lēmumu par vēršanos Eiropas Savienības Tiesā prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai. Lieta Nr. 2021-44-01 saistīta ar tiesas lēmuma pārsūdzēšanu lietās par noziedzīgi iegūtu mantu, bet lietā Nr. 2022-32-01 jāvērtē pierādīšanas pienākuma pārņemšana uz personu lietās par noziedzīgi iegūtu mantu.

Spriedumos izvērtēta 49 tiesību normu (aktu) satversmība.³ Par Satversmei atbilstošām atzītas 23 tiesību normas (akti), bet par Satversmei neatbilstošām – 26 tiesību normas. Visbiežāk apstrīdētās normas tikušas atzītas par neatbilstošām Satversmes 1. pantam – 11 tiesību normas, kā arī Satversmes 92. pantam – septiņas tiesību normas. Satversmes tiesas tiesneši spriedumiem pievienojuši 14 atsevišķas domas.⁴

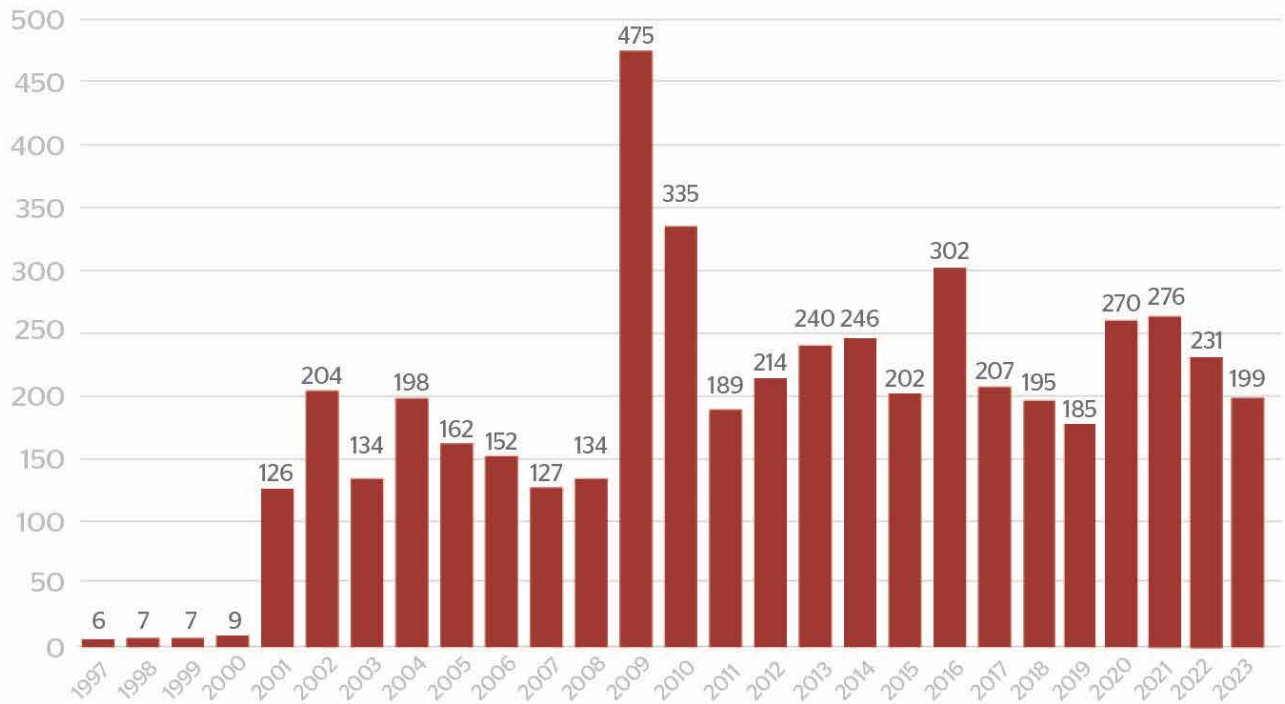
1 2022. gadā ierosinātas 44 lietas un izskatīšanai kolēģijām nodots 231 pieteikums par lietas ierosināšanu.

2 Lietas Nr. 2023-02-01, Nr. 2023-03-01, Nr. 2023-05-01, Nr. 2023-06-01, Nr. 2023-07-0106, Nr. 2023-08-01, Nr. 2023-11-0106, Nr. 2023-13-01, Nr. 2023-14-01, Nr. 2023-16-01, Nr. 2023-17-01, Nr. 2023-18-01, Nr. 2023-19-01, Nr. 2023-20-01, Nr. 2023-21-01, Nr. 2023-22-01, Nr. 2023-23-01, Nr. 2023-24-01, Nr. 2023-25-01, Nr. 2023-26-01, Nr. 2023-28-01, Nr. 2023-29-03, Nr. 2023-30-03, Nr. 2023-31-01, Nr. 2023-32-01, Nr. 2023-37-01, Nr. 2023-38-01, Nr. 2023-39-01, Nr. 2023-41-01 un Nr. 2023-45-01.

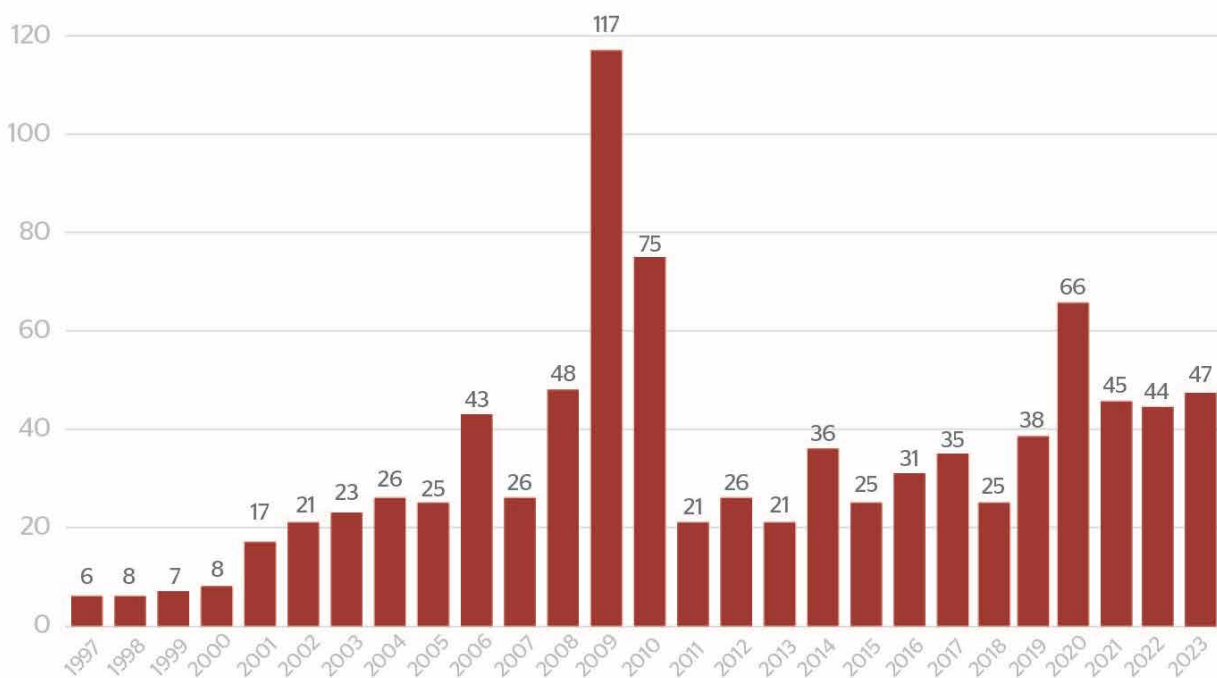
3 Tiesvedība lietā Nr. 2020-33-01 par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam un tiesvedība lietā Nr. 2022-02-01 par likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam tika izbeigta.

4 Tostarp Satversmes tiesas tiesneša Artūra Kuča 2022. gada 23. decembra atsevišķās domas pie 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-41-01, kā arī tiesnešu Artūra Kuča un Anitas Rodiņas 2022. gada 23. decembra, Jāņa Neimaņa 2022. gada 28. decembra un Gunāra Kusiņa 2022. gada 29. decembra atsevišķās domas pie 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-36-01.

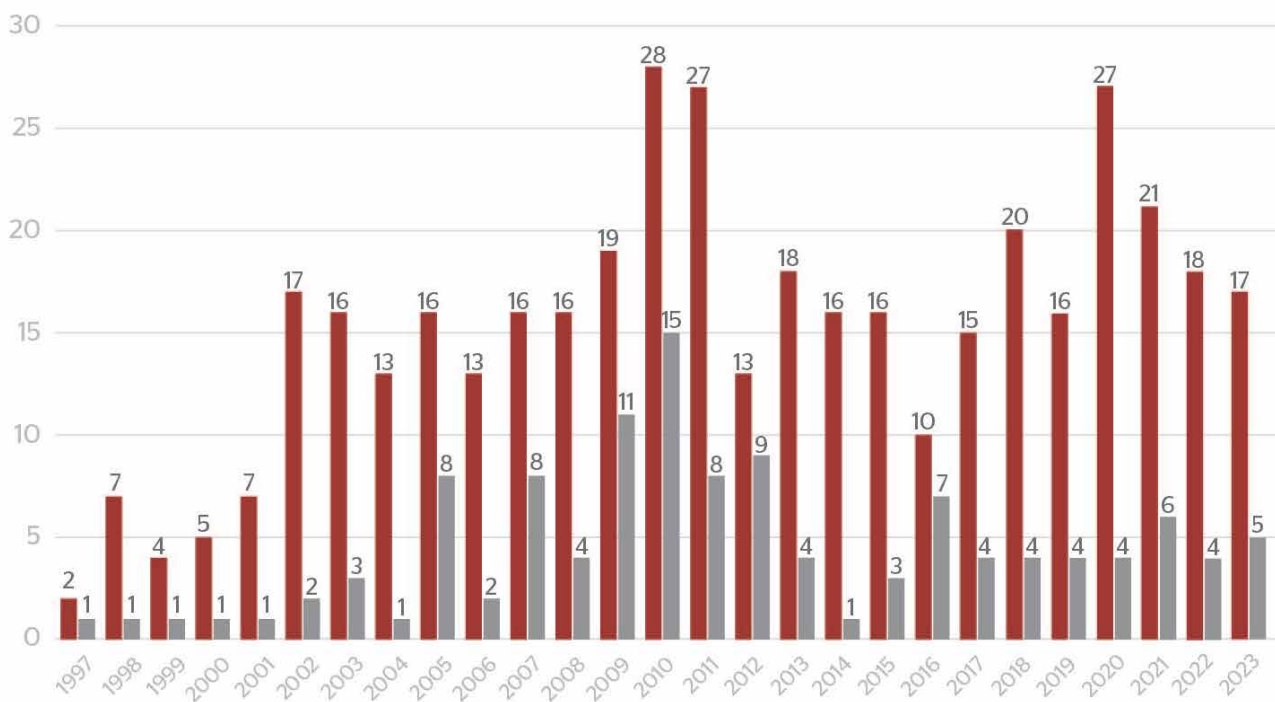
Saņemto pieteikumu skaits

Ierosināto lietu skaits

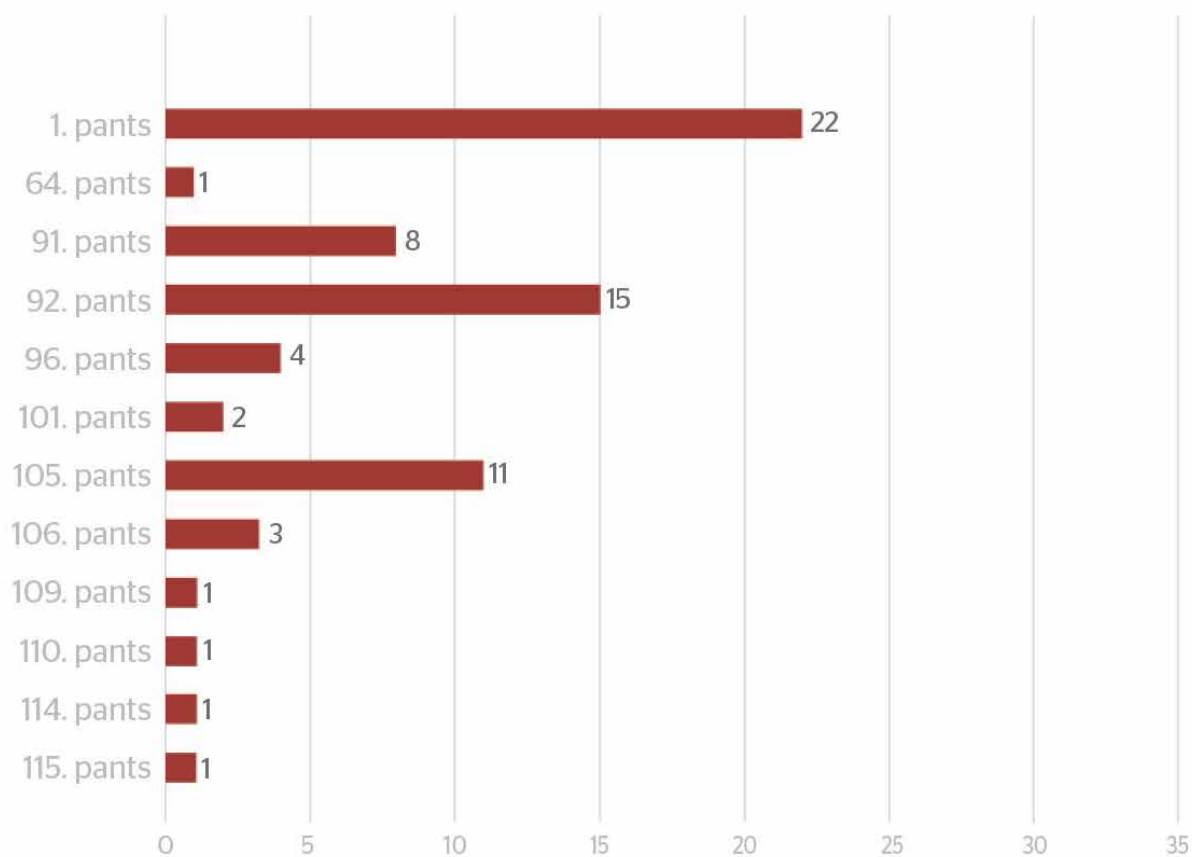
Izskatīto lietu skaits (spriedumi un lēmumi par tiesvedības izbeigšanu)

Ierosināto lietu skaits pēc pieteikumu veidiem

Ierosinātās lietas pēc Satversmes pantiem

2

JUDIKATŪRA

2.1. PAMATTIESĪBAS

Tiesiskās vienlīdzības princips

Apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātajam tiesiskās vienlīdzības principam pērn vērtēta trīs lietās.

Lietas Nr. 2022-31-03 pamatjautājums bija par to, vai tiesiskās vienlīdzības principam atbilst tāds tiesiskais regulējums, kas paredz, ka pirmskolas izglītības pedagogu zemākā darba algas likme atšķiras no likmes, kas noteikta pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem. Šī bija pirmā lieta, kurā Satversmes tiesa konkretizēja vienādas darba samaksas principu. Tiesa atzina, ka minētais princips ir attiecināms ne tikai uz vienādu vai līdzīgu darbu, bet arī uz vienādas vērtības darbu. Līdz ar to tiesa pārbaudīja, vai pirmsskolas izglītības pedagogi un pamatizglītības un vidējās izglītības pakāpē nodarbinātie pedagogi veic vienādas vērtības darbu. Izvērtējusi pedagogu darbam nepieciešamās prasmes, personisko ieguldījumu un atbildību, kā arī darba apstākļus, tiesa secināja, ka minētie pedagogi veic vienādas vērtības darbu un tādējādi atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Tiesa arī atzina, ka pret pirmsskolas izglītības pedagogiem noteiktajai atšķirīgajai attieksmei nav leģitīma mērķa, jo atbilstoši tiesas judikatūrai valsts budžeta un pašvaldību budžetu stabilitāte pati par sevi nevar tikt izmantota kā attaisnojums atšķirīgai attieksmei pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.⁵

Lietā Nr. 2022-33-01 par aizliegumu profesionālā militārā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru Satversmes tiesa aplūkoja karavīrus iepretim citām personu grupām, kurām šāds aizliegums nav paredzēts – valsts pārvaldes darbiniekiem un valsts dienestā nodarbinātajiem, kuri piedalās sabiedrības drošības un kārtības nodrošināšanā, kā arī zemessargiem un rezerves karavīriem. Tiesa secināja, ka karavīri atrodas atšķirīgos un savstarpēji nesalīdzināmos apstākļos ar pārējām iepriekš minētajām personu grupām, tādēļ viņiem noteiktais aizliegums būt par

politiskās partijas biedriem nav pretrunā ar tiesiskās vienlīdzības principu.

Savukārt lietā Nr. 2022-36-01 vērtēts pilsonības atņemšanas termiņa skaitījums gadījumos, kad persona pilsonības iegūšanas procesā rīkojusies negodprātīgi. Saskaņā ar apstrīdēto normu personām, kuras Latvijas pilsonību ieguvušas līdz 2013. gada 1. oktobrim, pilsonības atņemšanas 10 gadu termiņš sākas no 2013. gada 1. oktobra. Šajā lietā Satversmes tiesa piemēroja Satversmes 91. pantu divos aspektos, vērtējot: 1) vai apstrīdētā norma rada nepamatoti vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām (personas, kuras ar *faktu noklusēšanu* ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma); 2) vai apstrīdētā norma rada nepamatoti atšķirīgu attieksmi pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām (personas, kuras ar *apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu* ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma).⁶ Tiesa secināja, ka abos gadījumos likumdevējs ir rīkojies atbilstoši tiesiskās vienlīdzības principam. Būtiski, ka tiesa šajā lietā papildināja savu judikatūru par pilsonību. Tiesa aplūkoja lojalitāti un no tās izrietošo godprātīgumu kā vienu no pilsonības centrālajiem elementiem, kā arī valsts rīcības brīvību atņemt personai pilsonību saistībā ar tās negodprātīgu rīcību pilsonības iegūšanas vai atjaunošanas brīdī. Vienlaikus tiesa atsaucās uz savu senāk pausto atziņu par samērīguma novērtējumu obligātā administratīvā akta (tostarp lēmuma par pilsonības atņemšanu) gadījumā. Proti, tiesību normu piemērotājam ir pienākums novērtēt obligātā administratīvā akta samērīgumu netipiskos gadījumos, kad attiecīgais lēmums būtiski ietekmē personas pamattiesības.

Tiesības uz taisnīgu tiesu

Pārskata posmā izskatītas divas lietas par Satversmes

5 Sk., piemēram, lietu Nr. 2017-15-01, lietu Nr. 2018-14-01 un lietu Nr. 2018-21-01.

6 Sīkāku skaidrojumu sk. lietas Nr. 2022-36-01 aprakstā.

92. panta pirmajā teikumā garantētajām tiesībām uz taisnīgu tiesu – lieta Nr. 2022-03-01 par šķīrējtiesas procesa uzraudzību un lieta Nr. 2022-05-01 par privāto tiesību juridiskās personas atbrīvošanu no pienākuma samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu. Tā kā abas lietas saistītas ar civilprocesu, informācija par tām ietverta pārskata sadaļā “Civilprocess”.

Tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā

Satversmes 101. pantā paredzētās tiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbībā pērn aplūkotas lietā Nr. 2022-20-01 par ierobežojumiem pildīt Saeimas deputāta funkcijas tiem deputātiem, kuri nav vakcinējušies pret Covid-19. Šī ir otrā Satversmes tiesā izskatītā lieta par Saeimā ievēlētās personas tiesībām pildīt deputāta amata pienākumus – iepriekš šis jautājums aplūkots lietā Nr. 2019-08-01 par kriminālvajāšanai izdota Saeimas deputāta atstādināšanu. Tādējādi tiesa turpināja attīstīt judikatūru par parlamenta deputāta lomu un tiesībām demokrātiskā tiesiskā valstī. Izvērtējusi Saeimas deputātam noteikto ierobežojumu apjomu, tiesa atzina, ka apstrīdētā norma liedza tiesības, kurām ir izšķiroša nozīme deputāta darbā – tiesības piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs, runas tiesības un balsošanas tiesības. Tiesa arī pirmoreiz analizēja kворuma nozīmi Saeimas lemtspējas nodrošināšanā, uzsverot ikviena deputāta nozīmīgumu. Turklāt jāatzīmē, ka šajā lietā Saeimas deputāta funkciju ierobežojumi pirmoreiz vērtēti kopsakarā ar Satversmes 111. pantā ietverto valsts pienākumu aizsargāt cilvēku veselību.

Apstrīdēto normu atbilstība Satversmes 101. pantam pārskata posmā vērtēta arī lietā Nr. 2022-17-01 par Rīgas un Ventpils ostu pārvaldības reformu un lietā Nr. 2022-41-01 par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžu. Tā kā minētajās lietās Satversmes 101. pants skatīts

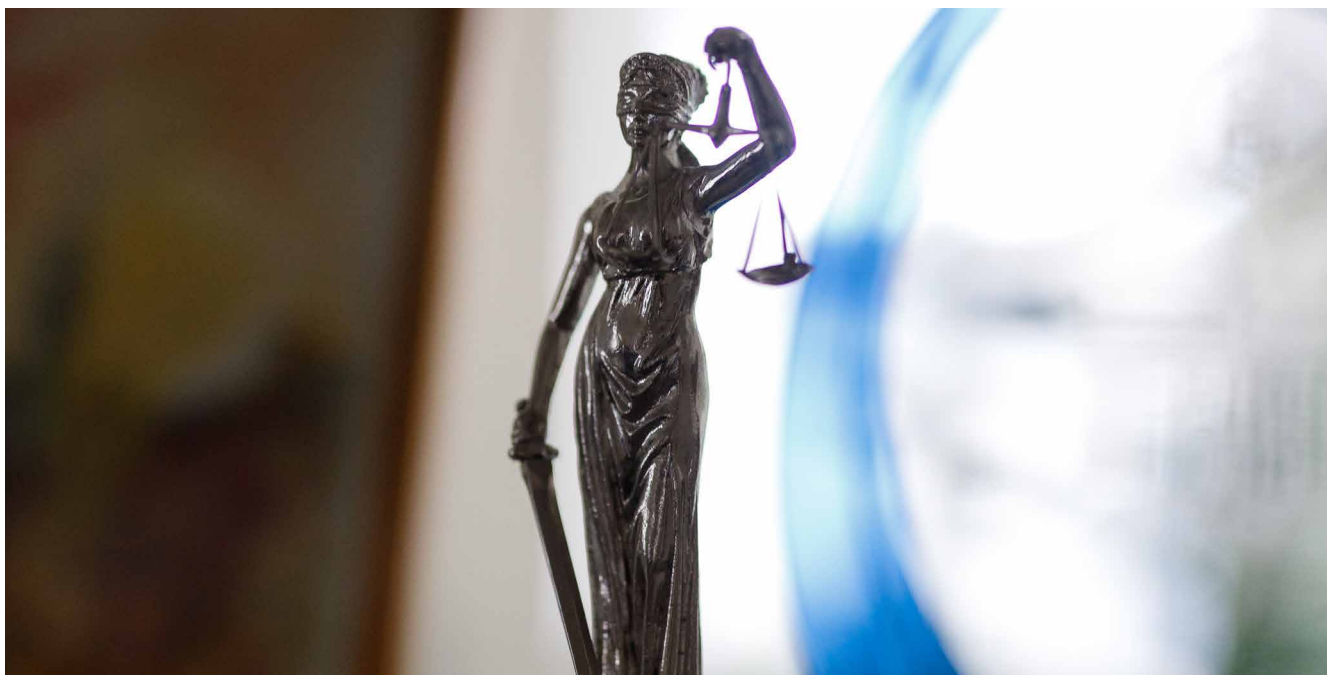
saistībā ar pašvaldību tiesībām, proti, pašvaldību autonomo kompetenci un citiem pašvaldību darbību regulējošiem pamatprincipiem, informācija par tām ir iekļauta pārskata sadaļā “Valststiesības (Satversmes institucionālā daļa)”.

Tiesības uz biedrošanās brīvību

Satversmes 102. pantā paredzētās tiesības uz biedrošanās brīvību Satversmes tiesas judikatūrā aplūkotas visnotaļ reti – lietā Nr. 2012-16-01 par aizliegumu tiesnesim būt par politiskās partijas biedru, lietā Nr. 2013-15-01 par aizliegumu robežsargiem apvienoties arodbiedrībās, lietā Nr. 2017-18-01 par draudžu tiesībām izveidot reliģisko savienību, kā arī pērn izskatītajā lietā Nr. 2022-33-01 par aizliegumu profesionālā militārā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru.

Lietā Nr. 2022-33-01 meklēts līdzsvars starp demokrātisko līdzdalību un dalību politiskajās partijās no vienas puses, kā arī valsts aizsardzību un Nacionālo bruņoto spēku politisko neitralitāti no otras puses. Lai arī personas tiesības piedalīties politiskajos procesos ir vienas no būtiskākajām tiesībām demokrātiskā tiesiskā valstī un politiskās partijas ir plurālistiskas sabiedrības pamats, profesionālā militārā dienesta karavīra dalība politiskajā partijā varētu novest pie politiskās jomas un militārās jomas saplūšanas. Tas citstarp varētu mazināt sabiedrības uzticēšanos Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem – šāda uzticēšanās ir būtiska, lai Nacionālie bruņotie spēki varētu efektīvi izpildīt valsts aizsardzības funkciju.

Vērtējot karavīriem noteiktā aizlieguma samērīgumu, Satversmes tiesa ņēma vērā arī šībrīža ģeopolitisko situāciju Baltijas jūras reģionā. Šo situāciju jau ilgstoši ietekmē Krievijas izaicinošās un agresīvās militārās un hibrīdās aktivitātes. Šādā ģeopolitiskajā kontekstā nepieciešamība pēc politiski neitrāliem Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem ir īpaši izteikta. Turklāt Latvijas

sabiedrībā vērojama ar ģeopolitiskajiem notikumiem saistītu viedokļu polarizācija, tādēļ ir īpaši svarīgi saglabāt Nacionālo bruņoto spēku politisko neitralitāti un sabiedrības uzticēšanos tiem.

Tiesības uz īpašumu

Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 105. pantā garantētajām tiesībām uz īpašumu pērn papildināta četros spriedumos.

Lietā Nr. 2022-02-01 par zemes lietošanas tiesībām ir turpinājums savulaik izskatītajām lietām Nr. 2008-36-01, Nr. 2010-22-01 un Nr. 2017-17-01 par zemes piespiedu nomu. Gan piespiedu nomas institūts, gan to aizstājošais zemes lietošanas tiesību institūts tika izveidots, lai regulētu dalītā īpašumā iesaistīto personu savstarpējās tiesiskās attiecības – šādas attiecības pastāv tad, ja uz vienu personai piederošas zemes atrodas citai personai piederoša būve. Iepriekš izskatītajās lietās apstrīdētās normas atzītas par neatbilstošām tiesībām uz īpašumu, savukārt lietā Nr. 2022-02-01 par atbilstošu atzīta norma, ar kuru nodibināts zemes lietošanas tiesību institūts, bet par neatbilstošām – normas, kas noteic zemes lietošanas maksu. Proti, zemes lietošanas maksa ir četri procenti no zemes kadastrālās vērtības, bet atlīdzība, kas noteikta zemes īpašniekam pēc nekustamā īpašuma nodokļa atskaitīšanas, ir 2,5 procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības. Tiesa secināja, ka šādu maksu nevar uzskatīt par tādu, kas pildītu atlīdzības funkciju.

Lietā Nr. 2022-28-03 tika pārbaudīts, vai tiesībām uz īpašumu atbilst Covid-19 infekcijas ierobežošanai noteikts pasākums – aizliegums Latvijas teritorijā ievest ūdeles. Līdzās lietai Nr. 2020-26-0106 par azartspēļu organizēšanas aizliegumu un lietai Nr. 2021-24-03 par lielo tirdzniecības centru darbības ierobežojumiem šī bija jau trešā lieta, kurā Satversmes tiesa vērtēja Covid-19 infekcijas ierobežošanas pasākumu atbilstību tiesībām uz īpašumu. Līdzīgi kā iepriekšējās lietās tiesa secināja, ka labumu no minētajiem pasākumiem gūst visa sabiedrība un atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt nostādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm. Tiesa atzina, ka personas, kuras nonāk saskarsmē ar ūdelēm, ir pakļautas augstam saslimstības riskam. Strauja, nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība apdraud ne tikai cilvēku veselību, bet arī rada būtisku visas sabiedrības apdraudējumu, jo gan šī infekcija, gan arī jaunu SARS-CoV-2 variantu rašanās un izplatīšanās varēja izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību.

Apstrīdēto normu atbilstība tiesībām uz īpašumu vērtēta arī lietā Nr. 2020-33-01 par izglītības ieguves valodu privātajās augstskolās un lietā Nr. 2022-06-03 par elektroenerģijas obligātā iepirkuma termiņu. Tā

kā minētās lietas saistītas ar Eiropas Savienības tiesību piemērošanu, informācija par tām iekļauta pārskata sadaļā "Eiropas Savienības tiesības".

Tiesības uz sociālo nodrošinājumu

Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 109. pantā garantētajām tiesībām uz sociālo nodrošinājumu pārskata posmā papildināta ar vienu spriedumu, kas pieņemts lietā Nr. 2022-34-01. Tajā atkārtoti vērtēts valsts noteiktā minimālo ienākumu sliekšņa tiesiskais regulējums, kas par Satversmei neatbilstošu bija atzīts lietā Nr. 2019-24-03.

Lietas Nr. 2022-34-01 izskatīšanas laikā normatīvais regulējums tika grozīts un apstrīdētajā normā skaitliski formulētais minimālo ienākumu sliekšnis tika aizstāts ar kārtību, kādā šis sliekšnis nosakāms. Satversmes tiesa izvērtēja abas apstrīdēto normu redakcijas – gan sākotnējo, gan jauno.

Pretstatā lietai Nr. 2019-24-03 vērtētajam regulējumam Satversmes tiesa secināja, ka tagad likumdevējs bija izpildījis Satversmes tiesas iepriekšējos spriedumos formulētos pienākumus un bija noregulējis būtiskākos ar minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanu saistītos jautājumus – minimālo ienākumu pabalsta mērķi, minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas metodi un piemērošanas kritērijus, kā arī bija definējis regulāras pārskatīšanas pienākumu. Tomēr apstrīdētās normas sākotnējā redakcijā nenodrošināja sliekšņa regulāru pārskatīšanu, tādēļ šajā aspektā tiesa konstatēja regulējuma neatbilstību Satversmes 1. un 109. pantam. Savukārt ar tiesvedības laikā pieņemtajiem grozījumiem likumdevējs šo problēmu jau bija novērsis, ieviešot ikgadēju minimālo ienākumu sliekšņa pārskatīšanu.

Tomēr, izvērtējot garantētā nodrošinājuma apjomu, Satversmes tiesa secināja, ka arī jaunajā redakcijā izteiktajās apstrīdētajās normās paredzētā minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas kārtība pat arī kopā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem nerada ikvienai trūcīgai personai iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Tādēļ tiesa atzina, ka apstrīdētās normas arī jaunajā redakcijā neatbilst Satversmes 1. un 109. pantam.

Tiesības uz izglītību un jaunrades brīvību

Pārskata posmā Satversmes tiesas judikatūra par tiesībām uz izglītību un jaunrades brīvību papildināta ar spriedumu lietā Nr. 2021-45-01. Tā ir jau septītā lieta par izglītības ieguves valodas jautājumiem,⁷ turklāt tajā jau otro reizi aplūkots regulējums par studiju programmu īstenošanas valodām augstskolās.⁸

Satversmes tiesa lietā Nr. 2019-12-01 iepriekšējo studiju programmu īstenošanas valodas tiesisko regulējumu bija atzinusi par neatbilstošu Satversmes 112. un 113. pantam, jo likumdevējs nebija apsvēris personu

7 Sk. lietu Nr. 2004-18-0106, lietu Nr. 2018-12-01, lietu Nr. 2018-22-01, lietu Nr. 2019-12-01, lietu Nr. 2019-20-03 un lietu Nr. 2020-33-01.

8 Sk. lietu Nr. 2019-12-01.

tiesības mazāk ierobežojošus līdzekļus. Tiesa arī bija norādījusi uz diviem mazāk ierobežojošiem leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļiem.

Lietā Nr. 2021-45-01 Satversmes tiesa apstrīdētās normas primāri izvērtēja lietā Nr. 2019-12-01 pieņemtā sprieduma izpildes gaismā. Tiesa atzina, ka likumdevējs nebija pienācīgā procesā pietiekami izsvērti izvērtējis tās iepriekš norādītos alternatīvos līdzekļus, kā arī nebija ņēmis vērā mazākumtautību tiesības. Līdz ar to tiesa secināja, ka pieļauts būtisks labas likumdošanas principa pārkāpums un apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

Lietā Nr. 2021-45-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 28. jūnijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2021-45-01 "Par Augstskolu likuma 56. panta trešās, ceturtais un piektās daļas atbilstību Satversmes 105., 112. un 113. pantam".

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas nosaka augstskolu studiju programmu īstenošanas valodu.

Lietā tika ierosināta pēc divdesmit 13. Saeimas deputātu pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētās normas paredz studiju programmu īstenošanu valsts valodā, izņemot noteiktus gadījumus, kad pieļaujama studiju programmu īstenošana svešvalodās. Tādējādi tiek ierobežota augstskolu autonomija un mācībspēku akadēmiskā brīvība.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 112. pantā paredzētās tiesības uz izglītību kopsakarā ar 113. pantā noteiktajām tiesībām uz zinātniskās jaunrades brīvību ietver gan augstskolu autonomiju, gan akadēmisko brīvību. Ierobežojot augstskolu iespējas veidot un īstenot studiju programmas svešvalodās, apstrīdētās normas ierobežo augstskolu autonomiju. Vienlaikus tās ierobežo arī augstskolu mācībspēku akadēmisko brīvību, proti, brīvību izstrādāt un docēt studiju kursus svešvalodās.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka ar 2020. gada 11. jūnija spriedumu lietā Nr. 2019-12-01 tā atzina par neatbilstošu Satversmei studiju programmu īstenošanas valodas tiesisko regulējumu, kurš bija spēkā iepriekš. Spriedumā secināts, ka likumdevējs nebija apsvēris iespējas izmantot citus, personu tiesības mazāk ierobežojošus līdzekļus leģitīmā mērķa sasniegšanai. Tādējādi tiesa visupirms nolēma pārbaudīt, vai likumdevējs ir nodrošinājis šā sprieduma pienācīgu izpildi. Proti, atbilstoši labas likumdošanas principam likumdevējam ir jāizvērtē Satversmes tiesas spriedumā norādītie personas pamattiesības mazāk ierobežojošie līdzekļi leģitīmā mērķa sasniegšanai. Ja likumdevējs, izvērtējot šos līdzekļus, atzīst, ka atbilstošāks ir cits risinājums, tas savas rīcības brīvības ietvaros ir tiesīgs to izvēlēties, pamatojot šo izvēli.

Pārbaudījusi apstrīdēto normu pieņemšanas procesu, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs nav pienācīgi izvērtējis Satversmes tiesas spriedumā norādītos alternatīvos līdzekļus. Piemēram, likumdevējs gan ir noteicis kvalitātes kritēriju izpildi kā priekšnoteikumu tiesībām īstenot studiju programmas svešvalodās, taču nav izvērtējis, vai ar šiem kritērijiem netiks nesamērīgi ierobežota augstskolu autonomija un mācībspēku akadēmiskā brīvība. Likumdevējam vajadzēja izvērtēt arī to, kā apstrīdētās normas aizsargā valsts valodu augstākajā izglītībā. Tāpat likumdevējs nav izvērtējis apstrīdēto normu atbilstību tiesībām uz mazākumtautību aizsardzību. Tādējādi ticis pieļauts būtisks labas likumdošanas principa pārkāpums. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu un apstrīdētās normas, ciktāl tās attiecas uz augstskolām un to mācībspēkiem, neatbilst Satversmes 112. un 113. pantam.

Demokrātiskā tiesiskā valstī starp konstitucionālajiem orgāniem valda savstarpēja cieņa. Nebūtu pieļaujama tāda situācija, ka Satversmes tiesas spriedums netiek izpildīts vai tiek izpildīts tikai formāli.

Lietā Nr. 2022-02-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 2. maijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-02-01 "Par likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 38. panta pirmās, otrās daļas un 42. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 91. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam".

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas regulē būves īpašnieka tiesības lietot zem būves esošo – citai personai piederošo – zemi un noteic šīs zemes lietošanas maksu.

Lietā tika ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām. Tajās norādīts, ka pieteikumu iesniedzēju īpašumā ir zeme, uz kuras atrodas citām personām piederošas būves. Zemes lietošanas tiesības, ar kurām aizstāta piespiedu noma, esot neskaidras. Savukārt zemes lietošanas maksa esot nesamērīgi zema – likumdevējs neesot ņēmis vērā izdevumus, kas samazina zemes īpašnieka ienākumus. Pieteikumu iesniedzēji esot paļāvušies, ka zemes lietošanas maksa būs vismaz

sešu procentu apmērā no zemes kadastrālās vērtības. Turklāt likumdevējam vajadzējis noteikt atšķirīgu zemes lietošanas maksu atkarībā no objekta, kas atrodas uz zemes, un tam neesot bijis pamata noteikt atšķirīgu regulējumu privātpersonai un publisko tiesību juridiskajai personai. Tāpat likumdevējs esot nepamatoti noteicis, ka vienošanās vai tiesas nolēmumā noteiktā nomas maksa nav spēkā ar 2023. gada 1. janvāri. Tādējādi apstrīdētās normas neatbilstot tiesībām uz īpašumu, tiesiskās vienlīdzības principam, tiesiskās palāvības aizsardzības principam, kā arī tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs ir nodibinājis jaunu lietu tiesību institūtu – zemes lietošanas tiesības. Minētais tiesību institūts izveidots, lai nodrošinātu būves īpašniekam, kura būve atrodas uz citai personai piederošas zemes, iespēju netraucēti valdīt un lietot savu nekustamo īpašumu. Lai gan dalītā īpašumā iesaistīto personu savstarpējās tiesiskās attiecības iepriekš tika regulētas ar zemes piespiedu nomas institūtu, zemes īpašniekam nevar veidoties aizsargājama tiesiskā palāvība uz to, ka attiecīgās nozares tiesiskais regulējums nekad netiks mainīts. Turklāt sabiedrība kopumā gūst labumu no tā, ka likumdevējs ir izvēlējis zemes lietošanas tiesības kā līdzekli zemes īpašnieka un uz viņa zemes esošās būves īpašnieka savstarpējo tiesisko attiecību noregulēšanai. Šāds regulējums ne vien nodrošina dalītā īpašuma tiesisko attiecību dalībnieku tiesību un likumisko interešu aizsardzību, bet arī ievieš skaidrību un paredzamību nekustamā īpašuma tirgū. Līdz ar to likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) 38. panta pirmā daļa atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka zemes lietošanas maksas apmērs ir četri procenti no zemes kadastrālās

vērtības gadā, ja pušu starpā nav citas vienošanās. Savukārt atlīdzība, kas noteikta zemes īpašniekam pēc nekustamā īpašuma nodokļa atskaitīšanas, ir 2,5 procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības. Ņemot vērā arī zemes īpašnieka pienākumu maksāt ienākuma nodokļus, administrēšanas un juridiskās palīdzības sniegšanas izdevumus, kā arī to, ka pastāv risks nesaņemt likumā noteikto zemes lietošanas maksu pilnā apmērā un kadastrālo vērtību bāzes nav mainījušās kopš 2012. gada, likumā noteikto zemes lietošanas maksu nevar uzskatīt par tādu, kas pildītu atlīdzības funkciju. Tiesa uzsvēra, ka rūpēšanās par valsts un sabiedrības interešu ievērošanu tiesiskajās attiecībās primāri ir valsts pienākums. Valsts nevar šo pienākumu pildīt, nesamērīgi ierobežojot kādas grupas, piemēram, zemes īpašnieku, tiesības. Tādējādi valstij šo tiesisko attiecību noregulēšanai ir jāizvēlas tādi līdzekļi, kas samazinātu zemes īpašniekam uzlikto nastu. Līdz ar to Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrā daļa un 42. panta pirmā daļa neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Treškārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību daļā par Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 91. pantam un Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam, jo šīs apstrīdētās normas neskar pieteikumu iesniedzēju pamattiesības.

Tiesiskais regulējums, kas nenodrošina līdzsvaru starp dalītā īpašuma tiesisko attiecību pusēm, neizbēgami noved pie nesamērīga vienas vai otras puses pamattiesību ierobežojuma.

Lieta Nr. 2022-20-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 7. decembrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-20-01 "Par likuma "Par pagaidu papildu prasībām Saeimas deputātu un pašvaldības domju deputātu darbam" 2. panta atbilstību Satversmes 96. pantam un 101. panta pirmajai daļai".

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas ierobežo pret Covid-19 nevakcinēta deputāta tiesības pilnvērtīgi piedalīties Saeimas darbā.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka laikā, kad pieteikuma iesniedzēja bija 13. Saeimas deputāte, apstrīdētā norma ļāva Saeimas darbā piedalīties tikai tādām deputātām, kurš ir uzrādījis vai nu Covid-19 sertifikātu par vakcināciju vai pārslimošanu, vai arī atzinumu par vakcinācijas atlikšanu uz noteiktu laiku un sertifikātu par negatīvu testa rezultātu. Apstrīdētās normas dēļ pieteikuma iesniedzējai no 2021. gada 15. novembra līdz 2022. gada 31. martam bijusi liegta iespēja piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs gan klātienē, gan attālināti. Tādējādi apstrīdētā norma neatbilstot tiesībām piedalīties valsts darbībā. Vienlaikus pieteikumā uzsvērts, ka vakcinācija nevar tikt uzspiesta kā nosacījums tam, lai persona turpinātu pildīt savus amata pienākumus. Līdz ar to apstrīdētā norma pārkāpjot arī tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

Visupirms Satversmes tiesa atzina, ka tiesībām piedalīties Saeimas sēdēs, runas tiesībām un balsošanas tiesībām ir izšķiroša nozīme deputāta darbībā. Deputāta tiesības tiktu būtiski vājinātas, ja viņam liegtu mutvārdos aizstāvēt savas iniciatīvas, kā arī pārliecināt citus deputātus par savu ideju un priekšlikumu nozīmību.

Vērtējot ierobežojumu piedalīties Saeimas un tās komisiju attālinātajās sēdēs, Satversmes tiesa norādīja, ka šāds ierobežojums bija vērsts uz vakcinācijas pret Covid-19 aptveres palielināšanu. Savukārt vakcinācijas aptveres palielināšanas mērķis bija panākt to, lai samazinātos ar Covid-19 inficējušos personu skaits vai arī gadījumos, kad inficēšanās tomēr notikusi – slimības gaita būtu viegla un nevajadzētu ārstēties slimnīcā. Tādā veidā tika atvieglota slimnīcu noslodze un visa veselības aprūpes sistēma. Tiesa uzsvēra, ka vakcinācija ir efektīvākais veids, kā pasargāt sevi un visu sabiedrību kopumā no inficēšanās ar Covid-19 un īpaši smagas slimības gaitas vai pat nāves. Pat vienas personas vakcinācija varēja pozitīvi ietekmēt kopējo vakcinācijas pret Covid-19 aptveri valstī.

Tālāk Satversmes tiesa secināja, ka Saeima ir vienīgā vēlēšanu ceļā izveidotā valsts varas konstitucionālā institūcija. Saeimas deputāti pārstāv tautu, vērš uzmanību uz tautai aktuāliem jautājumiem un aizstāv tās intereses. Tādējādi ikvienam Saeimas deputātam ir īpaša loma Latvijā kā demokrātiskā tiesiskā valstī. Arī tāds viedoklis, ko pauž tikai viens vai daži Saeimas deputāti, ir būtisks Saeimas darbā. Vienlaikus tiesa

akcentēja, ka Saeimas deputāts var pārstāvēt tautu un paust tās gribu tikai tad, ja viņam tiek nodrošināta iespēja izmantot tās tiesības, kurām ir izšķiroša nozīme Saeimas deputāta darbā. Kaut arī pieteikuma iesniedzējai daļa no deputāta tiesībām tika saglabāta, tomēr iespēja tās īstenot nav pielīdzināma deputāta tiesībām piedalīties Saeimas un tās komisiju sēdēs, runas tiesībām un tiesībām balsot. Līdz ar to nelabvēlīgās sekas, kuras radīja pieteikuma iesniedzējas tiesību ierobežojums piedalīties Saeimas un tās komisiju attālinātajās sēdēs, bija lielākas par sabiedrības ieguvumu.

Vērtējot ierobežojumu piedalīties Saeimas un tās komisiju klātienēs sēdēs, Satversmes tiesa norādīja, ka šis ierobežojums noteikts gan sabiedrības labklājības, gan citu cilvēku tiesību aizsardzībai – lai nodrošinātu epidemioloģiski drošus apstākļus Saeimas telpās un mazinātu Covid-19 infekcijas izplatību starp Saeimas deputātiem un darbiniekiem. Tomēr tiesa neguva izskaidrojumu tam, kāpēc likumdevējs apstākļos, kad jau varēja prognozēt situācijas stabilizāciju un pakāpenisku saslimstības ar Covid-19 mazināšanos, nereaģēja pietiekami savlaicīgi un neizvērtēja Saeimas deputāta tiesību ierobežojuma saglabāšanas nepieciešamību. Nav skaidrs, kāpēc Saeimas deputātiem prasība pēc Covid-19 sertifikāta tika saglabāta mēnesi ilgāk nekā lielākajai daļai citu nodarbināto. Tādējādi apstrīdētās normas leģitīmie mērķi varēja tikt sasniegti ar citu, pieteikuma iesniedzējas tiesības mazāk ierobežojošu, bet tikpat efektīvu līdzekli.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 101. panta pirmajai daļai.

Ikvienu deputāta tiesību īstenošana veicina efektīvu demokrātijas funkcionēšanu - likumdevēja leģitimitāti un viedokļu plurālismu parlamentā atbilstoši suverēna paustajai gribai.

Lieta Nr. 2022-28-03

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 21. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-28-03 "Par Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumu Nr. 662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" 244. punkta atbilstību Satversmes 105. pantam".

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas nolūkā ierobežot Covid-19 infekcijas izplatību aizliedza Latvijā ievest ūdeles.

Lieta tika ierosināta pēc komersantu konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēju

komercdarbības veids ir ūdeļu ievēšana un audzēšana, kā arī ūdeļu kažokādu ieguve, pārstrāde un eksportēšana. Apstrīdētās normas dēļ pieteikuma iesniedzējas vairs neesot varējušas ievest Latvijā ūdeles savas komercdarbības nodrošināšanai. Tādējādi apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežojot no tiesībām uz īpašumu izrietošās tiesības nodarboties ar uzsāktu komercdarbību.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no lauksaimniecības dzīvniekiem vislielākā iespējamība inficēties no cilvēkiem vai citiem dzīvniekiem un pārnēsāt SARS-CoV-2 vīrusu ir tieši ūdelēm, kas tiek audzētas kažokādu ražošanai. Tas saistīts gan ar sugai raksturīgu uzņēmību pret minēto vīrusu, gan ūdeļu audzēšanas īpatnībām. Inficētu ūdeļu ievēšana Latvijā varētu novest pie vēl plašākas vīrusa izplatības un tādējādi apdraudēt cilvēku veselību. Turklāt strauja, nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība rada būtisku visas sabiedrības apdraudējumu, jo gan tā, gan arī jaunu SARS-CoV-2 vīrusa variantu rašanās un izplatīšanās varētu izraisīt veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja: tā kā SARS-CoV-2 vīruss izplatījās ļoti strauji un tā izplatīšanās bija saistīta ar dzīvnieku, cilvēku, transportlīdzekļu un citu materiālu kustību, aizliegums ievest ūdeles Latvijā varēja mazināt iespējamo SARS-CoV-2 vīrusa un tā paveidu izplatību. Nedz aizliegums ievest ūdeles tikai no konkrētām valstīm, kurās attiecīgajā laika posmā konstatēta ūdeļu inficēšanās ar Covid-19, nedz karantīnas paredzēšana ievestajām ūdelēm, nedz arī ievēšanas atļauju sistēma nevarēja nodrošināt to, ka Latvijā netiek ievestas ar Covid-19 inficētas ūdeles un tās nenonāk kontaktā ar cilvēkiem. Savukārt aizliegums pārvietot ūdeles starp novietnēm Latvijā nav uzskatāms par alternatīvu līdzekli, jo tas acīmredzami nevar novērst ar Covid-19 inficētu ūdeļu ievēšanu no ārvalstīm.

Treškārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka labumu no ūdeļu ievēšanas aizlieguma guva visa sabiedrība, turklāt daudzējādos aspektos, jo attiecīgais regulējums

pasargāja gan tieši pašus cilvēkus no saslimšanas, gan arī veselības aprūpes sistēmu no pārslodzes. Ievērojot Covid-19 infekciju izraisošā vīrusa izplatību un tās radītos draudus veselības sistēmai, atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt nostādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Ja pastāv risks, ka var rasties kaitējums personu veselībai un labklājībai, tad valstij ir pienākums veikt saprātīgus un piemērotus pasākumus, lai aizsargātu personu pamattiesības jau tad, kad negatīvās sekas vēl nav radušās.

Lieta Nr. 2022-31-03

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 29. jūnijā pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-31-03 "Par Ministru kabineta 2016. gada 5. jūlija noteikumu Nr. 445 "Pedagogu darba samaksas noteikumi" 1. pielikuma 4. tabulas 3. punkta un 3. pielikuma 7. punkta atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 107. pantam".

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas nosaka pirmsskolas izglītības pedagogu zemāko darba algas likmi.

Lietā tika ierosināta pēc trīsdesmit astoņu 13. Saeimas deputātu pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētās normas paredz atšķirīgu zemāko darba algas likmi un atšķirīgu vienai mēneša darba algas likmei atbilstošo darba slodzi pirmsskolas izglītības pedagogiem salīdzinājumā ar pārējās vispārējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem. Šādas atšķirības neesot pamatotas, jo pirmsskolas izglītības pedagogiem noteiktas līdzīgas un atsevišķās situācijās pat tādas pašas

prasības kā pārējiem pedagogiem. Tādējādi apstrīdētās normas neatbilstot tiesiskās vienlīdzības principam un tiesībām saņemt veiktajam darbam atbilstošu samaksu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka viens no sociālā taisnīguma elementiem ir vienādas darba samaksas princips. Tas attiecas ne tikai uz gadījumiem, kad nodarbinātie veic vienu un to pašu darbu, bet arī uz gadījumiem, kad nodarbinātie veic vienādas vērtības, tomēr pēc satura atšķirīgu darbu. Salīdzinājusi pirmsskolas izglītības pedagogus ar citās vispārējās izglītības pakāpēs nodarbinātajiem pedagogiem, tiesa secināja, ka to prasmes un atbildības līmenis ir līdzvērtīgs. Arī darba apstākļi un vide, kurā pedagogs atrodas, kā arī veicamā darba grūtības ikdienas problēmjaudājumu un situāciju risināšanā no pedagogiem prasa līdzvērtīgu piepūli un ieguldījumu neatkarīgi no tā, kādā vispārējās izglītības pakāpē viņi strādā. Atšķirības, kas konstatējamas pirmsskolas izglītības pedagoga un vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu darbā, ir saistītas ar mācību organizācijas formu, izmantojamām metodēm un paņēmieniem, taču tās nav uzskatāmas par būtiskām. Visu pedagogu darbs neatkarīgi no tā, kurā vispārējās izglītības pakāpē viņi strādā, ir vērst uz vienu kopīgu mērķi – nodrošināt kvalitatīvas vispārējās izglītības ieguvu. Tādējādi pirmsskolas izglītības pedagogi, vispārējās pamatzglītības pedagogi un vispārējās vidējās izglītības pedagogi veic vienādas vērtības darbu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pirmsskolas izglītības pedagogu zemākās darba algas likmes pakāpeniskas izlīdzināšanas pamatā var būt apsvērumi, kas saistīti ar nepieciešamību nodrošināt valsts budžeta un pašvaldību budžetu stabilitāti. Tomēr šādi argumenti nav pietiekami, lai pamatotu atšķirīgās attieksmes leģitīmo mērķi. Valsts budžeta un pašvaldību budžetu stabilitāte pati par sevi nevar tikt izmantota kā attaisnojums atšķirīgai attieksmei pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem

salīdzināmos apstākļos. Tādējādi nav saskatāms nekāds leģitīms mērķis, kura dēļ ar apstrīdētajām normām pret pirmsskolas izglītības pedagogiem noteikta atšķirīga attieksme, paredzot atšķirīgu zemāko mēneša darba algas likmi. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka pirmsskolas izglītības pedagoga un vispārējās pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības pedagogu darbā ir vairākas atšķirības, kas ir būtiskas. Līdz ar to minētās personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

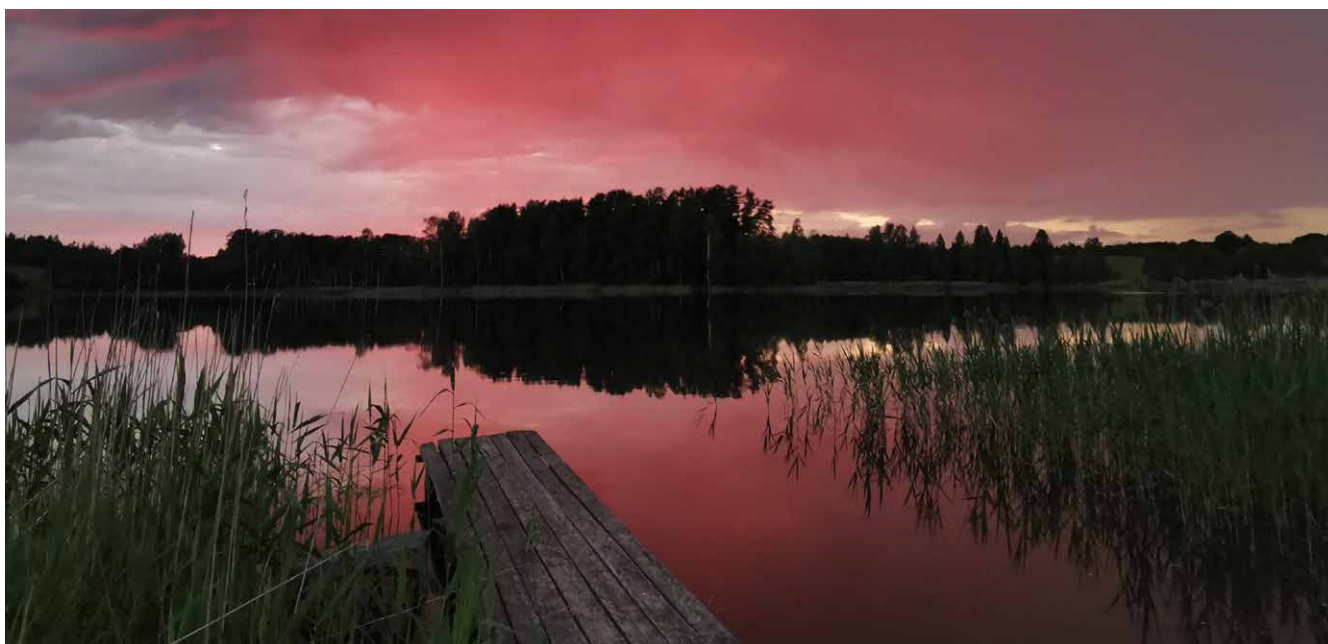
Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis. Tiesnesis norādīja, ka Ministru kabinets, nosakot nelielas atšķirības darba atalgojumā, nav rīkojies patvaļīgi, jo atšķirību pamatā ir racionāli fakti, kas saistīti ar atalgojuma diferenciacijas mērķi. Atziņa, ka dažādu profesiju darbs ir vienādas vērtības, automātiski nevar pieprasīt identisku, šablonisku atalgojumu.

Pirmsskolas izglītības pedagogi, vispārējās pamatzglītības pedagogi un vispārējās vidējās izglītības pedagogi veic vienādas vērtības darbu.

Lieta Nr. 2022-33-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 18. oktobrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-33-01 "Par Militārā dienesta likuma 10. panta otrās daļas un 15. panta pirmās daļas

1. punkta atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 102. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas aizliedz profesionālā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru.

Lietā tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka apstrīdētās normas liedz pieteikuma iesniedzējam kā profesionālā militārā dienesta karavīram apvienoties ar citām personām politiskajā partijā, lai aizstāvētu savus uzskatus. Tādējādi apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežojot tiesības uz biedrošanās brīvību, kā arī pārkāpjot tiesiskās vienlīdzības principu, jo aizliegums apvienoties politiskajās partijās neesot noteikts citām ar karavīriem salīdzināmām personu grupām.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 102. pantā ietvertās tiesības uz biedrošanās brīvību nodrošina personām iespēju aizsargāt savas tiesiskās intereses, apvienojoties kopīgu mērķu sasniegšanai. Viens no tiesību uz biedrošanās brīvību izpausmes veidiem ir dalība politiskajā partijā. Politiskās partijas ir neatņemama demokrātijas daļa, kas veido plurālistiskas sabiedrības pamatu – tās pārstāv sabiedrības atšķirīgos viedokļus un sekmē dažādu interešu līdzsvarošanu politiskajos lēmumos.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka Nacionālie bruņotie spēki pilda valsts aizsardzības funkciju. Viens no līdzekļiem, ar kuriem tiek nodrošināta šīs funkcijas efektīva izpilde, ir Nacionālo bruņoto spēku politiskā neitralitāte. Tas nozīmē, ka Nacionālie bruņotie spēki neietekmē politiskus lēmumus un valsts aizsardzības jomā pieņemtos lēmumus pilda bez ierunām. Tāpat Nacionālo bruņoto spēku politiskā neitralitāte nozīmē, ka tie netiek pakļauti politiskai ietekmei un izmantoti atsevišķu politisko partiju mērķu sasniegšanai. Politiskajai neitralitātei ir nozīme arī karavīru savstarpējās attiecībās – tās mērķis ir novērst šķelšanos karavīru starpā. Līdz ar to aizliegums būt par politiskās partijas biedru nodrošina to, ka karavīrs neiesaistās politiskās varas iegūšanā un īstenošanā, neietekmē politiskus lēmumus, kā arī netiek izmantots politiskās partijas mērķu sasniegšanai. Tā tiek saglabāta politiskās jomas un militārās jomas nošķirtība, kā arī tiek veicināta sabiedrības uzticēšanās Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem. Sabiedrībai ir jāspēj paļauties, ka valsts aizsardzība tiks īstenota visas sabiedrības, nevis tikai konkrētās politiskās partijas pārstāvētās sabiedrības daļas interesēs. Vienlaikus tiesa uzsvēra, ka likumdevējs nav pilnībā ierobežojis karavīra politiskās tiesības. Karavīrs var, piemēram, balsot Saeimas, pašvaldību un Eiropas Parlamenta vēlēšanās, kā arī piedalīties tautas nobalsošanā un likumu ierosināšanā. Tāpat karavīrs var atbalstīt likumdošanas iniciatīvas. Turklāt likumdevējs nav pilnībā ierobežojis karavīra tiesības uz biedrošanās brīvību, jo karavīrs var dibināt tādas biedrības un nodibinājumus, kuriem nav politiska rakstura, un būt par biedru attiecīgās biedrībās un nodibinājumos.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka karavīri atrodas atšķirīgos un savstarpēji nesalīdzināmos apstākļos ar citām personu grupām, uz kurām neattiecas apstrīdētajās normās paredzētais aizliegums – valsts pārvaldes darbiniekiem un valsts dienestā nodarbinātajiem, kas piedalās sabiedrības drošības un kārtības nodrošināšanā, kā arī zemessargiem un rezerves karavīriem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētās normas, ciktāl tās aizliedz karavīram būt par politiskās partijas biedru, atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 102. pantam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka Nacionālo bruņoto spēku regulāro spēku karavīri, rezerves karavīri un Zemessardzē esošie karavīri ir savstarpēji salīdzināmi. Turklāt karavīra politiskās biedrošanās brīvības ierobežojums neesot attaisnojams ar bažām par Nacionālo bruņoto spēku politisko neitralitāti un citiem spriedumā norādītajiem iemesliem. Bruņoto spēku darbībai traucējošās politiskās diskusijas un aģitāciju varot novērst ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede. Tiesneses ieskatā, tiesai nevajadzēja vērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam – tā vietā tiesai vajadzēja norādīt, ka šāds izvērtējums nevar mainīt sprieduma rezultātu.

Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem jābūt politiski neitrāliem, jo tie sargā demokrātiju un konstitucionālās vērtības.

Lietā Nr. 2022-34-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 5. oktobrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-34-01 “Par Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 33. panta pirmās daļas un likuma “Par sociālo drošību” 2.² panta otrās un trešās daļas atbilstību Satversmes 1. un 109. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas nosaka minimālo ienākumu sliekšni un tā pārskatīšanas kārtību. Proti, apstrīdētās normas līdz 2023. gada 30. jūnijam noteica zemāko minimālo ienākumu sliekšni, kā arī paredzēja šā sliekšņa pārskatīšanu ne retāk kā reizi trijos gados (turpmāk – sākotnēji apstrīdētās normas). Savukārt kopš 2023. gada 1. jūlija apstrīdētās normas paredz minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas metodi un zemāko robežu, kā arī to, ka šis sliekšnis tiek pārskatīts katru gadu (turpmāk – jaunās apstrīdētās normas).

Lieta tika ierosināta pēc divdesmit 13. Saeimas deputātu pieteikuma. Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, likumdevējs nav paredzējis objektīvu minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas metodi, nav nodrošinājis šā sliekšņa regulāru pārskatīšanu, kā arī nav radījis iespēju ikvienai trūcīgai personai veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Likumdevējs esot pārkāpis arī labas likumdošanas principu, jo neesot ņēmis vērā Satversmes tiesas spriedumus lietās Nr. 2019-24-03, Nr. 2019-25-03 un Nr. 2019-27-03.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs ir identificējis sociālās palīdzības un garantēto minimālo ienākumu pabalsta mērķi, minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas metodi un piemērošanas kritērijus, kā arī tā pārskatīšanas regularitāti. Nosakot minimālo ienākumu sliekšni, likumdevējs ir balstījies uz izsvērtu, zinātniski pamatotu un atzītu metodoloģiju.

Otrkārt, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs, jaunajās apstrīdētajās normās paredzot pārskatīt minimālo ienākumu sliekšni reizi gadā, ir izpildījis savu pienākumu nodrošināt šā sliekšņa regulāru pārskatīšanu. Turpretim ar sākotnēji apstrīdētajām normām likumdevējs šo pienākumu nebija izpildījis, tādēļ minētās normas neatbilst Satversmes 1. un 109. pantam.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka minimālo ienākumu sliekšnis un attiecīgi garantēto minimālo ienākumu pabalsts no 2023. gada 1. jūlija ir 125 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai māsājniecībā un 87,50 *euro* pārējām personām māsājniecībā; savukārt no 2024. gada 1. janvāra tas būs attiecīgi 137 *euro* un 95,90 *euro*. Šāds minimālo ienākumu pabalsts nesedz pat izdevumus par pārtikas grozu. Minētos izdevumus nesedz arī papildus pabalstam izsniegtie pārtikas komplekti, savukārt zupas virtuves un brīvpusdienas izglītojamiem nav pieejamas ikvienai trūcīgai personai. Minimālo ienākumu pabalsts nekādi nevar tikt uzskatīts par pietiekamu arī apģērba iegādei. Tajā pašā laikā likumdevēja paredzētie atbalsta

pasākumi vismaz minimālā apmērā nodrošina ikvienai trūcīgai personai atbalstu mājokļa jautājumos, veselības aprūpē, izglītības ieguvē, kā arī dalībai sociālajā un kultūras dzīvē un politiskajos procesos. Taču, lai arī likumdevējs ir noteicis atbalsta pasākumus atsevišķu pamatvajadzību nodrošināšanai minimālā apmērā, kopumā ikvienai trūcīgai personai tomēr nav pieejams pietiekams atbalsts tai visu nepieciešamo pamatvajadzību apmierināšanai. Līdz ar to jaunajās apstrīdētajās normās paredzētā minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas kārtība kopā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem nerada ikvienai trūcīgai personai iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi. Tādēļ tās neatbilst Satversmes 1. un 109. pantam.

Vienlaikus Satversmes tiesa uzsvēra, ka sociālās palīdzības sistēmai ir jābūt tādai, lai garantēto minimālo ienākumu pabalsts kopā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem spētu apmierināt trūcīgo personu pamatvajadzības tādā minimālā apmērā, lai palīdzētu šīm personām saviem spēkiem izkļūt no nabadzības slazda. Tomēr šī sistēma nevar radīt tādas apstākļus, kas mazinātu trūcīgu personu vēlmi pašam līdzdarboties savu pamatvajadzību apmierināšanā un uzlabot savus dzīves apstākļus.

Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede pievienoja spriedumam atsevišķas domas. Tiesnese nepiekrīta tiesas secinājumam, ka jaunajās apstrīdētajās normās paredzētā minimālo ienākumu sliekšņa noteikšanas kārtība kopā ar citiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem nerada ikvienai trūcīgai personai iespēju veidot cilvēka cieņai atbilstošu dzīvi.

**Ja persona pati nespēj sev
nodrošināt cilvēka cienīgu dzīvi,
tad valstij ir pienākums sniegt
sociālo palīdzību uz sabiedrības
solidaritātes pamata.**

Lieta Nr. 2022-36-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 30. novembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-36-01 "Par Pilsonības likuma pārejas noteikumu 7. punkta atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam".

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas noteic pilsonības atņemšanas termiņa skaitījumu gadījumos, kad persona pilsonības iegūšanas procesā rīkojusies negodprātīgi.

Lieta tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka atbilstoši Pilsonības likumam personai atņem Latvijas pilsonību, ja tā apzināti sniegusi nepatiesas ziņas vai noklusējusi faktus, kas attiecas uz Latvijas pilsonības iegūšanas vai atjaunošanas nosacījumiem, un lēmumu par Latvijas pilsonības atņemšanu pieņem, ja nav pagājuši vairāk kā 10 gadi no tās iegūšanas vai atjaunošanas. Savukārt apstrīdētā norma noteic, ka personām, kuras Latvijas pilsonību ieguvušas līdz 2013. gada 1. oktobrim, minētais 10 gadu termiņš sākas no 2013. gada 1. oktobra. Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, personas, kuras pilsonību ieguvušas vai atjaunojušas pirms 2013. gada 1. oktobra, nav vienlīdzīgā situācijā ar personām, kuras to izdarījušas vēlāk. Proti, vienām personām termiņš pilsonības atņemšanai pārsniedzot 10 gadus, turpretim otrām personām šis termiņš esot 10 gadus ilgs. Tādējādi esot pārkāpts tiesiskās vienlīdzības princips.

Visupirms Satversmes tiesa atzina, ka atkarībā no pilsonības atņemšanas pamata apstrīdētā norma nošķir šādas personu grupas:

1) personas, kuras ir *noklusējušas faktus*⁹ un tādējādi ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma. Abām minētajām personu grupām noteiktais termiņš ir vienāds, proti, pilsonību iespējams atņemt 10 gadus ilgā laika periodā. Līdz ar to apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām;

2) personas, kuras ir *apzināti sniegušas nepatiesas ziņas* un tādējādi ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību līdz 2013. gada 1. oktobrim, iepretim tām personām, kuras tādā pašā ceļā ieguvušas vai atjaunojušas pilsonību pēc minētā datuma. Tā kā personām, kuras pilsonību ieguvušas vai atjaunojušas, apzināti sniedzot nepatiesas ziņas, pilsonība varēja tikt atņemta jau no Pilsonības likuma spēkā stāšanās, apstrīdētā norma rada atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras pilsonību šādā veidā ir ieguvušas pirms un pēc 2013. gada 1. oktobra. Proti, apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām.

Izvērtējusi no apstrīdētās normas izrietošo vienādo attieksmi pret personām, kuras pilsonību ieguvušas vai atjaunojušas ar faktu noklusēšanu pirms un pēc 2013. gada 1. oktobra, kā arī atšķirīgo attieksmi pret personām, kuras pilsonību ieguvušas vai atjaunojušas ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu pirms un pēc 2013. gada 1. oktobra, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs ir ievērojis samērīguma principu un apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Satversmestiesā citstarp norādīja, ka lojalitāte kā viens no pilsonības centrālajiem elementiem prasa no personas godprātīgu jeb tiesisku rīcību pilsonības iegūšanas procesā. Līdz ar to valsts ir tiesīga ieviest tādu tiesisko regulējumu, kas paredz atņemt personai pilsonību saistībā ar tās negodprātīgu rīcību pilsonības iegūšanas vai atjaunošanas brīdī – pat tādā gadījumā, ja persona pēc pilsonības atņemšanas kļūst par bezvalstnieku. Tieši pilsoņi, aktīvi līdzdarbojoties, veido un nosaka valsts dzīvi, citstarp arī Satversmē noteiktajā kārtībā piedaloties konstitucionālo institūciju veidošanā. Tādēļ ir svarīgi, lai šīs nozīmīgās funkcijas pildītu tikai tādas personas, kuras par pilsoņiem kļuvušas godprātīgā jeb tiesiskā ceļā.

Satversmes tiesa arī uzsvēra, ka iestādei un administratīvajām tiesām ir pienākums novērtēt obligātā administratīvā akta – lēmuma par pilsonības atņemšanu – samērīgumu netipiskos gadījumos, kad attiecīgais lēmums būtiski ietekmē personas pamattiesības. Samērīguma novērtējums ietver, piemēram, to, kāda saikne ar Latviju ir izveidojusies konkrētajai personai. Taču personai, kura Latvijas pilsonību ir ieguvusi negodprātīgā ceļā, nevar veidoties aizsargājama tiesiskā paļāvība uz pilsonības saglabāšanu. Tiesiskās paļāvības aizsardzības princips aizsargā vienīgi tādas tiesības, uz kuru īstenošanu personai varēja rasties likumīga, pamatota un saprātīga paļāvība. Persona, kura pilsonības atjaunošanas vai iegūšanas brīdī rīkojusies negodprātīgi, nevar nezināt, ka patiesībā nepieder pie Latvijas pilsoņu loka vai nav tiesīga kļūt par pilsoni. Ja persona pati rīkojas prettiesiski, tad tai nevar veidoties tiesiskā paļāvība.

Lojalitāte kā viens no pilsonības centrālajiem elementiem prasa no personas godprātīgu jeb tiesisku rīcību pilsonības iegūšanas procesā.

⁹ Atbilstoši tiesu praksei sākotnēji pilsonību varēja atņemt tikai par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, bet ne faktu noklusēšanu. Lai precizētu tiesisko regulējumu, likumdevējs grozīja Pilsonības likumu, paredzot, ka pilsonību var atņemt arī par faktu noklusēšanu. Likuma grozījumi stājās spēkā 2013. gada 1. oktobrī.

2.2. VALSTSTIESĪBAS (SATVERSMES INSTITUCIONĀLĀ DAĻA)

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja trīs lietas par valststiesību jautājumiem – lietas Nr. 2022-13-05, Nr. 2022-17-01 un Nr. 2022-41-01. Šajās lietās vērtēti dažādi pašvaldību un centrālās varas savstarpējās mijiedarbības aspekti.

Lietā Nr. 2022-13-05 tika vērtēts vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojums, ar kuru bija apturēta tādu Ķekavas novada domes saistošo noteikumu darbība, ar kuriem visā Ķekavas novada administratīvajā teritorijā bija aizliegta azartspēļu organizēšana. Satversmes tiesa jau iepriekš bija vērtējusi pašvaldību iniciatīvas ierobežot azartspēļu organizēšanu to administratīvajā teritorijā (sk., piemēram, lietu Nr. 2018-17-03). Tomēr pārskata posmā izskatītā lieta atšķīrās no iepriekšējām ar to, ka azartspēļu organizēšanas ierobežojums bija paredzēts nevis kā teritorijas izmantošanas aprobežojums teritorijas plānojumā vai kā individuāls lēmums neizsniegt atļauju vai atcelt jau izsniegtu atļauju azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai, bet gan kā saistošajos noteikumos ietverts vispārējs azartspēļu organizēšanas aizliegums. Tiesa nepiekrīta ministra uzskatam, ka pašvaldībai vispār nav tiesību noteikt aizliegumu azartspēļu organizēšanai visā tās administratīvajā teritorijā, un atzina, ka pašvaldības principā ir tiesīgas pieņemt saistošos noteikumus, kuros tās papildus jau likumdevēja noteiktajām vietām un teritorijām, kurās azartspēles nav atļauts organizēt,

nosaka vēl citas šāda veida vietas un teritorijas. Turklāt tās to var darīt neierobežotā apjomā, ja vien šāda rīcība ir balstīta racionālos apsvērumos, kas pamato noteiktā ierobežojuma nepieciešamību. Vienlaikus tiesa atzina, ka konkrētajā gadījumā Ķekavas novada dome, paredzot azartspēļu organizēšanas aizliegumu visā Ķekavas novadā, nebija veikusi izvērtējumu attiecībā uz visām novada administratīvajā teritorijā ietilpstošajām vietām un teritorijām, attiecībā uz katru no tām izsverot visas iesaistītās intereses un pienācīgi pamatojot, kāpēc katrā no šīm vietām un teritorijām azartspēļu organizēšana ir aizliegama. Tādēļ ministra rīkojums par attiecīgo Ķekavas novada domes saistošo noteikumu darbības apturēšanu tika atzīts par tiesisku.

Abās pārējās lietās – lietā Nr. 2022-17-01 un lietā Nr. 2022-41-01 – viens no vērtējamajiem jautājumiem bija par to, vai un cik lielā mērā likumdevējs ir tiesīgs iejaukties pašvaldību autonomo kompetenču īstenošanā, kā arī par to, vai likumdevēja pieņemtie lēmumi nebija uzskatāmi par Satversmei neatbilstošu pašvaldības finanšu autonomijas principa ierobežojumu.

Lietā Nr. 2022-17-01 par Rīgas un Ventspils brīvostu pārvaldības reformu Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs jau sākotnēji bija paredzējis, ka Rīgas ostas un Ventspils ostas pārvaldība ir valsts pārvaldes

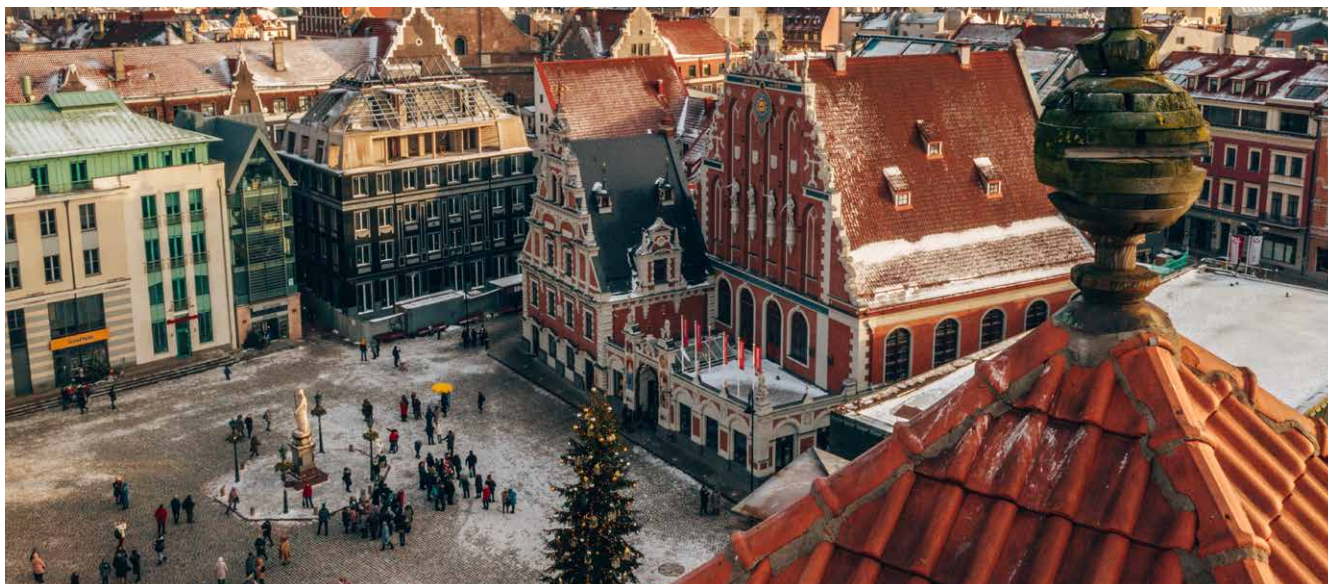
funkcija. Līdz ar to šo ostu pārvaldības funkciju īstenošana nav saistīta ar kādu no attiecīgo pašvaldību likumā noteiktajām autonomajām kompetencēm. Tādējādi ar apstrīdētajām normām nav pārkāpts pašvaldības kompetenču autonomijas princips.

Pašvaldības finanšu autonomijas princips šajā lietā tika aplūkots tādā aspektā, kas paredz valsts pienākumu nodrošināt pašvaldībām finansējuma avotu daudzveidību to autonomo kompetenču īstenošanai un pašvaldību tiesības lemt par šo finanšu līdzekļu izmantošanu. Pieteikumu iesniedzēji bija apgalvojuši, ka apstrīdētās normas nelabvēlīgi ietekmē vairākus pašvaldību finansējuma avotus. Pirmkārt, tika apgalvots, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām pašvaldībām ostas pārvaldes valdījumā jānodod arī tādi īpašumi, kuri nav tieši saistīti ar ostas darbību. Satversmes tiesa šādam argumentam nepiekrīta, norādot, ka Latvijas tiesību sistēma pieļauj pašvaldībai piederošu zemi, kas nav nepieciešama ostas funkciju veikšanai, izslēgt no ostas pārvaldes valdījuma un attiecīgi no ostas teritorijas. Proti, šādi īpašumi nav jānodod ostas pārvaldes valdījumā. Otrkārt, tika apgalvots, ka ostu pārvaldības modeļa reformas rezultātā Ventspils pašvaldības domei esot ierobežotas tiesības gūt ieņēmumus no tai piederošajām piestātnēm un būvēm, kas savulaik bijušas iznomātas ostas pārvaldei. Tiesa atzina, ka minētā pieteikuma iesniedzēja šādus ieņēmumus bija guvusi tikai tāpēc, ka tā nebija izpildījusi likumisko pienākumu nodot ostas kopējās hidrotehniskās būves ostas pārvaldes valdījumā. Šāda pienākuma nepildīšana nedod Ventspils pašvaldībai tiesisku pamatu uzskatīt, ka piestātnes, kas nepieciešamas ostas funkciju veikšanai, būtu saglabājamās pašvaldības valdījumā un izmantojamas kā finansējuma avots pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanai. Treškārt, pieteikumu iesniedzēji apgalvoja, ka ieņēmumi, kurus kapitālsabiedrības gūs no ostu pārvaldības, vairs netikšot novirzīti pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanai. Tiesa norādīja, ka kapitālsabiedrību ieņēmumi no ostu pārvaldības nav uzskatāmi par tādu finansējuma avotu, kas ar likumu noteikts pašvaldības

autonomo kompetenču īstenošanai. Līdz ar to tiesa atzina, ka likumdevējs nav pārkāpis pašvaldības finanšu autonomijas principu.

Savukārt lietā Nr. 2022-41-01 Satversmes tiesa vērtēja, vai no Satversmes 1. un 101. panta izrietošajam pašvaldības principam atbilda pieteikuma iesniedzējai – Daugavpils valstspilsētas domei – uzliktais pienākums demontēt tās administratīvajā teritorijā esošus divus objektus – piemiņas vietas Sarkanās armijas karavīriem. Tiesa kopumā piekrīta pieteikuma iesniedzējas viedoklim, ka pieminekļi, mākslas objekti un citi līdzīgi objekti ir daļa no pašvaldības labiekārtojuma un būtisks pilsētas telpas veidošanas elements, kas saistīts arī ar kultūru un ka līdz ar to rīcība ar pieminekļiem (tostarp arī to demontāža) ir pašvaldības autonomajā kompetencē. Vienlaikus tiesa norādīja, ka pašvaldību autonomās kompetences robežas citstarp ietekmē 1990. gada 4. maija Deklarācijā par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu nostiprinātais valsts nepārtrauktības princips. Ņemot to vērā, pašvaldību autonomā kompetence neaptvēra padomju režīmu slavinošu pieminekļu saglabāšanu vai kopšanu, bet gan tikai tādu rīcību, kas vērsta uz šādu objektu simboliskās ietekmes novēršanu (piemēram, demontāžu vai pārvietošanu uz muzejiem). Līdz ar to tiesa secināja, ka minēto objektu demontāžas pienākuma paredzēšana apstrīdētajās normās ierobežoja pieteikuma iesniedzējas autonomo kompetenci teritorijas labiekārtošanas jomā, tomēr neliedza to pēc būtības. Kaut arī pašvaldību autonomās kompetences ierobežojumi Satversmes tiesas judikatūrā ir tikuši vērtēti jau iepriekš (sk., piemēram, lietu Nr. 2016-23-03), atziņa, ka šādos gadījumos jāvērtē, vai šāda kompetence netiek liegta pēc būtības, ir iepriekšējās judikatūras tālāka attīstība.

Attiecībā uz pašvaldības finanšu autonomijas principu Satversmes tiesa pirmoreiz atzina, ka, lai sasniegtu tādus mērķus, kas prasa vienotu un solidāru sadarbību starp visiem valsts līmeņiem, minētais princips likumdevējam neliedz prasīt, lai attiecīgie pasākumi vismaz daļēji tiktu finansēti no pašvaldību budžeta

lidzekļiem. Tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā apstrīdēto normu radītais finansiālais slogs uz pieteikuma iesniedzējas budžetu nebija tāds, kas būtu liedzis pašvaldībai īstenot tās autonomās funkcijas vai citus uzdevumus.

Lieta Nr. 2022-13-05 **Informācija par lietu**

Satversmes tiesa 2023. gada 20. aprīlī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-13-05 "Par vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2021. gada 21. decembra rīkojuma Nr. 1-2/11040 "Par Ķekavas novada domes 2021. gada 8. septembra saistošo noteikumu Nr. 22/2021 "Par azartspēļu organizēšanu Ķekavas novadā" darbības apturēšanu" atbilstību Azartspēļu un izložu likuma 41. panta otrās daļas 11. punktam un 42. panta desmitajai daļai, kā arī likuma "Par pašvaldībām" 49. panta pirmajai daļai".

Lietā tika vērtēts vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojums, ar kuru apturēta Ķekavas novada domes saistošo noteikumu darbība – ar minētajiem noteikumiem aizliegts organizēt azartspēles Ķekavas novada administratīvajā teritorijā. Ministrs uzskatīja, ka pašvaldībai nav piešķirtas tiesības noteikt aizliegumu azartspēļu organizēšanai visā tās administratīvajā teritorijā.

Lietā tika ierosināta pēc Ķekavas novada domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka Azartspēļu likumā skaidri noteiktas vietas, kurās azartspēles organizēt ir atļauts, savukārt lēmuma pieņemšana attiecībā uz visu pārējo pašvaldības teritoriju ir pašvaldības ekskluzīvā kompetencē. Līdz ar to ministrs, apturot saistošo noteikumu darbību, neesot rīkojies tiesiski.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Azartspēļu likums ļauj pašvaldībai lemt par azartspēļu organizēšanas ierobežošanu tās administratīvajā teritorijā trijos veidos. Pašvaldība var: 1) noteikt attiecīgus teritorijas izmantošanas aprobežojumus teritorijas plānojumā; 2) pieņemt individuālu lēmumu par atļauju organizēt azartspēles, katrā konkrētajā gadījumā izvērtējot to, vai azartspēļu organizēšana konkrētajā vietā nerada būtisku valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interešu aizskārumu; 3) pieņemt saistošos noteikumus, kuros tā papildus jau likumdevēja noteiktajām vietām un teritorijām, kurās azartspēles nav atļauts organizēt, nosaka vēl citas šāda veida vietas un teritorijas. Turklāt minētie azartspēļu organizēšanas ierobežošanas veidi nevis izslēdz, bet gan papildina cits citu. Proti, visi šie tiesiskie risinājumi var darboties līdztekus un nodrošināt jēgpilnu azartspēļu izplatības kontroli.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka pašvaldība ir tiesīga noteikt neierobežoti daudz vietu un teritoriju, kurās azartspēles organizēt nav atļauts, turklāt šāds ierobežojums var tikt noteikts ikvienā pašvaldības vietā vai teritorijā, izņemot tās vietas, kurās saskaņā ar Azartspēļu likumā noteikto pašvaldības atļauja

azartspēļu organizēšanas vietas atvēršanai nav nepieciešama. Tomēr pašvaldības rīcībai ir jābūt balstītai racionālos apsvērumos, kas pamato noteiktā ierobežojuma nepieciešamību. Proti, pašvaldībai ir pienācīgi jāpamato, kāpēc katrā no attiecīgajām vietām un teritorijām azartspēļu organizēšana būtu aizliegama, ņemot vērā dažādus apstākļus, tostarp attiecīgās pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. Visā pašvaldības teritorijā azartspēļu organizēšana varētu tikt aizliegta tikai tad, ja pašvaldība pēc katras tās administratīvajā teritorijā ietilpstošās vietas un teritorijas izvērtēšanas nonāktu pie secinājuma, ka azartspēļu organizēšanas aizliegums katrā no šīm vietām un teritorijām ir nepieciešams un kopumā tas aptver visu pašvaldības teritoriju.

Visbeidzot Satversmes tiesa secināja, ka pieteikuma iesniedzēja nav individuāli vērtējusi savā administratīvajā teritorijā ietilpstošās konkrētas vietas un teritorijas un pienācīgi pamatojusi, kāpēc katrā no tām azartspēļu organizēšana ir aizliegama. Tādējādi pieteikuma iesniedzēja nav rīkojusies atbilstoši Azartspēļu likumā noteiktajam pilnvarojumam. Līdz ar to ministra rīkojums par saistošo noteikumu darbības apturēšanu atbilst Azartspēļu likuma 41. panta otrās daļas 11. punktam un 42. panta desmitajai daļai, kā arī likuma "Par pašvaldībām" 49. panta pirmajai daļai.

Nosakot vietas un teritorijas, kurās nav atļauts organizēt azartspēles, pašvaldībai ir pienācīgi jāpamato, kāpēc katrā no tām azartspēļu organizēšana būtu aizliegama.

Lieta Nr. 2022-17-01 **Informācija par lietu**

Satversmes tiesa 2023. gada 9. novembrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-17-01 "Par Ostu likuma 4. panta trešās daļas 1. un 3. punkta, 4. panta piektās un devītās daļas, 7. panta 1.¹ daļas, pārejas noteikumu 16. punkta 1. un 2. apakšpunkta, 2022. gada 10. februāra likuma "Grozījumi Likumā par ostām" 11. panta otrās daļas, kā arī Ventspils brīvostas likuma 4. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam".

Lietā tika vērtētas tiesību normas, ar kurām īstenota Rīgas un Ventspils ostu pārvaldības reforma. Atbilstoši tai Rīgas ostas un Ventspils ostas teritorijā esošā pašvaldību manta bez atlīdzības tiek nodota jauno ostu pārvalžu valdījumā un tiek noteikta šīs mantas lietošanas un atsavināšanas kārtība.

Lietā tika ierosināta pēc divdesmit divu 13. Saeimas deputātu un Ventspils valstspilsētas pašvaldības domes pieteikumiem. Tajos norādīts, ka apstrīdētās normas ierobežo pašvaldības valdījuma tiesības uz tās zemi,

kas ietilpst ostas teritorijā, un pašvaldības tiesības atsavināt tai piederošo nekustamo īpašumu. Tādējādi esot ierobežotas pašvaldības iespējas pārvaldīt daļu no savas teritorijas un apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā tikšot negatīvi ietekmēta pašvaldības spēja veikt savas funkcijas. Šo iemeslu dēļ apstrīdētās normas neatbilstot pašvaldības principam, un to pieņemšanā neesot ievērots arī labas likumdošanas princips.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka no Satversmes 1. pantā un 101. panta otrās daļas pirmajā teikumā ietvertā pašvaldības principa izriet valsts pienākums ievērot pašvaldības kompetenču autonomijas principu, finanšu autonomijas principu un konsultēšanās principu. Atbilstoši kompetenču autonomijas principam valsts varai ir jāatturas no iejaukšanās pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanā. No finanšu autonomijas principa izriet valsts pienākums nodrošināt pašvaldībām finansējuma avotu daudzveidību autonomo kompetenču īstenošanai un pašvaldības tiesības lemt par šo finanšu līdzekļu izmantošanu. Savukārt no konsultēšanās principa izriet likumdevēja pienākums iesaistīt pašvaldības konsultāciju procesā attiecībā uz tiem jautājumiem, kuri ietekmē pašvaldības principu.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka ostu institucionālās pārvaldības modeļa izvēle ir likumdevēja kompetence. Tas, kādu ostu institucionālo pārvaldību likumdevējs izvēlas un vai pašvaldības tajā tiek iesaistītas, ir lietderības jautājums. Latvijā ostu zeme un akvatorija pamatā pieder valstij un pašvaldībai, kuras nodevušas to pārvaldīt ostas pārvaldei. Atbilstoši apstrīdētajām normām ostas pārvalde ir privāto tiesību juridiskā persona – kapitālsabiedrība, kuras kapitāla daļas (akcijas) pieder valstij un var piederēt arī attiecīgajai pašvaldībai.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka Rīgas ostas un Ventspils ostas pārvaldība jau sākotnēji ir bijusi valsts pārvaldes funkcija. Tā kā Rīgas ostas un Ventspils ostas pārvaldības funkciju īstenošana nav saistīta ar kādu no likumā noteiktajām pašvaldības autonomajām kompetencēm, ar apstrīdētajām normām nav pārkāpts pašvaldības kompetenču autonomijas princips.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa nepiekrīta Ventspils pašvaldības domes argumentam, ka ostas pārvaldes valdījumā jānodod arī tādi pašvaldības īpašumi, kuri nav tieši saistīti ar ostas darbību. Ostas teritorijā ir iekļaujama zeme, kas nepieciešama ostas sekmīgai darbībai un attīstībai un visas sabiedrības būtisku interešu nodrošināšanai. Tāpēc pašvaldībai piederošu zemi, kas nav nepieciešama ostas funkciju veikšanai, var izslēgt no ostas pārvaldes valdījuma un attiecīgi no ostas teritorijas.

Satversmes tiesa noraidīja arī argumentu, ka Ventspils pašvaldības domei ierobežotas tiesības gūt ieņēmumus no tai piederošajām piestātnēm un būvēm, kas savulaik iznomātas ostas pārvaldei. Ostu likums jau izsenis paredz, ka ostas kopējās hidrotehniskās būves, ieskaitot piestātnes, ir jānodod attiecīgās ostas pārvaldes

valdījumā. Ventspils pašvaldības dome šo pienākumu nav pildījusi. Tādēļ faktiskā situācija, kurā Ventspils ostas kopējās hidrotehniskās būves ir saglabātas pašvaldības valdījumā, nedod Ventspils pašvaldībai tiesisku pamatu uzskatīt, ka piestātnes, kas nepieciešamas ostas funkciju veikšanai, būtu saglabājamās pašvaldības valdījumā un izmantojamas kā finansējuma avots pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanai.

Pēc Ventspils pašvaldības domes ieskata, nododot valdījumā ostas pārvaldei tādu ostas teritorijā esošu nekustamo īpašumu, kas līdz apstrīdēto normu pieņemšanai atradās pašvaldības valdījumā, tikšot ierobežota pašvaldības rīcība ar tās mantu. Taču Satversmes tiesa vēlreiz uzsvēra, ka nav pamata ostas teritorijā iekļaut tādu īpašumus, kas nav nepieciešami ostas funkciju veikšanai. Savukārt to nekustamo īpašumu pārvaldīšana, kuri tiek izmantoti ostas funkcijām raksturīgās komercdarbības jomās, ir ostas pārvaldnieka, nevis pašvaldības funkcija. Tāpat arī aizliegums atsavināt pašvaldībai piederošu zemi trešajām personām ir attiecināms tikai uz tādu zemi, kurai jābūt ostas pārvaldes valdījumā.

Par nepamatotu tika atzīts arī arguments, ka ieņēmumi, kurus kapitālsabiedrība gūs no ostu pārvaldības, vairs netikšot novirzīti pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanai. Kā norādīja Satversmes tiesa, ieņēmumi, ko kapitālsabiedrība var gūt no ostas pārvaldības, nav uzskatāmi par tādu finansējuma avotu, kas ar likumu noteikts pašvaldības autonomo kompetenču īstenošanai.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka likumdevējs nav pārkāpis pašvaldības finanšu autonomijas principu.

Piektkārt, Satversmes tiesa nesaskatīja nedz konsultēšanās principa, nedz labas likumdošanas principa pārkāpumu. No apstrīdēto normu izstrādes un pieņemšanas materiāliem secināms, ka šo normu sākotnējā izstrāde bija pētījumā balstīta un likumdevējs ir nodrošinājis pašvaldību viedokļu uzklaušīšanu.

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas par atbilstošām Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Valsts veiktajai ostu institucionālās pārvaldības modeļa izvēlei nav jābūt pakārtotai pašvaldības interesēm līdzdarboties ostu pārvaldīšanas funkciju īstenošanā.

Lieta Nr. 2022-41-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 7. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-41-01 “Par likuma “Par

padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā” 4. panta otrās daļas, 5. panta otrās un piektās daļas un 8. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 1. un 101. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas uzliek pašvaldībām pienākumu demontēt padomju režīmu slavinošus objektus un daļēji finansēt demontāžu no pašu budžeta.

Lietā tika ierosināta pēc Daugavpils valstspilsētas domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka atbilstoši apstrīdētajām normām Daugavpils valstspilsētas pašvaldībai jānojauc divi objekti – piemiņas vietas Sarkanās armijas karavīriem. Pašvaldības ieskatā, minētie objekti bija neitrāli un neslavināja padomju režīmu. Uzdotot pašvaldībai tos demontēt, valsts iejaucoties pašvaldības autonomajās funkcijās un tādējādi pārkāpjot pašvaldības principus. Tāpat pienākums šādu uzdevumu daļēji finansēt pašām pašvaldībām aizskarot pašvaldības finanšu autonomijas principu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka pieminekļi, mākslas objekti un citi līdzīgi objekti ir daļa no pašvaldības labiekārtojuma un būtisks pilsētas telpas veidošanas elements, kas saistīts arī ar kultūru. Līdz ar to rīcība ar pieminekļiem ir pašvaldības autonomajā kompetencē. Pašvaldības kompetence gādāt par publisko ārtelpu gan funkcionālajā, gan estētiskajā perspektīvā, kā arī rūpēties par kultūru aptver ne tikai pašvaldības noteiktu objektu uzstādīšanu un pārveidošanu, bet, ja nepieciešams, arī to demontāžu.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka piemineklis vai tam pielīdzināms objekts ir atgādinājums par vēsturisko notikumu un personu piemiņu. Šis atgādinājums parasti nav politiski vai ideoloģiski neitrāls. Pēc Otrā pasaules kara Sarkanajai armijai veltītie objekti uzstādīti ar mērķi pārveidot Latvijas iedzīvotāju atmiņas un emocijas par piedzīvotajiem okupācijas varas noziegumiem un atgādināt par padomju varas pastāvīgo klātesību.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldībām kā valsts pārvaldes iestādēm jau kopš 1990. gada 4. maija bija saistošs Deklarācijā par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu nostiprinātais valsts nepārtrauktības princips. Tādējādi pašvaldībām savas autonomās funkcijas bija jāīsteno arī atbilstoši minētajam principam. Ņemot vērā padomju režīmu slavinošo objektu izcelsmes iemeslus, pašvaldības autonomā funkcija – rūpes par kultūru – šos objektus neaptvēra. Bija pieļaujama tikai tāda pašvaldību rīcība, kas vērsta uz objektu simboliskās ietekmes novēršanu, piemēram, objektu demontāža vai ievietošana akreditētos muzejos. Likumdevējs ar apstrīdētajām normām ir konkretizējis no valsts nepārtrauktības principa pašvaldībām izrietošo pienākumu pārtraukt padomju režīmu slavinošo objektu radīto negatīvo un prettiesisko ietekmi uz Latvijas valstiskumu, uzliekot pašvaldībām konkrētu pienākumu šādus objektus demontēt noteiktā kārtībā un termiņā.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa noraidīja pieteikuma iesniedzējas argumentus, ka apstrīdētās normas nav pieņemtas pienācīgā kārtā un objektu demontāžas pienākums nesamērīgi ierobežo pašvaldības autonomo kompetenci. Lai arī apstrīdētās normas ierobežo pieteikuma iesniedzējas autonomo kompetenci teritorijas labiekārtošanas jomā, nosakot, kāda veida objekti nedrīkst tikt eksponēti publiskajā ārtelpā, pašvaldības autonomā funkcija rūpēties par savas teritorijas labiekārtošanu pēc būtības nav liegta. Pašvaldību rīcības brīvība ir ierobežota, jo pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas pašvaldības ir atšķirīgi rīkojušās ar padomju režīmu slavinošajiem objektiem. Turklāt likumdevēja izšķiršanos par apstrīdētajās normās ietverto valsts nepārtrauktības principa konkretizāciju konkrētajā brīdī un par konkrētiem izpildes termiņiem citstarp motivēja arvien aktīvākā padomju režīmu slavinošo objektu izmantošana propagandas mērķiem un arvien lielākais Latvijas valstiskuma apdraudējums.

Visbeidzot Satversmes tiesa atzina, ka no pašvaldības principa izriet valsts pienākums ievērot pašvaldību finanšu autonomiju. Līdz ar to tiesa pārbaudīja, vai apstrīdētā norma nosaka atbilstošu finansējumu objektu demontāžas pienākuma izpildei. Tiesa norādīja, ka okupācijas seku novēršanai un sabiedrības vienotības veicināšanai ir nepieciešama tāda uz vienu mērķi vērsta un solidāra sadarbība starp visiem valsts līmeņiem, kas aptvertu gan tiešo, gan pastarpināto valsts pārvaldi. Likumdevējs noteicis tieši šādu modeli, paredzot, ka objektu demontāža finansējama vienādā apmērā no valsts budžeta un pašvaldības budžeta līdzekļiem. Turklāt faktiski tieši valsts uzņēmusies lielāko finanšu slogu, jo tā finansē arī objektu izvērtēšanu un to māksliniecisko daļu aizsardzību. Savukārt, izvērtējot objektu demontāžas radītā finansiālā sloga faktisko ietekmi uz Daugavpils valstspilsētas pašvaldības budžetu, tiesa nekonstatēja, ka šis slogs būtu liedzis pašvaldībai īstenot tās autonomās funkcijas vai citus uzdevumus, jo demontāžas izmaksas bija līdzvērtīgas 0,018 procentiem no pašvaldības 2022. gadā iepļānotajiem budžeta izdevumiem.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 101. panta otrās daļas pirmajam teikumam.

Okupācijas sekas ir nasta, kas netaisnīgi ietekmē visu sabiedrību, un ir jūtamas joprojām. Šo seku novēršanai un sabiedrības vienotības veicināšanai ir nepieciešama uz vienu mērķi vērsta un solidāra sadarbība starp visiem valsts līmeņiem.

2.3. NODOKĻU TIESĪBAS

Pārskata posmā Satversmes tiesa izskatīja divas lietas, kas skar atšķirīgus nodokļu tiesību aspektus. Lieta Nr. 2022-22-01 attiecās uz jautājumu, vai pieļaujams piemērot augstāku soda naudu atkārtota nodokļa pārkāpuma gadījumā pat tad, ja lēmums par iepriekšējo nodokļu pārkāpumu ir pārsūdzēts tiesā un tiesvedība vēl nav noslēgusies. Savukārt lieta Nr. 2022-16-05 attiecās uz Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības domes lēmumu paaugstināt nodevu, kas maksājama par iebraukšanu īpaša režīma zonā Jūrmalas pilsētas administratīvajā teritorijā, un pagarināt periodu, kura laikā šāda nodeva maksājama.

Lietā Nr. 2022-22-01 Satversmes tiesa attiecināja tās līdzšinējā judikatūrā par fakta legālās prezumpcijas atbilstību nevainīguma prezumpcijai paustās atziņas¹⁰ uz apstrīdēto normu, kas tiesību piemērotājiem kā apstākli, kas ļauj divkārtot piemērojamo soda naudu nodokļu pārkāpuma gadījumā, ļauj ņemt vērā iepriekšēju nodokļu pārkāpumu, par kuru vēl nav noslēdzies pārsūdzības process tiesā. Secinot, ka atbilstoši apstrīdētajai normai fakta legālā prezumpcija par personas vainu nav atspēkojama, tiesa apstrīdēto normu atzina par neatbilstošu Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Savukārt lietā Nr. 2022-16-05 Satversmes tiesa pirmoreiz pēc būtības vērtēja pašvaldības noteiktas nodevas pamatotību un apmēru.¹¹ Precīzāk, lietas centrālais jautājums bija par to, kādos gadījumos vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs drīkst tiesiski apturēt pašvaldības saistošo noteikumu darbību attiecībā uz nodevām. Tiesa secināja, ka Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības dome bija tiesīga savā administratīvajā teritorijā noteikt īpaša režīma zonu ar mērķi aizsargāt labvēlīgu vidi un noteikt nodevu par transportlīdzekļu iebraukšanu šādas zonas aizsardzībai. Ministra rīkojums būtu bijis tiesisks, ja tajā būtu ietverti argumenti, ka pašvaldības nodevas likme ir acīmredzami nesamērīga ar pašvaldības sniegto nodrošinājumu. Ņemot vērā, ka apstrīdētajā ministra

rīkojumā nebija ietverti argumenti nedz par šādu acīmredzamu nesamērīgumu, nedz par procesuāliem pārkāpumiem lēmuma pieņemšanā par nodevas likmes palielināšanu un piemērošanas perioda pagarināšanu, ministra rīkojums tika atzīts par prettiesisku.

Lieta Nr. 2022-16-05 Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 27. novembrī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2022-16-05 “Par vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2021. gada 16. decembra rīkojuma Nr. 1-2/168 “Par Jūrmalas valstspilsētas pašvaldības domes 2021. gada 30. septembra saistošo noteikumu Nr. 38 “Grozījumi Jūrmalas pilsētas domes 2017. gada 12. janvāra saistošajos noteikumos Nr. 1 “Par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša režīma zonā Jūrmalas pilsētas administratīvajā teritorijā”” darbības apturēšanu” atbilstību Satversmes 115. pantam un likuma “Par nodokļiem un nodevām” 10. panta trešajai daļai un 12. panta pirmās daļas 6. punktam”.

Lietā tika vērtēts vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojums apturēt Jūrmalas valstspilsētas domes saistošos noteikumus, ar kuriem nodevas par iebraukšanu īpaša režīma zonā Jūrmalā apmērs palielināts no diviem *euro* uz trim *euro*, kā arī noteikts, ka nodeva maksājama visu gadu. Ministrs uzskatīja, ka pašvaldība pārkāpusi tai doto pilnvarojumu un noteikusi maksu par autoceļu un ielu lietošanu, kā arī nav pamatojusi noteikumu nepieciešamību.

Lieta tika ierosināta pēc Jūrmalas valstspilsētas domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētais rīkojums aizskar pašvaldības iedzīvotāju tiesības dzīvot labvēlīgā vidē. Pašvaldības noteiktā nodeva esot vērsta uz transportlīdzekļu radīto kaitīgo emisiju samazināšanu. Likumdevējs esot noteicis nepārprotamu pilnvarojumu pašvaldību domēm savā administratīvajā teritorijā uzlikt nodevas par transportlīdzekļu iebraukšanu īpaša

¹⁰ Sk., piemēram, lietu Nr. 2012-15-01.

¹¹ Tas, vai pašvaldības nodeva noteikta, ievērojot likumdevēja doto pilnvarojumu, vērtēts, piemēram, lietā Nr. 2015-13-03 un lietā Nr. 2018-08-03

režīma zonās. Turklāt nodevas likmes palielinājums esot samērīgs.

Pirmkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pārbaudot ministra rīkojuma tiesiskumu, jāizvērtē tā atbilstība likuma "Par pašvaldībām" 49. panta pirmajai daļai. Pieteikumā sniegtie argumenti par Satversmes 115. pantu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" normām pēc būtības norāda uz to, kāpēc pašvaldība uzskata, ka apstrīdētajā rīkojumā ietvertie apsvērumi ir nepamatoti.

Otrkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Ministru kabineta 2005. gada 28. jūnija noteikumu Nr. 480 "Noteikumi par kārtību, kādā pašvaldības var uzlikt pašvaldību nodevas" 11. punkts sniedz pašvaldībām tiesisku līdzekli, ar ko tās var īstenot Satversmes 115. pantā noteikto pienākumu aizsargāt personu tiesības uz labvēlīgu vidi. Pašvaldība bija tiesīga, pirmkārt, noteikt īpaša režīma zonu ar mērķi aizsargāt labvēlīgu vidi un, otrkārt, noteikt nodevu par transportlīdzekļu iebraukšanu šādā zonā. Nodevas mērķis ir īpaša režīma zonas aizsardzība no transportlīdzekļu nelabvēlīgās ietekmes.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pašvaldību nodevu veidā apmaksā atlīdzību tikai par pašvaldību sniegto nodrošinājumu. Nodrošinājums, ko pašvaldība sniedz personai, kura samaksā nodevu par iebraukšanu īpaša režīma zonā Jūrmalā, ir iespēja tieši ar transportlīdzekli, kas rada kaitējumu apkārtējai videi, iebraukt teritorijā, kurai nolūkā aizsargāt vidi ir noteikts īpašs statuss. Turklāt īpaša režīma zona ietilpst tādā Jūrmalas valstspilsētas teritorijas daļā, kurai augstās vides kvalitātes un rekreācijas iespēju dēļ ir piešķirts arī kūrorta statuss.

Ceturtkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka nodevas likme nedrīkst būt acīmredzami nesamērīga. Likmei jābūt sabalansētai ar sabiedrības spēju šo nodevu samaksāt, citādi iebraukšana īpaša režīma zonā būtu iespējama vienīgi šaurai, turīgajai sabiedrības daļai. Apstrīdētajā rīkojumā nav ietverti argumenti attiecībā uz to, ka nodevas likme triju *euro* apmērā būtu acīmredzami nesamērīga ar pašvaldības sniegto nodrošinājumu.

Turklāt pašvaldība ir noteikusi dažādus caurlaižu veidus, tādā veidā īpaši vērtējot nodevas likmes samērīgumu attiecībā uz personām, kurām īpaša režīma zonā nepieciešams iebraukt bieži.

Visbeidzot Satversmes tiesa noraidīja ministra argumentus par to, ka pašvaldība nav pamatojusi jaunā regulējuma nepieciešamību, nav izvērtējusi tā ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi pašvaldības teritorijā, kā arī nav veikusi konsultācijas ar privātpersonām.

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētais rīkojums neatbilst likuma "Par pašvaldībām" 49. panta pirmajai daļai.

Lai pašvaldības nodeva par iebraukšanu īpaša režīma zonā nekļūtu par iebraukšanas liegumu, tās likmei jābūt sabalansētai ar sabiedrības spēju šo nodevu samaksāt - citādi iebraukšana īpaša režīma zonā būtu iespējama vienīgi šaurai, turīgajai sabiedrības daļai.

Lieta Nr. 2022-22-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 3. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-22-01 "Par likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.⁴ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. panta otrajam teikumam".

Lietā tika vērtēta tiesību nor ma, kas atkārtotā nodokļu pārkāpuma lietā paredz pieņemumu, ka persona uzskatāma par vainīgu iepriekšējā lietā, pirms tajā stājies spēkā tiesas spriedums.

Lietā tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma. Tajā norādīts, ka apstrīdētā norma satur pieņemumu par

personas vainu iepriekšējā nodokļu pārkāpumā – pat tad, ja par to notiek tiesvedība. Tādējādi pretēji nevainīguma prezumpcijai apstrīdētā norma liekot uzskatīt personu par vainīgu, iekams tās vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka nevainīguma prezumpcija kā taisnīgas tiesas procesuāla garantija attiecas arī uz situāciju, kad tiek izdarīts priekšlaicīgs secinājums par personas vainu iepriekšējā nodarījumā, lai gan tā izskatīšana līdz galam nav pabeigta. Nevainīguma prezumpcija piemērojama, arī konstatējot atkārtotu nodokļu pārkāpumu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma neliek nodokļu administrācijai un tiesai nedz pārvērtēt iepriekšējā nodokļu pārkāpuma izdarīšanas faktu, nedz ievērot to, ka administratīvais akts par iepriekšēju nodokļu pārkāpumu vēl tiek izskatīts tiesā. Nodokļu administrācijai un tiesai ir jābalstās uz iepriekšējā nodokļu pārkāpuma lietā izdarīto secinājumu par nodokļu maksātāja vainu, lai gan tā vaina nav konstatēta ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu. Tādējādi apstrīdētā norma nosaka fakta legālo prezumpciju, ka nodokļu maksātājs izdarījis iepriekšēju nodokļu pārkāpumu, lai gan lēmums par soda naudas noteikšanu ir pārsūdzēts un galīgais tiesas spriedums par to vēl nav stājies spēkā.

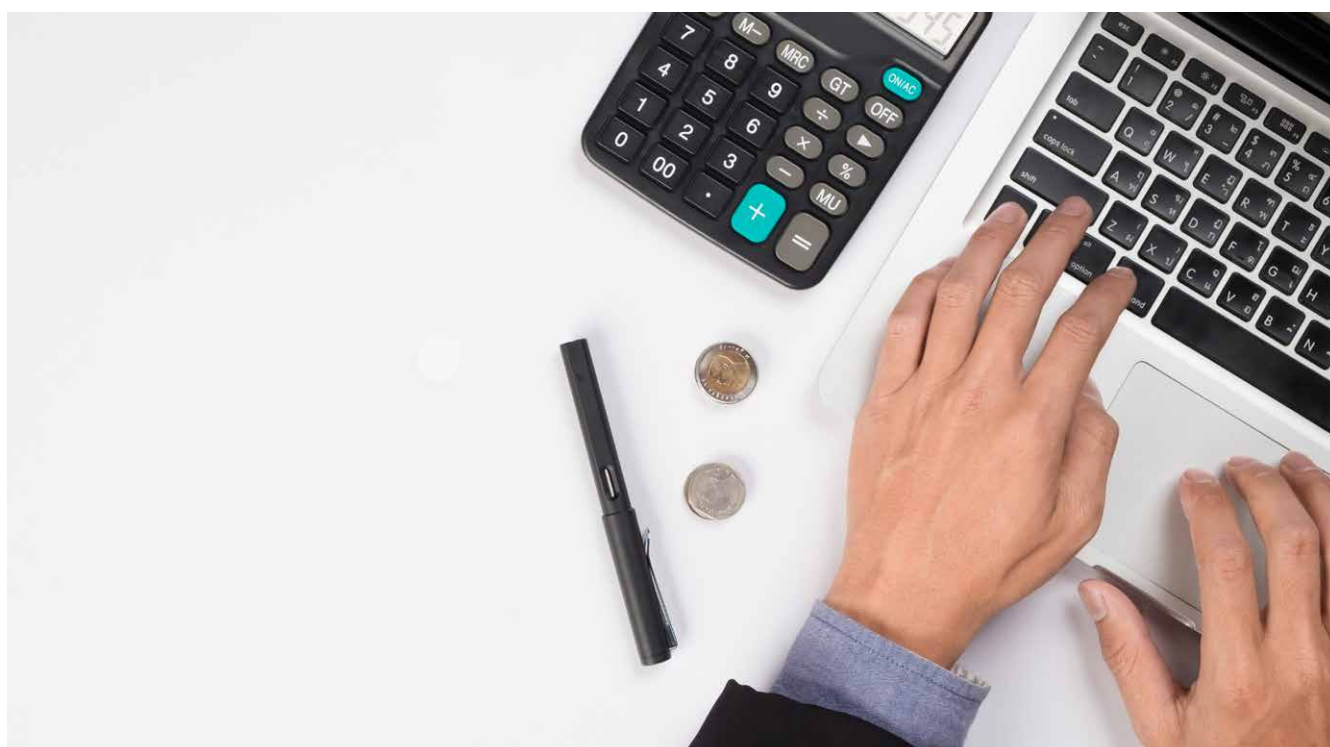
Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka nevainīguma prezumpcija ļauj likumdevējam ietvert tiesību normās fakta legālo prezumpciju, ja tas nepieciešams konkrēta leģitīma mērķa sasniegšanai un tiek ievērots samērīgums – tostarp nodrošinot personai iespēju atspēkot fakta legālo prezumpciju. Tomēr konkrētajā gadījumā šāda iespēja nav nodrošināta. Apstrīdētā norma paredz neapstrīdamu fakta legālo prezumpciju

– pat gadījumā, ja atkārtotā nodokļu pārkāpuma lietā lietas dalībnieki iesniegtu pierādījumus par iepriekšējā nodokļu pārkāpuma lietā esošiem apstākļiem, tie neveido atkārtotā nodokļu pārkāpuma lietas faktisko sastāvu. Šādiem faktiskajiem apstākļiem apstrīdētā norma nepiešķir juridisku nozīmi, un tie tiesai nav jāvērtē, izskatot atkārtotā nodokļu pārkāpuma lietu. Līdz ar to nepastāv efektīvi mehānismi personas tiesību tikt uzskatītai par nevainīgu aizsardzībai, iekams nav noslēdzies administratīvais process iepriekšējā nodokļu pārkāpuma lietā.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 92. panta otrajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede pievienoja spriedumam atsevišķas domas. Tajās norādīts, ka attiecībā uz soda naudas piemērošanu nodokļu pārkāpuma lietā ir pieļaujams plašāks nevainīguma prezumpcijas ierobežojums. Ņemot vērā arī to, ka personai lietā par atkārtotu nodokļu pārkāpumu ir pieejami pietiekoši efektīvi tiesību aizsardzības līdzekļi, kā arī virkni citus apstākļus, tiesnese secināja, ka nevainīguma prezumpcijas ierobežojums šajās lietās ir samērīgs.

Nevainīguma prezumpcija attiecas arī uz situāciju, kad tiek izdarīts priekšlaicīgs secinājums par personas vainu iepriekšējā nodarījumā, lai gan tā izskatīšana līdz galam nav pabeigta.

2.4. EIROPAS SAVIENĪBAS TIESĪBAS

Satversmes tiesa pārskata posmā izskatīja divas lietas, kas saistītas ar Eiropas Savienības tiesību piemērošanu – lietu Nr. 2020-33-01 un lietu Nr. 2022-06-03.

Lietā Nr. 2020-33-01 Satversmes tiesa vērtēja, vai Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trīs teikumiem atbilst tiesību normas, kas ierobežo privāto augstskolu tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās.

Šo pamattiesību konkretizēšanā tika izmantotas Eiropas Savienības tiesības. Izskatot lietu, Satversmes tiesa vērsās Eiropas Savienības Tiesā (turpmāk – EST) ar lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu par diviem jautājumiem, ar kuriem būtībā Satversmes tiesa vēlējas noskaidrot, pirmkārt, vai privātajām augstskolām noteiktais ierobežojums īstenot studiju programmas svešvalodās ir saderīgs ar Līgumā par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) noteikto brīvību veikt uzņēmējdarbību un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk arī – Harta) paredzēto darījumdarbības brīvību, un, otrkārt, kādi apsvērumi būtu jāņem vērā, izvērtējot apstrīdēto normu attaisnojamību, atbilstību un samērīgumu, ievērojot, ka valsts valodas aizsardzība ir nacionālās identitātes izpausme.

Izskatot lietu pēc EST sprieduma lietā C-391/20, Satversmes tiesa norādīja, ka no saistībām, ko Latvija uzņēmusies līdz ar dalību Eiropas Savienībā, izriet, ka Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības ir konkretizējamas kopsakarā ar Hartas 16. pantā ietverto darījumdarbības brīvību un LESD 49. pantā ietverto uzņēmējdarbības brīvību. Satversmes tiesa precizēja, ka Hartas 16. pants paredz darījumdarbības brīvību, kas aizsargā brīvību veikt ekonomisku vai komerciālu darbību, līgumu slēgšanas brīvību un brīvu konkurenci. Šajā ziņā Hartas 16. pantā ietvertā darījumdarbības brīvība un LESD 49. pantā ietvertā uzņēmējdarbības brīvība var pārklāties ar Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos ietvertajām tiesībām uz īpašumu, bet tas nenozīmē, ka sakristu šo normu saturs.

Satversmes tiesa secināja, ka atbilstoši tās judikatūrai tiesību uz īpašumu ierobežojumam jāizpaužas tādējādi, ka tiek negatīvi ietekmētas kādas tiesības,

kas komersantam jau reiz bijušas noteiktas. Tas nozīmē, ka Satversmes 105. panta pirmie trīs teikumi aizsargā tiesības nodarboties ar jau uzsāktu komercdarbību, taču to tvērumā neietilpst tiesības uzsākt komercdarbību. Līdz ar to Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu un uzņēmumu, kuri vēlējas nodarboties ar uzņēmējdarbību, nodibinot privātās augstskolas Latvijā un sniedzot augstākās izglītības pakalpojumus, tiesības uzsākt komercdarbību neietilpst Satversmes 105. panta pirmo triju teikumu tvērumā. Tomēr, konkretizējot Satversmes 105. panta pirmos trīs teikumus kopsakarā ar Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, Hartu un LESD, konstatējams, ka to tvērumā ietilpst tiesības turpināt jau uzsāktu komercdarbību uz licences pamata.

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajās normās ietvertais regulējums ierobežo uzņēmējdarbības brīvību citu dalībvalstu pilsoņiem, kuri pirms minēto normu spēkā stāšanās izmantojuši šo brīvību un nodibinājuši Latvijā augstskolas, kas piedāvā izglītības programmu kādā citā, nevis latviešu valodā. Šiem pilsoņiem savas izglītības programmas būtu jāpielāgo prasībām, kas izriet no valsts tiesiskā regulējuma, un tas var radīt ievērojamas izmaksas. Līdz ar to apstrīdētās normas ierobežoja to privāto augstskolu, kuras jau sniedza augstākās izglītības pakalpojumus, tiesības veikt uzsāktu komercdarbību uz licences pamata.

Satversmes tiesa, pievienojoties EST, norādīja, ka apstrīdētajās tiesību normās izvirzītais mērķis veicināt un stimulēt kādas no dalībvalsts oficiālajām valodām lietojumu ir uzskatāms par leģitīmu mērķi, lai ierobežotu LESD 49. pantā nostiprināto brīvību veikt uzņēmējdarbību. Normas, kas augstskolām uzliek pienākumu principā lietot valsts valodu, ir dalībvalstu nacionālās identitātes izpausme, ar ko sekmē valsts valodas lietojumu visā attiecīgajā iedzīvotāju kopumā un nodrošina, ka šī valoda tiek lietota arī augstskolu līmenī.

Savukārt lietā Nr. 2022-06-03 Satversmes tiesa vērtēja tiesību normas par valsts atbalstu elektroenerģijas ražotājam. Proti, vai Satversmes 105. pantam

atbilst tiesību normas, kas nosaka 10 gadu termiņu elektroenerģijas iepirkšanai obligātā iepirkuma ietvaros.

Satversmes tiesa atzina, ka obligātā iepirkuma sistēma ir valsts atbalsta mehānisms, atbilstoši kuram ar attiecīgas atļaujas saņemšanu elektroenerģijas ražotājam tiek piešķirtas tiesības pārdot elektroenerģiju par noteiktu tarifu. Latvijā valsts atbalsts obligātā iepirkuma veidā tiek īstenots, ievērojot prasības, kas izriet no Eiropas Savienības tiesību aktiem vainasaistībā ar elektroenerģijas ražošanu koģenerācijā, vai arī elektroenerģijas ražošanu, izmantojot atjaunīgos energoresursus. Satversmes tiesa norādīja, ka, nosakot pasākumus Eiropas Savienības tiesību īstenošanai, dalībvalstīm ir jāievēro arī tiesiskās palāvības aizsardzības princips. Tiesības atsaukties uz šo principu ir ikvienam tiesību subjektam, kuram kāda valsts iestāde radījusi pamatotas cerības, kas balstītas uz konkrētiem solījumiem. Tādējādi, nosakot to, vai ar apstrīdēto normu ir ierobežotas tiesības, kas ietilpst Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos ietvertu tiesību uz īpašumu tvērumā, nozīme ir arī tiesiskās palāvības aizsardzības principam.

Satversmes tiesa atgādināja, ka atbalsta pasākumu saderības ar iekšējo tirgu izvērtēšana ir ekskluzīva Eiropas Komisijas kompetence un tās darbību kontrolē Savienības tiesas.

Turpinājumā Satversmes tiesa konstatēja, ka brīdī, kad pieteikuma iesniedzēja ieguva tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, šīs tiesības netika ierobežotas ar kādu konkrētu termiņu. Turklāt jāņem vērā, ka arī tāds valsts atbalsts, kura ilgums nebija ierobežots ar konkrētu termiņu, par periodu līdz brīdim, kad tiesību normās tika noteikts termiņš valsts atbalsta piešķiršanai, ar Komisijas lēmumu tika atzīts par saderīgu ar iekšējo tirgu. Tādējādi arī prasījuma tiesības attiecībā uz saražotās elektroenerģijas pārdošanu obligātā iepirkuma ietvaros, kas pieteikuma iesniedzējai piešķirtas ar administratīvajiem aktiem, ir uzskatāmas par īpašuma tiesību objektu Satversmes 105. panta pirmo triju teikumu izpratnē.

Satversmes tiesa atzina, ka tiesību pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ierobežošana ar 10 gadu termiņu ir vērsta uz to, lai valsts atbalsts nebūtu ekonomiski nepamatots un tiktu samazinātas galapatērētāju izmaksas, ietaupīti valsts budžeta līdzekļi, kā arī kopumā stiprināta Latvijas tautsaimniecība. Tāpat šāds ierobežojums ir vērsts uz to, lai, pastāvot konkrētam termiņam – 10 gadi –, komersants būtu ieinteresēts paaugstināt savas darbības efektivitāti un turpināt savu komercdarbību arī pēc valsts atbalsta termiņa beigām.

Satversmes tiesa norādīja, ka valsts atbalsts nebūtu jāsniedz tādām komersantam, kurš jau projekta uzsākšanas laikā ir ieinteresēts darboties tirgū tikai tik ilgi, kamēr saņem valsts atbalstu. Apzinoties, ka valsts atbalsts ir ierobežots ar 10 gadu termiņu, elektroenerģijas ražotājam būtu jāveido sava komercdarbība tādā veidā,

lai arī pēc valsts atbalsta termiņa beigām tas varētu turpināt komercdarbību.

LESD 107. panta 3. punkta "c" apakšpunkts ļauj dalībvalstīm veidot atbalsta shēmas energoefektivitātes veicināšanai un elektroenerģijas ražošanai no atjaunīgajiem energoresursiem. Uz klimatneitralitāti un vides aizsardzību kopumā tendēta valsts atbalsta galvenais mērķis ir nodrošināt to, ka valsts atbalsta pasākumu rezultātā atbalsta pozitīvā ietekme pārsniedz atbalsta negatīvo iedarbību, kuras izpausme ir konkurences izkropļošana. Līdz ar to valsts atbalstam ir jābūt tādām, lai saglabātu konkurētspējīgu tirgu un novērstu nesamērīgu un nepamatotu tirgus izkropļojumu.

Satversmes tiesa secināja, ka valstij ir plaša rīcības brīvība pārskatīt valsts atbalsta shēmu, tostarp nosakot termiņu valsts atbalsta īstenošanai. Dalībvalstīm nav pienākuma īstenot atbalsta shēmas saražotās enerģijas izmantošanas veicināšanai, un valsts bauda plašu rīcības brīvību, lemjot par to, kādā veidā ir sasniedzami mērķi, kuru dēļ tiek veidotas valsts atbalsta shēmas šajā jomā. Ministru kabinets, īstenojot savu rīcības brīvību un nosakot 10 gadu termiņu obligātā iepirkuma tiesību īstenošanai, nav rīkojies patvaļīgi. Proti, 10 gadu termiņš ir atzīts par tādu, kas nepārsniedz iekārtu parasto amortizācijas laiku. Līdz ar to komersantam nav pamata tiesiski palauties uz to, ka tiks saglabāta pašreizējā situācija. Tā var tikt grozīta, Eiropas Savienības iestādēm vai valsts iestādēm – kad valsts iestādes īsteno Eiropas Savienības tiesības – izmantojot savu rīcības brīvību.

Lieta Nr. 2020-33-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 9. februārī pasludināja spriedumu lietā Nr. 2020-33-01 "Par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma, 56. panta trešās daļas un pārejas noteikumu 49. punkta atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam".

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas ierobežo privāto augstskolu tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās.

Lieta tika ierosināta pēc divdesmit 13. Saeimas deputātu pieteikuma. Tajā norādīts, ka ierobežojums īstenot studiju programmas svešvalodās negatīvi ietekmē privāto augstskolu tiesības veikt komercdarbību. Tādējādi tiek nesamērīgi ierobežotas minēto augstskolu tiesības uz īpašumu, kā arī pārkāpts tiesiskās palāvības aizsardzības princips.

Pirmkārt, Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešā teikuma atbilstību Satversmes 1. un 105. pantam, jo šī apstrīdētā norma neierobežo privāto augstskolu tiesības īstenot studiju programmas svešvalodās.

Otrkārt, Satversmes tiesa konstatēja, ka privātās augstskolas studiju programmas īstenoja latviešu, angļu un krievu valodā.

Latvija ir piederīga Eiropas kultūrtelpai, un viena no šīs telpas valodām ir angļu valoda. Tā ir arī viena no Eiropas Savienības oficiālajām valodām un starptautiskā zinātnes valoda. Tiesiskais regulējums, kas papildus esošajiem izņēmumiem no pienākuma īstenot studiju programmas valsts valodā paredzētu piešķirt tiesības īstenot studiju programmas Eiropas Savienības oficiālajās valodās tām augstskolām, kuru īstenotās studiju programmas sasniegušas noteiktus kvalitātes kritērijus, un paredzētu izņēmumus, piemēram, atsevišķās zinātnes nozarēs vai noteikta līmeņa studijās, stiprinātu Eiropas Savienības oficiālo valodu prasmes un Latvijas piederību Eiropas kultūrtelpai, kā arī mazāk ierobežotu privāto augstskolu tiesības uz īpašumu. Likumdevējs nav apsvēris iespēju izmantot šādu alternatīvu līdzekli. Līdz ar to Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa un pārejas noteikumu 49. punkts, ciktāl šīs normas attiecas uz studiju programmu īstenošanu privātajās augstskolās Eiropas Savienības oficiālajās valodās, neatbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Vienlaikus Satversmes tiesa vērsa uzmanību uz to, ka angļu valodas popularitāte un lietojums strauji pieaug. Angļu valodas straujā izplatība daudzās sabiedrības dzīves jomās pasaulē un Latvijā, sabiedrības un indivīdu pārliecība par angļu valodas nepieciešamību, kā arī angļu valodas valdošās pozīcijas interneta vidē ietekmē jauniešu komunikācijas paradumus un mazina latviešu valodas lietojuma un apguves pievilcību. Līdz ar to likumdevējam jārada tāds tiesiskais regulējums, kas saglabātu valsts valodas lomu augstākajā izglītībā, vienlaikus veicinot augstākās izglītības un zinātnes attīstību Eiropas kultūrtelpā.

Treškārt, Satversmes tiesa norādīja, ka Latvijā valsts valodas situāciju joprojām ietekmē padomju

okupācijas laikā piekoptās piespiedu rusifikācijas sekas. Latviešu valodas pozīcijas vairākās sociolingvistiskās funkcijās pašlaik neatbilst valsts valodas statusam, un tas skaidrojams galvenokārt ar krievu valodas runātāju lingvistisko pašprietiekamību un tās plašo izplatību informatīvajā telpā. Līdz ar to likumdevējs, ierobežojot studiju programmu īstenošanu svešvalodās, kas nav Eiropas Savienības oficiālās valodas, ir nodrošinājis taisnīgu līdzsvaru starp privāto augstskolu tiesībām veikt komercdarbību un nepieciešamību stiprināt valsts valodas lietojumu augstākajā izglītībā. Turklāt likumdevējs ir nodrošinājis tiesiskās paļāvības aizsardzības principam atbilstošu pāreju uz jauno tiesisko regulējumu. Vienlaikus tiesa ņēma vērā, ka tāds tiesiskais regulējums, kas ierobežo svešvalodu lietojumu studiju procesā, gan var ietekmēt mazākumtautību tiesību aizsardzību. Tomēr Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa paredzēja izņēmumu no pienākuma studiju programmu īstenošanu valsts valodā un nodrošināja uz mazākumtautību identitātes saglabāšanu vērstu studiju programmu īstenošanas iespējas.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina, ka Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa un pārejas noteikumu 49. punkts, ciktāl šīs normas attiecas uz studiju programmu īstenošanu privātajās augstskolās svešvalodās, kas nav Eiropas Savienības oficiālās valodas, atbilst Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka likumdevējs ar apstrīdētajām normām ierobežoja privāto augstskolu un koledžu nodarbošanās brīvību, kas noteikta Satversmes 106. pantā, nevis šo subjektu tiesības uz īpašumu, kas noteiktas Satversmes 105. pantā.

Likumdevējam, vienlaikus ievērojot nepieciešamību aizsargāt valsts valodu, būtu jāsekmē Eiropas Savienības oficiālo valodu apguve, lai Latvijas valsts un sabiedrība spētu pilnvērtīgi iesaistīties Eiropas kultūrtelpā.

Lieta Nr. 2022-06-03
Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 21. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-06-03 “Par Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumu Nr. 221 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 53.¹ punkta skaitļa un vārda “10 gadus” un Ministru kabineta 2020. gada 2. septembra noteikumu Nr. 561 “Noteikumi par elektroenerģijas ražošanu, uzraudzību un cenu noteikšanu, ražojot elektroenerģiju koģenerācijā” 68. punkta skaitļa un vārda “10 gadus” atbilstību Satversmes 105. pantam”.

Lietā tika vērtētas tiesību normas, kas nosaka 10 gadu termiņu elektroenerģijas iepirkšanai obligātā iepirkuma ietvaros.

Lieta tika ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējai pieder koģenerācijas stacija un 2009. gadā tai tika piešķirtas tiesības pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Tomēr apstrīdētajās normās šīm tiesībām noteikts 10 gadu termiņš, lai gan pieteikuma iesniedzēja esot paļāvusies uz vismaz 20 gadus ilgu atbalsta periodu. Tādējādi esot nesamērīgi ierobežotas tiesības uz īpašumu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajās normās paredzētais tiesību ierobežojums ir vērsts uz to, lai valsts atbalsts nebūtu ekonomiski nepamatots un lai

tiktu samazinātas galapatērētāju izmaksas un ietaupīti valsts budžeta līdzekļi. Tāpat šāds ierobežojums ir vērsts uz to, lai komersants būtu ieinteresēts paaugstināt savas darbības efektivitāti un turpināt savu komercdarbību arī pēc valsts atbalsta termiņa beigām. Valsts atbalsts nebūtu jāsniedz tādām komersantam, kurš jau projekta uzsākšanas laikā ir ieinteresēts darboties tirgū tikai tik ilgi, kamēr saņem valsts atbalstu.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka vispārīgi valsts atbalsts ir aizliegts, jo tas var radīt konkurences izkropļojumu. Tomēr atsevišķos gadījumos valsts atbalsts var būt pieļaujams – tostarp enerģētikas jomā, kurā tas ir nozīmīgs instruments politikas virzīšanai uz klimatneitralitāti. Galvenais ir nodrošināt to, ka atbalsta pozitīvā ietekme pārsniedz atbalsta negatīvo iedarbību, kuras izpausme ir konkurences izkropļošana. Viens no veidiem, kā izvairīties no šāda izkropļojuma, ir valsts atbalsta termiņa noteikšana.

Treškārt, Satversmes tiesa ņēma vērā, ka sākotnēji tiesībām pārdot elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros nebija paredzēts nekāds termiņš. Tomēr, kā uzsvēra tiesa, komersantam nav pamata tiesiski paļauties uz to, ka tiks saglabāta pašreizējā situācija. Tā var tikt grozīta, Eiropas Savienības iestādēm vai valsts iestādēm izmantojot savu rīcības brīvību. Tādējādi elektroenerģijas ražotājs nevar paļauties uz to, ka valsts atbalsta termiņš netiks pārskatīts.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertais personas pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un apstrīdētā norma atbilst Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

**Valsts atbalstam
ir jābūt ekonomiski
pamatotam un jāatbilst
taisnīguma principam.**

2.5. CIVILPROCESS

Pārskata posmā Satversmes tiesa ir taisījusi divus spriedumus, kuros vērtēti ar civilprocesu saistīti tiesību jautājumi. Tajos aplūkots Latvijas šķīrējtiesas procesa uzraudzības regulējums, kā arī privāto tiesību juridiskās personas tiesības lūgt tās atbrīvošanu no pienākuma samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu.

Satversmes tiesa jau ir izskatījusi vairākas lietas, kurās vērtēta tādu normu satversmība, kas skar Latvijas šķīrējtiesas procesu uzraudzību.¹² Šajās lietās tiesa secināja, ka šķīrējtiesas līguma noslēgšanas gadījumā personas brīvība atteikties no Satversmes 92. pantā ietvertajām pamattiesībām sniedzas vienīgi tiktāl, ciktāl tā neapdraud demokrātiskas tiesiskas valsts tiesību sistēmas funkcionēšanu. Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz gan valsts pienākumu radīt efektīvu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu iespēju novērst šķīrējtiesas procesā notikušus būtiskus procesuālos pārkāpumus, gan arī tās pienākumu neatzīt tāda šķīrējtiesas procesa rezultātu, kurā šādi pārkāpumi ir notikuši.¹³ Jau šajās lietās Satversmes tiesa vērsa likumdevēja uzmanību uz to, ka atsevišķos gadījumos Latvijas šķīrējtiesas procesu uzraudzības mehānisms nav efektīvs, tāpēc būtu nepieciešams noteikt šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas pamatus un kārtību.¹⁴

Lietā Nr. 2022-03-01 Satversmes tiesai bija jāvērtē tas, vai tiesībām uz taisnīgu tiesu atbilst Civilprocesa likuma normas, kas neparedz iespēju iesniegt pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā par šķīrējtiesas sprieduma atcelšanu gadījumā, kad šķīrējtiesas procesā tikuši pieļauti būtiski pārkāpumi. Šajā spriedumā Satversmes tiesa papildināja savu judikatūru un norādīja: tā kā valstij ir pienākums nodrošināt šķīrējtiesas procesa uzraudzību, personai ir attiecīgās pamattiesības,

proti, tiesības uz valsts īstenotu šķīrējtiesas procesa uzraudzību, kā arī tiesības prasīt no valsts šā pienākuma izpildi. Turklāt lietā Nr. 2022-03-01 tiesa īpaši akcentēja taisnīguma principa nozīmi attiecībā uz valsts pienākumu nodrošināt šķīrējtiesas procesa uzraudzību. Tiesa norādīja, ka nepieciešamība šķīrējtiesas procesā nodrošināt citstarp pušu līdztiesību, šķīrējtiesnešu neatkarību un objektivitāti un pušu iespēju tikt uzklaustām ir vērsta uz to, lai šis process būtu taisnīgs un atbilstu taisnīguma principam. Taisnīguma princips ir ievērots, ja likumdevēja veiktie šķīrējtiesas procesa uzraudzības pasākumi attiecas uz visiem šā procesiem un to dalībnieku iebildumiem pret tajos notikušiem būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem.

Savukārt lietā Nr. 2022-05-01 Satversmes tiesa vērtēja, vai tiesībām uz taisnīgu tiesu atbilst tāda Civilprocesa likuma norma, kas neparedzēja privāto tiesību juridiskajai personai tiesības lūgt, lai tiesa lemj par šīs personas atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas par prasības pieteikuma iesniegšanu. Līdzīgu tiesību jautājumu Satversmes tiesa jau vērtējusi nesen izskatītajā lietā Nr. 2021-22-01 par Civilprocesa likuma normu, kas neparedzēja privāto tiesību juridiskajai personai tiesības lūgt, lai tiesa lemj par šīs personas atbrīvošanu no drošības naudas par blakus sūdzības iesniegšanu samaksas.¹⁵

Abās lietās Satversmes tiesa secināja, ka Latvijas tiesību sistēmā juridiskās personas statuss ir piešķirts dažādiem tiesību subjektiem – gan tādiem, kas dibināti nolūkā gūt peļņu, gan arī tādiem, kuri pastāv citu, ar peļņas gūšanu nesaistītu mērķu labad. Tomēr arī tāda juridiskā persona, kas dibināta peļņas gūšanas nolūkā, lai gan nav pasludināts tās maksātspējas process, var nonākt finansiālās grūtībās, kas ietekmē tās spēju samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma

12 Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra spriedumu lietā Nr. 2004-10-01 un 2014. gada 28. novembra spriedumu lietā Nr. 2014-09-01.

13 Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-10-01 5., 8. un 9. punktu, kā arī 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 14.1. punktu.

14 Sk. Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-10-01 10. punktu un 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 22. punktu.

15 Sk. Satversmes tiesas 2022. gada 23. februāra spriedumu lietā Nr. 2021-22-01.

iesniegšanu. Pieņēmums par privāto tiesību juridiskās personas maksātspēju kā tāds nav pietiekams, lai netiktu vērtēta tās spēja veikt pieprasīto maksājumu.

Līdzīgi kā lietā Nr. 2021-22-01, arī lietā Nr. 2022-05-01 Satversmes tiesa uzsvēra: Satversmes 92. panta pirmais teikums paredz likumdevēja pienākumu veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu tiesas pieejamību ikvienai personai, arī privāto tiesību juridiskajai personai, kuras finanšu līdzekļi nav pietiekami, lai samaksātu valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu. Lietā Nr. 2022-05-01 Satversmes tiesa vērsa uzmanību arī uz to, ka iespēja lūgt pilnīgu vai daļēju atbrīvošanu no konkrētā maksājuma veikšanas nav vienīgais līdzeklis, kā nodrošināt tiesas pieejamību tādai privāto tiesību juridiskajai personai, kuras finanšu līdzekļi nav pietiekami, lai samaksātu valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu. Tā, piemēram, valsts var noteikt arī regulējumu, kas paredz valsts nodevas par prasības pieteikuma iesniegšanu samaksas atlikšanu vai sadalīšanu termiņos. Likumdevējam savas rīcības brīvības ietvaros ir jāizvēlas, kādā veidā nodrošināt tiesas pieejamību arī tādai privāto tiesību juridiskajai personai, kuras finanšu līdzekļi nav pietiekami, lai samaksātu valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu.

Lietā Nr. 2022-03-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 23. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-03-01 "Par Civilprocesa likuma 534., 534.¹, 535., 536. un 537. panta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam".

Lietā tika vērtēts šķīrējtiesas procesa uzraudzības regulējums.

Lietā tika ierosināta pēc Krievijas Federācijā reģistrēta komersanta konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka Latvijas Republikā reģistrēta šķīrējtiesa taisīja spriedumu, ar kuru uzlika pieteikuma iesniedzējam pienākumu atmaksāt aizdevumu un līgumsodu. Par šķīrējtiesas spriedumu pieteikuma iesniedzējs uzzinājās no Krievijas Federācijas tiesu informatīvās sistēmas, kurā bijis publicēts paziņojums, ka Sanktpēterburgas

arbitrāžas tiesā tiks izskatīts jautājums par šķīrējtiesas sprieduma atzīšanu un izpildi Krievijas Federācijā. Tomēr pieteikuma iesniedzējs ar konkrēto kreditoru nekad neesot slēdzis nekādus darījumus, arī šķīrējtiesas līgumu ne, turklāt šķīrējtiesas procesā esot konstatējami arī citi procesuāli pārkāpumi. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Civilprocesa likumā nav paredzēta pienācīga šķīrējtiesas procesa uzraudzība un tādējādi nav nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu prasa šķīrējtiesas procesā nodrošināt citstarp pušu līdztiesību, šķīrējtiesnešu neatkarību un objektivitāti, kā arī pušu iespēju tikt uzklautām. Turklāt valstij ir pienākums radīt šķīrējtiesas procesa pusēm iespēju novērst šķīrējtiesas procesā notikušus būtiskus procesuālos pārkāpumus un arī pienākums neatzīt tāda šķīrējtiesas procesa rezultātu, kurā šādi pārkāpumi ir notikuši. Proti, valstij ir pienākums nodrošināt šķīrējtiesas procesa uzraudzību, paredzot personai iespēju aizsargāt savas aizskartās tiesības. Šis valsts pienākums ir priekšnoteikums tam, lai, personai atsakoties no strīda izskatīšanas valsts tiesā, netiktu apdraudēta Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts tiesību sistēmas funkcionēšana.

Otrkārt, Satversmes tiesa uzsvēra, ka nepieciešamība šķīrējtiesas procesā nodrošināt citstarp pušu līdztiesību, šķīrējtiesnešu neatkarību un objektivitāti, kā arī pušu iespēju tikt uzklautām ir vērsta uz to, lai šis process atbilstu taisnīguma principam. Taisnīguma princips ir ievērots, ja likumdevēja veiktie šķīrējtiesas procesa uzraudzības pasākumi attiecas uz visiem šķīrējtiesas procesiem un to dalībnieku iebildumiem pret šajos procesos notikušiem būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka likumdevēja izveidotais šķīrējtiesas procesa uzraudzības mehānisms neaptver gadījumus, kad ieinteresētā puse ilgstoši nevēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā šķīrējtiesas sprieduma izpildei, kad šķīrējtiesas spriedums atzīstams un izpildāms ārvalstīs vai kad šķīrējtiesas sprieduma izpildei nav nepieciešams

vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu. Tātad likumdevēja veiktie šķīrējtiesas procesa uzraudzības pasākumi neattiecas uz visiem šķīrējtiesas procesiem un to dalībnieku iebildumiem pret šajos procesos notikušiem būtiskiem procesuālajiem pārkāpumiem un šajā aspektā neatbilst taisnīguma principam. Līdz ar to apstrīdētās normas, ciktāl tās neparedz šķīrējtiesas procesa uzraudzību iepriekš minētajos gadījumos, neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis pievienoja spriedumam atsevišķās domas. Tajās norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs pirms vērsšanās Satversmes tiesā nav izmantojis visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Savukārt Satversmes tiesa neesot pamatojusi, kādēļ tā lietā neizbeidza tiesvedību.

Atsevišķās domas spriedumam pievienoja arī Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kušņš. Tiesnesis norādīja, ka spriedumā nav pienācīgi pamatots, kā izpaužas pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskārums. Turklāt Satversmes tiesa bez pietiekoša pamata vērtējusi tādas situācijas, kuras saskaņā ar tiesisko regulējumu un noteiktiem faktiskajiem apstākļiem ir vien teorētiski iespējamās.

Visā šķīrējtiesas procesā ir jāievēro neatkarība un objektivitāte, kā arī pušu vienlīdzības un taisnīguma principi. Pretējā gadījumā šķīrējtiesas process nebūtu taisnīgs.

Lieta Nr. 2022-05-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 17. februārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-05-01 “Par Civilprocesa likuma 43. panta ceturtais daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā tika vērtēta tiesību norma, kas neparedz privāto tiesību juridiskajai personai tiesības lūgt, lai tiesa lemj par tās atbrīvošanu no pienākuma samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu.

Lietā tika ierosināta pēc komersanta konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs iesniedza vispārējās jurisdikcijas tiesā prasības pieteikumu, vienlaikus lūdzot daļēju atbrīvojumu no valsts nodevas samaksas. Tomēr tiesa minēto lūgumu noraidījusi, pamatojoties uz apstrīdēto normu. Nespejot samaksāt valsts nodevu noteiktajā apmērā, pieteikuma iesniedzējs esot samazinājis prasības apmēru un samaksājis valsts nodevu mazākā apmērā. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tādējādi nav nodrošinātas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no tiesībām uz taisnīgu tiesu izriet likumdevēja pienākums nodrošināt tiesas pieejamību ikvienai personai – tostarp privāto tiesību juridiskajai personai –, ja tās finanšu līdzekļi nav pietiekami, lai samaksātu valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu. Konkrētajā gadījumā pieteikuma iesniedzējam nav bijis iespējas samaksāt visu valsts nodevu 176 839,33 euro apmērā un tāpēc tas pirmās instances tiesā iesniedzis prasības pieteikuma grozījumus, atsakoties no prasības celšanas tās lielākajā daļā.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka pamats personas pilnīgai vai daļējai atbrīvošanai no valsts nodevas par prasības pieteikuma iesniegšanu var būt pienācīgi konstatēti objektīvi apstākļi, citstarp konkrētās personas mantiskais stāvoklis, kas neļauj tai samaksāt valsts nodevu. Var tikt ņemts vērā arī prasības priekšmets, prasītāja saprātīgās izredzes panākt labvēlīgu rezultātu, pieprasītā maksājuma ietekme uz personas tiesībām efektīvi aizstāvēt savas tiesības, attiecīgās privāto tiesību juridiskās personas forma un tas, vai šai juridiskajai personai ir mērķis vai nav mērķa gūt peļņu, kā arī tās dalībnieku vai akcionāru finansiālās iespējas. Turklāt var pastāvēt arī citas alternatīvas, kā nodrošināt tiesas pieejamību tādai privāto tiesību juridiskajai personai, kuras finanšu līdzekļi nav pietiekami, lai samaksātu valsts nodevu. Piemēram, valsts nodevas samaksa var tikt atlikta vai sadalīta termiņos.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja, ka Civilprocesa likumā noteiktais tiesiskais regulējums neparedz tiesības lūgt pilnīgu vai daļēju atbrīvojumu no valsts nodevas tādai privāto tiesību juridiskajai personai, kurai nav pasludināts maksātnespējas process, bet kura nespēj veikt šo maksājumu, lai savu tiesību aizsardzībai vērstos tiesā. Tiesiskais regulējums neparedz arī citas alternatīvas tiesas pieejamības nodrošināšanai šādai privāto tiesību juridiskajai personai. Tātad nav nodrošināts tas, lai šāda privāto tiesību juridiskā persona varētu panākt savu tiesību aizsardzību tiesā. Tādējādi likumdevējs nav pienācīgi un atbilstoši vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām noteicis tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu tiesas pieejamību ikvienai personai. Līdz ar to apstrīdētā norma, ciktāl tā neparedz privāto tiesību juridiskajai personai tiesības lūgt tiesu lemt par tās atbrīvošanu no pienākuma samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu, neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Likumdevējam ir pienākums nodrošināt tiesas pieejamību arī personai, kurai nav pietiekamu finanšu līdzekļu, lai veiktu noteiktus ar tiesvedību saistītus obligātos maksājumus.

2.6. KRIMINĀLPROCESS

Pārskata posmā Satversmes krimināltiesību un kriminālprocesa tiesību jomā ir ierosinājusi vairāk nekā divdesmit lietas, kas saistītas ar normām par procesiem par noziedzīgu mantu. Visas šīs lietas skar šādas tiesību jautājumu grupas:

- 1) par kriminālprocesā pieņemto tiesas nolēmumu pārsūdzēšanu (piemēram, lieta Nr. 2021-44-01);
- 2) par iepazīšanos ar procesa materiāliem (piemēram, lieta Nr. 2022-01-01);
- 3) par pierādīšanas priekšmetu, fakta legālo prezumpciju un pierādīšanas pienākumu (piemēram, lieta Nr. 2022-32-01).

Nevienā no norādītajām lietu grupām lietas izskatīšana šobrīd nav pabeigta. Satversmes tiesa šajās lietās vērsās EST ar lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu.

Pirmajā lietu kategorijā par tiesas nolēmumu pārsūdzēšanu tika apstrīdēta Kriminālprocesa likuma norma, kas liedz pārsūdzēt apgabaltiesas lēmumu par noziedzīgi iegūtu mantu (sevišķajā *in rem* procesā). Šāds tiesību jautājums jau vienreiz vērtēts lietā Nr. 2017-10-01, kur Satversmes tiesa atzina normu par atbilstošu Satversmes 91. pantam. Tomēr no jauna ierosinātajās lietās atšķirību rada apstākļi, ka pirmās instances tiesa procesu par noziedzīgi iegūtu mantu izbeidza, savukārt apelācijas instances tiesa ar savu nolēmumu bija pirmā tiesu instance, kas mantu atzina par noziedzīgi iegūtu. Tādēļ pieteikumu iesniedzēji pauž, ka netiekot nodrošināta tiem nelabvēlīgu nolēmumu tiesiskuma kontrole pēc būtības (apstrīdēta atbilstība Satversmes 92. pantam).

Otrajā lietu kategorijā par iepazīšanos ar procesa materiāliem tiek apšaubīts regulējums, kas arī vienreiz jau skatīts Satversmes tiesā lietā Nr. 2016-13-01 un ko likumdevējs bija korigējis. Lietas problemātika ir saistīta ar to, ka ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā, kā arī procesa virzītāja lēmumu par lūgumu par iepazīšanos ar lietas materiāliem noraidīšanu var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā, kuras lēmums nav

pārsūdzams. Ievērojot šo regulējumu, privātpersonām atļauts iepazīties ar materiāliem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, bet tikai daļēji. Satversmes tiesai būs jāvērtē, vai konkrētais regulējums atbilst tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Visbeidzot trešajā lietu kategorijā pirmo reizi tiks aplūkots tiesību jautājums par pierādīšanas priekšmetu, fakta legālo prezumpciju un pierādīšanas pienākumu sevišķajā *in rem* procesā. Visas lietas vienojošais apstākļis ir tas, ka ar procesa virzītāju lēmumiem uzsākti procesi par noziedzīgi iegūtu mantu, kur manta atzīta par noziedzīgi iegūtu un konfiscēta valsts labā. Pieteikumu iesniedzēji iebilduši, ka ar apstrīdētajām normām ieviests samazināts pierādīšanas standarts – “iespējamības pārsvars”, kas procesa virzītājiem ļaujot pirmstiesas procesā mantas noziedzīgo izcelsmi nepierādīt ārpus saprātīgām šaubām.

Satversmes tiesa minētajās lietās vērsās EST, jo tai radās šaubas, pirmkārt, vai attiecīgās Kriminālprocesa likuma normas ietilpst Direktīvas 2014/42 par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju un Pamatlēmuma 2005/212 piemērošanas jomā; otrkārt, vai apstrīdētās normas ir saderīgas ar tiesībām uz efektīvu tiesību aizsardzību un nevainīguma prezumpcijas principu Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. un 48. panta izpratnē.

2.7. LĒMUMI PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU

Satversmes tiesa 2023. gadā ir pieņēmusi piecus¹⁶ lēmumus par tiesvedības izbeigšanu – lietās Nr. 2020-02-0306, Nr. 2022-19-01, Nr. 2022-25-05, Nr. 2023-03-01 un Nr. 2023-12-01.

Lietā Nr. 2020-02-0306 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 1. punktu, jo pieteikuma iesniedzēja atsauca savu pieteikumu.

Lietā Nr. 2022-19-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 3. punktu, jo pieteikuma iesniedzēja nebija ievērojusi Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņu.

Lietā Nr. 2022-25-05 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 1. un 2. punktu, jo apstrīdētais akts bija zaudējis spēku un arī pieteikuma iesniedzēja atsauca savu pieteikumu.

Šajā lēmumā tiesa arī sniedza būtiskas atziņas, kas turpmāk ņemamas vērā, interpretējot Satversmes tiesas likuma 19.³ panta otrajā daļā noteikto termiņu pieteikuma iesniegšanai. Proti, tiesa atzina, ka šajā normā likumdevējs nav noregulējis tādu tiesisko situāciju, kad vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pieņemto rīkojumu par pašvaldības saistošo noteikumu – teritorijas plānojuma – darbības apturēšanu ministrs vēlāk atceļ. Nolūkā nodrošināt to personu tiesību aizsardzību, kuras Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. pantā noteiktajā kārtībā ir vērsušās vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, tām ir saglabājamās tiesības vērsties Satversmes tiesā. Proti, šādā gadījumā, kad ministrs minēto rīkojumu vēlāk atceļ, pārbaudot, vai sešu mēnešu termiņš ir ievērots, uzskatāms, ka, apturot teritorijas plānojuma darbību, vienlaikus ir apturēts arī konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteiktā sešu mēnešu termiņa skaitījums.

Lietā Nr. 2023-03-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 5. un 6. punktu. Proti, pieteikumos ietverts tāds prasījums, kas citstarp jau izspriests spriedumā lietā Nr. 2022-02-01, bet par pārējiem prasījumiem tiesvedība lietā nav turpināma.

Lietā Nr. 2023-12-01 lēmums par tiesvedības izbeigšanu pieņemts, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 2. punktu, jo apstrīdētā tiesību norma bija zaudējusi spēku.

Lietā Nr. 2020-02-0306

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 2. martā pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-02-0306 “Par Ministru kabineta 2011. gada 17. maija noteikumu Nr. 378 “Zāļu reklamēšanas kārtība un kārtība, kādā zāļu ražotājs ir tiesīgs nodot ārstiem bezmaksas zāļu paraugus” 18.12. apakšpunkta atbilstību Satversmes 100. un 105. pantam un Līguma par Eiropas Savienības darbību 288. panta trešajai daļai”.

Lietā tika ierosināta pēc juridiskās personas konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir daļa no uzņēmumu grupas, kas pārstāv vienu no lielākajiem aptieku tīkliem un zāļu mazumtirdzniecības uzņēmumiem Latvijā. Savā tīmekļvietnē un ikmēneša avīzē pieteikuma iesniedzēja publicējusi paziņojumu par akciju, piedāvājot 15 procentu cenas samazinājumu jebkuru zāļu pirkumam, ja tiek pirktas vismaz trīs preces. Savukārt Veselības inspekcija, pamatojoties citstarp arī uz apstrīdēto normu, aizliegusi pieteikuma iesniedzējai izplatīt minēto paziņojumu. Pieteikumā norādīts, ka tādējādi ar apstrīdēto normu pieteikuma iesniedzējai nesamērīgi ierobežotas Satversmes 100. pantā ietvertās tiesības uz vārda brīvību, kā arī Satversmes 105. pantā noteiktās tiesības uz īpašumu. Tāpat, pieņemot apstrīdēto normu, neesot vērtēta tās saderība ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 6. novembra direktīvas 2001/83/EK par Kopienas kodeksu, kas

16 Salīdzinājumam 2022. gadā tika pieņemti četri lēmumi par tiesvedības izbeigšanu lietā, bet 2021. gadā – septiņi.

attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm, (turpmāk – Direktīva 2001/83/EK) prasībām.

Ministru kabinets atbildes rakstā norādīja, ka apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir sabiedrības veselības aizsardzība, mazinot bezrecepšu zāļu neracionālu lietošanu. Ja valsts pieļautu reklāmas pasākumus, kas veicina zāļu neracionālu lietošanu, tad izvirzītais mērķis nebūtu sasniedzams. Tādējādi labums, ko no apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma iegūst sabiedrība, esot lielāks par pieteikuma iesniedzējai nodarīto kaitējumu.

Šajā lietā Satversmes tiesa pieņēma lēmumu par jautājumu uzdošanu EST prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai. EST 2022. gada 22. decembra spriedumā lietā C-530/20 “EUROAPTIEKA” secināja, ka Direktīva 2001/83/EK ir interpretējama tādējādi, ka ar to nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, kas aizliedz iedzīvotājiem adresētā nekompensējama bezrecepšu zāļu reklāmā iekļaut informāciju, ar kuru tiek rosināta zāļu iegāde, pamatojot zāļu iegādes nepieciešamību ar šo zāļu cenu, izsludinot īpašu izpārdošanu vai sniedzot paziņojumu, ka zāles tiek pārdotas komplektā ar citām zālēm, tajā skaitā par pazeminātu cenu, vai citām precēm.

Satversmes tiesa lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr.2020-02-0306 norādīja, ka saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 1. punktu tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai pēc pieteikuma iesniedzēja rakstveida lūguma. Minētajā pantā noteiktais dod Satversmes tiesai tiesības izbeigt tiesvedību lietā, bet neparedz pienākumu to darīt.

Atbilstoši dispozitivitātes principam lietas dalībnieks var arī atteikties no tiesvedības turpināšanas. Tomēr pieteikuma iesniedzēja rakstveida lūgums par

tiesvedības izbeigšanu pats par sevi ne vienmēr ir pamats tiesvedības izbeigšanai. Proti, atsevišķos gadījumos var būt nepieciešams tiesvedību lietā turpināt, lai novērstu radušos personas pamattiesību aizskārumu vai būtisku sabiedrības interešu apdraudējumu. Tāpat, izlemjot jautājumu par nepieciešamību turpināt tiesvedību, jāņem vērā arī attiecīgajā lietā izvērtējamā tiesību jautājuma konstitucionālā nozīme.

Ievērojot dispozitivitātes principu un pieteikuma iesniedzējas izteikto lūgumu par tiesvedības izbeigšanu, kā arī apstākli, ka no lietas materiāliem neizriet, ka apstrīdētā norma skartu būtiskas sabiedrības intereses, Satversmes tiesa atzina, ka lietā ir pamats izbeigt tiesvedību.

Lietā Nr. 2022-19-01 **Informācija par lietu**

Satversmes tiesa 2023. gada 30. maijā pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2022-19-01 “Par Latvijas Republikas Advokatūras likuma 16. panta 3. punkta atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam”.

Lietā tika ierosināta pēc fiziskās personas konstitucionālās sūdzības. Pieteikumu lietā iesniedza zvērināta advokāte, attiecībā uz kuru jau pirms vairākiem gadiem stājies spēkā lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu, kas atbilstoši apstrīdētajai normai ir pamats viņas izslēgšanai no zvērinātu advokātu skaita. Taču Latvijas Zvērinātu advokātu padome (turpmāk – padome) attiecīgu lēmumu līdz Satversmes tiesas lietas izskatīšanas laikam vēl nebija pieņēmusi. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka apstrīdētā norma ierobežo tās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un tās pamattiesību aizskārumus sagaidāms nākotnē, proti, radīsies brīdī, kad padome pieņems attiecīgu lēmumu.

Savukārt Saeima norādīja, ka tai ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums noteikt stingras prasības zvērinātu advokātu darbībai, lai citām personām tiktu nodrošinātas Satversmē garantētās tiesības un brīvības. Gadījumā, ja zvērināta advokāta amatu varētu ieņemt persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, bet pret kuru kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata, mazinātos sabiedrības uzticēšanās gan tiesu sistēmai piederīgām personām, gan pašai valstij un demokrātiskai tiesiskai valsts iekārtai.

Satversmes tiesa pārbaudīja, vai apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzēja pamattiesības un – ja aizskar – kad aizskāruma ir radies. Tiesa atzina, ka apstrīdētā norma ierobežo Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības. Proti, atbilstoši šai normai persona, kas ir bijusi zvērināts advokāts, par tādu vairs nevar būt un saglabāt šo nodarbošanos tad, ja pret to kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ir izbeigts, pamatojoties uz kādu no Kriminālprocesa likuma 380. pantā norādītajiem personu nereabilitējošiem apstākļiem.

Konkretizējot apstrīdētās normas saturu, Satversmes tiesa secināja, ka brīdī, kad spēkā stājas lēmums par kriminālprocesa par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigšanu uz nereabilitējoša pamata, persona vairs neatbilst prasībām, kas izvirzītas zvērinātam advokātam. Šādā gadījumā, lai gan padome vēl varbūt nemaz nav pieņēmusi lēmumu par personas izslēgšanu no zvērinātu advokātu skaita, tiesisks šķērslis būt par zvērinātu advokātu attiecīgajai personai ir radies jau brīdī, kad stājās spēkā lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu uz nereabilitējoša pamata. Ja pieņemtu par pareizu uzskatu, ka apstrīdētā norma rada tiesiskas sekas tikai ar tiesību piemērošanas akta – padomes lēmuma – starpniecību, tas novestu pie tā, ka persona, kura neatbilst likumā zvērinātam advokātam noteiktajām prasībām, var tiesiski praktizēt kā zvērināts advokāts tikmēr, kamēr padome nav pieņēmusi lēmumu par tās izslēgšanu no zvērinātu advokātu skaita.

Apstākļi, kas saskaņā ar likumdevēja izšķiršanos nav savienojami ar zvērināta advokāta statusa būtību, ir iestājies jau pirms padomes lēmuma pieņemšanas. Tādējādi šajā gadījumā nevis padomes lēmums, bet gan apstrīdētajā normā norādītā tiesiskā pamata iestāšanās ir šķērslis, kas liedz personai darboties zvērināta advokāta statusā.

Tiesa uzsvēra, ka ir jāņem vērā arī advokāta institūta nozīme un advokatūras neatkarība, kas savukārt nozīmē to, ka ikvienai pie zvērinātu advokātu saimes piederīgai personai pašai ir jāievēro tiesību normas. Ja zvērināts advokāts nonāk tādā tiesiskajā situācijā, kad tas vairs neatbilst likumā noteiktajām amata prasībām, tad viņa visupirmais pienākums ir pašam apzināties, ka šī situācija rada konkrētas tiesiskās sekas, un nekavējoties par attiecīgajiem apstākļiem informēt padomi.

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka konkrētajā lietā personas pamattiesību aizskāruma ir jau radies, nevis tikai nākotnē sagaidāms, jo personas tiesības uz nodarbošanos aizskar nevis nākotnē sagaidāmais padomes lēmums, bet jau iepriekš pieņemtais lēmums, ar kuru kriminālprocess pret personu izbeigts uz nereabilitējoša pamata. Tādēļ sešus mēnešus ilga konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņš skaitāms no tiesas lēmuma spēkā stāšanās brīža.

Ņemot vērā, ka lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju ir stājies spēkā jau pirms vairākiem gadiem, Satversmes tiesa atzina, ka pieteikuma iesniedzēja nav ievērojusi Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtajā daļā noteikto termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai un tiesvedība lietā ir izbeidzama.

Lieta Nr. 2022-25-05

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 8. martā pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2022-25-05 “Par vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 2022. gada 22. marta rīkojuma Nr. 1-2/2224 “Par Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošo noteikumu Nr. 103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi” darbības apturēšanu” atbilstību Satversmes 1. pantam, Eiropas vietējo pašvaldību hartas 4. panta ceturtajai daļai un 8. pantam, likuma “Par pašvaldībām” 49. panta pirmajai daļai un Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta trešajai daļai”.

Lieta tika ierosināta pēc Rīgas domes pieteikuma. Tajā norādīts, ka vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra (turpmāk – ministrs) 2022. gada 22. marta rīkojums Nr. 1-2/2224 (turpmāk – rīkojums Nr. 1-2/2224) par Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošo noteikumu Nr. 103 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi” (turpmāk – Rīgas teritorijas plānojums) darbības apturēšanu ir prettiesisks. Proti, Rīgas dome teritorijas plānojuma izstrādāšanas un pieņemšanas procesā ir ievērojusi augstāka juridiskā spēka tiesību aktu prasības. Savukārt ministrs atbildes rakstā norādīja, ka rīkojums par Rīgas teritorijas plānojuma darbības apturēšanu ir tiesisks, jo Rīgas dome šā plānojuma izstrādāšanas un pieņemšanas procesā ir pārkāpusi vairāku tiesību aktu prasības.

Ministrs 2023. gada 15. februārī izdeva rīkojumu Nr. 1-2/915 ar kuru atcēla rīkojumu Nr. 1-2/2224. Pēc minētā rīkojuma Nr. 1-2/915 izdošanas Satversmes tiesā tika saņemts Rīgas domes iesniegums, ar kuru tā atsauca savu pieteikumu un lūdza tiesu izbeigt tiesvedību lietā Nr. 2022-25-05.

Satversmes tiesā tika saņemti arī vairāki personu iesniegumi par tiesvedības turpināšanu lietā Nr. 2022-25-05. Tajos norādīts, ka personas bija uzsākušas savu tiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, Teritorijas attīstības

plānošanas likumā noteiktajā kārtībā vērsties Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā (turpmāk – ministrija). Tāpat iesniegumos pausts viedoklis par atsevišķu Rīgas teritorijas plānojuma normu prettiesiskumu.

Satversmes tiesa norādīja, ka Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmā daļa ir vērsta uz to, lai nodrošinātu tiesas procesa ekonomiju. Tomēr minētajā pantā noteiktais dod tiesai tiesības izbeigt tiesvedību lietā, bet neparedz pienākumu to darīt. Proti, atsevišķos gadījumos var būt nepieciešams tiesvedību lietā turpināt, lai novērstu radušos personas pamattiesību aizskārumu vai būtisku sabiedrības interešu apdraudējumu. Tāpat, izlemjot jautājumu par nepieciešamību turpināt tiesvedību, jāņem vērā arī attiecīgajā lietā izvērtējamā tiesību jautājuma konstitucionālā nozīme. Tādējādi ir pārbaudāms tas, vai pastāv apstākļi, kas prasa tiesvedību turpināt.

Tiesa atzina, ka lieta ir ierosināta par ministra rīkojuma, bet nevis par kāda cita tiesību akta – Rīgas teritorijas plānojuma – tiesiskumu. No šī rīkojuma izriet, ka vairākas personas atbilstoši Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. panta pirmajai daļai ir vērsušās ar iesniegumu ministrijā un norādījušas uz atsevišķu Rīgas teritorijas plānojuma normu neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību aktu prasībām. Tomēr šīs personas nav izmantojušas minētā likuma 27. panta ceturtajā daļā ietvertās tiesības vērsties Satversmes tiesā.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.³ panta otrajai daļai pieteikumu par vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu vai lokālplānojumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc attiecīgo saistošo noteikumu spēkā stāšanās dienas.

Rīgas teritorijas plānojums ir stājies spēkā 2021. gada 22. decembrī, bet ar ministra rīkojuma izdošanu plānojuma darbība tika apturēta. Savukārt brīdī, kad ministra rīkojums tika atcelts, Rīgas teritorijas plānojuma darbība atjaunojās. Kopš Rīgas teritorijas plānojuma spēkā stāšanās dienas ir pagājuši vairāk nekā seši mēneši, taču ir bijis arī laika posms, kurā tā darbība bija apturēta.

Satversmes tiesas likuma 19.³ panta otrajā daļā likumdevējs ir noteicis termiņu pieteikuma iesniegšanai, bet nav noregulējis tādu tiesisko situāciju, kad rīkojumu par teritorijas plānojuma darbības apturēšanu ministrs vēlāk atceļ. Tātad, lai nodrošinātu to personu tiesību aizsardzību, kuras Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. pantā noteiktajā kārtībā ir vērsušās ministrijā, tām būtu saglabājamās tiesības vērsties Satversmes tiesā. Proti, pārbaudot, vai sešu mēnešu termiņš ir ievērots, uzskatāms, ka, apturot Rīgas teritorijas plānojuma darbību, vienlaikus ir apturēts arī konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteiktā sešu mēnešu termiņa skaitījums.

Ievērojot šādus apstākļus, Satversmes tiesa nekonstatēja, ka personām, kuras Teritorijas attīstības

plānošanas likuma 27. pantā noteiktajā kārtībā ir vērsušās ministrijā, nebūtu iespējams vērsties tiesā savu pamattiesību aizskāruma novēršanai. Turklāt, vērtējot nepieciešamību turpināt tiesvedību, Satversmes tiesa arī nekonstatēja būtisku sabiedrības interešu apdraudējuma esību, kā arī izvērtējamā tiesību jautājuma konstitucionālu nozīmi.

Tādējādi, ņemot vērā to, ka ministra rīkojums ir zaudējis spēku, dispozitivitātes principu un pieteikuma iesniedzējas izteikto lūgumu par tiesvedības izbeigšanu, kā arī to, ka nepastāv apstākļi, kuru dēļ tiesvedība lietā būtu turpināma, Satversmes tiesa atzina, ka lietā ir pamats izbeigt tiesvedību.

Lieta Nr. 2023-03-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 7. novembrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-03-01 “Par likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 38. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam”.

Lietā Nr. 2023-03-01 tika apvienotas divas lietas, kas ierosinātas pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām.

Pieteikumos norādīts, ka likumā “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” (turpmāk – Spēkā stāšanās likums) paredzētās zemes lietošanas tiesības ir neskaidras un nav bijušas nepieciešamas. Savukārt zemes lietošanas maksa esot nesamērīgi zema un, to nosakot, neesot ņemti vērā izdevumi, kas samazina zemes īpašnieka ienākumu. Pieteikumu iesniedzēji paļāvušies, ka zemes lietošanas maksa būs vismaz sešu procentu apmērā no zemes kadastrālās vērtības. Likumdevējs, nosakot zemes lietošanas maksu un brīdi, no kura tā tiks piemērota, esot pārkāpis arī tiesiskās vienlīdzības principu un pieteikumu iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu.

Satversmes tiesa atzina, ka pieteikumos ir ietverts tāds prasījums, kas citstarp jau ticis izspriests spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 – proti, prasījums par Spēkā stāšanās likuma 38. panta pirmās un otrās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajam un trešajam teikumam. Tātad prasījums izskatāmajā lietā ir identisks tam, par kuru jau pasludināts spriedums lietā Nr. 2022-02-01. Ņemot vērā minēto un arī to, ka Satversmes tiesa ir izlēmusi jautājumu par attiecīgo

tiesību normu spēkā esību, tiesvedība par šo prasījumu ir izbeidzama.

Satversmes tiesa arī secināja, ka pieteikumu iesniedzēji ir lūguši izvērtēt Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Savukārt spriedumā lietā Nr. 2022-02-01 tika atzīts, ka nav nepieciešams vērtēt šīs likuma normas satversmību, jo tā jau tika atzīta par neatbilstošu citiem Satversmes pantiem. Izskatāmajā lietā pieteikumu iesniedzēji nav norādījuši tāds argumentus un arī no lietas materiāliem nebija konstatējami tādi apsvērumi, kas norādītu uz nepieciešamību vērtēt Spēkā stāšanās likuma 38. panta otrās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam. Procesuālās ekonomijas principam pretēja būtu tāda prakse, kad, pastāvot līdzīgiem faktiskajiem un juridiskajiem apstākļiem, Satversmes tiesa vairākkārt izlemtu vienu un to pašu jautājumu. Tādējādi arī šajā prasījuma daļā tiesvedība ir izbeidzama.

Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību arī prasījuma daļā par Spēkā stāšanās likuma 42. panta trešās daļas atbilstību Satversmes 1. pantam un 92. panta pirmajam teikumam. Tiesa atzina, ka minētajā tiesību normā noteiktais tiesiskais regulējums neietilpst *res judicata* principa tvērumā un neskar pieteikumu iesniedzēju tiesības uz taisnīgu tiesu.

Lieta Nr. 2023-12-01

Informācija par lietu

Satversmes tiesa 2023. gada 7. novembrī pieņēma lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2023-12-01 "Par likuma "Par valsts pensijām" 3. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam".

Lieta tika ierosināta pēc Senāta pieteikuma, kura izskatīšanā kasācijas kārtībā ir administratīvā lieta, kas ierosināta pēc personas pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas piešķiršanu. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra atteikusi konkrētajai personai pensijas piešķiršanu, jo konstatējusi, ka viņa nedzīvo Latvijā un tādēļ neatbilst visiem apstrīdētajā normā ietvertajiem nosacījumiem, lai piešķirtu valsts vecuma pensiju.

Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka apstrīdētā norma, ciktāl tā paredz valsts vecuma pensijas piešķiršanu tikai Latvijas teritorijā dzīvojošai personai, neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 109. pantam. Likumdevējs neesot izpildījis tam no Satversmes 109. panta izrietošo pozitīvo pienākumu gādāt par personas tiesību uz sociālo nodrošinājumu vecuma gadījumā īstenošanu, jo, pieņemot apstrīdēto normu, nav ievērojis tiesiskās vienlīdzības principu.

Saeima lūdza izbeigt tiesvedību lietā, jo ar 2023. gada 15. jūnija likumu "Grozījumi likumā "Par valsts pensijām"" esot novērsts personas tiesību aizskārums.

Satversmes tiesa secināja, ka likumdevējs ar minētajiem grozījumiem papildinājis likuma "Par valsts pensijām" 3. pantu ar ceturto daļu. Šī norma paredz, ka personai, kura pastāvīgi dzīvo ārpus Latvijas teritorijas un kurai nav tiesību uz pensiju atbilstoši šā panta pirmajā daļā noteiktajam, ir tiesības uz vecuma un apgādnieka zaudējuma pensiju, ja saskaņā ar šo likumu ir uzkrāts pensijas piešķiršanai nepieciešamais apdrošināšanas stāžs. Ar šiem grozījumiem likumdevējs pēc būtības ir mainījis šā panta pirmās daļas pirmajā teikumā ietvertu regulējumu attiecībā uz to personu loku, kurām ir tiesības uz valsts vecuma pensiju. Tādējādi uz personām, kurām līdz šim tiesības uz valsts vecuma pensiju bija liegtas tikai tādēļ vien, ka pensijas pieprasīšanas brīdī tās dzīvoja ārpus Latvijas teritorijas, likuma "Par valsts pensijām" 3. panta pirmās daļas pirmajā teikumā ietvertais nosacījums vairs nav attiecināms.

Vienlaikus Satversmes tiesa atzina, ka ar likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 81. punkta otro teikumu Saeima ir novērsusi arī tiesību aizskāruma rezultātā radušās nelabvēlīgās sekas personai, kuras pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas piešķiršanu ir Senāta izskatīšanā, kā arī citām personām, kuras uzsākušas savu pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Tādējādi apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no noteikta brīža pagātnē nav nepieciešama. Turklāt, pamatojoties uz 2023. gada 15. jūnija likumu "Grozījumi likumā "Par valsts pensijām"", Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra pieņēmusi lēmumu, ar kuru personai, kuras pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par vecuma pensijas piešķiršanu ir Senāta izskatīšanā, ir piešķirta vecuma pensija. Tā rezultātā gan konkrētā persona, gan Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra uzskata, ka tiesiskais strīds, par kuru bija iesniegts pieteikums, ir atrisināts un ir pamats izbeigt tiesvedību administratīvajā lietā. Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka nepastāv tādi apstākļi, kuru dēļ tiesvedība lietā būtu turpināma.

2.8. KOLĒGIJU LĒMUMI

Satversmes tiesas kolēģijām izskatīšanai no 2023. gada 1. janvāra līdz 2023. gada 31. decembrim nodoti 199 pieteikumi par lietas ierosināšanu.

Kā jau ierasts, vislielāko pieteikumu daļu veido konstitucionālās sūdzības. Satversmes tiesā 2023. gadā tika iesniegtas 185 konstitucionālās sūdzības, kas veidoja vairāk nekā 90 procentus no visiem tiesā saņemtajiem pieteikumiem. Aptuveni 80 procentus no konstitucionālajām sūdzībām iesniegušas fiziskās personas, bet aptuveni 20 procentus – privāto tiesību juridiskās personas (sabiedrības ar ierobežotu atbildību, akciju sabiedrības, biedrības, nodibinājumi, kā arī ārvalstīs reģistrēti komersanti).

Līdzīgi kā citus iepriekšējos gadus otrais aktīvākais pieteikumu iesniedzējs bija tiesa, izskatot konkrētu civillietu, administratīvo pārkāpumu lietu, krimināllietu vai administratīvo lietu. Kopumā tiesa iesniedza 13 pieteikumus. Savukārt tiesībsargs iesniedza vienu pieteikumu.

2023. gadā turpinājās arī jau iepriekšējos gados novērotā tendence, ka vairāki konstitucionālie orgāni – pieteikumu iesniedzēji, kas minēti Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 1.–12. punktā, proti, Valsts prezidents, Saeima un Ministru kabinets – pieteikumus Satversmes tiesā neiesniedz. Tāpat 2023. gadā neviens pieteikums netika saņemts no vismaz 20 Saeimas deputātiem, pašvaldības domes, Valsts kontroles padomes, Tieslietu padomes, ģenerālprokurora un zemesgrāmatu nodaļas tiesneša, tam veicot nekustamā īpašuma ierakstīšanu vai ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā.

Valsts apmaksātās juridiskās palīdzības ietvaros saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumu tika piešķirta juridiskā palīdzība, sagatavojot

vienu pieteikumu par lietas ierosināšanu.

Iesniegtie pieteikumi aptvēra gandrīz visas Satversmes VIII nodaļā ietvertās pamattiesības. Pieteikumos netika lūgts izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību vienīgi Satversmes 98., 99., 100., 102., 103. un 112. pantam.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta septītajai daļai lēmumu par lietas ierosināšanu vai atteikšanos ierosināt lietu pieņem mēneša laikā no pieteikuma iesniegšanas dienas. Sarežģītās lietās tiesa šo termiņu var pagarināt līdz diviem mēnešiem. 2023. gadā kolēģijas pieņēma 12 lēmumus¹⁷ par iesniegtā pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu. No minētajiem pieteikumiem vienu bija iesniegusi vispārējās jurisdikcijas tiesa, bet pārējos – privātpersonas. Pēc padziļināta izvērtējuma un papildu informācijas saņemšanas par pieciem privātpersonu iesniegtajiem pieteikumiem tika pieņemti lēmumi par lietu ierosināšanu.¹⁸

Satversmes tiesas likuma 20. panta 7.¹ daļa paredz: ja kolēģija lemj par atteikšanos ierosināt lietu un tiesnesis – kolēģijas loceklis – balso pret šādu kolēģijas nolēmumu, turklāt viņam ir motivēti iebildumi, pieteikuma izskatīšanu un lēmuma pieņemšanu nodod rīcības sēdei pilnā tiesas sastāvā. 2023. gadā rīcības sēdē tika izskatīts viens pieteikums.¹⁹ Par šo pieteikumu tika pieņemts lēmums par lietas Nr. 2023-04-0106 ierosināšanu.

2023. gadā kolēģijās izskatīti gandrīz 50 atkārtoti iesniegti pieteikumi. Par pieciem²⁰ no tiem kolēģijas pieņēma lēmumu par lietas ierosināšanu.²¹ Visus minētos pieteikumus, pēc kuriem tika ierosinātas lietas, bija iesniegušas privātpersonas.

Visi lēmumi par lietu ierosināšanu ir pieejami Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Ierosinātās un

17 Piemēram, 2022. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 23 lēmumus par pieteikuma izskatīšanas termiņa pagarināšanu, bet 2021. gadā – 11 lēmumus.

18 Lietas Nr. 2023-04-0106, Nr. 2023-06-01, Nr. 2023-07-0106, Nr. 2023-31-01 un Nr. 2023-39-01.

19 Pieteikums par lietas ierosināšanu Nr. 231/2022.

20 Lieta Nr. 2023-36-03 tika ierosināta, kopā izskatot pieteikumus Nr. 132/2023 un Nr. 133/2023.

21 Lieta Nr. 2023-01-03, Nr. 2023-09-01, Nr. 2023-34-01, Nr. 2023-36-03.

izskatītās lietas” pie attiecīgās lietas.²² Savukārt tie lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu, kuri norāda uz būtiskiem Satversmes tiesas likuma piemērošanas aspektiem, tiek izlases veidā publicēti Satversmes tiesas mājaslapas sadaļā “Kolēģiju lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu”²³. Minētie lēmumi ļauj labāk izprast Satversmes tiesas likumu un atvieglo likuma prasībām atbilstoša pieteikuma sagatavošanu. Pārskata posmā publicēti vairāk nekā 60 anonimizēti²⁴ kolēģiju lēmumi.

Lēmumi par lietu ierosināšanu

Ierosinātajās lietās skarti visdažādākie tiesību jautājumi. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2023. gadā visvairāk ierosinātas tādas lietas, kas attiecas uz pamattiesībām. Proti, ierosinātās lietas bija saistītas ar: koku ciršanas prasībām; zemes lietošanas tiesībām un šādu tiesību izmantošanas maksu; pastāvīgās uzturēšanās atļaujas atkārtotu saņemšanu Krievijas Federācijas pilsoņiem; aizliegumu audzēt lauksaimniecības dzīvniekus nolūkā iegūt kažokādas; tiesībām uz vecuma pensiju personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta pensijas pieprasīšanas brīdī nav Latvijā; tiesībām iegūt vispārējo izglītību mazākumtautību izglītības programmās; azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā; personas tiesībām veikt pedagoga darbu, ja tā sodīta par tīšu mazāk smagu noziedzīgu nodarījumu; gada pārskata neiesniegšanas sekām komersantiem, kuri pārdod saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros; pašvaldības tiesībām regulēt apstādījumu aizsardzību pilsētas teritorijā; tiesību neesību aizstāvim parakstīt sūdzību tiesai administratīvā pārkāpuma lietā; sešus gadus vecu bērnu uzņemšanas noteikumiem 1. klasē; tiesībām būt par maksātspējas administratoru, ja pret personu kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša

pamata; dzīvokļa īpašnieka pienākumu apmaksāt visas dzīvojamās ēkas ūdens patēriņa starpību; tiesībām būt par tiesu ekspertu, ja pret personu kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata.

Ar nodokļu tiesību jautājumiem saistīta lieta par citu valstu pilsoņu tiesībām saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus un lieta par izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar iedzīvotāju ienākuma nodokli.

Kriminālprocesa tiesību jautājumi skarti lietās par pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajiem apstākļiem procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, procesā par noziedzīgi iegūtu mantu pieņemto tiesas lēmumu pārsūdzību un jaunu pierādījumu pievienošanu apelācijas instances tiesā šajā procesā.

Satversmes tiesa arī 2023. gadā ierosināja vairākas lietas par vienu un to pašu tiesību normu atbilstību augstāka juridiska spēka normām. Pieteikumos par šādu lietu ierosināšanu bija ietverts tiesā jau ierosinātām lietām līdzīgs prasījums, faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums. Tādēļ divos kolēģiju lēmumos par lietas ierosināšanu procesuālās ekonomijas nolūkā tika norādīts, ka nav nepieciešams atkārtoti uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu. Vienlaikus Satversmes tiesas kolēģiju lēmumos par lietu ierosināšanu tika izmantota arī cita pieeja. Proti, konstatējot, ka līdzīgā lietā Saeima jau tikusi uzaicināta sniegt atbildes rakstu, kolēģija uzaicināja Saeimu iesniegt atbildes rakstu tādā gadījumā, ja tai norādāmi vēl kādi papildu apsvērumi.²⁵

Ja tiesā iesniegtais pieteikums tiek atzīts par atbilstošu Satversmes tiesas likumam, tad kolēģija uz tā pamata

22 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/cases/>

23 <https://www.satv.tiesa.gov.lv/decisions/>

24 Anonimizēti tiek kolēģiju lēmumi par pieteikumiem, kurus iesniegušas privātpersonas.

25 Sk., piemēram: Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 9. februāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 4/2023 un 3. kolēģijas 2023. gada 7. decembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 183/2023.

ierosina lietu. Līdz ar to lēmumos par lietas ierosināšanu parasti nav iekļauts plašs izvērtējums par pieteikuma saturu vai formu. Tomēr atsevišķos gadījumos kolēģijas ir lēmušas par noteiktiem pieteikumu iesniedzēju lūgumiem vai arī sniegušas jaunas atziņas par pieteikuma atbilstību Satversmes tiesas likuma prasībām.

Satversmes tiesa 2023. gadā pirmo reizi pēc privātpersonas konstitucionālās sūdzības ierosināja lietu par Ministru kabineta noteikumu normu atbilstību Satversmes 115. pantā ietvertajām tiesībām dzīvot labvēlīgā vidē. Kolēģija sniedza savu vērtējumu personas tiesībām iesniegt šādu pieteikumu un, atsaucoties uz tiesas judikatūru, norādīja, ka ne tikai fiziskajām personām, bet arī personu apvienībām un grupām ir tiesības vērsties Satversmes tiesā, apstrīdot ar vidi saistītu normatīvo tiesību aktu atbilstību Satversmes 115. pantam. Tiesa konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējas ir trīs privāto tiesību juridiskās personas – divi nodibinājumi un biedrība. Konkrēto nodibinājumu darbības mērķis ir aizsargāt dabas vidi, kas ietver floru, faunu, ūdeni, gaisu, augsni un citus dabas resursus, īpaši saudzējot nozīmīgus ekoloģiskos procesus, ģenētisko, sugu un ekosistēmu daudzveidību, kā arī veicināt dabas resursu patēriņa samazināšanos un to nenoplicinošu izmantošanu, veidojot nākotni, kur cilvēki un daba dzīvotu harmonijā. Savukārt biedrības, kura iesniedza pieteikumu, darbības mērķis ir sekmēt tādu apstākļu saglabāšanu, kas ļautu ilgstoši pastāvēt visām ar Latvijas teritoriju dabiski saistītajām putnu populācijām. Pieteikumā arī bija norādīts, ka pieteikuma iesniedzējas piedalījušās apstrīdētā regulējuma izstrādes un pieņemšanas procesā. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējas ir tiesīgas iesniegt pieteikumu.²⁶

Savukārt kolēģiju lēmumos par pieteikumiem Nr. 34/2023, Nr. 36/2023 un Nr. 59/2023 sniegts plašāks izvērtējums par brīdi, kad pieteikumu iesniedzējiem ir radies to pamattiesību aizskārums. Proti, minētajos pieteikumos tika apstrīdēts aizliegums audzēt lauksaimniecības dzīvniekus nolūkā iegūt kažokādas, un likumā bija noteikts, ka šis aizliegums stāsies spēkā pēc vairākiem gadiem – 2028. gada 1. janvārī. Kolēģijas atzina: lai arī apstrīdētās normas noteic, ka lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanas kažokādu ieguvei aizliegums iestāsies 2028. gada 1. janvārī, jau šobrīd pieteikumu iesniedzējiem ir jāveic darbības savas komercdarbības pārorientācijai un pielāgošanai apstrīdēto normu prasībām. Tādējādi apstrīdētās normas aizskar pieteikumu iesniedzēju pamattiesības jau no šo normu spēkā stāšanās brīža – 2022. gada 17. oktobra.²⁷

2023. gadā daudzos kolēģiju lēmumos par lietas ierosināšanu tika atzīts, ka pieteikumu iesniedzēju pamattiesību aizskārums radies nākotnē. Šajos pieteikumos apstrīdēta tādu tiesību normu satversmība, kas regulē pastāvīgās uzturēšanās atļaujas atkārtotas saņemšanas jautājumus Krievijas Federācijas pilsoņiem, kā arī tiesības iegūt vispārējo izglītību mazākumtautību izglītības programmās.

Tā, piemēram, izskatot pieteikumu Nr. 5/2023, kolēģija konstatēja, ka pieteikuma iesniedzēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, kuriem ir izsniegtas pastāvīgās uzturēšanās atļaujas, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 24. panta pirmās daļas 8. punktu. Saskaņā ar tobrīd spēkā esošo apstrīdēto normu no 2023. gada 1. septembra viņiem izsniegtās pastāvīgās uzturēšanās atļaujas zaudēs spēku. Savukārt, lai atkārtoti saņemtu pastāvīgās uzturēšanās atļauju, pieteikuma iesniedzējiem līdz 2023. gada 1. septembrim bija jāiesniedz apliecinājums par valsts valodas apguvi atbilstoši Imigrācijas likuma 24. panta piektajā daļā noteiktajam.

Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, kolēģija atzina, ka nākotnē sagaidāms aizskārums var būt pamats lietas ierosināšanai un izskatīšanai pēc būtības tikai tādos gadījumos, kad likumā paredzētās nelabvēlīgās sekas, kas personai iestātos tiesību normas piemērošanas gadījumā, radītu tai būtisku kaitējumu. Satversmes tiesa katrā individuālā gadījumā vērtē šāda aizskāruma esību un noskaidro, vai ir pamats ierosināt lietu un pēc būtības izvērtēt personas prasījumu. Kolēģija secināja, ka pieteikumā ir sniegts pamatojums tam, ka katrs no pieteikuma iesniedzējiem var nespēt izpildīt nosacījumus atkārtotai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai. Tādējādi pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka viņiem apstrīdētās normas piemērošanas rezultātā nākotnē iestāsies nelabvēlīgas sekas, radot viņiem būtisku kaitējumu.²⁸

Savukārt, izskatot pieteikumu Nr. 63/2023, kolēģija atzina, ka atbilstoši apstrīdētajām normām vienam pieteikuma iesniedzējam no 2023. gada 1. septembra un otram pieteikuma iesniedzējai no 2025. gada 1. septembra mācību saturs pamatizglītības pakāpē būs jāapgūst tikai latviešu valodā. Saskaņā ar iepriekš spēkā esošo tiesisko regulējumu pieteikuma iesniedzēji līdz 6. klasei mācību saturu valsts valodā būtu apguvuši ne mazāk kā 50 procentu apmērā, bet no 7. līdz 9. klasei – 80 procentu apmērā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējiem nākotnē būs pienākums izglītību pamatizglītības pakāpē iegūt tikai valsts valodā un nākotnē iestāsies viņu pamattiesību aizskārums.²⁹

Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī attiecībā uz 2023. gadā saņemto pieteikumu juridisko pamatojumu norādāms,

26 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 27. janvāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 229/2022.

27 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 23. marta lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 34/2023; 1. kolēģijas 2023. gada 1. aprīļa lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 36/2023; 3. kolēģijas 2023. gada 9. maija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 59/2023.

28 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 8. marta lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 5/2023.

29 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 19. maija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 63/2023.

ka tas ne vienmēr bijis pietiekams, lai tiesa varētu ierosināt lietu par apstrīdētā regulējuma atbilstību visām tām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, kuras norādījis pieteikuma iesniedzējs. Proti, vairākos gadījumos pieteikuma iesniedzējs ir lūdzis izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību vairākām augstāka juridiskā spēka tiesību normām, tomēr kolēģija ir pieņēmusi lēmumu par lietas ierosināšanu³⁰ tikai par daļu no tām. Piemēram, pieteikumā Nr. 36/2023 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 16. un 17. pantam. Apstrīdētās normas paredzēja aizliegumu audzēt lauksaimniecības dzīvniekus nolūkā iegūt kažokādas.

Izvērtējot šo lūgumu, kolēģija atsaucās uz Satversmes tiesas judikatūru un atzina, ka no Satversmes 89. panta izriet likumdevēja mērķis panākt Satversmē ietvertu cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautisko tiesību normām. Latvijai saistošās starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo kā interpretācijas līdzeklis, lai noteiktu pamattiesību un tiesiskas valsts principu saturu un apjomu, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietvertu pamattiesību samazināšanas vai ierobežošanas. Ja pieteikumā lūgts izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību starptautisko tiesību aktiem, kas paredz regulējumu cilvēktiesību jomā, tajā ir jāpamato tas, ka šie starptautisko tiesību akti paredz atšķirīgu pamattiesību aizsardzības apjomu nekā Satversme un tādēļ apstrīdētās normas atbilstība šiem starptautisko tiesību aktiem būtu vērtējama papildus vai atsevišķi no izvērtējuma par to atbilstību Satversmei. Šāds pamatojums pieteikumā nav sniegts.

Līdz ar to kolēģija atzina, ka prasījums izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 16. un 17. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.³¹

Izskatot pieteikumus Nr. 81/2023, Nr. 85/2023 un Nr. 86/2023 un lemjot par to, vai pieteikumu iesniedzēji ir ievērojuši termiņu pieteikuma iesniegšanai Satversmes tiesā, kolēģijas piemēroja Satversmes tiesas 2023. gada 8. marta lēmumā par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2022-25-05 ietvertās atziņas. Proti, šajā lēmumā tiesa jau bija norādījusi, kā skaitāms termiņš pieteikuma iesniegšanai tiesā par teritorijas plānojumu tādā gadījumā, kad persona Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. pantā noteiktajā kārtībā ir vērsusies Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs (turpmāk – ministrs) pieņēmis rīkojumu par

plānojuma darbības apturēšanu, bet vēlāk ministrs šo rīkojumu ar citu rīkojumu ir atcēlis.

Tiesa atzina, ka Satversmes tiesas likuma 19.³ panta otrajā daļā likumdevējs ir noteicis termiņu pieteikuma iesniegšanai, bet nav noregulējis tādu tiesisko situāciju, kad rīkojumu par teritorijas plānojuma darbības apturēšanu ministrs vēlāk atceļ. Tātad, lai nodrošinātu to personu tiesību aizsardzību, kuras Teritorijas attīstības plānošanas likuma 27. pantā noteiktajā kārtībā ir vērsušās Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā, tām būtu saglabājamas tiesības vērsties Satversmes tiesā. Proti, pārbaudot, vai sešu mēnešu termiņš ir ievērots, uzskatāms, ka, apturot plānojuma darbību, vienlaikus ir apturēts arī konstitucionālās sūdzības iesniegšanai noteiktā sešu mēnešu termiņa skaitījums.

Pieteikumos Nr. 81/2023, Nr. 85/2023 un Nr. 86/2023 tika apstrīdēta ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi" (turpmāk – Noteikumi Nr. 103) apstiprināto Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu 6.8. apakšpunkta satversmība. Pieteikumos norādīts, ka saskaņā ar šo normu Rīgas dome pēc būtības esot atņēmusi pieteikumu iesniedzējam tiesības Rīgas valstspilsētas teritorijā veikt noteikta veida komercdarbību – organizēt azartspēles.

Kolēģijas konstatēja, ka Noteikumi Nr. 103 izdoti, citstarp pamatojoties uz Teritorijas attīstības plānošanas likumu. Ministrs ar rīkojumu apturēja Noteikumu Nr. 103 darbību, taču vēlāk šis rīkojums ar citu ministra rīkojumu tika atcelts.

Noteikumi Nr. 103 stājās spēkā 2021. gada 22. decembrī. Šo noteikumu darbība tika apturēta ar ministra 2022. gada 22. marta rīkojumu Nr. 1-2/2224, bet atjaunota – ar ministra 2023. gada 15. februāra rīkojumu Nr. 1-2/915. Pieteikumi Satversmes tiesā saņemti attiecīgi 2023. gada 3., 11. un 12. maijā. Līdz ar to kolēģijas atzina, ka pieteikumu iesniedzējas ir ievērojušas likumā noteikto termiņu un kārtību pieteikuma iesniegšanai.³²

Pieteikumā par lietas ierosināšanu Nr. 65/2023 tā iesniedzēja lūdza Satversmes tiesu nodrošināt gan viņas pašas, gan arī viņas likumiskās pārstāves anonimitāti Satversmes tiesas procesā un noteikt, ka pieteikumam pievienotajiem dokumentiem ir ierobežota pieejamība. Lūgums tika pamatots ar to, ka pieteikumā un tam pievienotajos dokumentos ir ietverta informācija par pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokli.

30 Sk. piemēram: Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 22. februāra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 11/2023; 2. kolēģijas 2023. gada 19. maija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 73/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 14. novembra lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 172/2023.

31 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 6. aprīļa lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 36/2023.

32 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 30. maija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 81/2023; 2. kolēģijas 2023. gada 8. jūnija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 85/2023 un 4. kolēģijas 2023. gada 5. jūnija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 86/2023.

Kolēģija atzina, ka informācija par pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokli ietilpst Satversmes 96. pantā ietverto personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā, kā arī kopā ar personu identificējošu informāciju ir uzskatāma par personas datiem Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 4. panta 1. punkta izpratnē.

Kolēģija secināja, ka pieteikuma iesniedzējas veselības datu un viņas, kā arī viņas likumiskās pārstāves identificējošo datu izpaušana izraisītu tādu kaitējumu pieteikuma iesniedzējas tiesībām un likumiskajām interesēm, kas būtu lielāks par sabiedrības ieguvumu. Konkrētajā gadījumā Satversmes tiesai tās kompetences īstenošanai un likumā noteikto pienākumu veikšanai nav nepieciešams izpaust šo informāciju. Līdz ar to informācijai par pieteikuma iesniedzējas un viņas likumiskās pārstāves identitāti, kā arī pieteikumam pievienotajiem dokumentiem par pieteikuma iesniedzējas veselības stāvokli tika noteikta ierobežota pieejamība, kas ir spēkā līdz Satversmes tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanai.³³

Pieteikumā Nr. 91/2023 to iesniedzējas lūdza Satversmes tiesu apturēt vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmuma izpildi. Ar šo lēmumu citstarp nolemts atzīt arestētos pieteikuma iesniedzējam piederošos nekustamos īpašumus par noziedzīgi iegūtu mantu, konfiscēt tos un iegūtos finanšu līdzekļus ieskaitīt valsts budžetā.

Lūgums pamatots ar to, ka lēmuma izpilde pirms Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās radīs viņām būtisku kaitējumu un padarīs Satversmes tiesas nolēmuma izpildi par faktiski neiespējamu. Nekustamo īpašumu izsolēs iegūtā summa parasti esot mazāka nekā īpašuma tirgus cena, turklāt neesot iespējams kompensēt personiskā laika un spēku ieguldījumu. Normatīvajos aktos neesot paredzēts mehānisms, kā aizskartais mantas īpašnieks var saņemt kompensāciju par konfiscēto īpašumu, ja konfiskācija atzīta par prettiesisku. Vienīgā iespēja atgūt līdzekļus esot prasības celšana tiesā pret valsti Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Tomēr šāds process esot saistīts gan ar motivēta, likuma prasībām atbilstoša prasības pieteikuma sagatavošanu, gan nereti ar gadiem ilgstošu tiesvedību, gan valsts nodevas samaksu par prasības pieteikuma iesniegšanu tiesā.

Kolēģija visupirms vērsa pieteikuma iesniedzēju uzmanību uz to, ka apstrīdēto normu atzīšana par neatbilstošām Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam patiparsevinozīmēs, ka mantiskie jautājumi procesā par noziedzīgi iegūtu mantu vai attiecīgajā kriminālprocesā pēc tā izskatīšanas tiks atrisināti pieteikuma iesniedzējam vēlamā veidā. Turklāt, iestājoties kādam no Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 4. panta pirmajā vai otrajā daļā noteiktajiem apstākļiem, pieteikuma iesniedzējam pēc kriminālprocesa pabeigšanas ir tiesības lūgt kaitējuma atlīdzinājumu. Savukārt iespējama tiesvedības ilgums vai valsts nodevas samaksas pienākums, ja prasība pret valsti tiktu celta Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, pats par

33 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 19. maija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 65/2023.

sevi vēl nenozīmē, ka šajā likumā noteiktā kārtība nebūtu efektīva. Tādējādi no iesniegtā lūguma un tam pievienotajiem dokumentiem kolēģija neguva apstiprinājumu tam, ka pastāv tādi ārkārtas apstākļi, kuru dēļ vispārējās jurisdikcijas tiesas lēmuma izpilde varētu padarīt neiespējamu Satversmes tiesas nolēmuma izpildi vai radīt tādu būtisku kaitējumu pieteikuma iesniedzējām, kas traucētu aizsargāt viņu pamattiesības Satversmes tiesā ierosinātās lietas ietvaros. Līdz ar to kolēģija atzina, ka minētais lūgums ir noraidāms.³⁴

Savukārt pieteikumā Nr. 3/2023 tā iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu izskatīt lietu prioritārā kārtībā. Kolēģija norādīja, ka tiesa izskata lietas Satversmes tiesas likumā noteiktā termiņā. Saskaņā ar šā likuma 22. panta desmito daļu jautājumu par tiesas sēdes laiku un vietu tiesa izlemj pēc lietas nodošanas izskatīšanai rīcības sēdē. Tādējādi kolēģija atzina, ka lūguma izskatīt lietu prioritārā kārtībā izlemšana nav tās kompetencē un minētais lūgums atstājams bez izskatīšanas.³⁵

Lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu

Satversmes tiesa 2023. gadā pieņēma 167 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.³⁶ Tiesiskais pamats atteikumam ierosināt lietu noteikts Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajā un sestajā daļā.

Lietas piekritība Satversmes tiesai

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 1. punkts paredz, ka kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja tā nav piekritīga Satversmes tiesai. Šī norma 2023. gadā tika piemērota nedaudz vairāk kā 10 lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu.

Tiesas kompetenci nosaka Satversmes 85. pants un Satversmes tiesas likums. Satversmes tiesā izskatāmās lietas izsmēloši norādītas minētā likuma 16. pantā. No 2023. gadā pieņemtajiem lēmumiem izriet, ka Satversmes tiesai nav piekritīgi, piemēram, šādi prasījumi:

1) atzīt Ministru kabineta 2021. gada 9. oktobra rīkojuma Nr. 720 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" atsevišķus punktus par neatbilstošiem Satversmei. Kolēģija atzina, ka rīkojumā ietvertais regulējums ir uzskatāms par vispārīgo administratīvo aktu un kontroli pār to īsteno administratīvā tiesā;³⁷

2) izvērtēt vienāda juridiska spēka tiesību normu savstarpējo pretrunu;³⁸

3) atbrīvot pieteikuma iesniedzēju no valsts nodevas samaksas par konstitucionālās sūdzības iesniegšanu. Kolēģijas atzina, ka Satversmes tiesas likums nenoteic valsts nodevu par konstitucionālās sūdzības iesniegšanu. Tādējādi Satversmes tiesai nav kompetences lemt par pieteikuma iesniedzēja atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas;³⁹

4) izvērtēt valsts pārvaldes iestāžu dažādu lēmumu tiesiskumu;⁴⁰

5) informēt iestādes par konstitucionālās sūdzības apstākļiem, kā arī informēt pieteikuma iesniedzēju par tam izsniegta dokumenta derīguma termiņu;⁴¹

6) uzlikt pienākumu izbeigt prettiesisku darbību;⁴²

7) noteikt pienākumu apstrīdētās tiesību normas izdevējam precizēt tiesisko regulējumu;⁴³

8) atzīt administratīvās tiesas un prokuratūras rīcību par prettiesisku.⁴⁴

Iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 2. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja iesniedzējs nav tiesīgs iesniegt pieteikumu. Šī norma 2023. gadā nav tikusi piemērota nevienā kolēģijas lēmumā. Satversmes tiesas likuma

34 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 27. jūnija lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 91/2023.

35 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 6. marta lēmums par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 3/2023.

36 2021. gadā Satversmes tiesas kolēģijas pieņēma 252 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu, bet 2022. gadā – 179 lēmumus.

37 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 23. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 27/2023.

38 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 26. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 7/2023; 2. kolēģijas 2023. gada 22. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 9/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 5. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 87/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 13. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 115/2023.

39 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 11. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 33/2023; 1. kolēģijas 2023. gada 22. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 80/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 27. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 99/2023; 3. kolēģijas 2023. gada 28. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 102/2023.

40 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 11. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 33/2023; 3. kolēģijas 2023. gada 28. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 102/2023.

41 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 22. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 80/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 27. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 99/2023; 3. kolēģijas 2023. gada 28. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 102/2023.

42 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 21. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 135/2023; 3. kolēģijas 2023. gada 3. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 155/2023; 4. kolēģijas 2023. gada 5. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 180/2023.

43 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 23. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 158/2023.

44 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 16. novembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 171/2023.

20. panta piektās daļas 2. punktu kolēģijas arī iepriekš ir piemērojušas vien retos izņēmuma gadījumos – piemēram, 2021. gadā un 2022. gadā šī norma tikusi piemērota tikai vienu reizi.

Pieteikuma neatbilstība Satversmes tiesas likuma prasībām

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums neatbilst šā likuma 18. vai 19.–19.³ panta prasībām. Minētā likuma norma kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu tiek piemērota visbiežāk.

Pieteikumā nav pamatots personas pamattiesību aizskārums

No Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta izriet konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākums pamatot to, ka apstrīdētā norma aizskar tam Satversmē noteiktās pamattiesības. Kolēģiju lēmumos daudzkārt norādīts, ka personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības. Pamatojoties uz minētajām Satversmes tiesas likuma normām, kolēģijas 2023. gadā pieņēma vairāk nekā 70 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu attiecībā uz visu pieteikumu vai arī par kādu tajā ietverto prasījumu. Līdzīgi kā iepriekšējos gados, arī 2023. gadā liela daļa šo lēmumu attiecās uz gadījumiem, kad: persona tiesā vērsas ar sūdzību vispārības interesēs (*actio popularis*); persona nevis apstrīd tiesību normas satversmību, bet gan pēc būtības vērsas pret to, kā konkrētā tiesību norma tikusi interpretēta un piemērota. Aplūkotās Satversmes tiesas likuma normas piemērotas arī gadījumā, kad kolēģija nevar konstatēt, vai un tieši kad apstrīdētā norma radījusi personai Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu.

Kā piemēru situācijai, kad persona Satversmes tiesā vērsas ar sūdzības vispārības labā (*actio popularis*), var minēt pieteikumu Nr. 47/2023. Tā iesniedzējs lūdza tiesu atzīt par neatbilstošu Satversmei likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 37. pantu. Šī norma noteic, ka privāts testaments, kas taisīts līdz 2014. gada 30. jūnijam un atbilst šā likuma 30. panta nosacījumiem, tiek atzīts par stājušos likumīgā spēkā, ja testators to iesniedz glabāšanā zvērinātam notāram.

Pieteikumā tika norādīts, ka šī norma aizskar pieteikuma iesniedzējas vecāsmātes tiesības novēlēt savu nekustamo īpašumu. Proti, viņas vecāmate, taisot testamentu, esot vadījies pēc tajā brīdī spēkā esošajām

tiesību normām un paļāvusies, ka viņas pēdējā griba tiks ievērota.

Kolēģija atzina, ka pieteikums par minētā likuma 37. panta atbilstību Satversmei ir iesniegts citas personas – pieteikuma iesniedzējas vecāsmātes – interešu aizsardzības labad. Tajā nav sniegts pamatojums tam, kādā veidā ar likuma 37. pantu ir aizskartas tieši pieteikuma iesniedzējas, nevis viņas vecāsmātes Satversmē ietvertās pamattiesības. Līdz ar to pieteikums attiecībā uz šo likuma normu tika atzīts par neatbilstošu Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.⁴⁵

Tiesību normu piemērošanas jautājumi skarti kolēģijas lēmumā par pieteikumu Nr. 217/2022. Pieteikumā tika apstrīdēta Rīgas domes 2015. gada 28. aprīļa saistošo noteikumu Nr. 146 “Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi” 12.3. apakšpunkta satversmība. Pieteikuma iesniedzējai saskaņā ar šo normu bijis pienākums citstarp nodrošināt nekustamajā īpašumā esošā žoga uzturēšanu vizuālā kārtībā. Par šā pienākuma nepildīšanu viņai ticis piemērots administratīvais sods.

Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka tās nekustamajā īpašumā ir uzsākts būvniecības process. Šo procesu un administratīvo atbildību par pārkāpumiem tajā regulējot Būvniecības likums, kura 25. pantā esot paredzēta administratīvā atbildība par patvaļīgu būvniecību. Savukārt Rīgas dome, attiecinot apstrīdēto normu arī uz tādu objektu, kurā tiek veikti būvdarbi, esot pārkāpusi likumā noteiktās pilnvarojuma robežas. Proti, šī norma, kas pieprasot no pieteikuma iesniedzējas nekavējošu tajā ietverto prasību izpildi, esot nepamatoti attiecināta uz tādiem būvniecības objektiem, kuros tiek veikti būvdarbi.

Kolēģija atzina, ka no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka tieši apstrīdētā norma, nevis tās piemērošana radījusi viņai Satversmē ietverto pamattiesību aizskārumu. Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus. Tādējādi pieteikumā ietvertie apsvērumi par Rīgas valstspilsētas pašvaldības un tiesas rīcību, piemērojot apstrīdēto normu, nevar būt par pamatu lietas ierosināšanai Satversmes tiesā. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.⁴⁶

Savukārt pieteikuma Nr. 16/2023 iesniedzējas lūdza Satversmes tiesu atzīt vairākas Publisko iepirkumu likuma normas par neatbilstošām vairākām Satversmes normām. Apstrīdētās Publisko iepirkumu likuma normas ieviesa jaunus kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumus publisko iepirkumu jomā. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 90. pantam, jo neļaujot prognozēt to

45 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 25. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 47/2023.

46 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 10. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 217/2022.

piemērošanu un neesot skaidrs, vai, piemēram, pieteikuma iesniedzēju gadījumā tām netiks liegtas tiesības piedalīties publiskajā iepirkumā. Apstrīdētās normas neatbilstot arī Satversmes 92. pantam, jo likumdevējs neesot izstrādājis procedūru, kādā pasūtītāji izslēdz kandidātus no turpmākas dalības publiskajā iepirkumā. Tāpat tās neatbilstot arī nevainīguma prezumpcijas principam, jo paredz pretendentu izslēgšanu no turpmākas dalības publiskajā iepirkumā, tikai pamatojoties uz iestādes lēmumu.

Kolēģija norādīja, ka personas pamattiesību aizskārums Satversmes tiesas likuma izpratnē ir saprotams tādējādi, ka apstrīdētās normas radījušas vai rada nelabvēlīgas sekas pieteikuma iesniedzējam. Tomēr no pieteikumā minētajiem faktiem secināms, ka apstrīdētās normas pieteikuma iesniedzējam nav piemērotas un tas, vai un kādā veidā tās tiks piemērotas, patlaban ir viņu pieņēmums. Apstrīdētās normas nerada pieteikuma iesniedzējam nelabvēlīgas tiesiskas sekas pieteikuma iesniegšanas brīdī. Tas, ka pieteikuma iesniedzējas nākotnē, iespējams, nonāks apstrīdēto normu tvērumā, šo apstākli un pašreizējo tiesisko situāciju neietekmē.

Kolēģija arī vērsa pieteikuma iesniedzēju uzmanību – ja, pieteikuma iesniedzēju ieskatā, viņu pamattiesību aizskārums ir nākotnē sagaidāms, tām jāsniedz pamatojums tam, ka šis ierobežojums nenovēršami viņas skars. Tāpat jāsniedz pamatojums arī tam, ka nelabvēlīgās tiesiskās sekas, kas iestātos apstrīdēto normu piemērošanas gadījumā, radītu tām būtisku kaitējumu. Līdz ar to pieteikums tika atzīts par neatbilstošu Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.⁴⁷

Pieteikuma iesniedzējs nav izsmēlis vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus

Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem – sūdzību augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, kā arī sūdzību vai prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas vai administratīvajai tiesai – vai arī šādu iespēju personai nav. Šī norma paredz konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pienākumu pirms vērsšanās Satversmes tiesā izsmelt visus tam pieejamos vispārējos tiesību aizsardzības līdzekļus. Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu, kolēģijas 2023. gadā pieņēma četrus lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 202/2022 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt vairāku Rīgas domes 2005. gada 20. decembra saistošo noteikumu Nr. 34 “Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” un 2006. gada 7. februāra saistošo noteikumu Nr. 38 “Rīgas vēsturiskā centra un tā aizsardzības zonas

teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi” normu satversmību.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izrietēja, ka pieteikuma iesniedzēja ir elektronisko sakaru komersants, kurš sniedz elektronisko sakaru pakalpojumus. Lai attīstītu šos pakalpojumus, pieteikuma iesniedzējai esot nepieciešams elektronisko sakaru tīkls, tostarp kabeļu līnijas. Saskaņā ar apstrīdētajām normām izbūvēt gaisvadu kabeļu līnijas nav pieļaujams, bet būvēt kabeļu līnijas pazemē esot apgrūtināts, jo jaunas infrastruktūras izbūve esot dārga un to traucējot arī apbūves ierobežojumi. Savukārt citu komersantu izbūvēto infrastruktūru nevarot izmantot dažādu šķēršļu un apstākļu dēļ. Tādējādi apstrīdētās normas liedzot pieteikuma iesniedzējai turpināt elektronisko sakaru pakalpojumu sniegšanu un attiecīgi ierobežojot tai Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Kolēģija atzina, ka atbilstoši būvniecību un elektronisko sakaru inženierbūvju ierīkošanas kārtību regulējošiem normatīvajiem aktiem elektronisko sakaru tīkla ierīkošanai ir jāizstrādā projekts. Pirmkārt, projektēšanas gaitā notiek izpēte un tiek izdarīta izvēle par labāko projekta risinājumu. Otrkārt, projekts saskaņojams noteiktā kārtībā un par tā īstenošanu jāsaņem valsts pārvaldes iestādes akcepts, respektīvi, tai jāizdod administratīvais akts. Treškārt, adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu būvniecības procesā persona var apstrīdēt augstākā iestādē un pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Pieteikums par administratīvā akta izdošanu var būt efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis, jo administratīvā tiesa lietas izskatīšanas ietvaros gan konkretizē visus attiecīgā faktiskā gadījuma apstākļus, gan arī noteic šim gadījumam piemērojamās tiesību normas. Tiesību aizsardzības līdzekļu ietvaros iestāde un tiesa var izdarīt vērtējošus slēdzienus gan par tiesību normu kolīziju, gan par tiesību normu tiesisko seku samērību individuālā situācijā, kā arī nodrošināt personai tiesiskās pašārvības aizsardzību. Tādējādi būvniecības administratīvajā procesā ir iespējams panākt tādu materiāltiesisku rezultātu, kas varētu novērst pieteikuma iesniedzējas pamattiesību iespējamo aizskārums. Līdz ar to tai ir pieejami vispārējie tiesību aizsardzības līdzekļi savu tiesību aizsardzībai un pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁴⁸

Pieteikumā Nr. 100/2023 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 11.⁹ panta septītās daļas satversmību. Šī norma paredzēja: ja nekustamais īpašums iegūts, atjaunojot īpašuma tiesības, tad par iegūšanas (iegādes) vērtību uzskata minētā nekustamā īpašuma kadastrālo vērtību.

Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka atbilstoši apstrīdētajai normai noteiktā nekustamā īpašuma

47 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 23. februāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 16/2023.

48 Satversmes tiesas 4. kolēģijas 2023. gada 12. janvāra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 202/2022.

iegūšanas vērtība neatbilst faktiskajai nekustamā īpašuma tirgus vērtībai un nekustamā īpašuma kadastrālajai vērtībai, bet atspoguļo tā 2012.–2013. gada vērtību. Tādēļ, pieteikuma iesniedzēja ieskatā, saskaņā ar apstrīdēto normu aprēķinātais nodoklis ir netaisnīgs un tiek aizskartas viņa tiesības uz īpašumu.

Kolēģija, atsaucoties uz Senāta judikatūru, atzina, ka saskaņā ar likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 23. panta trešo daļu un 30. panta 3. punktu gadījumā, ja maksātājs rezumējošā kārtībā kļūdaini iemaksājis budžetā lielāku nodokļa summu, nekā likumā noteikts, maksātājam ir tiesības pieprasīt Valsts ieņēmumu dienestam atmaksāt pārmaksāto vai rezumējošā kārtībā kļūdaini samaksāto nodokļa summu. Tās ir patstāvīgas nodokļu maksātāju tiesības, kas īstenojamas ar prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu. Tādējādi iesniegums Valsts ieņēmumu dienestā un pieteikums administratīvajā tiesā par labvēlīga administratīvā akta izdošanu ir nodokļu maksātājam pieejami vispārēji tiesību aizsardzības līdzekļi gadījumā, ja nodokļu maksātājs nepiekrīt nodokļu saistības esībai vai tās apmēram.

Administratīvajā procesā iestādē (augstākā iestādē) un tiesā tiek galīgi noskaidrots konkrēts privātpersonai noteiktās nodokļa saistības apmērs un saistības izpildes pareizība. Administratīvās tiesas vērtē visus lietā nozīmīgos tiesību un faktu jautājumus un pārbauda pārsūdzētos administratīvos aktus gan no procesuālā, gan saturiskā viedokļa. Administratīvajā procesā tiek īstenota visaptveroša tiesas kontrole pār izpildvaras lēmumiem. Tādējādi tiesvedību administratīvajā tiesā nevar atzīt par neefektīvu tiesību aizsardzības līdzekli Satversmes tiesas likuma izpratnē.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, apstrīdētā norma liek par nekustamā īpašuma iegūšanas vērtību uzskatīt tā kadastrālo vērtību, kas aprēķināta, piemērojot kadastrālo vērtību bāzi, kas noteikta pēc nekustamo

īpašumu tirgus informācijas 2012.–2013. gadā. Pieteikuma iesniedzējs norādījis, ka viņš neiebilst pret pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli par ienākumiem no nekustamā īpašuma atsavināšanas, bet iebilst pret apstrīdētajā normā noteikto kapitāla pieauguma aprēķināšanas metodi gadījumā, kad nekustamais īpašums iegūts, atjaunojot īpašuma tiesības.

Izvērtējot šos apsvērumus, kolēģija norādīja, ka tas, kā izskatāmajā gadījumā ir nosakāma nekustamā īpašuma iegūšanas vērtība, ir atkarīgs no tiesību piemērošanas konkrētajā situācijā. Apstrīdētā norma nosaka vienīgi to, ka par nekustamā īpašuma iegūšanas (iegādes) vērtību gadījumā, kad nekustamais īpašums iegūts, atjaunojot īpašuma tiesības, uzskata minētā nekustamā īpašuma kadastrālo vērtību (aktuālo). Savukārt Ministru kabineta 2010. gada 21. septembra noteikumu Nr. 899 “Likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” normu piemērošanas kārtība” 88. punkts paredz, ka šādā gadījumā nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība (aktuālā) tiek noteikta uz kārtējā gada 1. janvāri. Izskatāmajā gadījumā to, vai pieteikuma iesniedzēja ienākumi no nekustamā īpašuma atsavināšanas ir apliekami ar nodokli, kā arī piemērojamo kapitāla pieauguma aprēķināšanas metodi, nodokļa aprēķināšanai izmantojamo nekustamā īpašuma iegūšanas vērtību un konkrēto nodokļu saistības apmēru var noteikt Valsts ieņēmumu dienests, lemjot par pārmaksātā vai kļūdaini samaksātā nodokļa atmaksu. Tādējādi pieteikuma iesniedzējam pirms vērsšanās Satversmes tiesā ir reālas un efektīvas iespējas aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, taču viņš šīs iespējas nav izmantojis. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā noteiktajām prasībām.⁴⁹

Pieteikuma iesniedzējs nokavējis termiņu pieteikuma iesniegšanai

49 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 28. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 100/2023.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtā daļa paredz, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās vai gadījumā, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, – sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža. Pamatojoties uz minēto tiesību normu, kolēģijas 2023. gadā pieņēma sešus lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Pieteikumā Nr. 124/2023 tā iesniedzējs apstrīdēja Kriminālprocesa likuma 403. panta satversmību. Šī norma paredz, ka lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības nav pārsūdzams. Pieteikumā tika norādīts, ka lēmums, ar kuru persona tikusi saukta pie kriminālatbildības, ir prettiesisks, bet apstrīdētā norma liedz to pārsūdzēt. Tas aizskarot viņa tiesības uz aizstāvību un minētā lēmuma tiesiskuma pārbaudi taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā. Turklāt, ja prettiesisks lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības nav pārsūdzams, tad tiesa krimināllietas iztiesāšanā, pamatojoties uz nepamatotu apsūdzību, nevarot būt ne taisnīga, ne objektīva.

Kolēģija norādīja, ka konkrētajā gadījumā par konstitucionālās sūdzības iesniegšanas termiņa sākumu ir uzskatāms pieteikuma iesniedzēja pamattiesību aizskāruma rašanās brīdis, proti, brīdis, kad tika pieņemts lēmums par viņa saukšanu pie kriminālatbildības. Pieteikums ieslodzījuma vietas administrācijai nodots 2023. gada jūlijā, savukārt apsūdzības kopija pieteikuma iesniedzējam tika izsniegta jau vairāk nekā divus gadus iepriekš – 2021. gada jūnijā. Tādējādi pieteikuma iesniedzējs ir nokavējis sešu mēnešu termiņu konstitucionālās sūdzības iesniegšanai un pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrajā teikumā norādītajām prasībām.⁵⁰

Pieteikumā Nr. 84/2023 tā iesniedzējas apstrīdēja Ministru kabineta 2007. gada 19. jūnija noteikumu Nr. 404 “Kārtība, kādā aprēķina un maksā dabas resursu nodokli, izsniedz dabas resursu atļauju un auditē apsaimniekošanas sistēmas” vairāku normu atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. panta otrajai daļai. Apstrīdētās normas noteica dabas resursu nodokļa aprēķināšanas kārtību. Pieteikumā norādīts, ka šīs normas lielāku nodokļa slogu uzliek hidroelektrostacijām, kuru hidromezгла kopējā uzstādītā jauda ir mazāka par diviem megavatiem un kuras atrodas uz upēm ar mazāku ūdens kritumu, nekā hidroelektrostacijām, kuru hidromezгла kopējā uzstādītā jauda ir lielāka par diviem megavatiem un kuras atrodas uz upēm ar lielāku ūdens kritumu.

Kolēģija norādīja, ka pieteikuma iesniedzēju norādītās salīdzināmās personu grupas – komersanti, kas ražo

elektroenerģiju hidroelektrostacijās, kuru hidromezгла kopējā uzstādītā jauda ir mazāka par diviem megavatiem, un komersanti, kas ražo elektroenerģiju hidroelektrostacijās, kuru hidromezгла kopējā uzstādītā jauda ir lielāka par diviem megavatiem, – izveidojās 2017. gada 1. janvārī. Proti, brīdī, kad stājās spēkā 2016. gada 15. decembra likums “Grozījumi Dabas resursu likumā”. Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikto pamattiesību aizskārums rodas brīdī, kad apstrīdētajā normā paredzētā atšķirīgā attieksme izpaužas, proti, kad apstrīdētās normas dēļ persona nonāk tādā tiesiskā vai faktiskā situācijā, kas atšķiras no situācijas, kurā atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos esoša persona (personu grupa), uz kuru attiecināms atšķirīgs tiesiskais regulējums. Tādējādi konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. pantam ir skaitāms no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, proti, no 2017. gada 1. janvāra. Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2023. gada 5. maijā. Līdz ar to kolēģija atzina, ka minētais termiņš nav ievērots.

Tāpat pieteikumā norādīts, ka Dabas resursu nodokļa likuma 19.¹ pants stājies spēkā 2014. gada 1. janvārī reizē ar grozījumiem Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. pantā. Lai arī pilnvarojums pieņemt apstrīdētās normas esot ietverts Dabas resursu nodokļa likuma 19.¹ pantā, minētajā normā un Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. panta otrajā daļā veiktajiem grozījumiem esot bijis vienots mērķis – ieviest regulējumu, saskaņā ar kuru Ministru kabinetam tiks uzlikts pienākums noteikt metodi dabas resursu nodokļa aprēķināšanai. Līdz ar to, pēc pieteikuma iesniedzēju ieskata, Ministru kabinets, pieņemot apstrīdētās normas, nav ievērojis arī Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. panta otrajā daļā tam noteiktās pilnvarojuma robežas.

Savukārt kolēģija ņēma vērā to, ka ar Ministru kabineta 2014. gada 14. janvāra noteikumiem Nr. 27 “Grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 19. jūnija noteikumos Nr. 404 “Dabas resursu nodokļa aprēķināšanas un maksāšanas kārtība un kārtība, kādā izsniedz dabas resursu lietošanas atļauju””, kas stājās spēkā 2014. gada 24. janvārī, noteikumi tika papildināti ar apstrīdētajām normām pieteikumā apstrīdētajā redakcijā. Tādējādi konkrētajā gadījumā termiņš pieteikuma iesniegšanai par apstrīdēto normu atbilstību Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. panta otrajai daļai ir skaitāms no 2014. gada 24. janvāra, kad Ministru kabinets noteicis dabas resursu nodokļa aprēķināšanas kārtību. Līdz ar to kolēģija atzina, ka minētais termiņš nav ievērots arī attiecībā uz apstrīdēto normu atbilstības izvērtēšanu Ūdens apsaimniekošanas likuma 17. panta otrajai daļai un pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.⁵¹

Pieteikumā nav ietverts juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas

50 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 27. jūlija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 124/2023.

51 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 30. maija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 84/2023.

4. punkts paredz, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Konstatējot, ka pieteikumā tas nav sniegts, kolēģijas 2023. gadā pieņēma nedaudz vairāk kā 40 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu. Minētais atteikuma pamats pamatā piemērots konstitucionālo sūdzību gadījumā.

Pieteikumus, par kuriem kolēģija pieņēmusi minētos lēmumus, raksturo to salīdzinoši lakoniskais satura izklāsts. Proti, pieteikuma iesniedzējs sniedz lietas faktisko apstākļu izklāstu un vispārīgu viedokli par konkrētās Satversmes normas un apstrīdētās normas saturu, kā arī citē, piemēram, citas tiesību normas, tiesu judikatūru vai tiesību doktrīnas atziņas. Šādus apsvērumus kolēģijas neuzskata par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Tāpat atsevišķos gadījumos kolēģijas ir piemērojušas Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu arī situācijā, kad pieteikuma iesniedzējs, atsaucoties uz konkrēto gadījumu attiecināmo Satversmes tiesas judikatūru un tajā izmantotajiem tiesību normu satversmības pārbaudes kritērijiem, analizējis vien atsevišķus to elementus.

Pieteikumos Nr. 122/2023 un Nr. 123/2023 to iesniedzēji lūdza Satversmes tiesu atzīt Piespiedu dalītā īpašuma privatizētājās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likumā lietotos vārdus “daudzdzīvokļu dzīvojamās” un “dzīvokļu īpašnieki” par neatbilstošiem Satversmes 1. pantam un 91. panta pirmajam teikumam. Minētais likums nosaka kārtību, kādā izbeidzams piespiedu dalītais īpašums, kurā atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamā māja un zemesgabals.

Pēc pieteikumu iesniedzēju viedokļa, apstrīdētie vārdi neatbilst Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības aizsardzības principam.

Satversmes tiesas kolēģija, atsaucoties uz tiesas judikatūru, norādīja, ka atbilstoši tiesiskās paļāvības aizsardzības principam valsts iestādēm savā darbībā jābūt konsekventām attiecībā uz to izdotajiem normatīvajiem aktiem un jāievēro tiesiskā paļāvība, kas personām varētu rasties saskaņā ar konkrētu tiesību normu. Individīds atbilstoši šim principam var paļauties uz likumīgi izdotas tiesību normas pastāvību un nemainīgumu. Tomēr tiesiskās paļāvības aizsardzības princips neizslēdz iespēju grozīt pastāvošo tiesisko regulējumu. Pretēja pieeja novestu pie valsts nespējas reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem. Lai izvērtētu, vai tiesību akts, kas noteicis atkāpšanos no personai piešķirtām tiesībām, atbilst tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, jānoskaidro: 1) vai personai ir radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu un 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu. Savukārt, lai noskaidrotu, vai personai bija radusies tiesiskā paļāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai

īstenošanu, ir jāizvērtē, vai personas paļaušanās uz tiesību normu ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties.

Pieteikumu iesniedzēji norādījuši, ka tie paļāvušies uz Ministru kabineta 2019. gada 7. maija rīkojumu Nr. 210 “Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai” un likumprojekta “Piespiedu dalītā īpašuma privatizētājās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likums” anotāciju. Tomēr kolēģija atzina, ka pieteikumos nav norādīta konkrēta tiesību norma, kas pieteikumu iesniedzējiem piešķirusi kādas tiesības un uz kuras pastāvību un nemainīgumu tie paļāvušies. Tāpat pieteikumos nav ietverts juridiskais pamatojums tam, vai pieteikumu iesniedzēju paļaušanās uz šādu tiesību normu ir bijusi likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties. Turklāt pieteikumos nav sniegts juridiskais pamatojums tam, kāpēc konkrētajā situācijā nav ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās paļāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu.

Līdz ar to kolēģijas atzina, ka pieteikumi daļā par apstrīdēto vārdu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.⁵²

Pieteikums neatbilst citām Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām
Satversmes tiesas likuma 18. pantā ir noteiktas vispārīgās prasības, kuras jāievēro katram pieteikuma iesniedzējam.

Pieteikumā Nr. 26/2023 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu atzīt Ministru kabineta 2012. gada 26. jūnija noteikumus Nr. 451 “Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības taksēm” par neatbilstošiem Satversmes 105. pantam.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, norādīja, ka atbilstoši Satversmes tiesas likumā ietvertajam pieteikuma principam tiesa nav tiesīga pati pēc savas iniciatīvas uzsākt tiesvedību bez pieteikuma, kurā ietverts konkrēts prasījums. Savukārt pieteikumā konkrētas apstrīdēto noteikumu normas, kuru atbilstība Satversmes 105. pantam tiesai būtu jāvērtē, pieteikuma iesniedzējs nav precizējis. Arī no pieteikumam pievienotajiem dokumentiem neizriet tas, kuras konkrētās apstrīdēto noteikumu normas pieteikuma iesniedzējam varētu radīt viņa pamattiesību aizskārumu. Tādējādi minētais prasījums ir neskaidrs, kā arī, saprātīgi to interpretējot, nav identificējama tā tiesību norma, kuras atbilstība Satversmei būtu izskatāma Satversmes tiesā. Līdz ar to kolēģija atzina, ka pieteikumā ietvertais prasījums

52 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 28. jūlija lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 122/2023 un Nr. 123/2023.

neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 5. punktā noteiktajām prasībām.⁵³

Pieteikumā Nr. 96/2023 tika lūgts izvērtēt Civilprocesa likuma 267. panta atbilstību vairākām Satversmes normām. Apstrīdētā norma regulē jautājumus, kas attiecas uz tiesu ekspertīzes noteikšanu.

Kolēģija konstatēja, ka pieteikumu ir iesniegusi biedrība un to ir parakstījis biedrības padomes priekšsēdētājs. Savukārt no pieteikuma satura un Tiesu informatīvajā sistēmā pieejamās informācijas secināms, ka biedrība vēršas Satversmes tiesā sava biedra pamattiesību aizsardzībai.

Kolēģija atzina: lai izvērtētu, vai biedrība ir tiesīga sava biedra pamattiesību aizsardzībai iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā, visupirms ir jāpārlicinās, vai tās biedri ir snieguši tai atbilstošu pilnvarojumu. Biedrības tiesības aizstāvēt savu biedru tiesības nav prezumējamas. Ja pieteikumu personas vārdā paraksta biedrība, šādam pilnvarojumam jābūt noformētam tādā veidā, lai Satversmes tiesa varētu pārlicināties, ka biedrība patiešām ir tiesīga rīkoties personas vārdā.

Savukārt izskatāmajam pieteikumam nav pievienoti dokumenti, kas apliecinātu, ka konkrētajā gadījumā tā būtu pilnvarota iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu sava biedra pamattiesību aizskāruma novēršanai. Tāpat no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka persona,

kuras pamattiesību aizsardzībai pieteikums Satversmes tiesā iesniegts, ir attiecīgās biedrības biedrs. Līdz ar to kolēģija secināja, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta trešās daļas prasībām.⁵⁴

Izspriests prasījums

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkts paredz, ka Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Pamatojoties uz šo normu, kolēģijas 2023. gadā pieņēma divus lēmumus.

Pieteikumā Nr. 129/2024 Satversmes tiesai tika lūgts atzīt Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļu par neatbilstošu Satversmes 92. pantam. Minētā norma citstarp paredz, ka Augstākās tiesas rīcības sēdē pieņemto lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību var sastādīt rezolūcijas veidā.

Kolēģija norādīja, ka Satversmes tiesa ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2019-13-01. Šajā spriedumā Satversmes tiesa atzina Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļu, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Pieteikuma Nr. 129/2023 iesniedzējs norādīja, ka šajā pieteikumā ietvertu prasījumu nevar uzskatīt par jau izspriestu. Proti, spriedumā lietā Nr. 2019-13-01 apstrīdētā norma neesot vērtēta situācijā, kad kasācijas sūdzība ir balstīta

53 Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 22. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 26/2023.

54 Satversmes tiesas 1. kolēģijas 2023. gada 28. jūnija lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 96/2023.

uz argumentiem par to, ka tās izskatīšanai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā, taču Augstākā tiesa rīcības sēdē pieņēmusi lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2019-13-01, atzina, ka Augstākās tiesas tiesnešu kolēģija ir tiesīga pieņemt lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību citstarp tad, ja lietai nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā un tiesību tālākveidošanā. Situācijā, kad tiesnešu kolēģija savas rīcības brīvības ietvaros pārliecinās par judikatūras esību vai tiesu prakses vienotību un tiesību tālākveidošanas nepieciešamību konkrētajos tiesību jautājumos, tiesnešu kolēģija pēc būtības izvērtē šo tiesību jautājumu nozīmi kasācijas instances tiesas publiskās funkcijas īstenošanā un nepieciešamību kasācijas instances tiesai izteikties par šiem jautājumiem. Atbilstoši pamatojuma principam šādam vērtējumam nav nepieciešama motivācija.

Tādējādi Satversmes tiesas kolēģija atzina, ka pieteikumā norādītie argumenti par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam jau ir izvērtēti spriedumā lietā Nr. 2019-13-01. Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis uz tādiem apstākļiem, kuru dēļ pieteikumā ietvertu prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu, un arī kolēģija konkrētajā gadījumā nekonstatē šādus apstākļus. Līdz ar to pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu.⁵⁵

Juridiskā pamatojuma vai faktisko apstākļu izklāsta izmaiņas atkārtotā pieteikumā

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts piešķir Satversmes tiesas kolēģijai tiesības atteikties ierosināt lietu, ja pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija. Pamatojoties uz šo normu, 2023. gadā tika pieņemti nedaudz vairāk kā 30 lēmumi par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 5. punkts balstās uz procesuālās ekonomijas principu. Tas atslogo kolēģiju darbu gadījumos, kad tiesā atkārtoti tiek iesniegti pieteikumi, kuru juridiskā argumentācija vai lietas faktisko apstākļu izklāsts ir līdzīgs iepriekš iesniegtajam pieteikumam.

Pieteikumā Nr. 38/2023 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu atzīt Ieroču aprites likuma 24. panta otro daļu par neatbilstošu Satversmes 92. panta otrajam teikumam un 105. pantam. Minētā likuma norma noteica, ka Valsts policija aptur ieroča atļaujas darbību personai, kura kriminālprocesā atzīta par aizdomās turēto nozieguma izdarīšanā, vai personai, kura kriminālprocesā saukta pie kriminālatbildības par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu.

Kolēģija atzina, ka, salīdzinot ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija, izskatāmajā pieteikumā ietvertais faktisko apstākļu izklāsts nav mainījies. Vienlaikus pieteikumā Nr. 38/2023 ir mainīta argumentu struktūra un ietverti papildu apsvērumi par apstrīdētās normas iespējamo neatbilstību Satversmei, kā arī precizēts prasījums.

Iepriekšējā kolēģijas lēmumā tika norādīts, ka pieteikuma iesniedzējs nav sniedzis juridiskus argumentus par to, kā apstrīdētā norma ir pārkāpusi kādu no nevainīguma prezumpcijas elementiem. Tāpat pieteikumā nebija sniegti juridiski argumenti par to, vai pieteikuma iesniedzējam Satversmes 105. pantā ietvertu pamattiesību ierobežojums noteikts ar normatīvajos aktos noteiktā kārtībā pieņemtu tiesību normu, vai šādam ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai šāds ierobežojums ir samērīgs ar tā leģitīmo mērķi.

Kolēģija konstatēja, ka izskatāmajā pieteikumā joprojām tiek pausts viedoklis par to, ka apstrīdētā norma pārkāpj Satversmes 92. panta otrajā teikumā ietvertu nevainīguma prezumpciju, jo vēl pirms notiesājoša sprieduma pieņemšanas viņš tiek atzīts par sabiedrībai bīstamu. Tajā papildus norādīti nevainīguma prezumpcijas elementi un tas, ka Valsts policija bez individuāla izvērtējuma apturējusi pieteikuma iesniedzēja ieroču glabāšanas atļauju. Tāpat pieteikums ir papildināts ar apsvērumiem par to, ka apstrīdētajā normā noteikto pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi – sabiedrības drošību – varot sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Vienlaikus kolēģija atzina, ka pieteikumā joprojām nav juridiski pamatots tas, kā tieši apstrīdētā norma ir pārkāpusi kādu no nevainīguma prezumpcijas elementiem. Tāpat pieteikuma iesniedzējs nav juridiski pamatojis to, ka ar norādīto alternatīvo līdzekli apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis tiktu sasniegts vismaz tādā pašā kvalitātē un tas neprasītu nesamērīgu valsts resursu ieguldījumu. Arī vispārīgs viedoklis par to, ka pieteikuma iesniedzējs sabiedrībai draudus nerada un sabiedrība no viņam noteiktā ierobežojuma nekādu labumu negūst, nav uzskatāms par juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē. Līdz ar to tika secināts, ka pieteikuma faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu.⁵⁶

Juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu kolēģijai ir tiesības atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai. Pamatojoties uz minēto normu,

⁵⁵ Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 22. augusta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 129/2023.

⁵⁶ Satversmes tiesas 3. kolēģijas 2023. gada 17. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 38/2023.

kolēģijas 2023. gadā pieņēma nedaudz vairāk kā 20 lēmumus par atteikšanos ierosināt lietu.

Satversmes tiesas likuma 20. panta sestā daļa attiecas tikai uz vienu pieteikuma veidu – konstitucionālo sūdzību. Uz šīs normas pamata pieņemtie kolēģiju lēmumi pamatā attiecas uz tādiem tiesību jautājumiem, par kuriem jau ir izveidojusies Satversmes tiesas judikatūra. Piemēram, pieteikuma Nr. 25/2023 iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu izvērtēt Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likuma 10. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam. Minētā likuma norma paredz tiesas tiesības noteikt gan lietas izskatīšanu rakstveida procesā, gan arī termiņu, kādā lietas dalībnieki var pieteikt tiesai savus lūgumus vai iesniegt paskaidrojumus.

Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo tā ļaujot apelācijas instances tiesai pēc saviem ieskatiem atteikties no lietas izskatīšanas mutvārdu procesā, nenodrošinot personas tiesības izteikties par lietā būtiskiem jautājumiem.

Kolēģija, atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, atzina, ka viens no tiesību uz taisnīgu tiesu elementiem ir tiesības tikt uzklausītam, kas ietver arī personas tiesības izteikties par faktiem un tiesību jautājumiem. Šo tiesību īstenošana jānodrošina vismaz rakstveidā. Satversmes 92. panta pirmais teikums personai neparedz absolūtas pamattiesības uz mutvārdu tiesvedības procesu, un šāda procesa rīkošana visos gadījumos nevajadzīgi noslogotu tiesu. Mutvārdu process būtu jānosaka vienīgi tad, kad tiesā jāizskata juridiski vai tehniski sarežģīti jautājumi. Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka likumdevēja pienākumu pieņemt taisnīgas tiesas spriešanai nepieciešamās procesuālās normas, bet tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajam regulējumam, kādu persona vēlas. Turklāt demokrātiskā tiesiskā valstī tiesu varu raksturo neatkarība un rīcības brīvība, kas nepieciešama tiesas funkcijas īstenošanai.

Līdz ar to kolēģija secināja: ņemot vērā Satversmes tiesas judikatūru par personas tiesībām uz mutvārdu tiesvedības procesu, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka no Satversmes 92. panta pirmā teikuma izrietētu likumdevēja pienākums pieteikumā minētajai civillietu kategorijai noteikt obligātu lietas izskatīšanu vienīgi mutvārdu procesā.⁵⁷

Citi pieteikuma iesniedzēju lūgumi

Kolēģiju lēmumos par atteikšanos ierosināt lietu ir tikuši izlemti arī citi pieteikuma iesniedzēju lūgumi. Vairumā gadījumu, secinot, ka pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma prasībām un tādēļ lieta

tiesā nav ierosināma, kolēģa šos lūgumus atstāj bez izskatīšanas. Tomēr atsevišķos gadījumos pieteikuma iesniedzēja lūguma vērtējumam var būt nozīme turpmākajā Satversmes tiesas likuma interpretācijā.

Piemēram, pieteikumā Nr. 33/2023 tā iesniedzējs lūdza Satversmes tiesu no vairākām valsts pārvaldes iestādēm un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) pieprasīt dokumentus, kas apstiprina pieteikumā norādītos faktiskos apstākļus. Kolēģija norādīja, ka no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka pieteikuma iesniedzējam būtu objektīvas grūtības iesniegt minētos dokumentus. Līdz ar to tika atzīts, ka šis lūgums ir noraidāms.⁵⁸

Savukārt pieteikuma Nr. 182/2023 iesniedzējs lūdza nosūtīt atpakaļ pieteikuma pielikumā pievienoto administratīvās tiesas nolēmumu. Kolēģija atzina, ka pieteikuma iesniedzējam var būt objektīvas grūtības sagatavot dokumentu atvasinājumus, jo viņš atrodas brīvības atņemšanas iestādē. Līdz ar to kolēģija, ievērojot labas pārvaldības principu, secināja, ka glabāšanai Satversmes tiesas arhīvā nododama pieteikumam pievienotā dokumenta kopija, bet pieteikumam pievienotais dokumenta oriģināls nosūtāms pieteikuma iesniedzējam.⁵⁹

57 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 8. marta lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 25/2023.

58 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 11. aprīļa lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 33/2023.

59 Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2023. gada 7. decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu pēc pieteikuma Nr. 182/2023.

3

DIALOGS

Ikvienam cilvēkam saskaņā ar Satversmi ir tiesības būt informētam par valsts institūciju darbību, lai pārlicinātos, ka tās efektīvi, godīgi un taisnīgi saskaņā ar likumiem pilda sabiedrības uzticētās funkcijas.⁶⁰ Lai gan Satversmes tiesas galvenais uzdevums ir tiesas spriešana, ir ārkārtīgi būtiski tuvināt tiesiskumu ikvienam Latvijas iedzīvotājam, uzturot uz savstarpējo uzticēšanos un cieņpilnām attiecībām balstītu dialogu ar sabiedrību.

Satversmes tiesas dialoga mērķis ir stiprināt Latvijas valstiskumu, demokrātiju un tiesiskumu, veicināt sabiedrības interesi par Satversmi, skaidrot Satversmē ietvertās vērtības, ikviena Latvijas iedzīvotāja pamattiesības un brīvības, vairojot sabiedrības uzticību Latvijai un tās Satversmei, kā arī uzticēšanos taisnīgai un neatkarīgai Satversmes tiesai. Ikviens Satversmes tiesas nolēmums ir svarīgs ne tikai konkrētajā procesā iesaistītajām personām, bet arī visai sabiedrībai.⁶¹ Tādējādi Satversmes tiesas uzdevums ir gan risināt tiesiskos strīdus, gan arī veidot demokrātiskām vērtībām atbilstošu izpratni par taisnīgumu un tiesiskumu, stiprinot apziņu, ka pamattiesību aizskārums gadījumā ikviens Satversmes tiesā spēs rast to aizsardzību.

Satversmes tiesas dialogs ir vērsts uz sabiedrības savlaicīgu, pilnvērtīgu un visaptverošu informēšanu un iespēju padziļināt zināšanas un izpratni par demokrātiskā tiesiskā valstī notiekošajiem procesiem. Dialoga veidošana ar dažādām sabiedrības grupām ir Satversmes tiesas pienākums un atbildība. Dialogs veicina sabiedrības izpratni par to, kā Satversmes

tiesa tai piešķirtās kompetences ietvaros veic savas funkcijas, informējot sabiedrību par Satversmes tiesas pieņemtajiem nolēmumiem un tiesvedības aktualitātēm un veicinot sabiedrības līdzdalību Satversmē ietvertu pamatvērtību un brīvību īstenošanā un aizsardzībā.

Dialoga stiprināšanai Satversmes tiesa ņem vērā sabiedrības intereses, kas tiek izzinātas sabiedriskās domas pētījumos, tiesas organizētajos ārpustiesvedības pasākumos un izsecinātas no plašsaziņas līdzekļu pārstāvju uzdotajiem jautājumiem.

Līdztekus dialogam ar sabiedrību Satversmes tiesa uztur aktīvu dialogu ar valsts institūcijām, ik gadu rīkojot tikšanās ar Valsts prezidentu, Saeimas priekšsēdētāju, Ministru prezidentu, tieslietu ministru un citām valsts amatpersonām. Vienlaikus Satversmes tiesa uztur dialogu arī Eiropas tiesiskajā telpā un starptautiskā līmenī – ne tikai ar Latvijas tiesām, bet arī ar citu Eiropas Savienības dalībvalstu un trešo valstu konstitucionālajām tiesām, EST un ECT, kā arī Starptautisko tiesu.

60 Sal. sk. Satversmes tiesas 1999. gada 6. jūlija sprieduma lietā Nr. 04-02 (99) 3. punktu.

61 Sk. Satversmes tiesas 2022. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-41-01 15. punktu.

3.1. DIALOGS AR SABIEDRĪBU

Atvērtība un profesionalitāte ir noteicošie Satversmes tiesas dialoga principi. Informācija, ko Satversmes tiesa sniedz sabiedrībai, ir operatīva, precīza, saprotama un izglītojoša. Sarežģītu juridisko terminu nozīmi Satversmes tiesa atklāj un izskaidro arī ikvienam sabiedrības loceklim viegli saprotamā veidā. Informācijas saturs tiek veidots, cik vien tas iespējams, atbilstoši plašsaziņas līdzekļu specifikai un mērķauditorijas vajadzībām.

Mūsdienu strauji mainīgajā pasaulē, moderno tehnoloģiju un informācijas laikmetā informācijas pieejamība ir viena no sabiedrības pamatvajadzībām. Dialoga formā Satversmes tiesa ikdienā aktīvi komunicē ar sabiedrību un plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem par tiesvedības procesu un nolēmumiem.

Satversmes tiesa sniedz informāciju par ierosinātajām un izskatītajām lietām, kā arī par sava darba aktualitātēm un dialoga ietvaros organizētajiem pasākumiem. Papildus tam Satversmes tiesa informē sabiedrību arī par tiesu sadarbību nacionālā, Eiropas un starptautiskā līmenī. Satversmes tiesa piedāvā visaptverošu informāciju par savu darbu un Satversmē ietvertajām vērtībām.

Satversmes tiesa noskaidro dažādu sabiedrības grupu viedokli un zināšanas par Satversmi un Satversmes tiesas darbību, apzina problēmas un izaicinājumus, kas rodas informācijas apmaiņas procesā, kā arī efektīvi un ātri reaģē uz tām, uzlabojot komunikācijas saturu un izvēloties komunikācijas kanālus. Ņemot vērā sabiedrības vajadzību pēc ērti pieejamas informācijas, Satversmes tiesa veido aktīvu komunikāciju arī sociālajā tīklā *Twitter* un savā *YouTube* kanālā. Lai pilnveidotu komunikāciju sociālajos tīklos, Satversmes tiesa 2023. gada 14. septembrī izveidoja tiesas lapu sociālajā tīklā *Facebook*. Satversmes tiesas *Twitter* un *Facebook* kontos tiek publicēti kodolīgi ieraksti līdz ar vizuālu materiālu, kas papildina publicēto informāciju.

Pārskata periodā tiesas *Twitter* kontā @Satv_tiesa veikti 443 ieraksti, kontam ir 2206 sekotāji. Kopš iepriekšējā pārskata perioda sekotāju skaits ir pieaudzis par 308 sekotājiem. *Twitter* ierakstu administrācijas

vide apliecina, ka pārskata periodā ierakstiem bijuši aptuveni 450 tūkstoši skatījumu un vairāk nekā 15 tūkstoši interakciju. Savukārt *Facebook* lapā ir veikts 121 ieraksts. Satversmes tiesas *Facebook* lapai kopš septembra, kad tā tika izveidota, ir 305 sekotāji, un to skaits arvien pieaug. *Facebook* ierakstu administrācijas vide apliecina, ka pārskata posmā tiesas ieraksti ir sasnieguši 13 tūkstošus lietotāju auditoriju un bijušas 1600 interakcijas. Tiesas *YouTube* kanālā saglabāti visi veidotie videoieraksti – tiesas sēdes ar lietas dalībnieku piedalīšanos, vebināri, video no pasākumiem, apsveikumu video un cita audiovizuālā informācija. *YouTube* kontam pievienojušies 132 sekotāji, pārskata periodā kanālam bijuši 29 400 skatījumu.

Pārskata periodā iznāca septiņas jaunas Satversmes tiesas raidieraksta *Tversme* epizodes, un to kopējais skaits palielinājās līdz trīspadsmit. Šajās epizodēs tiek diskutēts par Satversmē ietvertajām vērtībām un Satversmes tiesas lomu demokrātiskā tiesiskā valstī. Raidierakstam šajā laikā bija aptuveni 500 klausītāju, tas ir, uz pusi vairāk nekā iepriekšējā pārskata periodā. Raidieraksts ir pieejams [Satversmes tiesas mājaslapā](#) un straumēšanas vietnē *Spotify*. Jaunās sezonas sarunas veltītas ikviena cilvēka pamattiesību aizsardzības jautājumiem, demokrātiskas tiesiskas valsts vērtībām, tiesu dialoga un starptautiskās sadarbības nozīmei.

Raidieraksta septītajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina sarunājas ar Lietuvas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju (2021–2023) Danuti Jočieni (*Danutė Jočienė*) par Latvijas un Lietuvas konstitucionālo tiesu sadarbību, kopīgajiem izaicinājumiem un konstitucionālo tiesu lomu demokrātijas ilgtspējas veicināšanā. Raidieraksta astotajā epizodē Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs ar Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas vietnieci Helēnu Kelleri (*Helen Keller*) pārrunāja tiesneses profesionālo pieredzi, kas uzkrāta ECT un Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālajā tiesā, kā arī jautājumus par vides ilgtspējas izaicinājumiem, tai skaitā tiesību dzīvot labvēlīgā vidē saturu un iespēju šīs tiesības aizsargāt dažādās tiesās. Devītajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis

Laviņš ar Satversmes tiesas skolēnu domrakstu konkursa uzvarētājam – Bauskas Valsts ģimnāzijas 9. klases skolnieci Karīnu Kondori un Jelgavas Spīdolas Valsts ģimnāzijas 12. klases skolnieci Beāti Sanniju Aploku – apspriež to, kā jaunieši izprot Satversmē ietvertās demokrātiskas tiesiskas valsts pamatvērtības. Raidieraksta desmitajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina un Nīderlandes Karalistes Augstākās tiesas priekšsēdētāja Dineke de Groota (*Dineke de Groot*) sarunājas par konstitucionālās kontroles tradīcijām un konstitucionālo vērtību aizsardzību Nīderlandē, pieeju starptautiskajām un Eiropas Savienības tiesībām Nīderlandes Augstākās tiesas izpratnē, kā arī par moderno tehnoloģiju ietekmi uz tiesvedības procesu. Vienpadsmitajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un Somijas Augstākās Administratīvās tiesas priekšsēdētājs Kari Kusiniemi (*Kari Kuusiniemi*) diskutē par konstitucionālo tiesu lomu starptautiskās tiesiskās kārtības nodrošināšanā miera laikā un tās atjaunošanu krīzes apstākļos, kā arī par Somijas konstitucionālās kontroles modeli un Augstākās Administratīvās tiesas judikatūru un skatījumu uz starptautisko sadarbību. Raidieraksta divpadsmitajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Latvijas Valsts prezidenti (1999–2007) Vairu Viķi-Freibergu par tautas gara spēku, cilvēcību, demokrātijas vērtībām un ikviena tiesībām uz brīvību. Savukārt trīspadsmitajā, pārskata periodu noslēdzošajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš ar ECT priekšsēdētāju Šifru O’Līriju (*Siofra O’Leary*) diskutē par izaicinājumiem ECT darbā, tiesu dialoga nozīmi un nepieciešamību izglītot sabiedrību, lai ikviena cilvēka pamattiesības tiktu aizsargātas.

Liela nozīme Satversmes tiesas un sabiedrības dialoga veidošanā ir **Satversmes tiesas mājaslapai**. Lai ikvienam mājaslapas lietotājam nodrošinātu ērtu piekļūstamību mājaslapas saturam, iespēju viegli tajā orientēties, kā

arī iespējami ātri atrast nepieciešamo informāciju, Satversmes tiesa pārskata periodā ievieša būtiskas izmaiņas mājaslapas struktūrā. Viens no saturiskajiem jauninājumiem ir publicētie apskati par ECT judikatūras aktualitātēm, kurus sagatavo Satversmes tiesas Juridiskais departaments.

Informācija par tiesvedību

Satversmes tiesas mājaslapā pieejama plaša informācija par Satversmes tiesā ierosinātajām un izskatītajām lietām, kā arī kolēģiju lēmumiem par atteikšanos ierosināt lietu. Lai ikviens varētu iegūt informāciju par Satversmes tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos izskatāmās lietas būtību, faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, Satversmes tiesas mājaslapā informācija par lietu tiek publicēta vienlaikus ar informāciju par gaidāmo tiesas sēdi.

Pēc katra tiesas nolēmuma pieņemšanas Satversmes tiesas mājaslapā tiek publicēts tā kopsavilkums, kas ietver lietas faktus, informāciju par tiesas izmantoto apstrīdētās normas satversmības izvērtēšanas metodoloģiju, kā arī tiesas secinājumus. Lai pilnvērtīgāk un vispusīgāk atspoguļotu pieņemto nolēmumu saturu, Satversmes tiesa pārskata periodā ir pilnveidojusi dialogu ar sabiedrību, līdztekus šim kopsavilkumam sagatavojot kodolīgu preses relīzi.

Sabiedrības informētību veicina arī preses konferences par Satversmes tiesas pieņemtajiem nolēmumiem. Šādās preses konferencēs parasti piedalās tiesas priekšsēdētājs un tiesnesis, kurš sagatavojis lietu izskatīšanai. Uz preses konferenci tiek aicināti plašsaziņas līdzekļu pārstāvji. Lai sasniegtu plašāku auditoriju, Satversmes tiesa preses konferences rīko klātienē, vienlaikus paredzot arī iespēju ikvienam plašsaziņas līdzekļu pārstāvim pieslēgties preses konferencē *Zoom* platformā. Ikviens sabiedrības loceklis preses konferences var vērot tiešraidē Satversmes tiesas *YouTube* kanālā. Visi preses

konferenču videoieraksti tiek saglabāti un ir pieejami ikvienam interesentam.

Pārskata periodā rīkotas desmit preses konferences – trīs reizes vairāk nekā iepriekšējā gadā. Vienā no tām tika sniegts pārskats par Satversmes tiesas darbu 2022. gadā. Savukārt deviņas preses konferences sarīkotas par nolēmumiem šādās lietās: **Nr. 2020-33-01** – par privāto augstskolu studiju programmu īstenošanas valodu; **Nr. 2022-13-05** – par azartspēļu aizliegumu Ķekavas novada pašvaldībā; **Nr. 2022-02-01** – par zemes lietošanas tiesībām; **preses konference par nolēmumiem divās lietās**: **Nr. 2021-45-01** – par augstskolu studiju programmu īstenošanas valodu un **Nr. 2022-31-03** – par pirmsskolas izglītības pedagogu zemāko darba algas likmi; **Nr. 2022-34-01** – par garantēto minimālo ienākumu sliekšni; **Nr. 2022-33-01** – par aizliegumu karavīram būt par politiskās partijas biedru; **Nr. 2022-17-01** – par Rīgas un Ventpils ostu pārvaldības reformu; **Nr. 2022-16-05** – par nodevu iebraukšanai Jūrmalā; **preses konference par nolēmumiem divās lietās**: **Nr. 2022-20-01** – par ierobežojumu, kas pret Covid-19 nevakcinētam deputātam liedza pilnvērtīgi piedalīties Saeimas darbā, un **Nr. 2022-4101** – par pašvaldību pienākumu demontēt padomju režīmu slavinošus objektus.

Tieši sabiedrības informēšana par ikviena tās locekļa pamattiesībām un to aizsardzības instrumentiem ir galvenais mērķis, kura dēļ Satversmes tiesa apkopo savas judikatūras atziņas analītiskās publikācijās par katru Satversmes VIII nodaļas pantu. 2023. gada 8. decembrī klajā nācis Satversmes tiesas grāmatžurnāla par pamattiesībām izdevums “Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra”. Šī ir jau trešā publikācija Satversmes tiesas izdotajā grāmatžurnālā sērijā, un līdz ar to pašlaik ir apkopota judikatūra par Satversmes 91., 92. un 105. pantu. Grāmatžurnālu sagatavojuši Satversmes tiesas padomnieki, tas izdots sadarbībā ar SIA “Tiesu namu aģentūra”.

Šis grāmatžurnāls uzskatāms par apjomīgāko Satversmes tiesas atziņu krājumu Satversmes 105. panta izziņai – tajā iekļautas atziņas no 102 nolēmumiem. Grāmatžurnāls palīdz lasītājiem noskaidrot, kādos gadījumos personai ir ar Satversmes 105. pantu aizsargājamas tiesības uz īpašumu un kas jāievēro tad, ja šīs tiesības tiek ierobežotas. Tāpat grāmatžurnāls atklāj metodi, ar kuru tiek pārbaudīts, vai tiesību norma, kas paredz īpašuma piespiedu atsavināšanu sabiedrības vajadzībām, atbilst Satversmes 105. panta ceturtajam teikumam. Tādējādi tas ir noderīgs gan personām, kas vēlas aizstāvēt savas tiesības, kas ietvertas Satversmes 105. pantā, gan arī tiesību politikas veidotājiem. Savukārt grāmatžurnālu par Satversmes 91. un 92. pantu digitālās versijas tagad ikvienam lasītājam ir pieejamas **Satversmes tiesas mājaslapā**.

Ik gadu Satversmes tiesa aicina tiesību studentus un praktiķus izmantot Satversmes tiesas judikatūras **datubāzi**, kurā ietvertas būtiskākās atziņas no

Satversmes tiesas spriedumiem, lēmumiem par tiesvedības izbeigšanu un tiesnešu atsevišķajām domām. Minētās atziņas sakārtotas pēc atslēgvārdiem un kategorijām. Datubāzē apkopota arī statistika par pieteikumu iesniedzējiem, apstrīdētajām normām, tās izdevušajām institūcijām, kā arī cita ar Satversmes tiesas procesu saistīta informācija. Datubāze ir pieejama pēc programmas *Citavi* lejupielādes un instalēšanas datorā. Pārskata periodā Satversmes tiesa ir īstenojusi ieceri ieviest mācību kursu, kas palīdz apgūt tiesas judikatūras datubāzes lietošanu. 2023. gada 4. oktobrī Latvijas Tiesnešu mācību centrs izsludināja jaunu e-kursu “Datubāzes tiesu darbā”. Kursa mērķis ir nodrošināt ikvienam tiesnesim un tiesas darbiniekam informāciju par dažādu datubāzu, tostarp Satversmes tiesas judikatūras datubāzes, lietošanu. Kursa veidošanas procesā piedalījies arī Satversmes tiesas padomnieks Gatis Bārdiņš.

30.01.2023.

Ierosināta lieta par normām, kas samazina galvenās cirtes caurmēru.

Preses relīze. Tvīts.

09.02.2023.

Ierobežojumi privātajām augstskolām īstenot studiju programmas Eiropas Savienības oficiālajās valodās neatbilst Satversmei, bet citu svešvalodu ierobežojumi – atbilst.

Preses relīze. Tvīts.

17.02.2023.

Civilprocesa likuma regulējums, kas neparedz privāto tiesību juridiskajai personai tiesības lūgt atbrīvošanu no pienākuma samaksāt valsts nodevu par prasības pieteikuma iesniegšanu, neatbilst Satversmei.

Preses relīze. Tvīts.

24.02.2023.

Latvijas šķīrētietiesas procesa uzraudzības regulējums ir nepilnīgs un neatbilst Satversmei.

Preses relīze.

01.03.2023.

Ierosināta lieta par normu, kas paredz izsniegto pastāvīgās uzturēšanās atļauju termiņa izbeigšanas un priekšnoteikumus atkārtotas atļaujas iegūšanai Krievijas Federācijas pilsoņiem.

Preses relīze. Tvīts.

03.03.2023.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normām, kas paredz ierobežojumus zāļu reklāmai.

Preses relīze.

09.03.2023.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra rīkojumu, ar kuru apturēta Rīgas domes saistošo noteikumu, ar kuriem tika apstiprināts Rīgas teritorijas plānojums, darbība.

Preses relīze. Tvīts.

22.03.2023.

Satversmei atbilst normas, kas paredz 10 gadu termiņu tiesībām piedalīties obligātajā iepirkumā.

Preses relīze. Tvīts.

23.03.2023.

Ierosināta lieta par normām, kas paredz aizliegumu audzēt kažokzvērus tikai kažokādu ieguvei.

Preses relīze. Tvīts.

31.03.2023.

Ierosināta lieta par normu, kas noteic, kuru valstu pilsoņi var saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus Jūrmalas pilsētā.

Preses relīze. Tvīts.

20.04.2023.

Ķekavas novada pašvaldības noteiktā azartspēļu aizlieguma apturēšana atbilst normatīvajam regulējumam.

Preses relīze. Tvīts.

26.04.2023.

Ierosināta lieta par normu, kas liedz tiesības uz vecuma pensiju personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta pensijas pieprasīšanas brīdī nav Latvijā.

Preses relīze. Tvīts.

02.05.2023.

Zemes lietošanas tiesības atbilst Satversmei, savukārt to maksas apmērs – neatbilst.

Preses relīze. Tvīts.

02.05.2023.

Ierosināta vēl viena lieta par normām, kas regulē noziedzīgi iegūtas mantas pierādīšanu.

Preses relīze. Tvīts.

03.05.2023.

Satversmei neatbilst norma, kas atkārtotā nodokļu pārkāpuma lietā liek uzskatīt personu par vainīgu iepriekšējā pārkāpuma lietā, pirms tajā stājies spēkā tiesas spriedums.

Preses relīze. Tvīts.

19.05.2023.

Ierosināta lieta par normām, kas izslēdz iespēju iegūt vispārējo izglītību mazākumtautību izglītības programmās.

Preses relīze.

30.05.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par azartspēļu organizēšanas ierobežojumiem Rīgas administratīvajā teritorijā.

Preses relīze. Tvīts.

30.05.2023.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normu, kas nosaka pamatu zvērināta advokāta izslēgšanai no zvērinātu advokātu skaita.

Preses relīze. Tvīts.

28.06.2023.

Satversmei neatbilst normas par augstskolu studiju programmu īstenošanas valodu.

Preses relīze. Tvīts.

29.06.2023.

Pirmsskolas izglītības pedagogu zemākā darba algas likme neatbilst Satversmei.

Preses relīze. Tvīts.

13.07.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par normām, kas regulē izložu un azartspēļu laimestu aplikšanu ar nodokli.

Preses relīze. Tvīts.

13.07.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par personas tiesībām veikt pedagoga darbu, ja tā bijusi sodīta par tišu mazāk smagu noziegumu.

Preses relīze. Tvīts.

23.08.2023.

Ierosināta lieta par normām, saskaņā ar kurām atceļ komersantam piešķirtās obligātā iepirkuma tiesības.

Preses relīze. Tvīts.

23.08.2023.

Ierosināta lieta par normām, kas regulē apstādījumu apsaimniekošanu un aizsardzību uz privātipašumā esošās zemes Jūrmalas valstspilsētā.

Preses relīze. Tvīts.

05.10.2023.

Minimālo ienākumu sliekšnis un tā pārskatīšanas kārtība neatbilst Satversmei.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

18.10.2023.

Aizliegums profesionālā dienesta karavīram būt par politiskās partijas biedru atbilst Satversmei.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

01.11.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par tiesībām iesniegt pierādījumus apelācijas instances tiesai procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

07.11.2023.

Satversmes tiesa izbeidz tiesvedību lietā par normu, kas liedz tiesības uz vecuma pensiju personām, kuru pastāvīgā dzīvesvieta nav Latvijā.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

09.11.2023.

Rīgas un Ventspils ostu pārvaldības reforma atbilst Satversmei.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

15.11.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par normu, kas neparedz aizstāvim tiesības parakstīt sūdzību tiesai

administratīvā pārkāpuma lietā.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

22.11.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par normu, kas paredz sešus gadus vecu bērnu uzņemšanu 1. klasē Rīgas pašvaldības skolās tikai brīvu vietu gadījumā.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

27.11.2023.

Noteikumi par iebraukšanas maksas Jūrmalā paaugstināšanu ir apturēti nepamatoti.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

30.11.2023.

Satversmei atbilst pilsonības atņemšanas termiņa skaitījums gadījumos, kad persona pilsonības iegūšanas procesā rīkojusies negodprātīgi.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

04.12.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par personas tiesībām būt par maksātspējas administratoru, ja pret to kriminālprocess par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu izbeigts uz nereabilitējoša pamata.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

07.12.2023.

Pašvaldību pienākums demontēt padomju režīmu slavinošus objektus atbilst Satversmei.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

07.12.2023.

Ierobežojums pret Covid-19 nevakcinētam deputātam pilnvērtīgi piedalīties Saeimas darbā neatbilst Satversmei.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

13.12.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par tiesību normu, kas regulēja ūdens patēriņa starpības sadales kārtību.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

21.12.2023.

Aizliegums ievest ūdeles Latvijas teritorijā Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai atbilst Satversmei.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

29.12.2023.

Satversmes tiesā ierosināta lieta par liegumu personai būt par tiesu ekspertu, ja pret to kriminālprocess izbeigts uz nereabilitējoša pamata.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

Ārpustiesvedības aktualitātes

Maija vidū Satversmes tiesa jau otro reizi Muzeju nakts ietvaros aicināja interesentus apmeklēt tiesu, lai uzzinātu ko vairāk par Satversmes tiesas darbu Satversmē nostiprināto pamattiesību aizsardzībā. Iedvesmojoties no Muzeju nakts tēmas – RADĪŠANA –, Satversmes tiesa aicināja ikvienu domāt par to, kā rodas taisnīgums. Muzeju nakts apmeklētājiem bija iespēja izzināt, kā Satversmes tiesa sargā Satversmi, kādas ir ikviena pamattiesības un kā tās aizsargāt. Muzeju naktī tiesas apmeklētājiem bija iespēja satikt Satversmes tiesas tiesnešus un darbiniekus, uzdot jautājumus un piedalīties arī interaktīvās aktivitātēs. Tāpat ikvienam bija iespēja apmeklēt Satversmes tiesas vēstures istabu, kurā izvietota ekspozīcija par konstitucionālās kontroles un Satversmes tiesas attīstību, tās tradīcijām un Satversmē ietvertajām vērtībām. Satversmes tiesas muzejs apmeklētājiem pirmo reizi tika atvērts 2022. gadā, tieši Muzeju naktī.

Savukārt septembrī Satversmes tiesa sadarbībā ar Augstāko tiesu organizēja [starptautisku konferenci](#)

Satversmes tiesas un Augstākās tiesas starptautiskā konference "Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē" (21.09.2023.).

“Tiesu varas loma ECT spriedumu izpildē” ar mērķi stiprināt Eiropas tiesu savstarpējo dialogu un kopīgās vērtības Eiropas tiesiskajā telpā. Konference notika Latvijas prezidentūras Eiropas Padomes Ministru komitejā ietvaros. Konferences galvenais temats bija tiesiskuma stiprināšana, kas vienlaikus bija arī viens no mērķiem, ko Latvija izvirzīja savai prezidentūrai Eiropas Padomes Ministru komitejā. Satversmes tiesas un Augstākās tiesas organizētajā konferencē tās dalībnieki diskutēja par nacionālo tiesu lomu ECT nolēmumu izpildē, ņemot vērā subsidiaritātes principu. Šis princips nozīmē Eiropas tiesu kopīgu atbildību par cilvēktiesību aizsardzību. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas sistēmā nav svarīgu un mazāk svarīgu iestāžu – subsidiaritāte palīdz nodrošināt tiesības uz taisnīgu tiesu un stiprināt cilvēktiesību aizsardzību visā Eiropā, lai ieguvējs būtu ikviens no vairāk nekā 600 miljoniem eiropiešu, kurus šī konvencija aizsargā.

ECT nolēmumi palīdz atjaunot taisnīgumu privātpersonu cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos. Vienlaikus šie nolēmumi atklāj vienotās Eiropas identitāti un aizsargā mūsu kopīgās vērtības – vispirmām kārtām tiesiskumu, kas ir neatņemams demokrātijas un miera aizsardzības priekšnoteikums. Tādēļ konferencē īpaši svarīga bija diskusija par ECT nolēmumu izpildi, kas ir tiesību uz taisnīgu tiesu neatņemams elements. Lai stiprinātu tiesiskumu Eiropā, konferences dalībnieki analizēja nacionālo konstitucionālo identitāšu ietekmi uz ECT spriedumu izpildi, tiesas procesu atjaunošanu pēc ECT spriedumiem un pasākumiem ECT spriedumu izpildes uzraudzībai. Konferenci ar uzrunu atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un Augstākās tiesas priekšsēdētājs Aigars Strupiņš. Savukārt ar priekšlasījumiem konferencē uzstājās: Šifra O’Līrija (*Šifra O’Leary*), ECT priekšsēdētāja; Ineta Ziemele, EST tiesnese; Bašaka Čali (*Başak Çali*), starptautisko tiesību profesore (*Hertie School*); Marialena Cirli (*Marialena Tsirli*), ECT sekretāre; Anita Kovaļevska, Latvijas Republikas Augstākās tiesas senatore; Petr Angyalosijs (*Petr Angyalossy*), Čehijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs; Kanstancins Dzehtsjarovs (*Kanstantsin Dzehtsiarou*), cilvēktiesību profesors (Liverpūles Universitāte); Emmanuella Bribosija (*Emmanuelle Bribosia*), Beļģijas Konstitucionālās tiesas tiesnese; Jānis Pleps, Latvijas Republikas Augstākās tiesas senators; Helēna Jederbluma (*Helena Jäderblom*), Zviedrijas Augstākās Administratīvās tiesas priekšsēdētāja; Antuāns Bause (*Antoine Buyse*), cilvēktiesību profesors (Utrehtas Universitāte), Nīderlandes Cilvēktiesību institūta direktors; Mārtiņš Mičs, ECT tiesnesis; Artūrs Kučs, Satversmes tiesas tiesnesis; Jērgs Polakevičs (*Jörg Polakiewicz*), Eiropas Padomes Juridisko konsultāciju un publisko starptautisko tiesību direktorāta direktors, juridiskais padomnieks; Heinrihs Amadeuss Volfs (*Heinrich Amadeus Wolff*), Vācijas Federālās konstitucionālās tiesas tiesnesis; Oļga Papadopulu (*Oľga Papadopoulou*), valsts padomniece (Grieķijas Valsts padome); Geirs Ulfsteins (*Geir Ulfstein*), profesors (Oslo Universitāte).

Konferences tiešraide bija pieejama [Satversmes tiesas](#) un [Augstākās tiesas](#) YouTube kanālos.

Par godu Satversmes tiesas izveidošanas 27. gadadienai Satversmes tiesa decembra sākumā ar [vebināru](#) atklāja grāmatžurnāla par pamattiesībām izdevumu “Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra”. Vebināru ar uzrunu atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Ieskatu grāmatžurnāla struktūrā un saturā sniedza Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītāja vietniece Baiba Bakmane, savukārt Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš sniedza ieskatu aktuālā Satversmes 105. panta problēmjautājumā. Pēc vebināra Satversmes tiesa organizēja konstitucionālo tiesību domnīcu, kuras ietvaros Satversmes tiesas tiesneši kopā ar tiesību ekspertiem apsprieda jaunajā grāmatžurnālā aplūkotus jautājumus. Domnīcā piedalījās Satversmes tiesas tiesneši, Augstākās tiesas senators Kaspars Balodis, zvērināts advokāts Sandis Bērtaitis, Saeimas Juridiskā biroja vecākais juridiskais padomnieks Edvīns Danovskis, Saeimas Juridiskā biroja juridiskā padomniece Laura Jambuševa, zvērināta advokāte Jūlija Jerņeva, Satversmes tiesas padomnieks Andrejs Stupins un Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs. Konstitucionālo tiesību domnīca ir tradicionāla ideju ģenerēšanas platforma, kurā tiek apspriesti aktuāli konstitucionālo tiesību problēmjautājumi.

Skolēni un pedagogi

Satversmes tiesai ļoti nozīmīgs ir dialogs ar skolu jaunatni un pedagogiem, jo tā ir iespēja stiprināt skolēnu valstisko apziņu un Satversmes izpratni, kā arī pilnveidot viņu zināšanas par Latvijas valsts pamatvērtībām un rosināt viņu līdzdalību demokrātijas procesos.

Martā notika skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa “Mana atbildība nākamo paaudžu priekšā” noslēguma ceremonija. Konkursā tika pārstāvētas 40 skolas, aptverot visus Latvijas reģionus. 6. klašu grupā tika iesūtīti 90 zīmējumi, 9. klašu grupā – 31 domraksts, 12. klašu grupā – arī 31 domraksts. Lai nodrošinātu iespēju apskatīt konkursa darbus pēc iespējas plašākai auditorijai, Satversmes tiesa izstrādāja skolēnu darbu [digitālo katalogu](#).

Lai iedvesmotu jauniešus turpmākajam izglītības ceļam un mērķu sasniegšanai, Satversmes tiesa ik gadu piedalās arī Ēnu dienā. Pērn tās ietvaros Satversmes tiesā viesojās 11 skolēni, kuri sekoja Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa, Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieces Irēnas Kucinas, Administrācijas vadītājas Marikas Laizānes-Jurkānes, priekšsēdētāja padomnieka Andreja Stupina un tiesnešu palīgu Ievas Šņepstes, Kristiānas Pētersones un Roberta Lazdas darba dienas gaitām. Skolēniem bija iespēja apmeklēt tiesas sēdi ar lietas dalībnieku piedalīšanos, tikties ar Satversmes tiesas tiesnešiem un darbiniekiem, ieskatīties tiesas ikdienas darbā, pārrunāt

jautājumus, kas saistīti ar jurista profesijas specifiku un potenciālajām studijām tiesību zinātnē, kā arī iepazīties ar tiesas komunikācijas norisi, tostarp arī sagatavojot ierakstu Satversmes tiesas *Twitter* kontā.

Septembrī Satversmes tiesa jau septīto gadu pēc kārtas izsludināja skolēnu zīmējumu, domrakstu un video darbu konkursu. Konkursu caurvij ideja par ikviena cilvēka cieņu digitālajā vidē. Pērn Satversmes tiesa īpaši uzsvēra jauniešu informēšanas un izglītošanas nozīmi, stiprinot viņu izpratni par savas drošības un Satversmē ietvertu vērtību aizsardzības nozīmi – citstarp arī digitālajā vidē. Jāpiebilst, ka šoreiz Satversmes tiesa paplašināja skolēnu darbu izstrādes formātu, aicinot jauniešus konkursā iesūtīt ne tikai zīmējumus un domrakstus, bet arī videoformāta vēstījumus par tematu “Ikviena cilvēka cieņa digitālajā vidē”.

Satversmes tiesa attīsta arīdzan jaunas formas, kādās risināms dialogs ar skolu jaunatni, piedāvājot skolām iespēju apmeklēt Satversmes tiesā rīkotas izglītojošas lekcijas, kurās jauniešiem ir iespēja gūt jaunas zināšanas par Satversmi, Satversmes tiesu un tās nozīmi demokrātiskā tiesiskā valstī, Satversmes tiesas darbu un spriedumu tapšanu. Ar īpašu interesi skolu jaunatne apmeklē interaktīvo Satversmes tiesas vēstures istabu, kurā var izsekot konstitucionālās kontroles attīstībai Latvijā, iepazīties ar materiāliem par Satversmi un tajā ietvertajām vērtībām, kā arī apskatīt ekspozīciju par Satversmes tiesas attīstību un tradīcijām. Vēstures istabu iespējams apmeklēt arī [virtuālajā tūrē](#).

Tiesību zinātņu studenti un studentu organizācijas

Satversmes tiesa vienmēr ir atvērta dialogam un sadarbībai ar augstākās izglītības un zinātnes institūcijām, studentu organizācijām un tiesību zinātņu studentiem. Satversmes tiesa nodrošina izglītojošas lekcijas un ekskursijas, lai veicinātu jauno juristu profesionālo zināšanu pilnveidi, tādējādi sekmējot Latvijas valsts ilgspēju un tiesiskuma stiprināšanu.

Satversmes tiesa ik gadu atbalsta organizācijas, kas rīko tiesu procesu izspēles. Arī 2023. gadā Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki atbalstīja profesora Kārļa Dišlera fonda organizēto profesora Kārļa Dišlera konstitucionālās tiesas procesa izspēli. Par tradīciju kļuvis tas, ka tiesu izspēļu fināls notiek Satversmes tiesas sēžu zālē atbilstoši Satversmes tiesas procesa pamatprincipiem un tiek tiešraidē pārraidīts tiesas *YouTube* kanālā. Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki atbalstīja arī tiesībsarga organizētās tiesas procesa izspēles cilvēktiesību jautājumos.

Radošo industriju pārstāvji

Satversmes tiesa 2018. gadā aizsāka sadarbību ar Latvijas Nacionālo bibliotēku, veidojot jaunu tradīciju – dažādu nozaru profesionāļu un viedokļu līderu sarunas par Latviju, Latvijas tautu un Satversmē ietvertajām

vērtībām. Sarunu dalībnieki, iedvesmojoties no latviešu vēstures un kultūras mantojuma spilgtākajām epizodēm un nozīmīgākajiem darbiem, diskutē par dažādiem tematiem, kas skar Latvijas sabiedrību, Latvijas valsts esību un izaicinājumus.

Pērn novembrī Satversmes tiesa sadarbībā ar Latvijas Nacionālo bibliotēku turpināja šo tradīciju un jau vienpadsmito reizi organizēja starpdisciplināru diskusiju “Sarunas par Latviju”. Šajā reizē sarunas dalībnieki diskutēja par suverēna un valsts varas pārstāvju savstarpējo uzticēšanos – par tumsas sašķelšanu starp tautu un tās priekšstāvjiem. Sarunu vadīja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Sarunā piedalījās Latvijas Valsts prezidents (2007–2011) Valdis Zatlers, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedras profesore Sanita Osipova, žurnāliste Olga Dragiļeva un dramaturgs Matīss Gricmanis. Noslēgumā sarunas kopsavilkumu sniedza EST tiesnese Ineta Ziemele. Vienpadsmitās “Sarunas par Latviju” iedvesmoja Raimonda Tigula skaņdarbs “Lec, Saulīte!” ar Rasas Bugavičutes-Pēces vārdiem, kā arī Dziesmu un deju svētku vizija “Kopā Augšup”. Diskusijas centrālie jautājumi bija par to, kā mazināt “tumsu” jeb tautas neuzticēšanos valsts institūcijām un atsvešinātību no valsts pārvaldes, kā izskaust “mēs/viņi” domāšanu, kā saglabāt savstarpējo cieņu un nepazaudēt kopīgo mērķi ikdienības un aizņemtības “putekļos”. Vienpadsmito “Sarunu par Latviju” videoieraksts ikvienam pieejams Satversmes tiesas [mājaslapā](#) un [YouTube](#) kanālā.

Savukārt jau otro gadu pēc kārtas Satversmes tiesa iesaistās labdarības maratonā “Dod pieci!”, kura ietvaros tiek aktualizēta kāda sabiedrībā nozīmīga tēma un atbalstītas tās sabiedrības grupas, kurām atbalsts patiesi ir nepieciešams. Pērn sabiedrisko mediju labdarības maratons “Dod pieci!” aicināja palīdzēt un dot iespēju bērniem un jauniešiem ar uzvedības problēmām izrauties no nelabvēlīgas vides un veidot motivētu, drošu, garīgi un fiziski veselīgu nākotni. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš intervijā ar labdarības maratona “Dod pieci!” vadītāju Tomu Grēviņu uzsvēra ikviena cilvēka vērtību, nepieciešamību rūpēties citam par citu, kā arī sabiedrības saliedētības nozīmi, īpaši akcentējot to cilvēku ieguldījumu, kuri sniedz nepieciešamo atbalstu grūtībās nonākušiem bērniem un jauniešiem.

Konferences, diskusijas un citas aktualitātes

04.01.2023.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās starptautiskajā konferencē “Dītrihs Andrejs Lēbers – 100. Vācbaltietis un Latvijas pilsonis, starptautisko tiesību speciālists un laikabiedrs”.

[Tvīts](#).

12.01.2023.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa lasa lekciju Neapoles Universitātē.

[Tvīts](#).

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Latvijas Valsts prezidenti (1999–2007) Vairu Viķi-Freibergu raidierakstā "Tversme" (11.07.2023.).

26.01.2023.

Raidieraksta *Tversme* jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina sarunājas ar Lietuvas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju Danuti Jočieni.

Preses relīze. Tvīti. Epizodes ieraksts.

02.02.2023.

Satversmes tiesa paziņo Satversmei veltītā skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa rezultātus.

Preses relīze.

15.02.2023.

Satversmes tiesa sveic Satversmes pieņemšanas 101. gadadienā.

Tvīti: 1; 2; 3; 4.

15.02.2023.

Raidieraksta *Tversme* jaunajā epizodē Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs sarunājas ar Bosnijas un Hercegovinas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas vietnieci Helēnu Kelleri.

Preses relīze. Tvīti. Epizodes ieraksts.

16.02.2023.

Saeimā notiek Satversmes tiesas tiesneša Gunāra Kusiņa grāmatas "Latvijas parlamentārisma apskats" otrā papildinātā izdevuma svinīgais atvēršanas pasākums.

Tvīti.

27.02.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās diskusijā par jauno valsts aizsardzības koncepciju "Turpmākie četri gadi valsts aizsardzības nozarē".

Tvīti.

03.03.2023.

Satversmes tiesa apbalvo 2022. gada skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa uzvarētājus.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11. Foto. Video. Priekšsēdētāja runa.

07.03.2023.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas Juridiskās augstskolas intensīvās programmas Eiropas tiesībās un ekonomikā studenti.

Tvīti.

24.03.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Latvijas zvērinātu notāru kopsapulcē.

Tvīti. Foto.

29.03.2023.

Raidieraksta *Tversme* jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Satversmes tiesas organizētā skolēnu domrakstu konkursa uzvarētājam.

Preses relīze. Tvīti. Epizodes ieraksts.

05.04.2023.

Satversmes tiesā risinās "Ēnu diena 2023".

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3. Foto.

12.04.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš ar uzrunu piedalās projekta "Tieslietu akadēmija" atklāšanas pasākumā.

Tvīti: 1; 2.

14.04.2023.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 12. klases skolēni.

Tvīti.

21.04.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs piedalās konferencē

“Zvērināta tiesu izpildītāja institūtam 20: sasniegumi un izaicinājumi”.

Tvīti: 1; 2.

27.04.2023.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas Valsts 3. ģimnāzijas 12. klases skolēni.

Tvīts.

29.04.2023.

Satversmes tiesā notiek Tiesībsarga tiesas procesa izspēles cilvēktiesībās 2023 fināls.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3.

01.05.2023.

Satversmes tiesa sveic Satversmes sapulces sasaukšanas 103. gadadienā.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2.

04.05.2023.

Satversmes tiesa sveic Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas 33. gadadienā.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2.

11.05.2023.

Raidieraksta *Tversme* jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina sarunājas ar Nīderlandes Augstākās tiesas priekšsēdētāju Dineki de Grotu.

Preses relīze. Tvīts. Epizodes ieraksts.

12.05.2023.

Satversmes tiesa godina tieslietu sistēmas apbalvojumu saņēmējus.

Preses relīze. Tvīts.

13.05.2023.

Muzeju naktī Satversmes tiesa aicina ikvienu izzināt tās darbu Satversmē nostiprināto pamattiesību aizsardzībā.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3; 4; 5. Foto. Video: 1; 2.

19.05.2023.

Satversmes tiesas tiesneši piedalās Latvijas tiesnešu konferencē par tiesu instanču lomu un to mijiedarbību mūsdienu demokrātiskā tiesiskā valstī.

Tvīti: 1; 2.

05.06.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas simtgades pasākumā.

Tvīts. Priekšsēdētāja runa.

14.06.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš noliek ziedus Komunistiskā genocīda upuru piemiņas dienā.

Tvīts.

15.06.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš piedalās Saeimas kārtības ruļļa simtgades pasākumā.

Tvīts.

22.06.2023.

Satversmes tiesas tiesneši un Juridiskā departamenta vadītājs dialoga ietvaros tiek ar Vācijas tiesību zinātņu profesoru darba grupu.

Tvīts.

22.06.2023.

Satversmes tiesas raidieraksta *Tversme* jaunajā epizodē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sarunājas ar Somijas Augstākās Administratīvās tiesas priekšsēdētāju Kari Kusiniemi.

Preses relīze. Tvīts. Epizodes ieraksts.

30.06.2023.

Satversmes tiesas saime piedalās Vispārējos latviešu dziesmu un deju svētkos.

Tvīts. Video.

14.07.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš sveic Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes absolventus.

Tvīts.

24.07.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš atklāj Bīriņu konstitucionālās tiesībpolitikas semināra vasaras skolu.

Tvīts.

14.08.2023.

Satversmes tiesu apmeklē Rīgas Juridiskās augstskolas vasaras skolas dalībnieki.

Tvīts.

16.08.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un tiesnesis Gunārs Kusiņš piedalās Valsts kontroles konferencē “100 gadi KONTROLSPEKA”.

Tvīti: 1; 2.

21.08.2023.

Satversmes tiesa sveic konstitucionālā likuma “Par Latvijas Republikas valstisko statusu” pieņemšanas gadadienā.

Tvīts.

21.08.2023.

Satversmes tiesa sveic mecenātu un sabiedrisko darbinieku Vili Vitolu ar Valstiskuma balvas saņemšanu.

Tvīts.

25.08.2023.

Satversmes tiesas darbinieki lasa lekcijas sestajā Prof. K. Dišlera Publisko tiesību vasaras skolā.

Tvīts.

21.09.2023.

Satversmes tiesa un Augstākā tiesa organizē starptautisku konferenci “Tiesu varas loma ECT spriedumu izpildē”.

Preses relīzes: 1; 2; 3. Tvīti: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13. Facebook ieraksti: 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13.

Foto. Video: 1; 2; 3. Priekšsēdētāja runa.

27.09.2023.

Satversmes tiesa publicē *Tversmes* ierakstu ar Vairu Viķi-Freibergu.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2. Facebook ieraksts. Epizodes ieraksts.

28.09.2023.

Satversmes tiesu apmeklē Rīgas Juridiskās augstskolas starptautiskās programmas studenti.

Tvīts. Facebook ieraksts.

03.10.2023.

Satversmes tiesa izsludina skolēnu zīmējumu, video un domrakstu konkursu par ikviena cilvēka cieņu digitālajā vidē.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

06.10.2023.

Satversmes tiesas tiesnese Jautrīte Briede ar priekšlasījumu uzstājas EST un Latvijas Universitātes konferencē "Tiesības un valoda".

Tvīts. Facebook ieraksts.

06.10.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs piedalās Ārlietu ministrijas, Kultūras ministrijas, Tiesībsarga biroja un Eiropas Padomes konferencē "Spalva stiprāka par zobenu? Risinot mūsdienu izaicinājumus vārda brīvības un žurnālistu drošības jomā".

Tvīts. Facebook ieraksts.

13.10.2023.

Satversmes tiesu apmeklē studenti no Eiropas Tiesību studentu asociācijas.

Tvīts. Facebook ieraksts.

16.10.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš vada konferenci "Latviešu valoda – valstiskuma nostiprināšanas, izaugsmes un sadarbības valoda".

Tvīts. Facebook ieraksts.

23.10.2023.

Satversmes tiesas raidieraksta jaunā epizode ar ECT priekšsēdētāju Šifru O'Liriju.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts. Epizodes ieraksts.

30.10.2023.

Satversmes tiesā viesojas Biznesa augstskolas Turība studenti.

Tvīts. Facebook ieraksts.

07.11.2023.

Satversmes spēkā stāšanās dienā norisinās vienpadsmitās "Sarunas par Latviju".

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

11.11.2023.

Satversmes tiesa sveic Lāčplēša dienā.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

18.11.2023.

Satversmes tiesa sveic Latvijas Republikas proklamēšanas 105. gadadienā.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2. Facebook ieraksti: 1; 2.

27.11.2023.

Satversmes tiesas saime ar cieņu un mīlestību pavada mūžībā savu pirmo priekšsēdētāju Aivaru Endziņu.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts.

01.12.2023.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa uzstājas starptautiskā konferencē "Konstitucionālās tradīcijas un Eiropas mantojums" Krakovā.

Tvīts. Facebook ieraksts.

08.12.2023.

Satversmes tiesa ar vebināru atklāj trešo izdevumu Satversmes tiesas publikāciju sērijā par pamattiesībām.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts. Video.

08.12.2023.

Satversmes tiesā darbojas Konstitucionālo tiesību domnīca.

Tvīts. Facebook ieraksts.

08.12.2023.

Satversmes tiesa godina savu šogad mūžībā aizgājušo pirmo priekšsēdētāju Aivaru Endziņu.

Tvīts. Facebook ieraksts.

08.12.2023.

Par godu Satversmes tiesas 27. gadadienai pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi.

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts. Foto.

12.12.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs piedalās tiesībsarga organizētajā diskusijā par Eiropas Savienības Pamattiesību hartas kā pamattiesību aizsardzības instrumenta lomu Latvijā.

Tvīts. Facebook ieraksts.

16.12.2023.

Satversmes tiesā norisinās XXV Prof. K. Dišlera konstitucionālās tiesas procesa izspēles fināls.

Tvīts. Facebook ieraksts. Video.

19.12.2023.

Satversmes tiesas grāmatžurnāli pieejami tiesas mājaslapā.

Tvīts. Facebook ieraksts.

20.12.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš viesojas "Dod Pieci" studijā.

Tvīti: 1; 2. Facebook ieraksti: 1; 2.

29.12.2023.

Satversmes tiesas un Latvijas Nacionālās bibliotēkas vienpadsmitās "Sarunas par Latviju" "Kā sašķelt tumsu starp tautu un tās priekšstāvjiem?"

Preses relīze. Tvīts. Facebook ieraksts. Video.

3.2. DIALOGS AR VALSTS INSTITŪCIJĀM

Latvijas interesēs ir visu konstitucionālo orgānu mērķtiecīga iesaiste dialoga veidošanā. Valsts institūciju sadarbība ir viens no būtiskiem demokrātijas un tiesiskuma attīstības faktoriem, jo katrs valsts varas atzars kalpo vienam kopējam virsmērķim – tiesiskumam. Starpinstitucionālais dialogs ir nozīmīgs instruments pēctecīgas un vienotas tiesību izpratnes veidošanai un Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts stiprināšanai.

Satversmes tiesa katru gadu organizē tikšanos ar Latvijas konstitucionālo orgānu vadītājiem un citām valsts amatpersonām ar mērķi stiprināt tiesiskumu un veicināt sadarbību Latvijas iedzīvotāju pamattiesību aizsardzības nodrošināšanā, labas likumdošanas principa konkretizācijā, kā arī Satversmes tiesas procesa efektīvā norisē un Satversmes tiesas nolēmumu izpildē.

Februāra sākumā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar tieslietu ministri Inesi Lībiņu-Egneri. Tikšanās laikā tika pārrunāta Satversmes tiesas koncepcija par potenciālo e-lietas ieviešanu, kā arī plānotie Satversmes tiesas likuma grozījumi. Apspriežot ar Tieslietu akadēmijas izveidi saistītos jautājumus, puses bija vienprātis par nepieciešamību tiesību nozares profesionāļiem attīstīt

savas zināšanas un prasmes ilgtermiņā un īpaši uzsvēra to, ka šāda akadēmija kļūs par platformu tiesnešu un prokuroru kvalifikācijas celšanai.

Marta sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tikās ar Valsts prezidentu Egilu Levitu un tieslietu sistēmas institūciju vadītājiem, lai pārrunātu aktuālos tieslietu sistēmas attīstības jautājumus. Tikšanās laikā Valsts prezidents Egils Levits ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu, tieslietu ministri Inesi Lībiņu-Egneri, Augstākās tiesas priekšsēdētāju Aigaru Strupišu, Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāju Andreju Judinu un Saeimas Juridiskās komisijas Satversmes un tiesu politikas apakškomisijas priekšsēdētāju Inesi Kalniņu pārrunāja jautājumu par tiesu varas institucionālās neatkarības stiprināšanu, tostarp par Tieslietu ministrijas, Tieslietu padomes un Tiesu administrācijas funkciju sadalījumu.

Martā Satversmes tiesu apmeklēja ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs, Ārlietu ministrijas Juridiskās direkcijas vadītāja Kristīne Līce un ministra biroja darbinieki. Tikšanās laikā tika pārrunātas Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības aktualitātes, īpaši akcentējot darbību Pasaulē Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sastāvā, kur Satversmes tiesa pārstāv visu Eiropas

Satversmes tiesas tiesneši tikās ar ārlietu ministru Edgaru Rinkēviču (06.03.2023.).

konstitucionālo tiesu intereses. Satversmes tiesas tiesneši un ārlietu ministrs pārrunāja abu institūciju turpmāko sadarbību, tostarp Latvijas prezidentūras Eiropas Padomes Ministru komitejā ietvaros, un puda gandarījumu par aktīvo Satversmes tiesas un Ārlietu ministrijas savstarpējo dialogu, kas stiprina tiesiskas valsts pamatvērtības, sabiedrības uzticēšanos tiesību sistēmai un veicina izpratni par starptautiskās sadarbības nozīmi Latvijas interešu aizstāvībā. Latvijas valstij ir jāturpina aktīvi iesaistīties dažādu starptautisku, tostarp tiesu varas, institūciju darbā.

Marta izskaņā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Saeimas priekšsēdētāju Edvardu Smiltēnu. Tikšanās laikā tika pārrunāti Latvijas tiesiskās sistēmas attīstībai svarīgi jautājumi, tostarp jautājumi par pamattiesību aizsardzības garantēšanu ikvienam cilvēkam un Satversmes tiesas procesa efektīvu norisi. Puses apmainījās viedokļiem par Satversmes tiesas procesa efektivizāciju un pārrunāja iespējamo Satversmes tiesas likuma grozījumu virzību, tostarp attiecībā uz lietu izskatīšanu paātrinātā procesā retos izņēmuma gadījumos, piemēram, kad apstrīdētais regulējums var izraisīt neatgriezeniskas sekas.

Savukārt aprīlī Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Saeimas Juridiskās komisijas deputātiem. Dialoga ietvaros tika uzsvērtā pieejama un efektīva tiesas procesa nozīme ikviena cilvēka pamattiesību aizsardzībā, kā arī Satversmes tiesas un Saeimas struktūrvienību sadarbība kā viens no būtiskiem demokrātijas un tiesiskuma attīstības faktoriem. Puses arīdza apsvēra

procesuālos risinājumus iespējamo Satversmes tiesas likuma grozījumu virzībai nākotnē un nepieciešamību konkretizēt labas likumdošanas principu.

Konstitucionālo orgānu dialoga stiprināšanas nozīme Latvijas tiesiskās sistēmas attīstībai svarīgos jautājumos tika uzsvērtā, Satversmes tiesas tiesnešiem tiekoties ar Valsts prezidentu Egilu Levitu pērnā gada aprīlī. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš informēja Egilu Levitu par neseno dalību Pasaulē Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sēdē un tās darba kārtībā iekļauto Satversmes tiesas izstrādāto rezolūcijas projektu par to, kā pasaules konstitucionālo tiesu saime iesaistīsies tiesiska risinājuma meklēšanā miera un starptautisko tiesību virsvadības atjaunošanai, un arī par to, kā varētu izvērtēt personu atbildību par starptautisko tiesību pārkāpumiem. Satversmes tiesas priekšsēdētājs akcentēja, ka pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā pasaules konstitucionālo tiesu saimei jābūt vienotai un jāuzsver nepieciešamība atjaunot starptautisko tiesisko kārtību, kā arī jāvelta tam savi resursi un ekspertīze. Tikšanās laikā tika pārrunāta arī iespējamo Satversmes tiesas likuma grozījumu virzība tuvākajā nākotnē, rosinot diskusiju par dažādu tiesību jautājumu piekritību Satversmes tiesai un strīdu izšķiršanu konstitucionālā valsts varas orgāna vai tā daļas kompetences aizskāruma gadījumos, kā arī par lietu izskatīšanas kārtības efektivizāciju.

Jūnijā Satversmes tiesas tiesneši tikās ar Tieslietu ministrijas un Juridiskās palīdzības administrācijas pārstāvjiem, lai pārrunātu iespējamus uzlabojumus

tiesiskajā regulējumā attiecībā uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību Satversmes tiesas procesā.

Lai sekmētu valdības un Satversmes tiesas dialoga un sadarbības lomu valsts pārvaldes darba pilnveidošanā, Satversmes tiesas tiesneši jūnijā vidū tikās ar Ministru prezidentu Arturu Krišjāni Kariņu. Puses pārrunāja Latvijas tiesiskās sistēmas attīstībai būtiskas aktualitātes, tai skaitā nepieciešamību pēc Satversmes tiesas likuma grozījumiem, kas paātrinātu atsevišķu kategoriju lietu izskatīšanu, kā arī nepieciešamību sagatavot grozījumus valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības tiesiskajā regulējumā, lai vēl vairāk sekmētu Satversmes tiesas procesa pieejamību ikvienam Latvijas iedzīvotājam un nodrošinātu mazāk aizsargāto cilvēku pamattiesību aizstāvību.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš jūlijā tikās ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču, lai pārrunātu Satversmes tiesas spriedumu izpildi un Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības aktualitātes. Satversmes tiesas priekšsēdētājs vērsa uzmanību uz to, ka Satversmes tiesas spriedumu izpilde rada izaicinājumus gadījumos, kad likumdevējam tiek dots laiks, lai tas izvērtētu, kā vislabāk līdzsvarot dažādas tiesības un intereses, jo šajā gadījumā vislielākā nozīme piešķirama savlaicīgai un visaptverošai politiskajai diskusijai, meklējot optimālāko un Satversmei atbilstošāko risinājumu, kas ir likumdevēja kompetences jautājums. Satversmes tiesas priekšsēdētājs un Valsts prezidents bija vienisprātis, ka konstitucionālo institūciju ciešāka sadarbība var sekmēt Satversmes tiesas spriedumu efektīvāku izpildi un ka pašai Satversmes tiesai jāturpina skaidrot savos spriedumos izteiktās atziņas.

01.02.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar tieslietu ministri Inesi Lībiņu-Egneri.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3; 4. Foto.

01.03.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tiek ar Valsts prezidentu Egilu Levitu un tieslietu sistēmas institūciju vadītājiem.

Tvīts.

06.03.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar ārlietu ministru Edgaru Rinkēviču.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2; 3. Foto.

28.03.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Saeimas priekšsēdētāju Edvardu Smiltēnu.

Preses relīze. Tvīts. Foto.

18.04.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Saeimas Juridisko komisiju.

Tvīts. Foto.

19.04.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Valsts prezidentu Egilu Levitu.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2. Foto.

13.06.2023.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki tiek ar Juridiskās palīdzības administrāciju un Tieslietu ministrijas Tiesu sistēmas politikas departamentu.

Tvīts.

14.06.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Ministru prezidentu Arturu Krišjāni Kariņu.

Preses relīze. Tvīti: 1; 2. Foto.

28.06.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs piedalās Valsts prezidenta Egila Levita prezidentūras noslēguma sarunā.

Tvīts.

07.07.2023.

Satversmes tiesa izsaka pateicību Valsts prezidentam Egilam Levitam.

Tvīts.

08.07.2023.

Satversmes tiesa sveic Edgaru Rinkēviču ar stāšanos Valsts prezidenta amatā.

Tvīts.

26.07.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tiek ar Valsts prezidentu Edgaru Rinkēviču.

Preses relīze. Tvīts.

3.3. TIESU DIALOGS EIROPAS TIESISKAJĀ TELPĀ

Satversmes tiesas pieredība starptautiskajai kopienai un uzticība vienotas Eiropas idejai prasa rūpīgu pieeju starptautiskā dialoga attīstībai dažādos formātos, nodrošinot Satversmes tiesas tiesnešu pastāvīgu esību tiesiskās domas attīstības centrā. Eiropas tiesiskajā telpā Satversmes tiesa risina dialogu ar Latvijas tiesām, citu Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālajām tiesām, kā arī EST un ECT. Tiesu dialogs un sadarbība ir būtisks priekšnosacījums demokrātijas ilgtspējas un tiesiskuma stiprināšanai, kā arī pamattiesību un cilvēka cieņas aizsardzībai. Diskusijas ar tiesnešiem no dažādiem Eiropas Savienības reģioniem palīdz izprast kopīgās vērtības un veidot vienotu skatījumu uz tiesībām.

Tiesu dialogs Latvijā

Veicinot sadarbību ar vispārējās jurisdikcijas tiesām, Satversmes tiesa kopīgi ar Tiesu administrāciju uzrunāja Latvijas apgabaltiesas nolūkā organizēt dialoga pasākumu, lai pārrunātu tiesu varas aktualitātes un stiprinātu vienoto tiesisko sistēmu. Satversmes tiesas dialogs ar Latvijas apgabaltiesu tiesnešiem risinājās maija izskaņā. Tiesneši dalījās pieredzē un pārrunāja aktuālos problēmjaudījumus sakarā ar tiesas pieteikuma sagatavošanu iesniegšanai Satversmes tiesā, Satversmes tiesas atziņu piemērošanu civillietās un krimināllietās, kā arī citus tiesu sadarbības jautājumus. Ņemot vērā to, ka Satversmes tiesas spriedumos ietvertās atziņas piemēro un savas tiesības vērsties Satversmes tiesā izmanto visas Latvijas tiesas, Satversmes tiesa aicināja dialogam pievienoties arī rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētājus. Dialoga plenārsesijā savā pieredzē attiecībā uz tiesas pieteikuma sagatavošanu iesniegšanai Satversmes tiesā dalījās Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāja, Latgales apgabaltiesas priekšsēdētāja vietniece Valentīna Lohova, savukārt Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis sniedza priekšlasījumu par aktuālajiem problēmjaudījumiem tiesas pieteikuma sagatavošanā iesniegšanai Satversmes tiesā. Dialoga noslēgumā divās paralēlās sesijās par Satversmes tiesas atziņu piemērošanu civillietās un krimināllietās priekšlasījumus sniedza Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas priekšsēdētāja un Rīgas apgabaltiesas priekšsēdētāja vietniece Līga Blūmiņa, Satversmes tiesas tiesnesis Gunārs Kusiņš

un Zemgales apgabaltiesas priekšsēdētājs Juris Siliņš. Dialoga ietvaros Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzsvēra, ka tiesu sistēmas efektivitātes rezerves rodamas pareizā tiesu instanču lomas un sadarbības principa piemērošanas izpratnē.

Jūnijā risinājās Satversmes tiesas un Rīgas rajona tiesas tiesnešu dialogs, kura ietvaros tika īpaši uzsvērts pirmās instances tiesas sprieduma nozīmīgums, kā arī tiesu instanču sadarbības principa pareiza izpratne un piemērošana vienotas tiesiskās sistēmas stiprināšanai.

Savukārt decembra sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētājs uzrunāja Rīgas apgabaltiesas 105. gadadienai veltītās konferences "Tiesiskuma nodrošināšana tiesvedības procesu digitalizācijas apstākļos" dalībniekus, uzsverot ne tikai digitalizācijas izaicinājumus tiesiskuma nodrošināšanā, bet arī nepieciešamību konceptuāli modernizēt un efektīvizēt tiesu sistēmu, pārskatot tiesu instanču lomu un uzlabojot tiesāšanās kultūru.

Tiesu dialogs Eiropas un starptautiskajā līmenī

Februārī Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki tikās ar EST tiesnesi Inetu Ziemeli, Vispārējās tiesas tiesnesi Ingu Reini, Tiesas sekretāru Alfredo Kalotu Eskobaru (*Alfredo Calot Escobar*) un dažādu struktūrvienību vadītājiem. EST delegāciju uzrunāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, uzsverot, ka abu tiesu dialoga ietvaros tiek sperts vēl viens plats solis uz priekšu, jo sadarbība tagad tiek veidota vienlaikus gan tiesnešu, gan administrācijas līmenī. Tikšanās laikā tiesneši pārrunāja jautājumus, kas attiecas uz konstitucionālo tiesu kompetenci saistībā ar EST spriedumiem par nacionālo tiesību normu neatbilstību savienības tiesībām, kā arī Satversmes tiesas, EST un Vispārējās tiesas judikatūras aktualitātes. Tiesneši diskutēja par dažādiem tiesiskajiem aspektiem attiecībā uz valsts valodas kā valsts konstitucionālās identitātes elementa būtisko nozīmi, kā arī par to, vai vēl kādu brīdi var palikt spēkā nacionālo tiesību normas, kas neatbilst Eiropas Savienības tiesību normām.

Savukārt Satversmes tiesas priekšsēdētāja biroja, Juridiskā departamenta un Sabiedrisko attiecību un

protokola nodaļas pārstāvji tikās ar EST sekretāru, kā arī direkciju vadītājiem. Abu tiesu darbinieki dalījās pieredzē attiecībā uz procesuālās efektivitātes palielināšanas iespējām, darbu ar judikatūras atziņu meklēšanas rīkiem, informācijas plūsmas stiprināšanu starp abu tiesu preses dienestu pārstāvjiem, veidiem, kādos tiesas informē sabiedrību par aktuālajiem nolēmumiem, inovācijām komunikācijā un dažādu struktūrvienību iesaisti lietu iztiesāšanā.

Satversmes tiesas tiesneši un Administrācijas pārstāvji februārī Luksemburgā piedalījās arī vairākās darba sanāksmēs ar EST vadību, kā arī iepazinās ar specifiskiem Tiesas un Vispārējās tiesas darbības nodrošināšanas jautājumiem. Pirmajā darba sesijā Satversmes tiesas tiesneši un EST priekšsēdētājs Kūns Lēnartss (*Koen Lenaerts*), viņa vietnieks Larss Bejs Larsens (*Lars Bay Larsen*), pirmās palātas priekšsēdētājs Aleksandrs Arabadžijevs (*Alexander Arabadjiev*) un ģenerālvokāte Laila Medina diskutēja par Eiropas Savienības tiesību aktu piemērošanu konstitucionālajās tiesās. Darba sesijas ievadā Satversmes tiesas priekšsēdētājs pauda gandarījumu par arvien ciešāko sadarbību ar EST dažādos formātos un uzsvēra abu tiesu prioritāti – kļūt arvien atvērtākām pret sabiedrību, dialoga ietvaros tuvinot tiesiskumu ikvienam Eiropas cilvēkam. Diskusijas dalībnieki, pārrunājot aktuālos prejudiciālā nolēmuma tiesvedības izaicinājumus, citstarp uzsvēra arī dalībvalstu plašo rīcības brīvību, izvēloties pasākumus savas konstitucionālās identitātes aizsardzībai.

Vizītes darba kārtības turpinājumā notika apaļā galda sanāksme ar EST tiesnešiem. Tās ietvaros Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina sniedza priekšlasījumu par Eiropas Savienības tiesību aktu pārkumu un nacionālās identitātes aizsardzību. Iepazīstinot klātesošos ar nesen pieņemto spriedumu lietā par Augstskolu likuma normām, kas attiecas uz privāto augstskolu studiju programmām, viņa vērsa uzmanību

uz efektīva konstitucionālo tiesu un EST dialoga nozīmīgumu, ko īpaši apliecinājusi tiesu sadarbība prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā minētajā lietā.

Trešajā darba sanāksmē risinājās Satversmes tiesas tiesnešu diskusija ar Vispārējās tiesas priekšsēdētāja vietnieku Savvas Papisavu (*Savvas Papisavvas*) un Vispārējās tiesas tiesnešiem Ingu Reīni un Pēteri Zilgalvi. Tika pārrunāta kompetences pārdale starp Tiesu un Vispārējo tiesu, judikatūras aktualitātes enerģētikas, vides aizsardzības un valsts atbalsta jomā, kā arī ar digitalizāciju saistīti jautājumi. Pēc Satversmes tiesas deleģācijas lūguma tā tika iepazīstināta ar EST lietojumprogrammu *eCuria*, lai smeltos pieredzi attiecībā uz Satversmes tiesas pievienošanas vienotajai *e-lietas* arhitektūrai.

Savukārt marta sākumā Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Viļņā piedalījās Lietuvas Konstitucionālās tiesas svinīgajā tiesnešu rotācijas pasākumā, kā arī pārrunāja ar kolēģi abu tiesu judikatūras aktualitātes un turpmāko dialogu. Lietuvas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas Danutes Jočienes (*Danutė Jočienė*) pilnvaru pēdējā dienā Satversmes tiesas priekšsēdētājs sevišķi uzsvēra viņas ieguldījumu efektīva dialoga stiprināšanā ar Satversmes tiesu. Danute Jočiene 2023. gadā saņēma Satversmes tiesas Izcilības rakstu, kā arī bija tiesas gada atklāšanas svinīgās sēdes goda viesņa. Tieši pēc viņas ierosinājuma Satversmes tiesa tika apstiprināta Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sastāvā. Divpusējās tikšanās laikā tika arī pārrunātas Latvijas un Lietuvas konstitucionālo tiesu judikatūras būtiskākās atziņas 2022. gadā, kā arī ieskicētas konstitucionālo tiesību attīstības tendences un tiesvedības aktualitātes, ko abas valstis varētu sagaidīt 2023. gadā. Tiesneši atskatījās uz pēdējiem starptautiskās sadarbības pasākumiem un vienojās gan par turpmāko dialogu divpusējā formātā, gan arī par maija izskaņā paredzēto visu triju Baltijas valstu tiesu, kuras ikdienā skata konstitucionālo tiesību

Satversmes tiesu apmeklē Eiropas Savienības Tiesas deleģācija (09.02.2023.).

jautājumus, tikšanās Tartu. Pieredzes apmaiņas plānos ietilpst ne tikai tiesnešu, bet arī darbinieku savstarpējā sadarbība, kuras ietvaros apmācības vizītes tiek rīkotas katru gadu.

Martā Satversmes tiesu oficiālā vizītē apmeklēja Nīderlandes Karalistes Augstākās tiesas delegācija. Tiesneši dalījās pieredzē par abu tiesu kompetences un procesa specifiku, kā arī pārrunāja aktuālo judikatūru. Satversmes tiesu divpusējās tikšanās ietvaros pārstāvēja tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Anita Rodiņa un Jautriete Briede, kā arī Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs, viņa vietniece Baiba Bakmane un tiesas padomnieks Aleksandrs Potaičuks. Nīderlandes Augstākās tiesas delegācijas sastāvā bija tiesas priekšsēdētāja Dineke de Groot (*Dineke de Groot*) un tiesneši Arjo van Eisdens (*Arjo van Eijsden*), Matias Borgerss (*Matthias Borgers*) un Annemarija ter Heide (*Annemarie ter Heide*). Puses bija vienprātis par to, ka diskusijas ar tiesnešiem no dažādiem Eiropas Savienības reģioniem palīdz izprast kopīgās vērtības un veidot vienotu skatījumu uz tiesībām.

Satversmes tiesas un Nīderlandes Augstākās tiesas priekšsēdētāji arīdzan ievadīja diskusiju par abu tiesu kompetenci un procedūru, ko tās ievēro, vērtējot tiesību aktu atbilstību konstitūcijai un sevišķi salīdzinot prejudiciālā nolēmuma mehānismu Nīderlandes tiesu sistēmā ar Latvijas tiesu tiesībām iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Tāpat tika pārrunāts Nīderlandes Konstitūcijā ietvertais aizliegums tiesām izvērtēt parlamenta pieņemto tiesību aktu atbilstību valsts pamatlikumam. Turpinājumā puses pārrunāja tiesvedības īpatnības, izskatot nodokļu jautājumus. Tiesnesis Arjo van Eisdens vērsa uzmanību uz Nīderlandē izveidoto tā dēvēto kolektīvo iebildumu procedūru, kas paredzēta, lai izskatītu liela apjoma pieteikumus sabiedrībai svarīgos nodokļu tiesību jautājumos. Tāpat tiesneši diskutēja par vides aizsardzības aspektiem tiesvedībā un Satversmē ietvertu ilgtspējas principu. Annemarija ter Heide norādīja uz to, ka no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 2. un 8. panta izriet valsts pienākums veikt klimata pārmaiņu ierobežošanas pasākumus, ņemot vērā šādu pārmaiņu seku smagumu un iestāšanās risku. Savukārt Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa izvērsa dažādus juridiskus apsvērumus attiecībā uz to, ka tiesības dzīvot labvēlīgā vidē ir attiecināmas arī uz juridiskajām personām, īpaši nevalstiskajām organizācijām.

Tikšanās noslēgumā pēc ievadziņojumiem, ko sniedza Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis un Nīderlandes Augstākās tiesas tiesnesis Matias Borgerss, tiesneši dalījās pieredzē par aktualitātēm abu tiesu judikatūrā.

Savukārt aprīlī Satversmes tiesu oficiālā vizītē apmeklēja Somijas Augstākās Administratīvās tiesas delegācija. Tiesneši diskutēja par tiesu aktuālo judikatūru un abu valstu konstitucionālās kontroles

modeļiem. Satversmes tiesu pārstāvēja tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina, tiesneši Gunārs Kusiņš, Jānis Neimanis, Artūrs Kučs, Anita Rodiņa un Jautriete Briede, priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins, kā arī Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs un viņa vietniece Baiba Bakmane. Somijas Augstākās Administratīvās tiesas delegācijas sastāvā bija tiesas priekšsēdētājs Kari Kusiniemi (*Kari Kuusiniemi*), kā arī tiesneši Petri Helanders (*Petri Helander*) un Monika Gullansa (*Monica Gullans*).

Tikšanās ievadā abu tiesu priekšsēdētāji uzsvēra dialoga nozīmi Eiropas tiesiskajā telpā. Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš akcentēja, ka pašreizējie ģeopolitiskie apstākļi prasa būt vienotiem, bet vienveidīgāku un efektīvāku pamattiesību aizsardzību iespējams nodrošināt, tikai pastāvīgi turpinot domu apmaiņu ar kolēģiem no citām Rietumu tiesību loka valstīm. Tikšanās laikā puses sniedza ziņojumus par saviem konstitucionālās kontroles modeļiem. Savukārt tiesnesis Petri Helanders detalizēti aprakstīja Somijas sistēmu, kurā nepastāv atsevišķa konstitucionālā tiesa, bet konstitucionālās kontroles modelis ir balstīts uz abstraktu parlamenta Konstitucionālo tiesību komisijas veikto likumprojektu pirmreizējo izvērtējumu un tiesu veikto pēckontroli. Tikšanās noslēgumā tiesneši dalījās pieredzē par aktualitātēm abu tiesu judikatūrā, ievadziņojumus sniedza Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis un Somijas Augstākās Administratīvās tiesas tiesnesis Petri Helanders.

Divpusējās tikšanās noslēgumā Satversmes tiesas un Somijas Augstākās Administratīvās tiesas delegācijas vienojās turpināt līdzšinējo jēgpilno abu tiesu dialogu un aktīvo sadarbību tiesiskuma aizsardzības jautājumos.

Baltijas valstu konstitucionālo tiesu dialogs un sadarbība ir būtisks priekšnosacījums demokrātijas ilgtspējas un tiesiskuma stiprināšanai, kā arī pamattiesību un cilvēka cieņas aizsardzībai. Cieša sadarbība ar Lietuvas Konstitucionālo tiesu un Igaunijas Augstāko tiesu ir būtiska daļa no Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības, kuras mērķis ir uzturēt aktuālu diskusiju par konstitucionālo tiesību jautājumiem nacionālā un Eiropas līmenī, kā arī stiprināt Baltijas valstu tiesu dialogu. Pērn Baltijas valstu konstitucionālo tiesu dialogs risinājās 23.–25. maijā trīspusējās sadarbības sanāksmē, kurā piedalījās Satversmes tiesas, Lietuvas Konstitucionālās tiesas un Igaunijas Augstākās tiesas tiesneši. Satversmes tiesu pārstāvēja tās priekšsēdētājs Aldis Laviņš, viņa vietniece Irēna Kucina, tiesneses Anita Rodiņa un Jautriete Briede, kā arī priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins.

Baltijas valstu tiesu sadarbības ietvaros bija sarīkota tikšanās Tartu par godu Igaunijas Augstākās tiesas 30. atkārtotās izveides gadadienai. Darba sesijās Satversmes tiesas tiesneši sniedza priekšlasījumus par Eiropas Savienības tiesību piemērošanu, konstitucionālajām garantijām tiesnešiem pēc atbrīvošanas no amata, kā arī par aktuālo judikatūru.

Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas divpusējā tikšanās (22.09.2023.).

Tikšanās ietvaros tika diskutēts par Baltijas valstu konstitucionālo tiesu sadarbības nozīmi kopīgo vērtību un demokrātijas aizsardzībā, par panākto agresorvalsts Krievijas Konstitucionālās tiesas izslēgšanu no starptautiskās konstitucionālo tiesu saimes, kā arī par gūto atbalstu reģiona interešu pārstāvībai Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sastāvā, kur Satversmes tiesa turpina Lietuvas kolēģu aizsākto kursu uz starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanu. Sanāksmes darba sesijās tiesneši sniedza priekšlasījumus par aktuāliem konstitucionālo tiesību jautājumiem.

Septembrī starptautiskās konferences “Tiesu varas loma ECT spriedumu izpildē” ietvaros Satversmes tiesa īstenoja dialogu ar Ukrainas Konstitucionālo tiesu un Moldovas konstitucionālo tiesu. Satversmes tiesas un Ukrainas Konstitucionālās tiesas tiesneši pārrunāja pamattiesību aizsardzību Eiropas tiesiskajā telpā, ECT atziņu piemērošanu abu tiesu darbā, kā arī apmainījās pieredzē attiecībā uz moderno tehnoloģiju izmantošanu konstitucionālo tiesu procesos. Satversmes tiesas tiesneši ar Moldovas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju pārrunāja abu tiesu judikatūras aktualitātes, kā arī Satversmes tiesas atbalstu Moldovas integrācijai Eiropas tiesiskajā telpā.

Oktobrī Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Strasbūrā piedalījās ECT seminārā par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu, kas paredz dalībvalstu tiesām iespēju lūgt ECT konsultatīvo viedokli. Latvijā 16. protokols līdz šim nav ratificēts, tādēļ ir būtiski aktualizēt diskusiju attiecībā uz ideju par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokola ratifikāciju.

Savukārt decembrī tika organizēta Satversmes tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas 17. ilggadējā konference. Satversmes tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas kopīgās konferences ir ilggadēja tradīcija, kas tiek kopta jau kopš 2000. gada. Šajās konferencēs tiesneši pārrunā aktuālos konstitucionālo tiesību jautājumus un tiesu judikatūru, kā arī apmainās ar pieredzi un viedokļiem par tiesību attīstību. Šoreiz konferencē tiesneši diskutēja par ģeopolitiskā konteksta ietekmi uz konstitucionālo strīdu risināšanu, kā arī pārrunāja abu tiesu judikatūras aktualitātes. Latvijas un Lietuvas konstitucionālo tiesu ilggadējai divpusējās sadarbības tradīcijai ir būtiska nozīme tiesiskuma stiprināšanā. Abu mūsu nelielo valstu konstitucionālo tiesu starptautiskā sadarbība un saskaņotā pozīcija lielā mērā palīdzēja panākt to, lai Krievijas Federācijas Konstitucionālā tiesa, kura kļuvusi par agresīva autokrātiska režīma atbalsta instrumentu, vairs nebūtu pasaules un Eiropas konstitucionālās justīcijas organizāciju sastāvā. Dialoga ietvaros puses uzsvēra arī kopīgos izaicinājumus demokrātijas aizsardzībā, jo ģeopolitiskie apstākļi ir mainījušies uz nenoteiktu laiku un līdz ar to konstitucionālo tiesu darba kārtībā ir ne tikai pamattiesību un tiesiskuma nodrošināšana, bet arī pienākums sargāt valsts demokrātisko iekārtu.

Pērn Eiropas Tiesnešu apmācības tīkla apmaiņas programmas ietvaros Satversmes tiesā viesojās tiesneši un prokurori no vairākām Eiropas Savienības valstīm. Pieredzes apmaiņas vizītēs sniegta informācija par konstitucionālās kontroles modeli Latvijā, Satversmes tiesas funkcijām, kompetenci un darba organizācijas metodēm. Dalībnieki pārrunāja arī Satversmes tiesas procesa norisi un Satversmes tiesas judikatūras aktualitātes. Tiesnešu un prokuroru pieredzes apmaiņas vizīti Rīgā organizēja Latvijas Tiesnešu mācību

centrs, īstenojot Eiropas Tiesnešu tālākizglītības tīkla (*European Judicial Training Network*) projektu. Šā projekta mērķis ir veicināt starpvalstu sadarbību un sekmēt tiesnešu un prokuroru savstarpējas juridiskās prakses atzišanu, tādējādi stiprinot Eiropas tiesiskās telpas vienotību.

Būtiska nozīme tiesu dialoga stiprināšanā un juridiskās domas attīstībā ir pieredzes apmaiņas vizītēm, kurās piedalās ne tikai Satversmes tiesas tiesneši, bet arī Satversmes tiesas Juridiskā departamenta padomnieki. Pārskata periodā Juridiskais departaments piedalījās vairākās pieredzes apmaiņas vizītēs. Juridiskajam departamentam apmeklējot Lietuvas Konstitucionālo tiesu, abu tiesu darbinieki pārrunāja aktualitātes tiesu judikatūrā, kā arī tiesu darba atšķirības. Juridiskais departaments viesojās arī Zviedrijas Augstākajā tiesā, lai iepazītos ar tās un Likumdošanas padomes darbu un funkcijām. Vizītē diskutēts par darba metodēm, tiesību aktu projektu konstitucionalitātes izvērtējuma metodoloģiju un varas dalīšanas jautājumiem. Savukārt oktobrī Satversmes tiesas Juridiskais departaments pieredzes apmaiņas vizītē apmeklēja ECT. Ar ECT pārstāvjiem, kā arī tiesnesi Mārtiņu Mitu un citiem Latvijas ekspertiem pārrunāti abu tiesu darba organizācijas jautājumi un tiesvedības efektivitātes uzlabošanas iespējas.

27.01.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš apmeklēja ikgadējo ECT svinīgo tiesas gada atklāšanas pasākumu Strasbūrā.

Tvīts.

09.02.2023.

Satversmes tiesu apmeklēja EST delegācija.

Preses relīze. Tvīti: [1](#); [2](#); [3](#). **Foto.** **Video.**

10.02.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Eiropas Komisijas tieslietu komisāru Didjē Reindersu.

Preses relīze. Tvīti: [1](#); [2](#). **Foto.**

13.–14.02.2023.

Satversmes tiesas delegācija divpusējās vizītes ietvaros apmeklēja EST.

Preses relīze. Tvīti: [1](#); [2](#); [3](#); [4](#); [5](#); [6](#); [7](#).

23.–24.02.2023.

Satversmes tiesas Juridiskā departamenta darbinieki apmeklēja Lietuvas Konstitucionālo tiesu.

Tvīti: [1](#); [2](#).

02.03.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Eiropas Padomes Vispārējās konvencijas par nacionālo minoritāšu aizsardzību Konsultatīvās komitejas pārstāvjiem.

Tvīts.

16.03.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Lietuvas Konstitucionālās tiesas svinīgajā tiesnešu rotācijas pasākumā.

Preses relīze. Tvīti: [1](#); [2](#); [3](#); [4](#).

17.03.2023.

Divpusējā dialoga ietvaros tiek Satversmes tiesas un Nīderlandes Augstākās tiesas tiesneši.

Preses relīze. Tvīti: [1](#); [2](#); [3](#); [4](#); [5](#); [6](#); [7](#). **Foto.**

27.03.2023.

Satversmes tiesas Juridiskais departaments viesojas Zviedrijas Augstākajā tiesā.

Tvīts.

03.04.2023.

Satversmes tiesu apmeklē Eiropas Savienības Vispārējās tiesas tiesnesis Pēteris Zilgalvis.

[Tvīts.](#)

20.04.2023.

Satversmes tiesas tiesneši un darbinieki tiek ar ECT tiesnesi Mārtiņu Mitu.

[Tvīts.](#)

28.04.2023.

Divpusējā dialoga ietvaros tiek Satversmes tiesas un Somijas Augstākās Administratīvās tiesas tiesneši.

[Preses relīze.](#) [Tvīti: 1; 2.](#) [Foto.](#)

23.–25.05.2023.

Satversmes tiesas, Lietuvas Konstitucionālās tiesas un Igaunijas Augstākās tiesas trīspusējā sadarbības sanāksme.

[Preses relīze.](#) [Tvīti: 1; 2.](#) [Foto.](#)

31.05.2023.

Satversmes tiesa dialoga ietvaros tiek ar Latvijas apgabaltiesu tiesnešiem.

[Preses relīze.](#) [Tvīti: 1; 2.](#)

12.06.2023.

Satversmes tiesā viesojas Rīgas rajona tiesas tiesneši.

[Tvīts.](#)

27.06.2023.

Satversmes tiesā notiek Latvijas Tiesnešu mācību centra un prokuratūras organizētā Eiropas Savienības tiesnešu un prokuroru mācību vizīte.

[Tvīts.](#)

30.06.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Eiropas Notāru padomes ģenerālās asamblejas sēdē.

[Tvīts.](#) [Priekšsēdētāja runa.](#)

31.08.–01.09.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins piedalās starptautiskajā konferencē "ESavienoti daudzveidībā II: tiesiskums un konstitucionālā daudzveidība".

[Preses relīze.](#) [Tvīts.](#)

22.09.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Ukrainas Konstitucionālo tiesu.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#) [Foto.](#)

22.09.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Moldovas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#) [Foto.](#)

06.10.2023.

Satversmes tiesu apmeklē juristi no Somijas Augstākās tiesas un Augstākās Administratīvās tiesas.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

13.10.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Strasbūrā piedalās ECT seminārā par Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 16. protokolu.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

20.10.2023.

Satversmes tiesas Juridiskais departaments pieredzes apmaiņas vizītē apmeklē ECT.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

09.11.2023.

Satversmes tiesu apmeklē Eiropas Tiesnešu mācību tīkla starptautiskās programmas dalībnieku grupa.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

17.11.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis piedalās Polijas Konstitucionālā tribunāla rīkotajā starptautiskajā konferencē "Cilvēktiesības: Eiropas perspektīva".

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

28.11.2023.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa piedalās EST tiesnešu ikgadējā forumā Luksemburgā.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

05.12.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Rīgas apgabaltiesas konferencē "Tiesiskuma nodrošināšana tiesvedības procesu digitalizācijas apstākļos".

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

11.12.2023.

Rīgā norisinās Satversmes tiesas un Lietuvas Konstitucionālās tiesas 17. ikgadējā divpusējā konference.

[Preses relīze.](#) [Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#) [Foto.](#)

11.12.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs piedalās Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūras padomes sēdē.

[Tvīts.](#) [Facebook ieraksts.](#)

3.4. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Viens no Satversmes tiesas stratēģiskajiem mērķiem ir nodrošināt Satversmes tiesas starptautisko atpazīstamību un augstu reputāciju. Tādēļ Satversmes tiesa gadu gaitā ir rūpīgi un pēctecīgi izkopusi starptautiskās sadarbības tradīcijas, kas aptver pieredzes un viedokļu apmaiņu, kā arī dalību stratēģiski nozīmīgos forumos. Turklāt pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos īpaši nozīmīga ir pārnacionāla dialoga uzturēšana, lai nodrošinātu demokrātijas, tiesiskuma un drošības saglabāšanu.

Satversmes tiesa ir vairāku starptautisku institūciju dalībiece. Tā līdzdarbojas Eiropas Komisijā par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija), Eiropas Konstitucionālo tiesu konferencē, Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferencē, kā arī Eiropas Tiesību institūta ietvaros. Satversmes tiesa veido aktīvu sadarbību arī sniedzot atbalstu Moldovas, Ukrainas un Kosovas tiesību sistēmas integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā un citstarp daloties ar savu pieredzi dialogā ar EST un ECT.

Janvārī Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesas Administrācijas vadītāja Marika Laizāne-Jurkāne un Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs tikās ar Latvijas vēstnieku Moldovā Uldi Mikutu. Tikšanās laikā tika pārrunāta abu valstu konstitucionālo tiesu sadarbība un pieredzes apmaiņa tiesiskuma stiprināšanā. Abas puses īpaši izcēla rezultātus, ko devis Satversmes tiesas un Ārlietu ministrijas īstenotais projekts Moldovas Konstitucionālās tiesas kapacitātes stiprināšanai. Projektu ietvaros Satversmes tiesas darbinieki vadīja vebinārus par konstitucionālo tiesu lomu demokrātiskā tiesiskā valstī, tiesas darba organizāciju, Satversmes tiesas judikatūru un citiem aktuāliem konstitucionālo tiesību jautājumiem.

Februāra sākumā Satversmes tiesā viesojās Eiropas Komisijas tieslietu komisārs Didjē Reinderss (*Didier Reynders*). Satversmes tiesas tiesneši ar komisāru un viņa kabineta locekļiem pārrunāja Eiropas Komisijas ikgadējā tiesiskuma ziņojuma sagatavošanas procesu, īpaša starptautiska tribunāla izveidi Krievijas agresijas Ukrainā iztiesāšanai un citus Eiropas tiesiskajā telpā aktuālus jautājumus. Eiropas Komisijas tieslietu

komisārs ikgadējā tiesiskuma ziņojuma sagatavošanas sakarā akcentēja nepieciešamību turpināt diskusijas par visu līmeņu tiesu, tostarp Satversmes tiesas, ECT un EST, nolēmumu izpildes mehānismu pilnveidošanu, kā arī uzteica tiesu varas neatkarības standartu Latvijas Republikā. Puses apsprieda dažādus aspektus saistībā ar politiskā spiediena uz tiesu varu nepieļaujamību, no vienas puses, un parlamentāro debašu nepieciešamību tiesnešu apstiprināšanā, no otras puses. Satversmes tiesas priekšsēdētājs informēja tieslietu komisāru par tiesas veiktajiem priekšdarbiem, lai Satversmes tiesa pievienotos elietas projektam, tādējādi sekmējot Satversmes tiesas pieejamību ikvienai personai. Didjē Reinderss šajā ziņā īpašu vērību pievērsa vienai no Eiropas Komisijas prioritātēm – vajadzībai pēc valsts iestāžu, tostarp tiesu, darbības iespējami plašas digitalizācijas.

Tikšanās dienaskārtības būtisks jautājums bija nepieciešamība izveidot īpašu starptautisku tribunālu Krievijas agresijas Ukrainā iztiesāšanai. Puses pārrunāja konstitucionālo tiesu lomu šāda tribunāla izveides nepieciešamības aktualizēšanā starptautiskajā tiesiskajā telpā un iespējamību, ka atsevišķi ar tribunāla dibināšanu vai darbību saistīti jautājumi varētu nonākt arī Satversmes tiesas izskatīšanā. Minētā tribunāla izveidošanas sakarā būtiska nozīme var būt arī Satversmes tiesas darbam, pārstāvot citu Eiropas konstitucionālo tiesu viedokļus Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja sēdē martā. Satversmes tiesa un Eiropas Komisijas tieslietu komisārs pauda gandarījumu par aktīvo Satversmes tiesas un Eiropas Savienības tieslietu institūciju dialogu, kas stiprina demokrātiju, tiesiskumu un uzticēšanos tiesībām.

Februārī sadarbībā ar Tieslietu ministriju darbam Starptautiskajā Krimināltiesā Hāgā tika izvirzīts Satversmes tiesas darbinieks, lai Prokurora birojā kā jurists piedalītos darbā, kas nepieciešams Ukrainā pastrādāto kara noziegumu pierādīšanai. Lēmums par nacionālā eksperta izvirzīšanu pieņemts pēc Starptautiskās Krimināltiesas prokurora aicinājuma Romas Starptautiskās Krimināltiesas statūtu dalībvalstīm nosūtīt savus nacionālos ekspertus, lai pēc

iespējas ātrāk tiktu izmeklēti Ukrainā pastrādātie kara noziegumi.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins 10. un 11. martā piedalījās Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja 20. sēdē, kurā Satversmes tiesa pārstāvēja Eiropas konstitucionālo tiesu intereses, meklējot risinājumus starptautiskās tiesiskās kārtības atjaunošanai. Biroja sēdē Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš uzsvēra, ka pašlaik vērojami tiesību virsvadības apdraudējumi var ievest pasauli haosā, tāpēc pašreizējā ģeopolitiskajā situācijā pasaules konstitucionālo tiesu saime nevar palikt statista lomā – tai ir jāuzsver nepieciešamība atjaunot mieru un starptautisko tiesisko kārtību.

Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja 20. sēdes dalībnieki vienojās turpināt darbu ar Satversmes tiesas sagatavoto rezolūcijas projektu par to, kā pasaules konstitucionālo tiesu saime iesaistīsies tiesiska risinājuma meklēšanā tam, lai atjaunotu mieru un starptautisko tiesisko kārtību, izveidojot efektīvu mehānismu, kas varētu tikt izmantots, izvērtējot konkrētu personu atbildību par starptautisko tiesību pārkāpumiem, agresijas noziegumu, kara noziegumiem un noziegumiem pret cilvēci. Pasaules Konstitucionālās justīcijas konference apvieno vairāk nekā 100 konstitucionālās tiesas, padomes un augstākās tiesas no Eiropas, Amerikas, Āfrikas, Āzijas, Austrālijas un Okeānijas. Tās darba kārtības virsmērķis ir taisnīguma nodrošināšana, izskatot konstitucionālās kontroles, demokrātijas attīstības

un pamattiesību aizsardzības problēmjautājumus dažādās pasaules valstīs. Pasaules konference ir visaugstākā līmeņa platforma konstitucionālās justīcijas jomā. Kopš 2022. gada 6. oktobra Satversmes tiesa ir Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences izpildinstitūcijas – Biroja – sastāvā.

Jūnija sākumā Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis starptautiskajā konstitucionālo tiesību konferencē Tallinā sniedza priekšlasījumu par tiešās demokrātijas un konstitucionālās sūdzības institūta regulējumu Latvijā.

Jūnijā Satversmes tiesas delegācija divpusējās vizītes ietvaros apmeklēja Moldovas Konstitucionālo tiesu, sniedzot atbalstu tās integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā, daloties ar aktuālākajām judikatūras atziņām un koordinējot abu tiesu darbību Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Birojā. Satversmes tiesu pārstāvēja tās priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesnesis Artūrs Kučs, tiesnese Jaurīte Briede un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins. Puses pārrunāja abu tiesu sadarbību personu pamattiesību aizsardzībā, visas Eiropas konstitucionālo tiesu pārstāvību Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Birojā, kā arī Satversmes tiesas un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas īstenoto projektu Moldovas Konstitucionālās tiesas kapacitātes stiprināšanai.

Tikšanās laikā Satversmes tiesas priekšsēdētājs pievērsa uzmanību izaicinājumiem, kas Moldovas Konstitucionālo tiesu gaida pēc valsts iestāšanās

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) 134. plenārsēdē (10.–11.03.2023.).

Eiropas Savienībā, sniedza ieskatu tiesvedības aktualitātēs un ieskicēja tos tiesību problēmjautājumus, kurus Satversmes tiesa plāno skatīt tuvākajā nākotnē. Satversmes tiesas tiesnesis Artūrs Kučs sniedza ziņojumu par to, kā konstitucionālās tiesas darbojas Eiropas Savienības tiesību piemērošanas jomā, un uzsvēra būtiskākās Satversmes tiesas judikatūras atziņas šajā jautājumā. Savukārt tiesnese Jautrite Briede sniedza priekšlasījumu par nozīmīgākajām Satversmes tiesā pēdējā gada laikā izskatītajām lietām. Vizītes noslēgumā Satversmes tiesas delegācija apmeklēja Latvijas vēstniecību Moldovā, lai ar vēstnieku Uldi Mikutu pārrunātu Satversmes tiesas un Moldovas Konstitucionālās tiesas divpusējās sadarbības aktualitātes, kā arī turpmākās Latvijas valsts institūciju iespējas sniegt atbalstu Moldovas tiesiskās sistēmas pilnvērtīgai integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā.

Jūnija beigās Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalījās Rīgā notikušajā Eiropas Notāru padomes ģenerālās asamblejas sēdē, uzsverot notāru un tiesu kopīgos pienākumus pret sabiedrību, kā arī to, ka šāda līmeņa foruma sarīkošanu Rīgā apliecina augsto novērtējumu, ko Latvijas notariāts nopelnījis ar savu autoritāti un esību Eiropas tiesiskās domas centrā.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs akcentēja to, ka šobrīd tiesiskums ilgtermiņā var tikt nodrošināts nevis izolēti, bet tikai globālā perspektīvā. Notāri kopīgi risina problēmas visas Eiropas mērogā, piemēram, uzraugot, lai nenotiktu tādi darījumi, kurus aizliedz Eiropas Savienības sankcijas. Tiesām un notāriem ir kopīgi pienākumi un atbildība pret sabiedrību. Viens no šiem pienākumiem ir tuvināt tiesiskumu ikvienam cilvēkam. Notariāts ir nozīmīgs tiesu sadarbības partneris, kas būtiski atslōgo tiesu darbu.

Tomēr Satversmes tiesas priekšsēdētājs norādīja arī uz to, ka Latvijā joprojām trūkst visu pilnai notariālajai autentificēšanai nepieciešamo soļu. Kamēr nav stingras normatīvi regulētas preventīvās tiesībaizsardzības sistēmas, diemžēl var būt pieļaujams tas, ka sākotnējā īpašnieka tiesības uz nekustamo īpašumu prevalē pār labticīgā ieguvēja tiesībām. Latvijas iedzīvotāju tiesību aizsardzības standarts ir ceļams, lai nākotnē nodrošinātu pilnu notariālu procesu un modernu preventīvu tiesībaizsardzības sistēmu labticīgā ieguvēja aizsardzībai.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins pērn septembra sākumā Hāgā, Nīderlandē, piedalījās EST, Beļģijas Konstitucionālās tiesas, Luksemburgas Konstitucionālās tiesas, Nīderlandes Augstākās tiesas un Eiropas Komisijas organizētajā starptautiskajā konferencē "ESavienoti daudzveidībā II: tiesiskums un konstitucionālā daudzveidība". Aldis Laviņš konferencē otrajā diskusiju panelī "Eiropas Savienības tiesību pārākums un Eiropas Savienības pilsoņu vienlīdzība likuma priekšā" sniedza ziņojumu par Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālo identitāšu un

Eiropas Savienības tiesību līdzsvarošanas nozīmi. Satversmes tiesas priekšsēdētājs savā priekšlasījumā rosināja konferences dalībniekus apmainīties domām par konstitucionālās identitātes jēdzienu un tā attīstību konstitucionālo tiesu un EST judikatūrā un uzsvēra, ka konstitucionālās identitātes koncepta atzīšana nekādā gadījumā nenozīmē atteikšanos no Eiropas kopējām vērtībām. Gluži pretēji, konstitucionālās identitātes atpazīšana ir praktisks instruments, kas izmantojams, lai aizsargātu, piemēram, uzņēmējdarbības un pārvietošanās brīvību, noteiktos gadījumos to sabalansējot ar nacionālo tiesisko regulējumu.

Konferencē "ESavienoti daudzveidībā II: tiesiskums un konstitucionālā daudzveidība" piedalījās Eiropas Savienības dalībvalstu konstitucionālo un augstāko tiesu, EST, ECT un Eiropas Komisijas pārstāvji. Konferences dalībnieki sniedza priekšlasījumus par tiesu lomu Eiropas Savienības pamatvērtību, tiesiskuma un cilvēktiesību aizsardzībā. Pirms konferences Satversmes tiesas delegācija apmeklēja Latvijas vēstniecību Nīderlandē, lai ar vēstnieci Aigu Liepiņu pārrunātu Satversmes tiesas starptautiskās sadarbības jautājumus, kā arī tiesību aktualitātes Latvijā un pasaulē.

Septembrī Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa piedalījās Eiropas Tiesību institūta ikgadējā konferencē Vīnē, kur citstarp risinājās diskusijas par Baltijas valstu tiesību ekspertu grupas izveidi, jo šāda grupa varētu būt nozīmīga platforma jaunu sadarbības projektu īstenošanā tiesību kvalitātes uzlabošanai.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins oktobra izskaņā Prištinā piedalījās Kosovas Republikas Konstitucionālās tiesas konferencē "Konstitucionālo tiesu loma demokrātijas, cilvēktiesību un tiesiskuma aizsardzībā un stiprināšanā". Aldis Laviņš referēja par konstitucionālo tiesu lomu Eiropas Savienības un starptautisko tiesību līdzsvarošanā ar valsts konstitucionālo identitāti un uzsvēra, ka valstu konstitucionālās identitātes un kopējās Eiropas vērtības ir savstarpēji papildinoši elementi, kas nevis noved pie šķelšanās, bet ļauj panākt līdzsvaru, piemērojot nacionālās tiesības, Eiropas Savienības tiesības un starptautiskās tiesības demokrātijas un tiesiskuma aizsardzībai.

Konference tika rīkota Kosovas Republikas Konstitucionālās tiesas dibināšanas 14. gadadienas svinību ietvaros un pulcēja tiesnešus un tiesību ekspertus no pasaules konstitucionālajām un augstākajām tiesām, ECT, Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas Komisija) un dažādām pasaules augstskolām. Satversmes tiesa sniedz atbalstu Kosovas tiesību sistēmas integrācijai vienotas Eiropas tiesiskajā telpā, citstarp daloties ar savu pieredzi dialogā ar EST un ECT.

Novembrī Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un viņa vietiece Irēna Kucina piedalījās Eiropas

Savienības konstitucionālo tiesu konferencē Briselē, kur tika diskutēts par tiesiskuma aizsardzību un dalībvalstu konstitucionālo tiesu daudzpusējās sadarbības attīstību. Eiropas Savienības konstitucionālo tiesu konference ir nozīmīga platforma konstitucionālo tiesu un Eiropas Komisijas aktīvās sadarbības sekmēšanai.

Pārskata periodā kā arvien bijusi aktīva arī Satversmes tiesas mijiedarbība ar Eiropas Komisiju par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) – Eiropas Padomes padomdevēju institūciju konstitucionālo tiesību jautājumos.

Decembrī Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalījās Venēcijas komisijas 137. plenārsēdē, kurā tika apstiprināti viedokļi konstitucionālo tiesību problēmjautājumos, kas skar komisijas dalībvalstis. Venēcijas komisijas plenārsēdē Satversmes tiesas priekšsēdētājs tika ievēlēts par Demokrātisko institūciju apakškomisijas priekšsēdētāja vietnieku. Par darba prioritāti Aldis Laviņš akcentēja demokrātijas un tiesiskuma ilgtspēju kā Eiropas vienotības un drošības priekšnoteikumu.

Tradicionāli Latvijas pārstāvji Venēcijas komisijā ir esošie vai bijušie Satversmes tiesas tiesneši. Venēcijas komisijas izveidotā tikla ietvaros Satversmes tiesa regulāri komunicē ar citu Venēcijas komisijas dalībvalstu konstitucionālajām tiesām.

24.01.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tiek ar Latvijas vēstnieku Moldovā Uldi Mikutu.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#).

10.–11.03.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins piedalās Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) 134. plenārsēdē un Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja 20. sēdē.

[Preses relīze](#). [Tvīti](#): 1; 2; 3; 4.

25.04.2023.

Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājs Kristaps Tamužs piedalās Venēcijas komisijas Konstitucionālo tiesību apvienotās padomes konferencē.

[Tvīts](#).

04.–05.05.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja vietniece Irēna Kucina piedalās Eiropas konstitucionālo tiesu priekšsēdētāju kongresā Berlīnē.

[Tvīti](#): 1; 2.

17.05.2023.

Satversmes tiesas tiesneši tiek ar Ukrainas parlamenta (Augstākās Radas) pārstāvjiem.

[Tvīts](#).

02.06.2023.

Satversmes tiesas tiesnesis Jānis Neimanis piedalās starptautiskā konstitucionālo tiesību konferencē Tallinā.

[Tvīts](#).

15.–17.06.2023.

Satversmes tiesas delegācija apmeklē Moldovas Republikas Konstitucionālo tiesu un tiek ar Latvijas vēstnieku Moldovā Uldi Mikutu.

[Preses relīze](#). [Tvīti](#): 1; 2.

31.09.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš tiek ar Latvijas Republikas vēstnieci Nīderlandes Karalistē Aigu Liepiņu.

[Tvīts](#).

08.09.2023.

Satversmes tiesas tiesnese Anita Rodiņa piedalās Eiropas Tiesību institūta ikgadējā konferencē Vīnē.

[Tvīts](#).

06.–07.10.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Eiropas Komisijas par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) 136. plenārsēdē.

[Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

22.–25.10.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš un priekšsēdētāja padomnieks Andrejs Stupins Prištinā piedalās Kosovas Republikas Konstitucionālās tiesas konferencē.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#). [Foto](#).

15.–16.12.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš piedalās Venēcijas komisijas 137. plenārsēdē.

[Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

16.12.2023.

Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš Venēcijas komisijas 137. plenārsēdē ievēlēts par Demokrātisko institūciju apakškomisijas priekšsēdētāja vietnieku.

[Preses relīze](#). [Tvīts](#). [Facebook ieraksts](#).

3.5. APBALVOJUMI

Maijā Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā pasniegti Tieslietu sistēmas augstākie apbalvojumi – Goda zīmes tieslietu sistēmas augsti kvalificētiem speciālistiem, ekspertiem un darbiniekiem, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, kuri ar savu darbu un pašai ziedību snieguši būtisku ieguldījumu Latvijas tieslietu sistēmas attīstībā, demokrātijas un tiesiskuma stiprināšanā.

I pakāpes Goda zīme par izcilu mūža ieguldījumu tieslietu sistēmā tika piešķirta:

- bijušajai Satversmes tiesas priekšsēdētājai Sanitai Osipovai.

III pakāpes Goda zīme par priekšzīmīgu, godīgu un radošu darbu pienākumu izpildi tieslietu jomā tika piešķirta:

- Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītājam Kristapam Tamužam;
- Satversmes tiesas Juridiskā departamenta vadītāja vietniecei Elinai Podzorovai;
- Satversmes tiesas Administrācijas vadītājai Marikai Laizānei-Jurkānei;
- Satversmes tiesas Sabiedrisko attiecību un protokola nodaļas vadītājai Dītai Plepai.

Pērn decembrī svinīgajā ceremonijā par godu Satversmes tiesas 27. gadadienai tika pasniegti Satversmes tiesas apbalvojumi, lai izceltu īpašus

nopelnus, kas sekmējuši Latvijas kā demokrātiskas tiesiskas valsts attīstību un ilgtspēju.

Goda diploms par ieguldījumu Latvijas kā demokrātiskas, tiesiskas, sociāli atbildīgas un ilgtspējīgas valsts stiprināšanā piešķirts bijušajai Satversmes tiesas priekšsēdētājai Sanitai Osipovai.

Goda raksts par ieguldījumu tiesiskuma, demokrātijas un pamattiesību stiprināšanā piešķirts:

- Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Valststiesību zinātņu katedras docentam Edvinam Danovskim;
- žurnāla “Jurista Vārds” galvenajai redaktorei Dinai Gailītei;
- Finanšu ministrijas Budžeta politikas attīstības departamenta direktoram Kārlim Ketneram;
- Tiesu namu aģentūras juridiskajai redaktorei Signei Terihovai.

Atzinības raksts par ilggadēju un pašai ziedīgu darbu Satversmes tiesā, novērtējot godprātīgu amata pienākumu izpildi, piešķirts:

- Satversmes tiesas padomniecei Baibai Bakmanei;
- Satversmes tiesas Kancelejas vadītājai Guntai Barkānei;
- Satversmes tiesas padomniekam Gatim Bārdiņam.

Satversmes tiesas apbalvojumu pasniegšana (08.12.2023.).

3.6. SATVERSMES TIESAS DARBA GADA ATKLĀŠANA

Februāra sākumā piekto reizi notika **Satversmes tiesas svinīgā sēde**, ar kuru simboliski tika atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Svinīgo sēdi ar ziņojumu par konstitucionālo tiesību attīstību 2022. gadā atklāja Satversmes tiesas priekšsēdētājs Aldis Laviņš. Pēc ziņojuma uzrunu teica svinīgās sēdes goda viesņa – Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāja Danute Jočiene (*Danutė Jočienė*).

Pēc svinīgās sēdes notika **preses konference**, kurā tika prezentēts pārskats par Satversmes tiesas darbu 2022. gadā. Satversmes tiesas svinīgā sēde un tai sekojošā preses konference tika translēta tiešraidē.

Ar Satversmes tiesas svinīgo sēdi simboliski tiks noslēgts aizgājušais un atklāts jaunais Satversmes tiesas darba gads. Satversmes tiesas svinīgā sēdes uzdevums ir veidot sabiedrības un trīs valsts varas atzarus pārstāvošo konstitucionālo orgānu dialogu, kas vērsts uz demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību stiprināšanu.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2022. gadā Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2023. gada 3. februārī

Ekselences!

Dāmas un kungi!

Godātie klātesošie!

Satversmes tiesas jaunais darba gads jau piekto reizi tiek atklāts ar svinīgo tiesas sēdi, kurā Satversmes tiesa ziņo ikvienam Latvijas cilvēkam par iepriekšējā gadā paveikto un šajā gadā paveicamo. Tiesas darba gada atklāšanas sēde ir būtiska, jo demokrātiskā tiesiskā valstī šāds ikgadējs un plaši pieejams ziņojums par konstitucionālās tiesas padarīto darbu veido tiešu saikni ar suverēnu – Latvijas tautu – un līdz ar to arī stiprina tiesas darbības leģitimitāti. Tieši Latvijas tauta caur demokrātiski ievēlētu parlamentu sev ir izveidojusi Satversmes tiesu, lai nodrošinātu konstitucionālās iekārtas un ikvienas personas pamattiesību aizsardzību.

Zīmīgi, ka šodien pirmo reizi svinīgā sēde notiek, Latvijas valstij sperot pirmos soļus mūsu pamatlikuma – Satversmes – otrajā gadsimtā.

Ziņojot par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2022. gadā, uzsvēršu – pērn paveikts ievērojams darba apjoms: esam intensīvi strādājuši ar izskatāmajām lietām, cildinājuši Satversmi tās simtgadē, stiprinājuši tiesas dialogu ar sabiedrību, Latvijas un starptautiskajām institūcijām, kā arī nodrošinājuši tiesas darba nepārtrauktību energoresursu taupības apstākļos un pastāvīgi snieguši atbalstu Ukrainas Konstitucionālās tiesas kolēģiem laikā, kad Ukrainas tauta cīnās par brīvību.

Par pagājušajā gadā paveikto gan tiesvedības blokā, gan arī tiesas administratīvajā vadībā, starpinstitucionālajā un starptautiskajā sadarbībā vēlos no visas sirds pateikties Satversmes tiesas tiesnešiem, viņu palīgiem, Juridiskajam departamentam, tiesas administrācijai, struktūrvienībām, visiem saviem padomdevējiem un ikvienam tiesas darbiniekam! Paldies Jums!

Satversmes tiesai ir noteikti pienākumi un atbildība pret sabiedrību. Viens to tiem ir dialoga ietvaros tuvināt tiesiskumu ikvienam cilvēkam. Turpinājumā pievērsīšos jautājumam: kā Satversmes tiesa šo pienākumu izpilda? Sākšu ar tiesas darba kvantitatīvajiem rezultātiem tiesvedībās 2022. gadā un vērtīgākajām atziņām, kurām ir īpaša nozīme taisnīguma nodrošināšanā.

Īsumā par statistikas datiem: 2022. gadā Satversmes tiesā ierosinātas 44 lietas. Līdzīgi kā iepriekšējos gados visvairāk lietu ierosināts pēc privātpersonu konstitucionālajām sūdzībām – 33 lietas. Pēc tiesu pieteikumiem ierosinātas trīs lietas – visas pēc administratīvo tiesu pieteikumiem. Piecas lietas ierosinātas pēc pašvaldību domju pieteikumiem un trīs lietas – pēc ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātu pieteikumiem.

Interesanta tendence, ka liela daļa no tiesā iesniegtajiem pieteikumiem un ierosinātajām lietām saistītas ar dažādiem kriminālprocesa jautājumiem. Kriminālprocesa likuma normas apstrīdētas katrā

ceturtajā no tiesai iesniegtajiem pieteikumiem, par kuriem ierosinātas lietas. Šīs lietas pamatā aptver procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Saistībā ar šīm lietām jāatzīmē, ka Satversmes tiesa pavisam nesēn pieņēma divus lēmumus par jautājumu uzdošanu EST prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai attiecībā uz pieeju lietas materiāliem un tiesas nolēmuma pārsūdzību.

Spriedumos pagājušajā gadā izvērtēta 42 tiesību normu atbilstība Satversmei. Par Satversmei atbilstošām tika atzītas 16 tiesību normas, bet par Satversmei neatbilstošām – 26 tiesību normas. Visbiežāk apstrīdētās normas tikušas atzītas par neatbilstošām Satversmes 105. pantam, kas garantē tiesības uz īpašumu, un Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kas noteic tiesības uz taisnīgu tiesu.

Runājot par tiesas darba saturiskajiem aspektiem, Satversmes tiesa savā judikatūrā 2022. gadā ir nonākusi līdz vairākām vērtīgām atziņām, kuras stiprina tiesiskumu un ir vērā ņemamas tiesību jaunrades procesā. Dažas no tām vēlos īpaši izcelt:

1. Nodokļu jomā Satversmes tiesa uzsvēra to, ka taisnīga nodokļu politika mudina nodokļu maksātājus vairāk sliekties labprātīgi maksāt nodokļus. Tiesa atzina, ka likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” ir veidots, balstoties uz nodokļu maksātāja spēju samaksāt nodokli, savukārt apstrīdētās normas pieļauj tādu situāciju, ka nodoklis ir maksājams arī tad, ja ienākums reāli nav gūts. Tas ir pretrunā taisnīguma un tiesiskās vienlīdzības principiem.

2. Latvijas vides ilgtspējai būtiska bija Satversmes tiesā izskatītā lieta par elektroenerģijas obligātā iepirkuma ietvaros biogāzes elektrostacijām noteiktajām prasībām enerģijas ražošanas lietderībai un lietderīgai siltumenerģijas izmantošanai. Tiesa atzina, ka pašreizējās paaudzes un nākamo paaudžu iespējas dzīvot labvēlīgā vidē ir atkarīgas no valstu gatavības īstenot ilgtspējīgu attīstību, aizsargājot Zemes klimata sistēmu, novēršot vai neitralizējot klimata pārmaiņu cēloņus un mazinot to kaitīgo ietekmi. Energoefektivitāte, kas ietver arī siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu, ir viens no klimata mērķu sasniegšanas instrumentiem.

3. Iepriekšējā gadā Latvijas sabiedrība lēnām atguvās no Covid-19 pandēmijas izraisītajām grūtībām. Lietas par ierobežojumiem saistībā ar infekcijas izplatību pērn tika izskatītas visās mūsu valsts tiesu iestādēs – tostarp Satversmes tiesā. Tā dēvētajā “tirdzniecības centru Covid-19 lietā” tiesa ir konkretizējusi piesardzības principu, paskaidrojot, ka gadījumā, kad pastāv nenoteiktība un ir nepieciešama tūlītēja rīcība, valsts institūcijām nav jāgaida līdz brīdim, kad reāls kaitējums jau ir faktiski nodarīts. Normatīvo aktu izdevējs pamatotu šaubu gadījumā drīkst no vairākām iespējamām regulējuma alternatīvām izvēlēties to, kas ar augstāku varbūtības pakāpi nodrošinās personu vai sabiedrības tiesību un interešu aizsardzību. Minētais gan nenozīmē, ka normatīvo aktu izdevējs būtu

atbrīvots no pienākuma noskaidrot un izvērtēt šīs alternatīvas.

4. Savukārt tā dēvētajā “attālināto mācību lietā” Satversmes tiesa nepieļāva šauru un formālu skatījumu uz līdz šim nepieredzētajiem pandēmijas apstākļiem: tas vien, ka valstī nav izsludināta ārkārtējā situācija, vēl nenozīmē, ka personu veselības un labklājības apdraudējumu novēršanai nebūtu nepieciešama steidzama valsts rīcība. No vienas puses, valstij jā rūpējas par to, lai tā izpildītu savu pienākumu aizsargāt cilvēku veselību. No otras puses, valstij no tiesībām uz izglītību izriet pienākumi, kuriem jābūt izpildītiem arī infekcijas izplatīšanās apstākļos. Visos gadījumos pamattiesību standarta ievērošanu nodrošina samērīguma izvērtēšana atbilstoši krīzes nopietnībai. Šādos apstākļos valsts rīcībā, nosakot pamattiesību ierobežojumus, vēl būtiskāku nozīmi ir ieguvuši lietpratēju atzinumi un viņu ekspertīze.

5. Satversmes tiesa savā judikatūrā īpaši uzsvērusi valsts valodas kā valsts konstitucionālās identitātes elementa būtisko nozīmi. Arī EST, sniedzot atbildi uz Satversmes tiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem lietā par Augstskolu likuma normām, kas attiecas uz privāto augstskolu studiju programmām, uzsvēra to, ka nav prettiesisks tāds Eiropas Savienības dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurš augstskolām principā uzliek pienākumu studiju programmas īstenot tikai un vienīgi šīs dalībvalsts oficiālajā valodā, ja vien šo tiesisko regulējumu attaisno ar šīs dalībvalsts nacionālās identitātes aizsardzību saistīti apsvērumi, proti, tas ir nepieciešams leģitīmā mērķa aizsardzībai un ir samērīgs ar to.

Tas nozīmē, ka valsts valodas aizsardzības nodrošināšanas labad ir pieļaujami ierobežojumi, taču jebkurā gadījumā nacionālajām tiesām ir jāvērtē to samērīgums ar leģitīmo mērķi.

6. Lietā, kurā tika vērtētas tiesību normas, kas regulē noziedzīgi iegūtas mantas konfiskāciju, Satversmes tiesa uzsvēra, ka noziedzīgi iegūtas mantas konfiscēšana tiek īstenota ar mērķi garantēt principa, ka noziedzīgs nodarījums nenes augļus, ievērošanu.

Arī 2022. gadā ierosinātās lietas dod pamatu apsvērumiem par to, kādas konstitucionālo tiesību attīstības tendences un judikatūras aktualitātes mūs varētu sagaidīt šogad. Vēlos pavēstīt Latvijas sabiedrībai, ka Satversmes tiesā tiks skatīti jautājumi par:

- valsts garantēto minimālo ienākumu sliekšņu apmēru un to pārskatīšanas periodu;
- izglītības iegūšanu tikai valsts valodā privātajās izglītības iestādēs;
- Saeimas deputāta pienākumu vakcinēties pret Covid-19 infekciju;
- izmaiņām ostu pārvaldes modelī;
- pašvaldības pienākumu par saviem līdzekļiem demontēt padomju režīmu slavinošus objektus;
- pirmsskolas izglītības iestādēs strādājošo pedagogu atalgojuma apmēru;

- zemes lietošanas tiesībām un šādu tiesību izmantošanas maksu;
- normām, kas samazina galvenās cirtes caurmēru, ļaujot atsevišķas koku sugas nocirst ātrāk;
- pašvaldības saistošajos noteikumos paredzēto azartspēļu rikošanas aizliegumu;
- pašvaldības saistošajiem noteikumiem attiecībā uz Rīgas teritorijas izmantošanu un apbūvi, kā arī daudzas citas lietas.

Godātie klātesošie!

Viens no Satversmes tiesas uzdevumiem ir identificēt un izprast tās problēmas, kas rūp Latvijas cilvēkiem, un savas kompetences ietvaros ar tiesību palīdzību tās risināt, vienlaikus arī vērst uz tām likumdevēja un izpildvaras uzmanību, lai ikviens cilvēks var aizsargāt savas tiesības un dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi. Arī šogad būs jaunu izaicinājumu priekšā, vērtējot valsts garantēto minimālo ienākumu sliekšņu apmēru un to pārskatīšanas periodu. Pēdējos Satversmes tiesas nolēmumos attiecībā uz garantēto minimālo ienākumu 2020. gadā tika uzsvērts valsts pienākums periodiski pārskatīt sociālās palīdzības apmēru. Pašlaik ir jāreķinās ar to, ka kopš šiem nolēmumiem pasaule ir būtiski mainījusies, cilvēku vajadzības kļuvušas atkarīgas no līdz šim nepieredzētiem faktoriem, energoresursu, pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu sadārdzinājuma, kas īpaši skāris sociāli mazāk aizsargātos. Latvijas valsts nedrīkst veidot sociāli atstumtas grupas, kuras neizjūt valsts atbalstu un tādējādi tām nerodas piederības sajūta šai valstij vai pat vēl ļaunāk – tā izzūd.

Pastāv dažādas sociālās grupas, līdz kurām informācija par savu tiesību aizsardzības iespējām un mehānismiem nonāk īpašā veidā – caur pašvaldību sociālajiem dienestiem un nevalstiskajām organizācijām sociāli mazāk aizsargātu cilvēku atbalstam. Cilvēkiem katrā Latvijas novadā, tostarp ar vietvaru starpniecību, ir jāapzinās, piemēram, tas, ka Satversmes tiesas procesā ir nodrošināta valsts apmaksāta juridiskā palīdzība tiem, kuriem tas visvairāk nepieciešams. Līdz šim valsts apmaksātās juridiskās palīdzības ietvaros sociāli mazāk aizsargātās personas savas tiesības vērsties Satversmes tiesā ir izmantojušas tik reti, ka rodas pamats uzdot jautājumu, vai izveidotais rīks mazākaizsargātu personu pamattiesību aizsardzībai darbojas pietiekami efektīvi.

Līdzīgi kā Satversmes tiesa atzinusi tā dēvētajā attālināto mācību lietā, arī jautājumā par informācijas pieejamību savu tiesību aizsardzībai valstij ir pienākums apsvērt riskus, kas saistīti ar interneta resursu, tehniskā aprikojuma un piemērotas vides pieejamību, jo to nepietiekama nodrošinājuma gadījumā rodas diskriminācijas draudi dažādu valsts iedzīvotāju starpā. Rezultāts var veidoties tāds, ka tiesa nonāk vēl tālāk no iedzīvotāja, kas nebūtu pieļaujams. Minētos jautājumus šā gada griezumā aktualizēsīm, tiekoties dialogā ar pārējiem valsts konstitucionālajiem orgāniem.

Cienījamie Latvijas cilvēki!

Pašreizējo ģeopolitisko izaicinājumu apstākļos jo īpašu nozīmi ir ieguvusi demokrātijas aizsardzības nepieciešamība. Nupat man bija iespēja piedalīties ECT oficiālajā tiesas gada atklāšanas sēdē. Diskusijās Eiropas Padomes dalībvalstu kolēģi pauda nopietnas bažas par pastāvošajiem draudiem demokrātijai Eiropā.

Demokrātijas jēdziena izpratni mūsdienās vairs neveido vienīgi vairākuma varas aspekts. Demokrātijas neatņemama sastāvdaļa ir arīdzan pamattiesību aizsardzība, tiesiskuma princips un neatkarīga tiesu vara. Demokrātija nav iespējama valstī, kura nav tiesiska, tāpēc tiesiskas valsts sargāšana ir kļuvusi teju par galveno uzdevumu 2022. gadā un par tādu paliks vēl neprognozējamu laika posmu. Demokrātiskai tiesiskai valstij ir pienākums ar visiem juridiskajiem līdzekļiem nodrošināt savu pastāvēšanu un novērst tās iznīcināšanas draudus. Tas ir grūts uzdevums, jo apdraudējumus demokrātijai drīkst novērst tikai demokrātiskā un tiesiskā veidā, turpretim vērtēšanai demokrātiju bieži tiek īstenota tieši ar demokrātiskas tiesiskas valsts sniegtajiem līdzekļiem.

Ģeopolitisku satricinājumu apstākļos primāri uzmanība ir pievērsta neatliekamām un konkrētajā brīdī būtiski izšķirošām lietām. Tas var radīt labvēlīgu vidi tam, ka ar pirmšķietami “nevainīgiem”, nelieliem normatīvo aktu grozījumiem, ar kuriem tiek mazināta politiskā konkurence, ar kuriem tiek ierobežota vārda un preses brīvība, tiek negatīvi ietekmēti demokrātiskas tiesiskas valsts pamati. Tikpat būtiski ir tie gadījumi, kad tiek mazināta tiesu varas neatkarība. Šajā brīdī tikai atgādināšu, ka bez profesionālas un neatkarīgas tiesu varas praktiski nav iespējama demokrātijas ilgtspējīga funkcionēšana. Tāpēc ar lielu uzmanību ir jāvērtē ikviena iniciatīva, kas vērstā uz tiesu varas neatkarības mazināšanu, piemēram, iniciatīva par tieslietu padomes vai tai līdzīgu institūciju locekļu iecelšanas kārtību, tiesnešu pilnvaru termiņu saīsināšanu, tiesnešu saukšanu pie disciplinārās atbildības u. tml. Tādā veidā, sabiedrībai pat nemanot, var tikt iesākts demokrātijas dekonstrukcijas process. Neapturot to pašā sākumā, vēlāk jau var izrādīties par vēlu.

Vienlaikus – domājot par tiesu varas neatkarību, mēs nedrīkstam virzīties uz tādu tiesu varas atzara statusu, kurš ir noslēgts un koncentrē varu tādā veidā, ka suverēnam vairs nebūtu iespējas piedalīties jautājumu izlemšanā attiecībā uz tiesu darbības uzlabošanu. Arī šādas izpausmes var radīt kaitējumu demokrātijai.

Mums jābūt gandarītiem, ka Latvijā politiskajā vidē minētie apdraudējumi demokrātijai, ja neskaita pirmsvēlēšanu debašu karstumā izteikto domu par Satversmes tiesas likvidāciju, nav ieguvuši aktualitāti. Mēs katrs varam dot savu vērtējumu tam, kas ir tie iemesli, kāpēc Latvijā tiesu varas neatkarības un secīgi demokrātijas mazināšanas centieni nav notikuši. Vai varam izdarīt secinājumu, ka politiskā kultūra un izpratne par varas dalīšanas principa īstenošanu Latvijā

klūst arvien viedāka? No sirids to novēlu mūsu Latvijai. Bet manis iepriekš minētās dažu Eiropas valstu pārstāvju aktualizētās bažas liecina, ka mēdz būt arī citādi. Tāpēc akcentēju starptautiskā dialoga vērtību, jo tā ietvaros konstitucionālās tiesas tiesneši nepastarpināti apmainās ar informāciju citstarp par dažādiem riskiem demokrātiskas tiesiskas valsts funkcionēšanā. Ir jāapzinās, ka arī pie mums situācija var gan uzlaboties, gan dažādu faktoru ietekmē arī pasliktināties, tāpēc nepieciešams regulāri apsvērt iespējamus demokrātijas apdraudējuma riskus un saglabāt modrību gan neatkarīgas tiesas garantiju nodrošināšanā, gan pamattiesību un brīvību aizsardzībā.

Satversmes tiesa arī 2022. gadā uzsvērusi dialoga nozīmi un sadarbības kultūras veicināšanu ar visiem dialoga potenciālajiem dalībniekiem. Satversmes tiesas svinīgās gada atklāšanas sēdes formāts kopsakarā ar ikgadējām daudzpusējām diskusijām nostiprina Latvijas konstitucionālo orgānu dialogu, kuram ir būtiska nozīme tiesiskuma stiprināšanā Latvijā.

Dialogs ir nepieciešams arī starptautiskajā līmenī, lai Latvijas tiesiskā doma pastāvīgi atrastos Eiropas un visas pasaules tiesiskās domapmaiņas centrā. Mūsu institūcija pēdējos gados īpašu vērību pievērsusi starptautiskajai sadarbībai, tāpēc līdzās ārvalstu diplomātiskā korpusa pārstāvjiem un Latvijas vēstniekiem ārvalstīs mūsu darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē piedalās arī mūsu tuvākie starptautiskās sadarbības partneri – Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas pārstāvji un tiesas priekšsēdētāja Danute Jočienes kundze.

Vēlos vērst uzmanību, ka Satversmes tiesa ikdienā aizvien aktīvāk strādā pie savas starptautiskās atpazīstamības un reputācijas. Tiesa gadu gaitā ir rūpīgi un pēctecīgi izkopusi starptautiskās sadarbības tradīcijas, esot pārliecībā, ka tās sniedz būtisku pienesumu tiesiskuma attīstībai Latvijā un pasaulē. 2022. gadā ir notikuši nozīmīgi pavērsieni Satversmes tiesas starptautiskajā sadarbībā. Proti, oktobrī notikušajā Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences V kongresā Satversmes tiesa tika apstiprināta pasaules konstitucionālo tiesu izveidotas starptautiskās organizācijas izpildinstitūcijā. Turpmākos gadus līdz nākamajam kongresam Latvijas Konstitucionālā tiesa pārstāvēs visu Eiropas konstitucionālo tiesu intereses pasaules līmenī. Šāds Satversmes tiesai dotais pilnvarojums apliecina uzticēšanos tām vērtībām, kuras tiesa aizstāv savā darbībā.

Starptautisks dialogs bija īpaši būtisks gadā, kurā Krievija sāka pilna mēroga karu Ukrainas teritorijā. Būšu pavisam tiešs – manis pieminētajā kongresā, kas bija veltīts taisnīgumam un mieram, daudzu valstu konstitucionālās tiesas joprojām izturējās pasīvi attiecībā uz Krievijas Federācijas Konstitucionālās tiesas atrašanos pasaules konstitucionālās justīcijas saimē par spīti tās apstiprinātajai okupēto Ukrainas teritoriju aneksijai. Tādējādi vērojām kārtējos mēģinājumus veidot kompromisus ar demokrātijas aizsardzību. Tomēr vienlaikus redzējām, ka Krievijas

iebrukums neatkarīgā valstī izmainīja daudzu Eiropas valstu kolēģu attieksmi – proti, mēs vairs nedrīkstam būt iecietīgi pret demokrātijas apdraudējumiem. Pretēji citu kontinentu tiesu pārstāvju teiktajam šis vairs nav politisks jautājums, kurā tiesu institūcijas pat nedrīkst iesaistīties. Tā ir cīņā par brīvību, par demokrātisku valsts iekārtu. Krievijas Federācijas Konstitucionālā tiesa, apstiprinot ar ieročiem iekarotās Ukrainas teritoriju pievienošanu Krievijas Federācijai, ir pārvērtusies par politisku institūciju autokrātiska režīma ambīciju leģitimēšanai. Šāda tiesa vairs nav tiesa Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences statūtu izpratnē.

Vēl 2022. gada februārī kādam varbūt varēja šķist neierasti, ka pie nacionālas valsts tiesu varas institūcijas ir izkārts citas valsts karogs un Baltijas valstu tiesas, kuras ikdienā izskata konstitucionālo tiesību jautājumus, pieprasa Krievijas un Baltkrievijas tiesu izslēgšanu no pasaules konstitucionālo tiesu saimes. Tomēr jau oktobrī kopā ar Baltijas un vairāku citu Eiropas valstu kolēģiem pārliecinoši panācām to, ka Krievijas Federācijas Konstitucionālā tiesa izstājās no Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences, savukārt Ukrainas karogs ir pie mūsu tiesas nama joprojām kopš pirmās kara dienas.

Aplūkojot iepriekš ziņojumā uzsvērtos demokrātijas aizsardzības izaicinājumus starptautiskās situācijas gaismā, uzsvēršu mūsu atbildību turpināt sniegt atbalstu Ukrainas kolēģiem viņu cīņā par brīvību un demokrātiju, jo izaicinājumi turpināsies arī pēc uzvaras karā. Demokrātijas pārvaldība izpostītā valstī ir īpaši sarežģīta, ņemot vērā, ka tai līdzās ir nodrošināms milzīgs apjoms citu vajadzību. Šajā sakarā vēsturiskā pieredze sniedz piemērus, kad kara rezultātā atsevišķās valstīs var veidoties arī autoritāri režīmi. Tāpēc mums jau tagad ir preventīvi jāsadarbjas ar mūsu partneriem Ukrainā un citās valstīs, kuras mērķtiecīgi tiecas kļūt par vienotas Eiropas tiesiskās telpas dalībniekiem, lai novērstu demokrātijas vājināšanās tendences un stiprinātu tiesu neatkarību, to iekļaušanos demokrātiskas valsts varas arhitektūrā.

2023. gads aizritēs, aktīvi strādājot pie Pasaules Konstitucionālās justīcijas konferences Biroja dienaskārtības veidošanas un diskusijās daudzpusējos formātos ar visas Eiropas konstitucionālajām tiesām par mūsu kontinenta tiesu interešu efektīvu pārstāvēšanu pasaules līmenī. Tāpat Latvija no 2023. gada maija vidus līdz novembra vidum jau otro reizi uzņemsies prezidentūru Eiropas Padomes Ministru komitejā. Šiem atbildīgajiem pienākumiem ir raksturīgs intensīvs starptautisko pasākumu grafiks. Esmu pagodināts, ka arī Satversmes tiesa būs aktīva šo pasākumu dalībiece. Sadarbībā ar Latvijas Republikas Augstāko tiesu (Senātu) septembrī Rīgā organizēsim starptautisku konferenci par tēmu “Tiesu loma ECT spriedumu izpildē”.

Visbeidzot uzsvēršu, iespējams, svarīgāko dialoga elementu, proti, Satversmes tiesas atvērtības Latvijas

sabiedrībai īstenošanu, ar daudzveidīgām aktivitātēm un mūsdienīgu komunikācijas mehānismu starpniecību uzrunājot visdažādākās sabiedrības grupas.

Sabiedrības informēšana par pamattiesībām un to aizsardzības instrumentiem caur tiesas sniegto Satversmes pantu tvēruma skaidrojumu un piemērošanu ir iemesls, kamdēļ pakāpeniski apkopojam atziņas par katru Satversmes VIII nodaļas pantu. Pērn klajā nākusi otrā publikācija Satversmes tiesas aizsāktajā sērijā – **grāmatžurnāls** par tiesiskās vienlīdzības principu.

Tiesas un sabiedrības dialoga stiprināšanā savu ieguldījumu sniedza daudzi tiesneši un tiesas darbinieki, kļūstot par Satversmes vēstnešiem izglītojošajā kampaņā skolēniem “Es, Tu un Satversme” un piedaloties Latvijas Nacionālā vēstures muzeja izstādes “Satversme 100 plus” atklāšanā. Muzeju naktī Satversmes tiesas durvis vēra vairāk nekā tūkstoš interesentu, un, iedvesmojoties no tā, tiesa pagājušajā gadā atklāja savas vēstures istabas virtuālo tūri. Mums ir īpaši svarīgi, lai ikviens cilvēks Satversmes tiesā jūtas cieņpilni uzklauts.

Dialogs ar sabiedrību joprojām aptver arī bērnus un jauniešus. Jau par tradicionālu ir kļuvis skolēnu zīmējumu un domrakstu konkurss, savukārt šogad pirmo reizi notika Satversmes tiesas un Latvijas Mākslas akadēmijas plenērs “Stāsts par Satversmi”. Šo pasākumu ietvaros tapušie darbi raisa ticību, ka par spīti pašreizējām grūtībām mūsu valsts un demokrātijas nākotne ir izglītotu, apņēmīgu un brīvu cilvēku rokās.

Visa gada gaitā esam turpinājuši attīstīt un regulāri papildināt pirms vairāk nekā gada dienasgaismu ieraudzījušo Satversmes tiesas raidierakstu *Tversme*, vairojot zināšanas par demokrātiskas tiesiskas valsts vērtībām, Satversmes piemērošanu un Satversmes tiesas darbu lielai Latvijas sabiedrības daļai ērtā veidā. Vienlaikus ikvienam tuvināts tiesiskums nenozīmē informācijas par Satversmes tiesu primitivizēšanu vai pasniegšanu iespējami vienkāršākā veidā. Tas ir

darbs, kur tuvināšanās iet roku rokā ar ieinteresēšanu izglītoties, strādāt ar sevi, apgūt komplicētākus tiesību jautājumus, padarot cilvēkus ziņošākus par savām pamattiesībām un pienākumiem pret sabiedrību.

Esmu pārliecināts, ka dažādās dialoga formas – gan ar pašu suverēnu, gan visus valsts varas atzarus pārstāvošajām institūcijām, gan starptautiskās sadarbības partneriem – nodrošina suverēna tiesību un interešu aizsardzību, citstarp arī tad, kad tas kādā no dialoga posmiem nepedalās tieši, jo ikvienas valsts institūcijas darbs vispirmām kārtām ir veicams Latvijas cilvēku labā.

Būt Satversmes sardzē nozīmē kalpot saviem cilvēkiem. Cieņpilna attieksme, pazemība tiesiskuma un ikkura cilvēka individuālās problēmsituācijas priekšā ir nevis vēlamība, bet gan mūsu pienākums. Tas ir vēstījums, kuru valsts varas pārstāvjiem vēl aizvien ne vienmēr izdodas šim pašam cilvēkam nodot, lai sniegtu viņam drošības, gandarījuma, piederības un sociālā miera sajūtu. Šā pienākuma īstenošana ir tiesu varas nozīmīgākā misija, un patiesībā tā mūsu pamatlikumā ir formulēta ļoti vienkārši: Satversmes 92. panta pirmā teikuma tiesisko sastāvu veido tikai viens vārds – “ikviens” –, un bez tā Satversmes tiesa nemaz nevarētu pienācīgi garantēt Satversmē garantēto pamattiesību aizsardzību. Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Tas ir pamatu pamats, izejas punkts tam, ka vispār varam šeit pulcēties svinīgās sēdes ietvaros, jo Satversmes tiesa ir izveidota ar vienu vienīgu pamatmērķi – strādāt Latvijas tautas un ikviena indivīda labā, konkrētas kompetences ietvaros spriežot tiesu. Tāpēc jebkura dialoga ar Satversmes tiesu sākums ir pavisam elementārā aspektā – tajā var piedalīties ikviens.

Ikviens ir vērtība! Ikvienam esam atvērti! Ikviena tiesības aizstāvēsim!

Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētājas Danutes Jočienes runa Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgajā sēdē 2023. gada 3. februārī

Labrīt, Satversmes tiesas priekšsēdētāj, tiesneši, dārgie kolēģi!

Cienijamais Saeimas priekšsēdētāj!

Cienijamie tiesneši, ekselences, dāmas un kungi!

Esmu ļoti pateicīga par uzaicinājumu šodien runāt Satversmes tiesas svinīgajā sēdē, atklājot tiesas darba gadu. Esmu ļoti pagodināta būt pirmā ārvalstu pārstāve, kurai uzticēts teikt runu šajā svinīgajā pasākumā. Ir brīnišķīgi, ka mūsu personiskās un profesionālās dzīves atkal krustojas šajā oficiālajā ceremonijā, savedot kopā divas Baltijas valstis un mūsu kopējos priekšstatus par konstitucionālismu šajā ārkārtīgi grūtajā Eiropas tiesiskuma vēstures posmā.

Tāpat arī lepojos ar to, ka manā vadībā pēdējo divu gadu laikā Lietuvas Republikas Konstitucionālā tiesa veicinājusi ciešu sadarbību starp mūsu tiesām, kā arī savstarpējo dialogu ne tikai starp tiesnešiem, bet arī starp mūsu tiesu darbiniekiem. Esam gatavi uzņemt Latvijas juristus mūsu tiesā Viļņā 2023. gada februāra beigās un darīsim visu, lai šī tikšanās būtu neaizmirstama un profesionāli bagātinoša.

Ilgstošā Latvijas un Lietuvas konstitucionālo tiesu sadarbība un draudzība, kas veidojusies kopš Satversmes tiesas nodibināšanas, mums devusi iespēju ne tikai atkārtoti satikties, bet, vēl jo svarīgāk, sekmējusi profesionālo un personisko bagātināšanos. Plašās diskusijas par dažādiem konstitucionālo tiesību jautājumiem, dalīšanās tiesu pieredzē un savstarpējā sadarbība ļauj mums labāk atbildēt uz kopējiem konstitucionālajiem izaicinājumiem, spriežot par konstitucionālo tiesību jautājumiem. Ar prieku norādu, ka, gadiem ejot, šīs attiecības sekmīgi attīstījušās, un es patiešām ceru, ka arī nākotnē sadarbība turpināsies šādā augstā līmenī un tādā pašā mērogā.

Manas šodienas uzstāšanās tematā – **taisnīguma nodrošināšana visiem** – atspoguļojas pati demokrātijas būtība, un tas ir cieši saistīts ar tiesiskuma pamatprincipu, kurš mūsdienās saskaras ar dažādiem nebijušiem izaicinājumiem.

Džons Lūiss reiz teicis: **“Mums ir tiesības iestāties par to, kas ir pareizi. Tas ir viss, ko varam darīt. Cilvēki ir sāpināti, cilvēki cieš, tāpēc mums ir pienākums, uzdevums kaut ko darīt.”**

Pārfrāzējot šos Džona Lūisa vārdus, šis teikums nozīmētu valsts, tostarp tiesu sistēmas, **pozitīvo**

pienākumu rīkoties, lai nodrošinātu taisnīgumu ikvienam, kuram nepieciešama aizsardzība un atbalsts.

Savā šīsdienas uzrunā pievērsīšos **trīs galvenajiem aspektiem**, kuri, manuprāt, ir nozīmīgi, runājot par to, ka taisnīgums jānodrošina visiem:

- tiesneša pienākumam pienācīgi un saprātīgi līdzsvarot izskatāmajās lietās iesaistītās intereses;
- piekļuves taisnīgai tiesai nodrošināšana ikvienam, pārbaudot šo līdzsvaru;
- tiesu atvērtībai sabiedrībai, kā arī tiesu nolēmumu saprotamībai.

Tagad es pievērsīšos pirmajam aspektam – tiesneša (tiesas) pienākumam rast pienācīgu līdzsvaru.

Taisnīgums ir tiesiskas valsts pamats. Piekļuve taisnīgai tiesai ir **godīgas, cilvēciskas, efektīvas, iekļaujošas un efektīvas justīcijas svarīgs elements**, nodrošinot, ka visas sabiedrības grupas var vienlīdzīgā mērā īstenot savas tiesības.

Atbilstoši rietumu tiesiskās tradīcijas ideāliem tiesu vara ir visu konstitucionālo tiesību un brīvību **neatņemama garantija**. Bez piekļuves tiesai un efektīvai tiesiskai aizsardzībai visas skaistās konstitucionālās normas un principi pārvērstos tikai par svinīgiem paziņojumiem, garantijas ilūziju, nedzīvu burtu.

Tiesas, iedzīvinot abstraktas vērtības tiesiskā regulējumā, sekmē pilnvērtīgu pamattiesību un dabisko tiesību, ko valsts konstitūcija piešķir visiem cilvēkiem, īstenošanu. Tiesu nolēmumiem ir ievērojama un tūlītēja ietekme uz cilvēku labklājību.

Tāpēc pienācīga neatkarīgu un objektīvu tiesu darbība ir būtisks jebkuras demokrātiskas tiesiskas valsts elements. Kā daudzkārt paudusi ECT, piekļuve taisnīgai tiesai ir saistīta ar **neatkarīgas un objektīvas tiesu varas pastāvēšanu un tiesībām uz taisnīgu tiesu**. Tiesu varas neatkarībai un objektivitātei ir būtiska nozīme, veidojot sabiedrības priekšstatu par taisnīgumu un tādējādi arī klasiskās formulas iedzīvināšanā: “Taisna tiesa ir ne tikai jāspriež, tai ir arī jābūt redzamai”⁶²

Demokrātijas kopumā un **it īpaši cilvēktiesību aizsardzība tiesās ir raksturīga vairumam attīstītu demokrātisku valstu**.⁶³ Reinholds Nīburs teicis, ka cilvēku spēja būt taisnīgiem padara demokrātiju iespējamu, bet cilvēku nosliece uz netaisnīgumu padara demokrātiju nepieciešamu.

Konstitucionālo tiesu varas spēks sekmē tādu jautājumu atrisināšanu, uz kuriem politiķiem – abu pārējo valsts varas atzaru pārstāvjiem – nav atbilžu vai uz kuriem tie nevēlas publiski atbildēt. Sniedzot saprātīgas atbildes uz lietās izvirzītajiem jautājumiem, tiesu vara un it

62 https://www.venice.coe.int/images/SITE%20IMAGES/Publications/Rule_of_Law_Check_List.pdf

63 Barak, A. On Society, Law, and Judging. *Tulsa Law Review*, 2013, No. 47 (2), p. 303.

īpaši konstitucionālās tiesas stiprina demokrātiju un tiesiskumu, kā arī izglīto sabiedrību.

Labs šādas tiesu varas daudzveidīgas lomas piemērs varētu būt Lietuvas Konstitucionālās tiesas 1998. gada 9. decembra spriedums par nāvessoda atcelšanu Lietuvā. Šajā nolēmumā paustā Konstitucionālās tiesas stingrā un izlēmīgā nostāja, kas balstījās plašā starptautisko tiesību analizē, bija katalizators iedibinātā vērtību līdzsvara pārvērtēšanai.

Pēc visaptverošas piemērojamo starptautisko standartu analīzes tiesa secināja, ka Konstitūcijas 18. pantā noteiktā dabisko tiesību aizsardzība neļauj noteikt nāvessodu kā sankciju Kriminālkodeksa 105. pantā. Konstitucionālā tiesa citstarp norādīja, ka cilvēka dzīvība un cieņa, kas pauž cilvēka veselumu un unikālo būtību, stāv pāri likumam; tās veido minimumu, izejas punktu, no kura izriet un tiek papildinātas visas citas tiesības; un tās ir starptautiskās sabiedrības neapšaubīti atzītas vērtības. Tādā gadījumā Konstitūcijas mērķis ir nodrošināt šo vērtību aizsardzību un ievērošanu.

Šī nozīmīgā lieta ne tikai mainīja tiesisko sistēmu Lietuvā, bet arī, nodrošinot lielāku aizsardzību cilvēka cieņai un pamattiesībām, sekmēja pozitīvas izmaiņas visas sabiedrības tiesiskajā domā, kas tobrīd bija par labu nāvessodam.

Tāpat arī ekonomisko un citu krīžu, kā arī ārkārtas situāciju laikā tiesas ir cilvēkiem pēdējā iespēja iestāties pret valsts varas iestāžu lēmumiem. Kad ekonomiskā krīze visā pasaulē 2008. gadā apdraudēja valstu funkcionēšanas pamatus, valdības ieviesa dažādus taupības pasākumus, lai nodrošinātu valsts budžeta ieņēmumus. Šādos apstākļos tiesām, it īpaši – konstitucionālajām, bija svarīga loma, aizstāvot cilvēku konstitucionālās tiesības, ieskaitot tiesības uz vecuma pensiju (pienācīgā apmērā), tiesības uz īpašuma aizsardzību un tiesības uz sociālo nodrošinājumu. Šajā jomā konstitucionālie kritēriji tikai noteikti, līdzsvarojot valsts ekonomiskās un finansiālās intereses un cilvēku intereses saņemt taisnīgu atlīdzību par paveikto darbu, taisnīgu vecuma pensiju un citu sociālo nodrošinājumu.

Vissvarīgākais bija tas, ka Konstitucionālā tiesa nolēma atsaukties uz **samērīguma principu kā vadošo principu, līdzsvarojot sabiedrības (vai valsts) intereses un indivīdu intereses**, kas citstarp ietvertas konstitucionālās tiesas izskatītajās lietās par samazinātiem sociālajiem pabalstiem, vecuma vai valsts pensijām, kā arī ierēdņu un citu valsts amatpersonu algām. Konstitucionālā tiesa, konstatējot Konstitūcijas pārkāpumu, saistībā ar sociālo pabalstu

un valsts ierēdņu algu nesamērīgu samazinājumu, noteica atbildīgo iestāžu pienākumu izveidot taisnīgu kompensācijas sistēmu, lai atlīdzinātu iedzīvotājiem par ciestajiem nesamērīgajiem zaudējumiem.⁶⁴

Tiesu, it īpaši – konstitucionālo tiesu, galvenā loma kā galējam līdzeklim, aizsargājot pamattiesības un brīvības, bija skaidri saskatāma globālās Covid-19 pandēmijas laikā. Daudzās nesenas lietās Eiropas konstitucionālās tiesas ir atcēlušas pamattiesību ierobežojumus, kas bija noteikti bezprecedenta globālās pandēmijas laikā; neskatoties uz šo ierobežojumu pamatā esošo leģitīmo mērķi, tos var noteikt tikai atbilstoši no Konstitūcijas izrietošajām prasībām. Saskaņoties ar šādu koronavīrusa izraisīto bezprecedenta situāciju, jaunu pasākumu ieviešanas nepieciešamība bija viegli pierādāma, taču tiesām vajadzēja pienācīgi izvērtēt šādu pasākumu samērīgumu.

Neraugoties uz to, vai apstrīdēto tiesisko regulējumu atzina par atbilstošu Konstitūcijai (kā Lietuvā pēdējā 2023. gada 24. janvāra nolēmumā, kurā Konstitucionālā tiesa vērtēja tiesisko regulējumu, kas ierobežoja stomatoloģisko pakalpojumu sniegšanu un aizliedza kosmetoloģisko pakalpojumu sniegšanu 2020. gada pavasarī) vai arī tika konstatēts Konstitūcijas pārkāpums (kā Latvijā, kur Satversmes tiesa 2022. gada 10. marta nolēmumā vērtēja aizliegumu strādāt veikaliem, kuriem nebija atsevišķas ieejas), **sabiedrībai tika dots skaidrs vēstījums**: pat galējā situācijā saistībā ar veselību, kad ir apdraudēta iedzīvotāju veselība vai dzīvība, ir jāievēro pamattiesību, brīvību un tiesiskuma principa aizsardzība, kā arī jānodrošina pienācīgs līdzsvars starp sabiedrības un valsts publiskajām interesēm no vienas puses un indivīdu – no otras puses.

Ārons Baraks, izcilais lietuviešu izcelsmes jurists un bijušais Izraēlas Augstākās tiesas priekšsēdētājs (kurš savu dzīvi un pētniecību veltīja tiesneša lomai), teicis, ka **līdzsvarošana ir ļoti svarīgs rīks tiesu varas lomas izpildē**, jo tā pauž cilvēku un cilvēcisko attiecību sarežģītību, kā arī ievieš kārtību tiesiskajā domā.⁶⁵

Tāpēc pienācīga **dažādu interešu** līdzsvara atrašana ir visu tiesu ikdienas funkcija – tiesas saskaras ar šo pienākumu gandrīz ikvienā lietā.

Piemēram, papildus iepriekš minētajām dažādu krīzes situāciju iedvesmotajām lietām Lietuvas Konstitucionālā tiesa ir meklējusi līdzsvaru, aizstāvot īpašumtiesības ar īpašumu restitūciju saistītās lietās, kurās bija jārod pienācīgs līdzsvars starp bijušajiem īpašniekiem un šo īpašumu pašreizējiem valdītājiem,⁶⁶ vai arī kad tiesības uz īpašumu bija ierobežotas par

64 Sk., piemēram: Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2008. gada 24. decembra un 2012. gada 6. februāra nolēmumi, kā arī 2010. gada 2. aprīļa nolēmums. Tāpat arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra spriedums lietā Nr. 2009-43-01.

65 Barak, A., 2. zemspvītras atsaucē, p. 309.

66 Sākot ar 2004. gada 4. marta nolēmumu utt.

labu valsts aizsargātām teritorijām.⁶⁷ Vēl jo vairāk, Konstitucionālajā tiesā izskatītajās lietās tika vērtēts arī līdzsvars starp nacionālās drošības interesēm un ekonomisko brīvību,⁶⁸ un publisko personu privātās dzīves aizsardzība tika pretnostatīta tiesībām saņemt informāciju, un tika atzīts, ka šīm pēdējām tiesībām ir pārākums, jo, kā pauda Konstitucionālā tiesa, medijiem ir tiesības informēt sabiedrību par svarīgām politiku privātās dzīves detaļām un ir jāaizsargā žurnālistu tiesības neatklāt savus avotus, ja vien tiesa nav spriedusi citādi.⁶⁹

Esmu pārliecināta, ka Satversmes tiesas judikatūrā ir daudz līdzīgu piemēru un ka daži no tiem ir cieši saistīti ar minētajām lietām (piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 8. marta nolēmums īpašuma restitūcijas lietā par maksimālās īres maksas noteikšanu denacionalizētos namīpašumos⁷⁰).

Tagad es pievērsīšos otrajam aspektam – *pienākumam garantēt piekļuvi taisnīgai tiesai ikvienam.*

Sabiedrībā, kura darbojas saskaņā ar likumu un ir pakļauta likumam, **ikvienam ir jānodrošina piekļuve taisnīgai tiesai.** Ikviens cilvēks neatkarīgi no dzimuma, rases, tautības, valodas, izcelsmes, sociālā stāvokļa, ticības, pārliecības vai uzskatiem drīkst meklēt taisnīgumu tiesā. Tiesu varai uz šādu prasību jāatbild bez sabiedrībā pastāvošiem aizspriedumiem vai stereotipiem. Lietuvas Konstitūcijas 29. pantā ir noteikts diskriminācijas aizlieguma princips un cilvēku vienlīdzība, citstarp – likuma un tiesu priekšā.

Lietuvas Konstitucionālā tiesa ir skaidri formulējusi pamatprincipu, ka Konstitūcija ir akts, kas vērsti pret vairākuma diktātu, un aizsargā visus.

Par šādu skatījumu uz Konstitūciju kā pret vairākuma diktātu vērstu aktu tika atgādināts citstarp **2019. gada 11. janvāra nolēmumā** par pagaidu uzturēšanās atļaujas Lietuvā izsniegšanu ārvalsts pilsonim ģimenes atkalpvienošanās gadījumā, kad viendzimuma pāra laulība (vai reģistrēta partnerība) ar Lietuvas pilsoni bija noslēgta citā valstī.

Šāds pats viedoklis un gandrīz tāds pats formulējums atrodams Latvijas konstitucionālajā judikatūrā – **2020. gada 12. novembra nolēmumā**, kurā tika vērtēta tiesību norma, kas neparedzēja **atvaļinājumu** sakarā ar bērna piedzimšanu bērna mātes partneri.⁷¹ Satversmes tiesa šajā lietā lēma, ka “sabiedrībā pastāvošie stereotipi nevar kalpot par konstitucionāli attaisnojama pamatu noteiktas personas vai personu grupas pamattiesību

liegšanai vai ierobežošanai demokrātiskā tiesiskā valstī”.

Starptautiskās tiesas apstiprinājušas pieeju, ka tiesu varai lietās ir jārikojas bez sabiedrībā valdošajiem aizspriedumiem vai stereotipiem. Tikai pirms pāris dienām ECT pasludināja spriedumu lietā “*Macatė v. Lithuania*”⁷², kurā bērnu grāmatas autorei bija piemērots sods, jo viņa bija publicējusi pasaku grāmatu, kurā divās no sešām pasakām bija attēlotas viendzimuma personu attiecības.

ECT paziņoja, ka demokrātiskā tiesiskā valstī kādā noteiktā laika posmā sabiedrības locekļu vairākuma vidū dominējošās attieksmes vai stereotipi nevar, pamatojoties uz konstitucionāli svarīgiem mērķiem, kalpot kā attaisnojams pamatojums personu diskriminācijai vai to Konstitūcijā noteikto tiesību ierobežošanai. Šajā lietā tika konstatēts Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pantā aizsargātās vārda brīvības pārkāpums.

ECT atzina,⁷³ ka šajos stereotipos balstīto mērķi – pasargāt nepilngadīgos no noteiktas informācijas – **nevar atzīt par leģitīmu**, jo tas pastiprina pastāvošo stigmatu un aizspriedumus, kas nevar būt savietojami ar demokrātiskā sabiedrībā pastāvošajiem priekšstatiem par vienlīdzību, plurālismu un iecietību.

Tāpēc gan šajā, gan daudzās citās lietās ECT ir noteikusi skaidru nacionālo tiesu pienākumu pienācīgi ieviest konstitucionālos vienlīdzības un diskriminācijas aizlieguma principus. Tiesiskā aizsardzība ir jāpiedāvā nacionālajā līmenī ikvienam, kuram šāda aizsardzība ir nepieciešama, un, vēl jo vairāk, tai jāietver universāli vai reģionāli (vai starptautiski) atzīti cilvēktiesību aizsardzības standarti un principi. Tādējādi tiesām jāklūst par tiltu indivīdiem, savienojot nacionālās tiesības un starptautiskos vai Eiropas Savienības tiesību standartus un garantijas.

Apgalvojumam, ka taisnīgums jānodrošina visiem, ir arī pretējā nozīme – modernā tiesiskā valstī **neviens nevar izbēgt no taisnīguma.** Ne kādas konkrētas personas oficiālais amats vai popularitāte nevar garantēt tiesisku neaizskaramību likumpārkāpuma gadījumā. Tāpat arī ne konstitūcija, ne tiesas neaizstāv privilēģijas. Demokrātija ir nesavienojama ar privilēģijām.

Piemēram, Lietuvas Konstitucionālā tiesa lēma, ka parlamentārieša īpašais statuss nedod tam atļauju neievērot pienācīgas izturēšanās pret saviem darbiniekiem standartus un ka šādu standartu

67 Sk. 2011. gada 31. janvāra un 2019. gada 25. novembra nolēmumus.

68 Pēdējais par šo jautājumu – 2022. gada 22. septembra nolēmums, kā arī citi.

69 Sk. 2002. gada 23. oktobra nolēmumu.

70 Satversmes tiesas 2006. gada 8. marta spriedums lietā Nr. 2005-16-01.

71 Satversmes tiesas 2020. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. 2019-33-01.

72 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2019. gada 11. janvāra nolēmums.

73 ECT Lielās palātas 2023. gada 23. janvāra sprieduma lietā “*Macatė v. Lithuania*”, pieteikuma Nr. 61435/19, 181. punkts.

neievērošana var novest pie impīčmenta procedūras un parlamentārieša mandāta zaudēšanas.⁷⁴ Tāpat arī tika atzīts, ka ministri ir pakļauti noteikumiem par tiesisko atbildību, kas neatšķiras no tiem, kas tiek piemēroti citām personām, citstarp – ministru pienākumam kompensēt valstij zaudējumus, kas nodarīti ministrijas vadīšanas laikā.⁷⁵

Tāpat arī konstitucionālo tiesu judikatūrā uzsvērts, ka pat tiesneši nevar izmantot savā labā savu neaizskaramību, lai izvairītos no tiesiskās atbildības par likumpārkāpumiem (Lietuvas Konstitucionālās tiesas lieta par konstitucionālā tiesnešu imunitātes jēdziena interpretāciju⁷⁶).

Man jāatzīstas, ka šodien šajā svinīgajā sēdē lūzt sirds, jo jārūnā par tiesu uzdevumu nest taisnīgumu visiem militārās agresijas Ukrainā kontekstā. Krievijas militārās agresijas dēļ Ukrainas teritorijā ik dienu notiek bezprecedenta cilvēktiesību pārkāpumi un cilvēka cieņas aizskārumi. Mēs esam apkaunojošas netaisnības pret Ukrainas tautu liecinieki. Iespējams, viņu taisnīguma izjūta ir sabradāta.

Kāpēc viņiem ir tik smagi jācieš, ja viņi nav izdarījuši neko sliktu? Kā mēs visi pieļaujam šādu brutalitāti un pamattiesību noliegumu Eiropas kontinentā? Šajā jautājumā es vēlreiz gribētu atgādināt Džona Lūisa vārdus, kurus jau pieminēju savas runas sākumā – ja cilvēki ir sāpināti, ja cilvēki cieš, tad mums ir pienākums, uzdevums kaut ko darīt.

Tātad, **jautājums mums visiem** – kas mums, nacionālo (konstitucionālo) vai starptautisko tiesu tiesnešiem, parlamentāriešiem, diplomātiem, jādara, lai atjaunotu Ukrainas tautas ticību un pašāvēību uz tiesībām, demokrātiju un taisnīgumu?

Es patiešām ceru, ka mans apgalvojums, ka neviens nevar izbēgt no taisnīguma, skaidri parāda mūsu darbības virzienu – tie, kas ir atbildīgi par militāro agresiju un rupjiem cilvēktiesību pārkāpumiem neatkarīgā kaimiņvalstī, ir jāso da par apkaunojošajiem nodarījumiem, ko tie izdarījuši un joprojām turpina izdarīt Ukrainas teritorijā.

Mums nav citas izvēles. Jo, ja taisnīgums pievil kara laikā, tas nespēs pildīt savu lomu miera un klusuma laikā.⁷⁷

Krievijas nepamatotā, noziedzīgā agresija pret Ukrainu ietekmēs visu kontinentu, it īpaši – mūsu valstis. Neizbēgamā enerģētikas krīze apdraudēs

dažādas intereses; Eiropas sankcijas, kas pieņemtas, solidarizējoties ar Ukrainu, ietekmēs saimnieciskās darbības brīvību; pašreizējie vārdabrīvības ierobežojumi pēc noteiktu televīzijas kanālu aizliegšanas Latvijā un Lietuvā (un arī Francijā) jau izsaukuši diskusijas par šo konstitucionālo tiesību robežām. Un jau atkal tiesām, gan nacionālajām, gan starptautiskajām, šajos sarežģītajos jautājumos būs jārod pienācīgs līdzsvars starp dažādām konfliktējošām konstitucionālajām vērtībām.

Ekselences, dāmas un kungi!

Es tagad pievērsīšos savam pēdējam jautājumam – tiesu atvērtībai sabiedrībai, kā arī tiesu nolēmumu saprotamībai.

Cilvēkiem ir jāuzticas tiesu sistēmai. Sabiedrības uzticēšanās tiesām ir svarīgs demokrātiskas tiesiskas valsts un atvērtas, taisnīgas un harmoniskas pilsoniskās sabiedrības elements; tas ir arī svarīgs tiesu sistēmas efektīvas darbības nosacījums.⁷⁸

Un ir būtiski domāt par to, kā to panākt. Ikvienam tiesnesim ikvienā tiesā ir jāstiprina sabiedrības uzticēšanās tiesu varai. Mūs visus vieno viens mērķis – sludināt tiesiskumu, demokrātiju un pamattiesību aizsardzību. Spēcīga tiesu sistēma ir šo konstitucionālo vērtību aizsardzības stūrakmens.

Sabiedrības uzticēšanos tiesām nosaka dažādi faktori, tādi kā: tiesnešu kvalifikācija; viņu profesionālisms, spēja izspriest lietas ne tikai saskaņā ar likumiem, bet arī tiesībām; pienācīga tiesiskā procesa nodrošināšana; cieņa pret procesā iesaistītajām personām; tiesu galīgo nolēmumu racionāla tiesiskā argumentācija (motivācija); tiesu galīgo nolēmumu skaidrība lietā iesaistītajām personām.⁷⁹ Tiesu varas galvenais ierocis, iegūstot uzticēšanos, ir izskatāmajās lietās sniegtā argumentācija, proti, tiesiskais pamatojums, kurā balstās tiesas nolēmums.

Kā uzsvēris **Bruno Lasērs**, bijušais (Francijas) Valsts padomes viceprezidents, **taisnīguma kvalitāte mērāma** ne tikai pēc tā pieejamības (labs taisnīgums ir viegli pieejams taisnīgums), bet arī pēc ātruma (labs taisnīgums ir tāds taisnīgums, kas nodrošina spriedumu saprātīgā laikā); visbeidzot, pēc drošības (jo labs taisnīgums nodrošina stabilitāti, konsekvenci un tiesisko noteiktību gan tiesām, gan prāvniekiem). Bijušais viceprezidents piebilda, ka mūsu sabiedrību kontekstā, lai mazinātu spriedzi un radītu pašāvēību, **taisnīguma kvalitāte ir cieši saistīta ar tā spēju**

74 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2017. gada 19. decembra nolēmums.

75 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2018. gada 8. marta nolēmums.

76 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2020. gada 9. marta nolēmums.

77 Pārfrāzējot Āronu Baraku: “Ja tiesneši nespēj pildīt savu lomu kara un terorisma laikā, tiesa nespēs pildīt savu lomu miera un klusuma laikā”. Sk. 2. zemsvītras atsauci.

78 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2006. gada 27. novembra nolēmums.

79 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2006. gada 27. novembra nolēmums.

radīt uzticēšanos, tāad mūsu, Eiropas tiesnešu, izaicinājums ir radīt uzticēšanos tiesiskumam.⁸⁰

Pirmais lielais solis cīņā par sabiedrības uzticēšanos bija Lietuvas Konstitucionālās tiesas 2006. gada 21. septembra nolēmums, kurā tiesa noteica skaidru pienākumu tiesām sastādīt pilnīgu galīgo tiesas nolēmumu ar visiem argumentiem pirms tiesas nolēmuma oficiālās publicēšanas.⁸¹ Šodien tiesas nolēmumiem noteiktās citas prasības, tādas kā nepārprotamība, skaidrība un argumentu un to izvēles saprotamība, jau šķiet esam aksioma, ne vairs teorēma.

Atliek tikai tās īstenot, lai nodrošinātu pienācīgu tiesas spriešanu. Kā ne reizi vien pausts neskaitāmās Lietuvas Konstitucionālās tiesas lietās par tiesībām uz piekļuvi tiesai, taisnīga tiesas nolēmuma pieņemšana ir konstitucionāla vērtība. Tikai virspusēji nodrošināts taisnīgums nav tas taisnīgums, ko nostiprina, aizsargā un aizstāv Konstitūcija.

Tiesām jābūt atvērtām sabiedrībai visās šī vārda nozīmēs. Atbilstoša saziņa ar sabiedrību varētu būt galvenā atslēga, kas ļauj tuvināt taisnīgumu cilvēkiem.

Tiesām jācenšas ne tikai pasludināt taisnīgus un saprātīgus spriedumus, bet tām arī jāuztur auglīgs dialogs ar tiem cilvēkiem, kuriem tie adresēti. Tas nav viegls uzdevums. Tiesneši principā nevēlas skaļi runāt

par izskatītajām lietām vai problēmām tiesu varā. Taču, ja mēs to nedarīsim, sabiedrība mūs nesapratīs.

Tāpēc tiesnešu uzdevums ir aizpildīt plaisu starp sabiedrības dzīvi regulējošajiem likumiem un pašu sabiedrību.⁸² Likums tikai tādā veidā sasniegs savu mērķi – regulēt cilvēku attiecības. Mūsu sabiedrības ir vienmēr atbalstāmu vērtību un tiesību kopienas. **Tas ir būtisks visas tiesu sistēmas un ikviena atsevišķa tiesneša uzdevums.**

Un, visbeidzot, bijušais Lietuvas Konstitucionālās tiesas tiesnesis Stasis Stačioks reiz teicis: “Gadsimtu gaitā lietuviešu tautas diženums ir bijis nevis spēks un spaidi, bet gudrība, tiecoties pēc pārticības un taisnīguma visiem Lietuvas ļaudīm.”

Atsaucoties uz S. Stačioka sacīto un pamatojoties uz mūsu abu tautu plaši atzīto brālību un vienotību, es vēlu mums visiem apņēmību, gudrību un neatlaidību, savā ikdienas darbā ieviešot taisnīgumu un nodrošinot to visiem.

“Aicinājums ir atrodams tur, kur jūsu lielākais prieks sastopas ar pasaules lielāko vajadzību,” teicis Frederiks Bihners.

Cienījamās dāmas un kungi, liels paldies par uzmanību!

Novēlu visu to labāko Latvijas tautai!

Satversmes tiesas darba gada atklāšanas svinīgā sēde (03.02.2023.).

80 https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-2/actes_colloque_30ans_du_tribunal_final_web.pdf, pp. 131–132.

81 Lietuvas Republikas Konstitucionālās tiesas 2006. gada 21. septembra nolēmums.

82 Barak, A. “Bridging the Gap between Law and Society” in *The judge in the democracy*, Princeton University Press: 2006.

3.7. IN MEMORIAM

Aivars Endziņš (1940–2023): īstenots sapnis par Satversmes tiesu, kura kalpo cilvēkam un sabiedrībai

Pērn Satversmes tiesas saime ar cieņu un mīlestību pavadīja mūžībā savu pirmo priekšsēdētāju Aivaru Endziņu. Viņa izlolotais sapnis par tiesu, kura aizstāvēs ikviena cilvēka pamattiesības un padarīs Latviju par tiesisku valsti, šā mūža laikā ir piepildīts. Aivara Endziņa ieguldījums demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību stiprināšanā ir iedvesmas avots katram Satversmes tiesas tiesnesim un darbiniekam.

Neatkarības deklarācijas līdzautors, pirmais Satversmes tiesas priekšsēdētājs, Triju Zvaigžņu ordeņa komandieris, tiesību doktors un profesors, Latvijas dēls un ģimenes cilvēks ar piepildītu dzīves un darba gājumu Aivars Endziņš devās aizsaulē 2023. gada 21. novembrī.

Mūžības vārti vērās novembrī – mēnesī, kas viņam bija īpašs. Reiz viņš sacīja: “Novembris gan Latvijai, gan man personīgi ir ļoti nozīmīgs laiks. Lāčplēša diena, kad pieminam savus brīvības cīnītājus, 18. novembris, kad svinam valsts dibināšanu, mums katram ir ļoti īpaši datumi, kad varbūt vairāk nekā citkārt izjūtam piederību savai valstij un atbildību par to.”

Aivars Endziņš dzimis 1940. gada 8. decembrī – gadā, kad Latvija zaudēja neatkarību. 1968. gadā viņš absolvēja Latvijas Valsts universitātes Juridisko fakultāti, bet 1972. gadā – Maskavas Valsts universitātes Juridiskās fakultātes aspirantūru. No 1972. gada līdz 1990. gadam gatavoja jaunos juristus Latvijas Universitātē, vēlāk savas zināšanas un lielo pieredzi tiesību jomā kā profesors nodeva jaunajai juristu paaudzei Latvijas Policijas akadēmijā un Biznesa augstskolā Turība. No 1992. gada darbojās Eiropas Padomes komisijā “Demokrātija caur tiesībām” (Venēcijas komisija) – līdz 1995. gadam bija tās asociētais loceklis, no 1995. gada līdz 2005. gadam tās loceklis, bet no 2005. gada viceprezidents.

Lielas pārmaiņas gan Latvijas tautas, gan Aivara Endziņa dzīvē sākās līdz ar Trešo Atmodu. 1990. gada 18. marta Augstākās padomes vēlēšanās Aivaru Endziņu kā Tautas frontes pārstāvi ievēlēja

par tautas priekšstāvi. Uzreiz pēc tam viņš kopīgi ar domubiedriem izstrādāja gan Neatkarības deklarāciju, kas tika pieņemta 1990. gada 4. maijā, nobalsojot par Latvijas neatkarības atjaunošanu, gan arī 1991. gada 21. augusta konstitucionālo likumu “Par Latvijas Republikas valstisko statusu”. Aivars Endziņš, atceroties šo Latvijas valstij izšķirošo laiku, uzsvēris: “4. maiju nav iespējams izdzēst no atmiņas, un tas ir viens no nozīmīgākajiem notikumiem manā dzīvē.”

Aivars Endziņš bija Latvijas Republikas Augstākās padomes deputāts visu tās pilnvaru laiku, savukārt no 1993. gada līdz 1996. gadam bija 5. un 6. Saeimas deputāts, kā arī vadīja Saeimas Juridisko komisiju. Šajā laikā viņš aktīvi aizstāvēja ideju par konstitucionālās kontroles institūta izveidošanu, lai Latvijas demokratizācijas procesu padarītu neatgriezenisku. Satversmes tiesas izveidošana bija sen lolots Aivara Endziņa sapnis, kas īstenojās līdz ar grozījumiem Satversmes 85. pantā, kā arī viņa un domubiedru izstrādātā Satversmes tiesas likuma pieņemšanu 1996. gada 5. jūnijā.

1996. gada 9. decembrī Aivars Endziņš deva Satversmes tiesas tiesneša zvērestu. Līdz 2000. gadam bija Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietas izpildītājs, savukārt 2000. gadā tika ievēlēts par Satversmes tiesas priekšsēdētāju un šajā amatā kalpoja līdz pat pilnvaru termiņa beigām 2007. gada 31. janvārī.

Jau pirmais Satversmes tiesas spriedums tiesiskajā realitātē atjaunoja vispārējos tiesību principus un atgādināja nozīmīgas tiesību teorijas atziņas. Kopīgi ar Satversmes tiesas tiesnešiem un darbiniekiem Aivars Endziņš veidoja pamatus Satversmes tiesas procesa arhitektūrai, tiesas spriešanas tradīcijai un tiesas autoritātei. Aivars Endziņš nebaidījās vadīt Satversmes tiesu grūtos laikos, kad bija jāpārlicina par tās esības nozīmīgumu un šīs tiesas spriedumu vispāršaistošo spēku un obligāto raksturu.

Aivars Endziņš Satversmes tiesas darbā ieguldīja savas profesionālās zināšanas un sirds siltumu. Ar gandarījumu viņš atcerējās, kā kopīgi ar citiem tika paveikts tiesiskās domāšanas transformācijai un

demokrātiskas tiesiskas valsts nostiprināšanai tik ļoti nepieciešamais darbs. Aivars Endziņš uzsvēra, ka “teju katrs Satversmes tiesas spriedums tolaik tiesību sistēmā ieviesa jaunus un iepriekš neapjaustus tiesiskas valsts principa aspektus”. Viņš bija stingri pārliecināts, ka neatkarīga Satversmes tiesa ir spēcīgs instruments tam, lai Latvijas valsts kā neatņemama Eiropas tiesiskās telpas dalībniece nodrošinātu ikviena pamattiesību aizsardzību un varas padotību likumam un tiesībām.

Aivara Endziņa pašai aizliedzīgais darbs tika pelnīti novērtēts visa viņa mūža laikā – viņš apbalvots ar III šķiras Triju Zvaigžņu ordeni, 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi, Tieslietu sistēmas I pakāpes Goda zīmi, Ministru kabineta balvu, Valsts prezidenta Cildinājuma rakstu un Satversmes tiesas Izcilības rakstu, Itālijas valsts ordeni *Grande Ufficiale* un Lietuvas valsts ordeni “Par nopelniem Lietuvas labā”. Šajās dienās, kad mūs sasniedz sēru vēsts, saņemam neskaitāmas vēstules no ārvalstīm – no Aivara Endziņa domubiedriem, kuri dalās savās atmiņās par viņa ieguldījumu dažādu pasaules valstu tiesisko sistēmu attīstībā, kā arī par viņa profesionalitāti, viedumu un cilvēcīgumu, kā pietrūks ne tikai Latvijas, bet arī ārvalstu juristu saimei.

Aivars Endziņš reiz sacīja: “Par savu dzīves ceļu es nevaru sūdzēties, laiks gan ir skrējis ļoti ātri.” Pēc 82 dzīves gadiem Aivars Endziņš aiz sevis atstājis tik daudz! Visu viņš darīja pašai aizliedzīgi, nerimstoši un pamatīgi. Paliekošs un klātesošs ir viņa padoms un ticība Latvijas tautai un nākotnei, kas ir mūsu pašu rokās. Aivars Endziņš teica, ka “valsts esam mēs visi

kopā, katram ir pienākums gādāt par tiesiskumu un kopēju labumu”.

Satversmes tiesas saimes atmiņās Aivars Endziņš vienmēr paliks kā labestīgs, principiāls, vienkāršs patiesu vērtību cilvēks, kurš bija godprātīgs savā attieksmē gan pret likumu, gan līdzcilvēkiem un nekad nebaidījās runāt atklātu valodu. Satversmes tiesas saimei ir patiesi laimējies, ka ilgu gadu varējām strādāt ar viņu kopā, mācīties no viņa ne tikai pienācīgas rūpes par mūsu valsti, bet arī ticību cilvēkiem. Apzināšanos, ka *viens nav karotājs*, un paļaušanos uz saviem līdzbiedriem ceļā uz kopīgiem mērķiem. Mums patiesi pietrūks viņa padoma un ierastās dzīvespriecīgās klātbūtnes tiesas kopābūšanas pasākumos. Mūsu un Aivara Endziņa tuvinieku sirdīs paliks atmiņas gan par viņu pašu, gan viņa atmiņu stāsti, tostarp arī par viņa izloloto tulpju kolekciju.

Satversmes tiesas vārdā izsakām dziļu pateicību par mūža darbu, kas veltīts Latvijas neatkarības atjaunošanai un Satversmes tiesas kā tiesiskuma un demokrātijas institūcijas izveidošanai un stiprināšanai!

Visdziļākā līdzjūtība ģimenei, tuviniekiem un domubiedriem.

Satversmes tiesas saime

Nekrologs publicēts žurnālā “Jurista Vārds”, 28.11.2023., Nr. 47.

3.8. PUBLIKĀCIJAS

Šajā nodaļā apkopotas pārskata posmā tapušās Satversmes tiesas tiesnešu un darbinieku publikācijas – grāmatas un atsevišķi raksti grāmatās, raksti periodiskajos izdevumos, intervijas, runas un ieraksti emuāros.

ALDIS LAVIŅŠ

GRĀMATAS:

Laviņš A. Priekšvārds. Grām.: Pārskats par Satversmes tiesas darbu 2022. Rīga: Satversmes tiesa, 2023, 11.–13. lpp.

Laviņš A. Priekšvārds. Grām.: Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023, 4.–5. lpp.

INTERVIJAS:

Barisova A. На страже основного закона [Pamatlikuma sardzē]. Intervija ar A. Laviņu. LSM raidījumā “ТЧК”, 30.03.2023. Pieejams: ltv.lsm.lv

Bērtule A. Šodienas jautājums: Vai privātajās augstskolās nebūs studiju krievu valodā? Intervija ar A. Laviņu. Latvijas Televīzija “Šodienas jautājums”, 09.02.2023. Pieejams: ltv.lsm.lv

Gailīte D. Uz tiesu varu jāraugās no sabiedrības interešu un demokrātijas ilgtspējas viedokļa. Intervija ar A. Laviņu. Jurista Vārds, 23.05.2023., Nr. 21, 6.–11. lpp.

Kikusts G., Boša A. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar A. Laviņu. LTV “Rīta Panorāma”, 21.09.2023. Pieejams: ltv.lsm.lv

Kikusts G., Rubene K. Intervija ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar A. Laviņu. LTV “Rīta Panorāma”, 03.02.2023. Pieejams: ltv.lsm.lv

Laviņš A., Kondore K., Aploka B. S. Jauniešu izpratne par Satversmes vērtībām: raidieraksts ar skolēnu domrakstu konkursa uzvarētājiem. Saruna Satversmes

tiesas raidierakstā “Tversme”, 29.03.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A., Kuusiniemi K. Tiesām ir īpaša atbildība pārstāvēt Eiropas vērtības. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa saruna ar Somijas Augstākās administratīvās tiesas priekšsēdētāju Kari Kusiniemi. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 22.06.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A., Viķe-Freiberga V. Satversmes tiesas priekšsēdētāja Alda Laviņa saruna ar Latvijas Valsts prezidenti (1999–2007) Vairu Viķi-Freibergu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā “Tversme”, 27.09.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Margēviča A. Deputātam ir brīvas tiesības apstiprināt vai neapstiprināt. Intervija ar A. Laviņu. Diena, 29.03.2023. Pieejams: diena.lv

Puriņa V. “Dienas personība”: Saruna ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar A. Laviņu. TV24 “Dienas personība”, 06.02.2023. Pieejams: xtv.lv/rigatv24

Puriņa V. “Dienas personība”: Saruna ar Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar A. Laviņu. TV24 “Dienas personība”, 14.12.2023. Pieejams: xtv.lv/rigatv24

Unāma E. Krustpunktā izvaicājam Satversmes tiesas priekšsēdētāju Aldi Laviņu. Intervija ar A. Laviņu. Latvijas Radio 1 “Krustpunktā”, 23.02.2023. Pieejams: lr1.lsm.lv

RUNAS:

Laviņš A. Uzruna Eiropas Notāru padomes (CNUE) ģenerālās asamblejas sēdē Rīgā 2023. gada 30. jūnijā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A. Uzruna grāmatžurnāla “Latvijas Republikas Satversmes 105. pants. Tiesības uz īpašumu” atklāšanas vebinārā Rīgā 2023. gada 8. decembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A. Uzruna pasākumā par godu Latvijas Zvērinātu advokātu kolēģijas simtgadei Rīgā 2023. gada 2. jūnijā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A. Uzruna projekta "Tieslietu akadēmija" atklāšanas pasākumā Rīgā 2023. gada 12. aprīlī. Pieejams: youtube.com

Laviņš A. Uzruna Satversmes tiesas un Augstākās tiesas starptautiskajā konferencē "Tiesu varas loma Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpildē" Rīgā 2023. gada 21. septembrī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A. Uzruna skolēnu zīmējumu un domrakstu konkursa svinīgajā apbalvošanas ceremonijā Rīgā 2023. gada 3. martā. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Laviņš A. Ziņojums par konstitucionālo tiesību attīstību Latvijā 2022. gadā Rīgā 2023. gada 3. februārī. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

IRĒNA KUCINA

INTERVIJAS:

Kucina I., Jočienē D. Latvijas un Lietuvas tiesu sadarbība tiesiskuma veicināšanā un demokrātijas aizsardzībā. Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieces Irēnas Kucinas saruna ar Lietuvas Konstitucionālās tiesas priekšsēdētāju Danuti Jočieni. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 26.01.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

Kucina I., de Groot D. Likumam jāstrādā cilvēku labā. Satversmes tiesas priekšsēdētāja vietnieces Irēnas Kucinas saruna ar Nīderlandes Augstākās tiesas priekšsēdētāju Dineki de Grotu. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 11.05.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

GUNĀRS KUSIŅŠ

GRĀMATAS:

Kusiņš G. Latvijas parlamentārisma apskats. Rīga: Latvijas Republikas Saeima, 2023.

Kusiņš G. Parliamentarism in Latvia: an Overview. Rīga: Saeima of the Republic of Latvia, 2023.

INTERVIJAS:

Puriņa V. "Dienas personība": Saruna ar konstitucionālo tiesību ekspertu Gunāru Kusiņu. Intervija ar G. Kusiņu. TV24 "Dienas personība", 06.02.2023. Pieejams: xtv.lv/rigatv24

RUNAS:

Kusiņš G. Priekšlasījums konferencē "100 gadi

kontrolspēka" Rīgā 2023. gada 16. augustā. Pieejams: delfi.lv

JĀNIS NEIMANIS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Neimanis J. Pašvaldības princips. Jurista Vārds, 20.06.2023., Nr. 25/26, 28.–30. lpp.

Neimanis J. Jānis Neimanis: Par Stambulas konvencijas saderību ar Latvijas Satversmi. Delfi.lv, 31.05.2023. Pieejams: delfi.lv

Slavinskis E. R., Neimanis J. Administratīvās tiesas un Satversmes tiesas dialogs. Jurista Vārds, 19.12.2023., Nr. 51/52, 29.–41. lpp.

INTERVIJAS:

Unāma E., Jansone M. Krustpunktā: Stambulas konvencija – bieds vai sabiedrotais cīņā pret vardarbību? Intervija ar J. Neimani, G. Kūtri, L. Paegļkalnu, K. Herbstu. Latvijas Radio 1 "Krustpunktā", 23.05.2023. Pieejams: lr1.lsm.lv

ANITA RODIŅA

GRĀMATAS:

Rodiņa A., Kārkliņa A. Cilvēka pamattiesības kā būtiska Satversmes sastāvdaļa: ģenēze, nozīme, saturs. Grām.: Tiesību ierobežojumu pieļaujāmība un attaisnojāmība demokrātiskā tiesiskā valstī: Latvijas Universitātes 81. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023, 230.–253. lpp.

Rodiņa A. The Constitutional Court: Topical Issues and Jurisprudence. In: Reports from the XVI Bilateral Conference of the Justices of the Constitutional Court of the Republic of Lithuania and the Constitutional Court of the Republic of Latvia. Vilnius: Lietuvos Respublikos konstitucinis Teismas, 2022, pp. 147–158.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Rodiņa A. Interaction of Sustainability and Environment in the Case Law of the Latvian Constitutional Court. Strani pravni život, 2022, Vol. 66, No. 4, pp. 411–429.

Rodiņa A., Kārkliņa A. 25 Years of Fundamental Rights in the Constitution of the Republic of Latvia: Development, Significance and Content. Journal of the University of Latvia. Law, 2023, Vol. 16, pp. 18–48.

Rodiņa A., Kārkliņa A., Pētersone K. Constitutional Law 2020–2021. European Review of Public Law, 2022, Vol. 34, No. 4, pp. 985–1028.

JAUTRĪTE BRIEDE

GRĀMATAS:

Briede J., Danovskis E., Kovaļevska A. Administratīvā procesa tiesības: mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

Briede J. Mazāk ierobežojošs līdzeklis Administratīvajā procesā. Grām.: Tiesību ierobežojumu pieļaujamība un attaisnojāmība demokrātiskā tiesiskā valstī: Latvijas Universitātes 81. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023, 254.–260. lpp.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Briede J. Nosacījuma iekļaušana administratīvajā aktā un tā kontrole tiesā. Jurista Vārds, 19.12.2023., Nr. 51/52, 18.–22. lpp.

Briede J., Boiko I. Legal Nature and Characteristics of Administrative Act (in the Comparative Context of Latvia and Ukraine). Problems of Legality, 2023, No. 163, pp. 22–45.

RUNAS:

Briede J. Saruna “Tiesību pratība. Kad tiesāties un kad ne?” sarunu festivālā “LAMPA” Cēsis 2023. gada 9. jūnijā. Pieejams: festivalslampa.lv

BAIBA BAKMANE

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

GATIS BĀRDIŅŠ

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Stupins A., Bārdiņš G. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpilde veido Eiropas kopīgās identitātes kodolu. Jurista Vārds, 03.10.2023., Nr. 40, 6.–7. lpp.

DAINA CELMA

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

KALVIS ENĢIZERS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Enģizers K. Absolūti aizliegumi un vienlīdzība. Jurista Vārds, 16.05.2023., Nr. 20, 13.–17. lpp.

Enģizers K. Reģistrētas partnerības ieviešana Latvijā. Jurista Vārds, 05.12.2023., Nr. 49, 10.–12. lpp.

RUNAS:

Enģizers K. Saruna “Sargāsim ģimenes. Visas” sarunu festivālā “LAMPA” Cēsis 2023. gada 9. jūnijā. Pieejams: festivalslampa.lv

ULDIS KRASTIŅŠ

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Krastiņš U. ANO Starptautiskajā tiesā Hāgā Latvija un vēl 31 valsts sniedz apsvērumus trešās puses statusā. Jurista Vārds, 03.10.2023., Nr. 40, 8.–11. lpp.

Krastiņš U. Atskats uz ikgadējo Cilvēktiesību konferenci. Jurista Vārds, 05.12.2023., Nr. 49, 7. lpp.

Krastiņš U. Demokrātija vai drošība. Jurista Vārds, 05.12.2023., Nr. 49, 2. lpp.

Krastiņš U. ECT atzīst Igaunijas atbildību adopcijas procedūrā par Latvijā dzimušu bērnu. Jurista Vārds, 31.10.2023., Nr. 44, 2. lpp.

Krastiņš U. Eiropas Savienības tiesības – ne(līdz galam)identificēts normatīvs objekts. Jurista Vārds, 10.10.2023., Nr. 41, 2. lpp.

Krastiņš U. Salīdzinošās administratīvās tiesības no Centrāleiropas un Austrumeiropas skatpunkta. Jurista Vārds, 19.12.2023., Nr. 51/52, 22. lpp.

Krastiņš U. Starptautiskās tiesas tiesnešu vēlēšanu rezultāti – Krievijas tiesnesis nesavāc balsu vairākumu. Jurista Vārds, 28.11.2023., Nr. 48, 34. lpp.

Krastiņš U. Tiesības arī ir valoda. Jurista Vārds, 17.10.2023., Nr. 42, 8.–9. lpp.

Lielbriede L., Krastiņš U. Tiesiskums – kultūras sasniegums, par ko jā rūpējas. Jurista Vārds, 28.11.2023., Nr. 48, 16.–21. lpp.

Matule S., Krastiņš U. Svinam “Jurista Vārda” jubileju un jauno juristu panākumus. Jurista Vārds, 12.12.2023., Nr. 50, 6.–10. lpp.

KONSTANCE RUTE KRIEVIŅA

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

EMUĀRI:

Krieviņa K. R. ES reforma farmācijas nozarē – kādas pārmaiņas sagaidāmas? 13.09.2023. Pieejams: cilvektiesibas.info

MADARA MEĻNIKA

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Meļņika M. Madara Meļņika. Jurista Vārds, 18.07.2023., Nr. 29, 38. lpp.

RUNAS:

Krievijas iebrukuma Ukrainā ekoloģiskās sekas. Saruna starp Oksanu Zabužko, Madaru Meļņiku, Sāru Aleksandru Rītupi, Enriketu Garsiju un Eiženiju Mariju Kozlovu. Satori, 28.11.2023. Pieejams: satori.lv

EMUĀRI:

Meļņika M., Brizga-Kalniņa L. Kad pietrūkst Noasa šķirsta. Satori, 20.06.2023. Pieejams: satori.lv

BEĀTE PETRONE

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Rasnačs L., Petrone B. Iepriekš novērtēti zaudējumi konkurences tiesību pārkāpuma gadījumā. Jurista Vārds, 24.10.2023., Nr. 43, 36.–42. lpp.

EMUĀRI:

Petrone B. Klimata pārmaiņu radīts cilvēktiesību aizskārums kā pamats tiesvedībai ECT un EST. 21.08.2023. Pieejams: cilvektiesibas.info

KRISTIĀNA PĒTERSONE

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Rodiņa A., Kārkliņa A., Pētersone K. Constitutional Law 2020–2021. European Review of Public Law, 2022, Vol. 34, No. 4, pp. 985–1028.

DITA PLEPA

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Satversmes tiesa, Čebotarenoka V., Čepāne I., Plepa D., Pleps J., Pastars E. Aivars Endziņš 08.12.1940.–21.11.2023. Jurista Vārds, 28.11.2023., Nr. 48, 5.–8. lpp.

ALEKSANDRS POTAIČUKS

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Potaičuks A. Pārskats par Satversmes tiesas praksi procesos par noziedzīgi iegūtu mantu. Jurista Vārds, 14.11.2023., Nr. 46/47, 46.–50. lpp.

EDVARDS RIČARDS SLAVINSKIS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Slavinskis E. R., Neimanis J. Administratīvās tiesas un Satversmes tiesas dialogs. Jurista Vārds, 19.12.2023., Nr. 51/52, 29.–41. lpp.

SANDIJS STATKUS

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

ANDREJS STUPINS

PERIODISKIE IZDEVUMI:

Stupins A., Bārdiņš G. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izpilde veido Eiropas kopīgās identitātes kodolu. Jurista Vārds, 03.10.2023., Nr. 40, 6.–7. lpp.

IEVA ŠŅEPSTE

EMUĀRI:

Šņepste I. ANO: Iznācis vispārējais komentārs par zemi un ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām. 23.02.2023. Pieejams: cilvektiesibas.info

Šņepste I. Atskatoties uz Satversmes tiesas darbu 2022. gadā. 15.02.2023. Pieejams: cilvektiesibas.info

Šņepste I. Eiropas Sociālo tiesību komitejas 2022. gada ziņojums. 22.09.2023. Pieejams: cilvektiesibas.info

KRISTAPS TAMUŽS

GRĀMATAS:

Tamužs K., Bakmane B., Bārdiņš G., Statkus S., Krastiņš U., Potaičuks A., Celma D., Krieviņa K. R. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesas judikatūra. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2023.

Tamužs K. COVID-19 and the Latvian Constitutional Court: from Gambling to YouTube. In: Mini-Conference. Measures Taken by States in Response to the COVID-19 Crisis and Their Impact on Constitutional Justice: Constitutional Case-Law on Emergency Situations. Council of Europe, 2023, pp. 59–66.

INTERVIJAS:

Tamužs K., Keller H. Vides ilgtspēja un pamattiesības. Saruna Satversmes tiesas raidierakstā "Tversme", 15.02.2023. Pieejams: satv.tiesa.gov.lv

www.satv.tiesa.gov.lv